

24 maj

Debatter m. m.

Onsdagen den 24 maj fm.

	Sid.
Statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.....	4
Riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m.....	8
Stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet samt till högre konstnärlig utbildning:	
Bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg	14
Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksam- het	15
Försäljning av viss kronoegendom	31
Statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm.....	40
Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.....	43
Lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.....	54
Förbättrad taxeringskontroll.....	61

Onsdagen den 24 maj em.

Lag om församlingsstyrelse m. m.....	94
Ändring i vägtrafikförordningen.....	129
Särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m.....	133

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 24 maj fm.

Statsutskottets memorial nr 137, ang. Bidrag till vissa internatläroverk och Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. (gemensamma omröstningar).....	3
Bevillningsutskottets betänkande nr 53, om statsmonopol på tillverk- ning av tobaksvaror, m. m.....	4
Andra lagutskottets utlåtande nr 49, om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.....	8
Statsutskottets utlåtande nr 118, ang. riksnämndens för ekonomisk för- svarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m.....	8

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 119, ang. försöksverksamheten med nio- årig enhetsskola m. m.	14
— nr 120, ang. vissa organisationsfrågor inom skolväsendet m. m.	14
— nr 121, om vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musi- kalisk verksamhet samt till högre konstnärlig utbildning.	14
— nr 122, ang. försäljning av viss kronoegendom.	31
— nr 123, om visst statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm	40
— nr 125, ang. vissa tjänster vid kommunikationsverken.	43
— nr 126, ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.	43
— nr 127, ang. lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.	54
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 21, ang. godkännande av tilläggs- avtal till avtalet mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser ang. öm- sesidig handräckning beträffande arvsskatt.	61
— nr 50, om förbättrad taxeringskontroll.	61

Onsdagen den 24 maj em.

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 124, rörande anslag till Överståthållaräm- betet och landsstaten, m. m.	94
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 16, ang. lag om församlingstyrelse m. m.	94
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 58, om ändring i tulltaxan, m. m.	128
— nr 64, ang. förordning med särskilda bestämmelser om rätt till av- drag vid 1962 års taxering för avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning.	128
<i>Bankoutskottets</i> memorial nr 28, ang. ändrad lydelse av avlönings- bestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän m. m.	128
— utlåtande nr 30, ang. den s. k. Uppsala-eddan.	128
— memorial nr 31, ang. uppskov med behandlingen av vissa till ban- koutskottet hänvisade motioner.	128
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 40, ang. ändrad lydelse av 11 § lagen om trafikförsäkring å motorfordon.	128
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 38, om viss komplettering av barn- morskereglementet.	129
— nr 48, om ändring i vägtrafikförordningen.	129
— nr 50, om ändrad lydelse av 41 § sjömanslagen.	133
— nr 51, om återföring av vissa enligt lagen om allmän sjukförsäk- ring m. m. fonderade medel.	133
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 32, rörande särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m.	133
— memorial nr 34, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket.	139

Onsdagen den 24 maj

Kl. 10.00

§ 1

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 137 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringspropositioner i följande ordning, nämligen

1:a omröstningen

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna I: 119 och II: 156, till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 770 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 119 och II: 156 till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 850 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 89 Ja och 127 Nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, ha-

de utfallit med ... 75 Ja och 72 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller 89 Ja och 127 Nej.

sammanräkningen

visade 164 Ja och 199 Nej, och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

2:a omröstningen

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna I: 93 och II: 115, till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 552 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 93 och II: 115 till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 823 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 108 Ja och 115 Nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna vo-

Statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

teringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ... 75 Ja och 73 Nej, vadan, då därtill

lades andra kam-
marens röster

eller 108 Ja och 115 Nej,

sammanräkningen

visade 183 Ja och 188 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 2

Justerades protokollen för den 17 innevarande maj.

§ 3

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner: nr 168, angående ny huvudorganisation för statens vattenfallsverk, och

nr 169, angående upphävande av avtal om breddning av järnvägslinjen Harmånger—Bergsjö.

§ 4

Föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 65.

§ 5**Statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 23 mars 1961 dagtecknad proposition, nr 115, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror; samt

2) förordning om tobaksskatt;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att med Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet träffa överenskommelse om de ändringar i gällande avtal angående utövandet av statens tobaksmonopol, som föranleddes av nyssnämnda lagförslags antagande.

Propositionen hade såvitt avsåge det under 2) framlagda författningsförslaget hänvisats till bevillningsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

I förslaget till förordning om tobaksskatt var 9 § så lydande:

9 §.

Kungl. Maj:t äger föreskriva att tobaksvara må förekomma till försäljning inom riket endast i originalförpackning försedd med särskild kontrollstämpel.

Till utskottet hade hänvisats den i anledning av propositionen väckta motionen II: 773 av herrar *Darlin* och *Christenson* i Malmö, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 115 måtte avslå förslaget om kontrollstämpling av tobaksvaror, samt att vederbörande utskott måtte vidtaga härav erforderliga ändringar i förslaget till förordning om tobaksskatt.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 9 av herr *Gustaf Elofsson m. fl.* samt II: 17 av herrar *Larsson* i Borrby och *Nilsson* i Bästekille.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 115, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas samt med

Statsmonopol på tillverkning på tobaksvaror, m. m.

bifall till motionen II: 773 av herrar Darlin och Christenson i Malmö — måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om tobaksskatt med de ändringar att 3 § erhöles följande

Kungl. Maj:ts förslag

3 §.

Skattskyldighet inträder

a) då vara av den som är registrerad enligt 5 § levereras till köpare, som icke är sålunda registrerad, eller tages i anspråk för annat ändamål än försäljning eller ock, vid avregistrering, ingår i hans lager; samt

b) då vara — — — — — till riket.

Skattskyldig är — — — — — äger rum.

2) att de likalydande motionerna I: 9 av herr Gustaf Elofsson m. fl. samt II: 17 av herrar Larsson i Borrbj och Nilsson i Bästekille icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar Oscar Carlsson, Allard, Kärrlander, Wiklund i Öjebyn, Engkvist och Forsberg, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 115, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt med avslag å motionen II: 773 av herrar Darlin och Christenson i Malmö — måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om tobaksskatt med den ändringen att 3 § erhöles följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse.

Kungl. Maj:ts — — — (= utskottet) — — — riksdagens åtgärd.

II) av herrar Gustaf Elofsson och Yngve Nilsson, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Vid detta betänkande är fogad en reservation. Av någon åtminsto-

de såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse, att 9 § utginge samt att till följd därav 10, 11, 12 och 13 §§ i propositionsförslaget erhöles numreringen 9, 10, 11 respektive 12 §.

Utskottets förslag

3 §.

Skattskyldighet inträder

a) då vara av den som är registrerad enligt 5 § levereras till köpare eller tages i anspråk för annat ändamål än försäljning eller ock, vid avregistrering, ingår i hans lager; samt

ne för mig okänd anledning har utskottet beslutat frågå Kungl. Maj:ts förslag att bibehålla kontrollstämpling av importerade cigarretter, och vi reservanter har inte kunnat ansluta oss till utskottets ställningstagande på denna punkt. Vi menar att man bör behålla den ordning som för närvarande gäller, nämligen att färdiga tobaksvaror som importerats till riket i form av cigarretter skall vara försedda med kontrollstämplar.

Denna kontrollstämpling skulle i fortsättningen främst fylla den uppgiften att förhindra insmuggling av cigarretter. Sådana är ju en särskilt begärlig vara när det gäller smuggling. Talar man med generaltullstyrelsen får man klart för sig, att det redan nu trots kontrollstämplingen förekommer alldeles för mycket smuggling utefter vår mycket långa kust. Om man går den väg, som Kungl. Maj:t och även tobaksmonopolet föreslår, nämligen att upphäva importmonopolet och därmed möjliggöra en friare handel, och om man dessutom följer utskottets förslag att ta bort all identitetsmärkning — alltså den kontrollstämpel som Kungl. Maj:t föreslår — kommer möjligheterna att smuggla in cigarretter och sedan sälja dem på den öppna marknaden att avsevärt öka. Det är detta senare förslag vi reservanter inte har kunnat biträda.

Statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

Jag vill erinra kammarens ärade ledamöter om att det här gäller en vara, för vilken 80 procent av försäljningspriset består av skatt. Detta ökar frestelserna att göra affärer i smuggling med varan, och det är inga små summor det blir fråga om. Därför menar vi, att det inte bara är säkrast utan att det är alldeles nödvändigt att ansluta sig till det förslag, som Kungl. Maj:t har framlagt. Generaltullstyrelsen, som har ansvaret för smugglingens bekämpande, har den alldeles bestämda uppfattningen, att en kontrollstämpel har särskild betydelse när det gäller cigaretter och att det vore olyckligt att avskaffa denna.

Det framgår visserligen av utskottets betänkande, att en rad remissinstanser har ansett att kontrollstämplingen medför besvär och även vissa kostnader. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle kostnaderna dock bli ganska obetydliga, och dessutom är stämplingen knappast något större besvär, eftersom varje cigarettpaket ändå skall förslutas. Detta görs nu fabriksmässigt, och det går att göra det fabriksmässigt även sedan den nya ordningen trätt i kraft.

Med dessa synpunkter och med ytterligare understrykande av att vi inte skall så att säga legalisera smuggling av denna vara ber jag få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Herr Kärlander sade att bevillningsutskottet i detta ärende hade frångått det förslag, som finansministern lagt fram om att importerade cigaretter skall förses med en kontrollstämpel. Anledningen till att bevillningsutskottet gått på denna linje var för honom okänd.

Ja, anledningen är helt enkelt den, att det här föreligger en motion med förslag om att denna kontrollstämpling icke skulle införas. Dessutom har nästan alla remissinstanser gått på denna linje. Kontrollstyrelsen har gått i spetsen för yrkandet, att man för att minska krång-

let skulle ta bort denna stämpling, all den stund man anser att den inte har någon nämnvärd betydelse vid bekämpandet av smugglingen. Dessutom införs inte oväsentliga kvantiteter tobaksvaror av den stora resandeströmmen över våra gränser, och dessa tobaksvaror skulle inte bli stämplade.

Utskottets linje, som går emot finansministerns förslag på denna punkt, har även omfattats av utskottets ärade ordförande herr Ericsson i Kinna. Han sitter inte i denna kammare, och därför har jag funnit anledning att försvara utskottets ståndpunkt i denna fråga. Jag tror att utskottet tänkt igenom detta problem mycket noga, innan det tagit ställning.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till vad utskottet på denna punkt hemställt.

Herr KÄRLANDER (s):

Herr talman! Jag sade i mitt förra anförande, att utskottet av någon anledning hade gått emot Kungl. Maj:ts förslag. Herr Magnusson i Borås påminner mig — och det är alldeles riktigt — om att en motion låg till grund för detta ställningstagande. Ja visst, herr Magnusson, men det är ju inte tillräckligt. Det skall finnas en saklig anledning, och det är ju inte alltid detsamma som en motion.

Vidare upprepade herr Magnusson i Borås vad jag sade, nämligen att en del remissinstanser — däribland kontrollstyrelsen — gått emot förslaget om kontrollstämpling. Om det är kontrollstyrelsen som gått i spetsen vet jag dock inte. Jag vill bara säga att kontrollstyrelsen inte har att befatta sig med smuggling, men det har däremot generaltullstyrelsen. Det är denna instans, vilken är direkt träffad av detta, som bestämt avråder från den linje utskottet nu följer. Jag tror att man måste värdera de synpunkter den organisation har, vilken skall bekämpa smugg-

Statsmonopol på tillverkning på tobaksvaror, m. m.

lingen längs vår hundramila kust bl. a. på detta område — cigarretter är ju en mycket lättsmugglad vara — högre än partsorganisationernas uppfattningar, och detta gäller även kontrollstyrelsen som inte direkt har att ta hand om detta problem. Den har andra mycket viktigare uppgifter att sköta i detta sammanhang men inte just denna detalj. Därför tror jag inte man skall tillmäta kontrollstyrelsens mening något alldeles speciellt värde, utan detta bör snarare gälla generaltullstyrelsen.

Vidare säger herr Magnusson i Borås, när han inte har några argument i övrigt för utskottets ställningstagande, att utskottets ärade ordförande herr Ericsson i Kinna i första kammaren har gått på utskottets linje. Eftersom herr Ericsson i Kinna är min gode vän och partikamrat är det ju uppmuntrande att höra, att endast hans uppfattning skulle vara ett skäl att gå på utskottets förslag. Jag tror nog inte att herr Magnusson i Borås brukar tycka så i övriga fall.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Herr Kärlander påstår att det inte finns några sakliga skäl för utskottets linje. Jag vill bara återopa, att kontrollstyrelsen har sagt att det enligt dess uppfattning inte spelar någon roll för bekämpandet av smuggling om man har kontrollstämpling eller inte. Om man skall bekämpa smugglingen, så måste det ske med andra, effektiva åtgärder, och vi måste för detta ändamål ha en gränsbevakning, som effektivt förhindrar att det införs varor i landet som inte är tullbehandlade eller beskattade.

Om man nu vill göra importen av tobaksvaror enklare, så varför inte pröva det föreslagna systemet, som i varje fall enligt sakkunniga instanser bör kunna fungera. Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag måste säga att jag är inte imponerad över att kontrollstyrelsen har sagt att smuggling skall bekämpas på annat sätt. Jag skulle ha varit betydligt mera imponerad om det uttalandet gjorts av en instans som skall sköta bekämpandet av smugglingen.

Även om kontrollstämpling kan vara av betydelse för bekämpandet av smuggling, säger utskottet, bör dess värde i detta hänseende inte överskattas. Sedan tillägger utskottet, och det kan vara värt att citera: »Andra bevaknings- och kontrollåtgärder torde i första hand böra tillgripas för att förhindra illegal försäljning av obeskattade tobaksvaror.» Vilka andra? Detta är ett yttrande utan den ringaste täckning. Man skall absolut inte använda kontrollstämpling, menar utskottet, men visst skall man bevaka att det inte smugglas. Det skall man bevaka med andra åtgärder, men med vilka andra åtgärder har inte utskottet den ringaste aning om.

Litet längre ned heter det i utskottets utlåtande: »Utskottet förutsätter även att kontrollstyrelsen genom erforderliga kontrollåtgärder inom handeln noga följer utvecklingen på området.» Hur skall kontrollstyrelsen kunna göra det om stämplingen slopas? Då kommer alla cigarretter att se likadana ut vare sig de är insmugglade eller inkomna i riket genom legala importörer. Det är just däri problemet ligger, att man då inte kan se vilka som har kommit genom riktiga importörer och vilka som kommit på smygvägar men sedan säljs i butiker, kiosker eller på annat sätt. När frestelserna till smuggling är så stora som i fråga om denna vara, där förtjänsterna på smuggling blir mycket betydande, skulle det vara synnerligen oklokt om kammaren följde utskottet och inte gick på Kungl. Maj:ts linje i detta fall.

Överläggningen var härmed slutad.

Riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m.

Mom. 1

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen I) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kärrlander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. 1) i utskottets betänkande nr 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen I) av herr Oscar Carlsson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 103 ja och 112 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid betänkandet fogade reservationen I) av herr Oscar Carlsson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om stats-

monopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7

Riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under tionde huvudtiteln (punkt 97) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1961/62 såsom förslagsanslag beräkna till Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap: Avlöningar 1 352 000 kronor och till Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap: Omkostnader 204 000 kronor.

Därefter hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 84, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 10 mars 1961, föreslagit riksdagen att

I. godkänna det av departementschefen i förberörda statsrådsprotokoll framlagda förslaget till omorganisation av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap till en överstyrelse för ekonomisk försvarsberedskap samt de åtgärder i övrigt, som i sammanhanget föreslagits vidtagna;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med av departementschefen framlagda förslag, dels fastställa personalförteckning för överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, dels ock vidtaga ändringar i personalförteckningen för statens biltrafiknämnd;

III. bemyndiga Kungl. Maj:t att i mån av behov föra ledigbliven ordinarie per-

Riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m.

sonal vid riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap på övergångsstat och att i övrigt vidta de övergångsanordningar som kunde bli erforderliga i anledning av omorganisationen;

IV. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, att tillämpas under tiden 1 januari—30 juni 1962;

V. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, att tillämpas under tiden 1 juli—31 december 1961;

VI. å driftbudgeten under tionde huvudtiteln för budgetåret 1961/62 anvisa till

a) överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap: Avlöningar ett förslagsanslag av 723 000 kronor;

b) överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap: Omkostnader ett förslagsanslag av 87 000 kronor;

c) Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap: Avlöningar ett förslagsanslag av 744 000 kronor;

d) Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap: Omkostnader ett förslagsanslag av 90 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gorthon* (I: 592) och den andra inom andra kammaren av herrar *Ståhl* och *Bohman* (II: 715), i vilka hemställts, att riksdagen måtte dels avslå propositionen i vad den samma avsåge ändringar i riksnämndens nuvarande direktivrätt i förhållande till sidoordnade myndigheter samt en överflyttning å annan myndighet av nämndens nuvarande uppgifter beträffande beredskapsplaneringen rörande försäkringsväsendet samt på transportområdet, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t med återopande av vad i motionerna anförts hemställa om förslag snarast möjligt om förstärkning av riks-

nämndens organisation för transport-, reglerings- och transportledningsplanering.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 592 och II: 715, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna det av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 10 mars 1961 framlagda förslaget till omorganisation av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap till en överstyrelse för ekonomisk försvarsberedskap samt de åtgärder i övrigt, som departementschefen i sammanhanget föreslagit vidtaga;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med i nämnda statsrådsprotokoll framlagda förslag, dels fastställa personalförteckning för överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, dels ock vidtaga ändringar i personalförteckningen för statens biltrafiknämnd;

II. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i mån av behov föra ledigbliven ordinarie personal vid riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap på övergångsstat och att i övrigt vidtaga de övergångsanordningar, som kunde bli erforderliga i anledning av omorganisationen;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 592 och II: 715, såvitt nu vore i fråga, godkänna följande avlöningsstat för överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, att tillämpas under tiden 1 januari—30 juni 1962:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	130 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	8 700
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m., <i>förslagsvis</i>	422 800

Riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m.

4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	149 900
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>för-</i> <i>slagsvis</i>	11 100
Summa kronor	723 000

IV. att riksdagen måtte godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, att tillämpas under tiden 1 juli—31 december 1961;

V. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 592 och II: 715, såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1961/62 under tionde huvudtiteln anvisa till

a) Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap: Avlöningar ett förslagsanslag av 723 000 kronor;

b) Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap: Omkostnader ett förslagsanslag av 87 000 kronor;

VI. att riksdagen måtte för budgetåret 1961/62 under tionde huvudtiteln anvisa till

a) Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap: Avlöningar ett förslagsanslag av 744 000 kronor;

b) Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap: Omkostnader ett förslagsanslag av 90 000 kronor;

VII. att motionerna I: 592 och II: 715, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr Ståhl, som ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 592 och II: 715, i vad de avsåge riksnämndens direktivrätt samt transportplaneringen, och att därför

dels utskottets yttrande i vissa delar bort ha annan, i reservationen angiven lydelse,

dels ock utskottets hemställan i nedan angivna delar bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall

till motionerna I: 592 och II: 715, såvitt nu är i fråga,

a) med av utskottet föreslagna ändringar godkänna det av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 10 mars 1961 framlagda förslaget till omorganisation av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap till en överstyrelse för ekonomisk försvarsberedskap samt de åtgärder i övrigt, som departementschefen i sammanhanget föreslagit vidtaga;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med iakttagande av vad utskottet anfört och i övrigt i enlighet med i nämnda statsrådsprotokoll framlagda förslag, fastställa personalförteckning för överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap;

III. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 592 och II: 715, såvitt nu är i fråga, godkänna följande avlöningsstat för överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, att tillämpas under tiden 1 januari—30 juni 1962:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	130 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	8 700
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m., <i>förslagsvis</i>	452 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	156 900
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>för-</i> <i>slagsvis</i>	11 100
Summa kronor	760 000

V. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 592 och II: 715, såvitt nu är i fråga, för budgetåret 1961/62 under tionde huvudtiteln anvisa till

a) Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap: Avlöningar ett förslagsanslag av 760 000 kronor;

Riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m.

b) Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap: Omkostnader ett förslagsanslag av 90 000 kronor;

VII. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 592 och II: 715, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag snarast möjligt om förstärkning av överstyrelsens för ekonomisk försvarsberedskap organisation för transport-, reglerings- och transportledningsplanering.»

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Bakom den reservation som finns fogad vid detta statsutskottsutlåtande ligger den uppfattningen, att det förslag som regeringen har framlagt till omorganisation av vår ekonomiska försvarsberedskap är sakligt olyckligt och innebär en sämre organisation än den vi för närvarande har. Det innebär en decentralisering, en uppspaltning både av verksamheten och av ansvaret för den mycket viktiga del av krigsberedskapen som beredskapen för transportväsendet utgör — jag skall lämna de övriga, mindre frågorna åsido i detta sammanhang och nu bara i korthet beröra transportfrågorna.

I stället för att ansvaret som hittills legat samlat hos ett enda verk, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, delas detta ansvar enligt det föreliggande förslaget upp på tre olika instanser, järnvägsstyrelsen vad beträffar järnvägstransporter, sjöfartsstyrelsen vad beträffar sjötransporter och biltrafiknämnden vad beträffar landsvägstransporter. Samtidigt kommer tillsynen över och ansvaret för det som skall transporteras att ligga kvar hos riksnämnden. För samordningen av denna verksamhet, som självfallet måste samordnas, inrättas ett slags kommitté på kanslihusplan, om jag får uttrycka mig på det sättet, som skall bli en över-

vakningsinstans med enligt skissen hittills tämligen diffusa uppgifter.

För min del har jag den uppfattningen, att denna del av försvarsberedskapen är oerhört väsentlig för den händelse vi skulle komma i ett beredskaps- eller krigsläge. All erfarenhet från beredskapsplanläggning säger väl, att dessa uppgifter så långt möjligt skall centraliseras till ett organ som verkligen känner sig ha ansvaret för det hela. Därvidlag kan man svärligen skilja ut å ena sidan uppgiften att ha överblick över vad som hastigt skall transporteras — undanförsel i krig, utflyttning av människor, framforsling av militära förband, transport i stor skala av livsförnödenheter o. s. v. — från uppgiften att sörja för att den blodcirkulation i landet som transportväsendet utgör även i en så pressad situation verkligen fungerar.

Betänkligheter av exakt den typ jag här har utvecklat framfördes vid remissbehandlingen av praktiskt taget samtliga tillfrågade organ inom näringslivet, vilka ställde sig mycket betänksamma och frågande inför den anordning som här föreslagits. Jag tror att de gjort det med allt fog.

Mot den transportplanläggning som riksnämnden hittills har burit ansvaret för har det invänts — och detta är säkerligen en av anledningarna till att denna proposition har framlagts — att den planläggningen inte har kunnat genomföras på det sätt och i den utsträckning som hade varit önskvärt för att inte säga nödvändigt. Dessa invändningar torde ha fog. Jag skall inte diskutera orsaken, men det är ändå ett faktum, att man under flera år begärt anslag för att snabbare kunna forcera denna del av planlägningsarbetet men att anslag inte i tillräcklig mån ställts till förfogande för ändamålet. Anmärkningarna förefaller mig emellertid inte vara skäl att nu slå sönder den organisation vi har och införa något helt nytt.

Riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m.

Man skulle behöva ytterligare pröva sig fram på detta område. Inte minst med hänsyn till de personfrågor, som nu står inför sin lösning, vore det rik-
tigare och ändamålsenligare att inte nu genomföra denna förändring utan i varje fall låta den anstå något eller kanske några år.

Därtill kommer, herr talman, att den sittande totalförsvarsutredningen av allt att döma och enligt direktiven skall syssla även med dessa spörsmål. Den måste angripa dessa frågor i en ganska nära framtid. I stället för att avvakta resultatet av den utredningen har departementschefen brutit ut denna del och framlagt detta förslag till omorganisation. Enligt min mening är detta olyckligt. Denna omständighet liksom de aktuella personallfrågorna talar för att man i stället borde ha skjutit på hela detta ärende, till dess den sittande försvarsledningsutredningen framlagt sitt förslag i denna del.

Herr talman! Då det sannolikt inte är mycket att göra åt denna sak, skall jag fatta mig kort. Inom utskottet har man gjort en kompromiss, och jämfört med propositionen innebär utskottets skrivning en obestriddlig förbättring; det vill jag utan vidare erkänna. Men utskottsförslaget omfattar inte hela organisationen. Det innebär dock att vi inte kan gå tillbaka till en rimligare och mera centraliserad ordning, om erfarenheten skulle visa att man här är inne på fel väg, vilket jag för min del tror. Därför har jag inte kunna ansluta mig till utskottsmajoritetens skrivning. Jag anser att man bör avvakta den utredning som pågår rörande organisationen och de aktuella personallfrågorna, och först sedan vi har klar sikt över hela fältet bör man handla. Detta är också innebörden i reservationen.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Bohman* (h).

Herr **MELLQVIST** (s):

Herr talman! Man borde haft anledning vänta sig att herr Ståhl skulle hälsa utskottets förslag med tillfredsställelse, eftersom det ju innebär en decentralisering av riksnämndens arbetsuppgifter. Jag har nämligen svårt att tänka mig herr Ståhl som talesman för en centralisering. Det sammanfaller ju inte med hans allmänna politiska inställning.

När herr Ståhl säger att det föreliggande förslaget innebär en försämring, så är detta knappast riktigt. Inom utskottet har vi närmast ansett, att förslaget ligger i linje med tiden och att det finns goda förutsättningar för att det skall leda till ett resultat som riksnämnden av olika anledningar inte har lyckats nå under de senaste åren. Jag tänker då närmast på transportplaneringen, som inte har fått den inriktning, som ur olika synpunkter varit önskvärd. Utskottsmajoriteten hävdar att förslaget kommer att leda till goda resultat beträffande transportplaneringen, vilken innefattar spörsmål som måste ha prioritet när det gäller vår beredskap.

Centraliseringsprincipen kommer i övrigt att bibehållas i hela beredskapsarbetet. Sålunda skall riksnämnden alltså vara ett centralt organ inom det ekonomiska försvaret med uppgift att bl. a. verka för samordningen och handha sådana beredskapsuppgifter som av olika skäl inte kan decentraliseras. Man har också strävat efter en klarare svarsfördelning i förhållandet mellan de beredskapsplanerande myndigheterna och de centrala organen.

Herr Ståhl berörde ju närmast transportområdet, och där skall man skilja mellan å ena sidan planeringen av vad vi kallar transportregleringen och å andra sidan själva transportledningen. Med transportreglering förstås den verksamhet, som skall skötas av den av herr Ståhl nämnda kommittén för att de totala transportbehoven skall kunna avvägas mot de tillgängliga totala transport-

Riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m.

resurserna. Inte minst det tekniska samordnandet av våra transporter i händelse av krig kommer då in i bilden. Transportledningsplaneringen är, som departementschefen har framhållit, delvis decentraliserad till järnvägsstyrelsen och luftfartsstyrelsen, under det att riksnämnden hittills haft ansvaret för landsvägstrafiken och sjötransporterna. Och det är här en ändring anses önskvärd, i det att ansvaret för denna senare del bör överflyttas till statens biltrafiknämnd och till sjöfartsstyrelsen.

Som jag sade förut, har transportregleringsplaneringen varit riksnämndens uppgift. Denna uppgift har av olika anledningar icke lösts på ett tillfredsställande sätt, och därför är det nu departementschefens och även utskottets mening att uppgiften bör överföras till ett annat organ. Det är den centrala civila transportkommittén som skall få till uppgift att samordna transportregleringsplaneringen. I kommittén skall ingå företrädare för olika myndigheter representerande olika trafikmedel, inte minst järnvägs-, luftfarts- och sjöfartsstyrelserna samt biltrafiknämnden. Kommittén skall också förstärkas med representanter för civilförsvarsstyrelsen, riksnämnden och jordbruksnämnden. Det bör särskilt understrykas, att denna kommitté skall arbeta på sedvanligt sätt. Den kommer alltså att tillsättas av kommunikationsdepartementet och skall ha en av Kungl. Maj:t förordnad ordförande som ledare. Resultatet av de uppgifter, som kommittén handlagt enligt de direktiv som kommer att meddelas, skall redovisas för Kungl. Maj:t, som har att fastställa de förslag som kan komma att framläggas och därefter ge anvisningar om den successiva anpassningen.

Man har nu ansett att det förhållande som varit rådande under alltför lång tid inte kan få fortsätta, utan en annan ordning måste komma till stånd. Med denna nya ordning avses just de upp-

gifter som nämnda centralkommitté skall få, nämligen att handlägga det som sammanfaller med transportplaneringen.

Med det anförda och utan att närmare försöka fördjupa mig i utskottets förslag ber jag, herr talman, att få yrka bifall till detsamma.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! I anledning av herr Mellqvists anförande vill jag bara tillägga en synpunkt som jag inte framförde i mitt förra anförande, nämligen att det ändå är ganska anmärkningsvärt att, medan riksdagen för några få dagar sedan antog ett förslag från försvarsdepartementet om en mycket stark centralisering av den militära ledningen, så vill man här gå precis motsatt väg och decentralisera, genom att sprida ut på olika instanser det ansvar och de uppgifter som sammanhänger med speciellt transportberedskapen. Att regeringen föreslagit två så helt disparata åtgärder är ganska märkligt.

Herr Mellqvists beskrivning av ifrågavarande kommittés uppgifter bestyrker i hög grad det som jag tillät mig yttra på denna punkt, nämligen att uppgifterna är diffust skisserade. Man får ingen klarare uppfattning om vad denna kommitté skall göra och vilket ansvar den skall ha genom den kommentar som herr Mellqvist gjorde. Jag kom att tänka på det gamla ordspråket, att när hin onde vill att ingenting skall ske, tillsätter han en kommitté. Men på detta område behöver någonting ske och det i allra högsta grad.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Herr Ståhl talar om att ingenting sker. Men det är just det förhållandet, att en eftersläpning skett under de senaste åren, som gör att Kungl. Maj:t framlagt detta förslag. Det är här inte fråga om några disparata åtgärder, utan Kungl. Maj:ts förslag avser att få till stånd en lösning av dessa be-

Bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg

redskapsproblem, som så intimt sammanfaller med annan beredskap.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. I, III och V

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtan- det fogade reservationen av herr Ståhl i motsvarande delar; och biföll kamma- ren utskottets hemställan.

Mom. II, IV och VI

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. VII

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtan- det fogade reservationen av herr Ståhl i motsvarande del; och biföll kamma- ren utskottets hemställan.

§ 8

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtan- den:

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående försöksverk- samheten med nioårig enhetsskola m. m. jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisa- tionsfrågor inom skolväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtan- den hemställt.

§ 9**Stöd åt konstnärlig, litterär och mu- sikalisk verksamhet samt till högre konstnärlig utbildning**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts fram- ställningar om vissa anslag för budget- året 1961/62 under åttonde huvudtiteln till stöd åt konstnärlig, litterär och mu- sikalisk verksamhet samt till högre

konstnärlig utbildning, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—6

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 7***Bidrag till musikkonservatoriet i Göte- borg**

Sedan punkten föredragits anförde

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag vill endast med några ord motivera min blanka reser- vation vid denna punkt.

Det gäller en avstyrkt motion, vari begärts ett med 70 000 kronor förhöjt anslag till musikkonservatoriet i Göte- borg. Riksdagen har tidigare hjälpt och stött musikkonservatoriet genom att bi- falla en motion med yrkande om höjt anslag.

Under föregående år har konserva- toriet inordnats under bestämmelserna för högskolor, så att eleverna fått möj- lighet att söka såväl naturastipendier som statliga räntefria lån. Det gör att musikkonservatoriets verksamhet har stabiliserats, vilket ju är mycket tack- nämligt. Men som utskottet framhåller har musikkonservatoriet trots detta svå- ra ekonomiska problem att kämpa med, vilket — säger också utskottet — går ut över lärarna i det att de inte kan få löner på samma nivå som deras kolle- ger på andra håll.

Musikkonservatoriet har också myc- ket dåliga lokaler. Man har sökt skapa en byggnadsfond, men den är ytterst blygsam och måste utökas för att det över huvud taget skall gå att få ända- målsenliga lokaler.

Trots dessa svårigheter har konserva- toriet kunnat uppvisa goda resultat. Ele- verna därifrån har väl hävdad sig dels när det gällt att söka in vid musik- högskolan — den förberedande under- visningen — dels när det gällt att som

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

privatister avlägga examen vid musik-högskolan, såväl delexamen som slut-examen.

Som styrelsen för kungl. musikaliska akademien framhållit måste arbetet bäras upp av entusiasm och offervilja, då man trots de rådande svårigheterna kunnat få dessa utomordentliga resultat. Det är naturligtvis ytterst förnämligt, att lärarna är besjälade av entusiasm och offervilja och vill få fram eleverna. Men, herr talman, man skall inte ockra på entusiasm och offervilja. Staten måste här göra sitt och träda in ekonomiskt, så att verksamheten kan byggas ut och utvecklas vidare.

Denna undervisning fyller ett stort behov. Jag tror inte det är obekant för kammarens ledamöter hur svårt det är att få utbildade musiklärare — många gånger får man anställa utbildade krafter. Det är inte en fråga som är angelägen enbart för Göteborg. Den är angelägen för Västsverige — ja, jag skulle vilja säga, att den är angelägen för landet i dess helhet.

Det råder inte brist på kvalificerade sökande, utan många har tvärtom måst avvisas på grund av platsbrist. När de sökande år efter år inte kommer in tröttnar de självfallet så småningom och söker sig till andra områden.

Utskottet har presterat en välvillig skrivning, men jag anser att skrivningen är försiktig i överkant. Man vågar inte klart hos Kungl. Maj:t beställa en höjning av anslaget, utan man säger att det är önskvärt att frågan till nästa år tas upp av departementet. Jag vill vädja till ecklesiastikministern att han verkligen ser till att musikkonservatoriet i Göteborg får det ekonomiska stöd som det så väl behöver. Det gäller dock här en viktig kulturfråga, och riksdagen har ju tidigare fastslagit, att musikundervisningen är av mycket stor betydelse.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande utan har bara velat framföra dessa synpunkter.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8**Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet**

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkten 5 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet för den 3 januari 1961) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet för budgetåret 1961/62 beräkna ett anslag av 2 017 000 kronor.

I samband härmed hade till behandling av utskottet hänvisats bland annat följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 315) och den andra inom andra kammaren av herr *Rydén m. fl.* (II: 314), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta 1. att staten skall vid utförandet av offentliga byggnader avsätta en procent av byggkostnaderna för konstnärlig utsmyckning samt 2. öka det i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln äskade anslaget till stöd åt »konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet» med 200 000 kronor, så att anslaget för budgetåret 1961/62 uppräknades till 2 217 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Schött* (I: 424) och den andra inom andra kammaren av herrar *Björkman* och *Turesson* (II: 465), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att av varje låntagare skulle vid landsbibliotek, statsunderstödda folkbibliotek samt skolbibliotek från den 1 januari 1962 uttagas en avgift av två kronor per vuxen låntagare och 50 öre av barn och skolorngdom för ett obegränsat antal boklån under ett år;

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

dels ock en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm väckt motion (II: 375).

Sedermåra hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 56, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 17 februari 1961, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa

till Statens konstråd ett anslag av 20 000 kronor,

till Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader ett reservationsanslag av 400 000 kronor,

till Stipendier åt utövande konstnärer ett reservationsanslag av 230 000 kronor,

till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek ett förslagsanslag av 1 180 000 kronor,

till Stipendier åt utövande tonsättare ett reservationsanslag av 230 000 kronor.

I samband med propositionen nr 56 hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 564) och den andra inom andra kammaren av herrar *Rydén* och *Nyberg* (II: 678), i vilka hemställts, att riksdagen måtte

1. besluta att staten vid utförandet av offentliga byggnader skall avsätta en procent av byggkostnaderna för konstnärlig utsmyckning, samt

2. för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa

till Statens konstråd ett anslag av 20 000 kronor,

till Stipendier åt utövande konstnärer ett reservationsanslag av 230 000 kronor,

till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek ett förslagsanslag av 1 507 000 kronor,

till Stipendier åt utövande tonsättare ett reservationsanslag av 230 000 kronor,

till Stipendier åt andra konstnärer ett reservationsanslag av 150 000 kronor,

till Ersättning åt svenska tonsättare för beställningsarbeten ett anslag av 40 000 kronor,

till Ersättning åt svenska dramatiker för beställningsarbeten ett anslag av 40 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 565) och den andra inom andra kammaren av herr *Björkman* och fröken *Wetterström* (II: 677), i vilka, under hänvisning jämväl till de i det föregående redovisade motionerna I: 424 och II: 465, hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa

till Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader ett reservationsanslag av 600 000 kronor,

till Stipendier åt utövande konstnärer ett reservationsanslag av 400 000 kronor,

till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek ett förslagsanslag av 1 640 000 kronor,

till Stipendier åt utövande tonsättare ett reservationsanslag av 400 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm m. fl. väckt motion (II: 679).

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte till Statens konstråd för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 20 000 kronor;

II. att motionerna I: 315 och II: 314 samt I: 564 och II: 678, sistnämnda båda motioner i vad de avsåge tillämpning av den s. k. enprocentregeln vid konstnärlig utsmyckning av offentliga byggnader, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 565 och II: 677, i vad de avsåge medelstilldelningen till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader, till Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader för budgetåret

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 565 och II: 677, i vad de avsåge medelstillsdelningen till stipendier åt utövande konstnärer, till Stipendier åt utövande konstnärer för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 230 000 kronor;

V. att motionerna I: 424 och II: 465 icke måtte av riksdagen bifallas;

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 564 och II: 678 samt I: 565 och II: 677, samtliga motioner i vad de avsåge medelstillsdelningen till ersättning åt författare m. fl., till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 180 000 kronor;

VII. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 565 och II: 677, i vad de avsåge medelstillsdelningen till stipendier åt utövande tonsättare, till Stipendier åt utövande tonsättare för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 230 000 kronor;

VIII. att motionerna I: 564 och II: 678, i vad de avsåge ett särskilt reservationsanslag till stipendier åt andra konstnärer, icke måtte av riksdagen bifallas;

IX. att motionerna I: 564 och II: 678, i vad de avsåge ett särskilt anslag till ersättning åt svenska tonsättare för beställningsarbeten, icke måtte av riksdagen bifallas;

X. att motionerna I: 564 och II: 678, i vad de avsåge ett särskilt anslag till ersättning åt svenska dramatiker för beställningsarbeten, icke måtte av riksdagen bifallas;

XI. att motionen II: 375 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

XII. att motionen II: 679 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar

Anders Johansson och Edström samt fröken *Elmén*, vilka ansett att utskottets hemställa i nedan angivna delar bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 315 och II: 314 samt I: 564 och II: 678, sistnämnda båda motioner i vad de avse tillämpning av den s. k. enprocentregeln, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till nästa års riksdag om tillämpning av nämnda regel;

VI. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 564 och II: 678 ävensom med avslag å motionerna I: 565 och II: 677, samtliga motioner i vad de avse medelstillsdelningen till ersättning åt författare m. fl., till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 507 000 kronor;

VIII. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 564 och II: 678, såvitt här är i fråga, till Stipendier åt andra konstnärer för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor;

IX. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 564 och II: 678, såvitt här är i fråga, till Ersättning åt svenska tonsättare för beställningsarbeten för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 40 000 kronor;

X. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 564 och II: 678, såvitt här är i fråga, till Ersättning åt svenska dramatiker för beställningsarbeten för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 40 000 kronor;»

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! Det har under de senare åren förts en livlig debatt både på regeringshåll och bland olika kulturarbetare vid konferenser, i föredrag och framför allt i pressen angående en före-

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

stående upprustning av vårt utarmade kulturliv. Inte minst ecklesiastikministern har vid skilda tillfällen utlovat ökat stöd åt kulturellt uppbyggnadsarbete. Även statsministern har givit liknande signaler. Det är mot bakgrund av denna debatt som ecklesiastikministern har framlagt sin nya kulturbudget, som penningmässigt innebär en ökning av stödet åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet från 1 416 400 kronor för innevarande budgetår till 2 060 000 kronor för nästa budgetår.

Denna ökning bör naturligtvis tack samt noteras, men nog är den i knappaste laget. Det värdefullaste i förslaget kanske är det resonemang, som statsrådet Edenman för angående behovet av en ökad kulturkonsumtion i vårt land och angående kulturvärdenas betydelse för människorna. Men, herr statsråd, varför har Ni inte dragit mer långtgående konsekvenser av Era resonemang? Statsrådet har sammanfattat sitt konkreta program för kulturlivets stimulerande i tre punkter. Jag vill gärna understryka det principiellt riktiga i detta trepunktsprogram, som innebär för det första stöd i skilda former åt dem som utbildar sig för konstnärliga yrken, för det andra förstärkt stöd genom fler stipendier, främst arbetsstipendier, åt utövare av konstnärliga yrken, och för det tredje insatser för att öka den offentliga konsumtionen av konst av olika slag, alltså genom inköp och beställningar. Statsrådet framhåller också betydelsen av att initiativ tas för en ökad estetisk fostran i skolan.

Detta program kan utan vidare accepteras, men jag anser att det bör förverkligas snabbare än vad statsrådet föreslår. Jag tror att hans etapptänkande inte står i samklang med det skriande behovet av snart och större stöd. Vi har ju ett utmärkt budgetläge, och det är inte fråga om några enorma belopp. Det är däremot angeläget att vi just nu

sätter in ett effektivt stöd. Får jag t. ex. fråga herr statsrådet varför han enbart talar om att senare återkomma med förslag om stipendier till olika fria konstnärssyrken, sådana som koreografer, filmskapare, regissörer, skådespelare, konsthantverkare m. fl., när man redan nu borde kunna pröva sig fram genom ett relativt blygsamt stipendiesystem. I motion nr II: 678 och en liknande motion i första kammaren har vi föreslagit 150 000 kronor till att börja med för sådana stipendier.

Likaså är det av den allra största vikt att vi redan nu ser till att det blir fler beställningsarbeten för dramatiker och tonsättare. För dramatikerna skulle det också kunna tänkas att dessa pengar delvis utbetalades som tryckningsbidrag eller uppförandebidrag så att dramatikerna kunde få kritik och värderas av allmänheten och på så sätt bli uppmärksammade. I vår motion har vi föreslagit 40 000 kronor till sådana beställningsarbeten från dramatiker och lika mycket till beställningsarbeten från tonsättare.

Vi motionärer anser också att man redan nu borde kunna öka den s. k. författarpenningen, som utgår via biblioteken vid utlåning av författarnas verk. Författarföreningen har ju i flera år hävdat behovet av en höjning av författarpenningen, och statsrådet vet ju hur pass litet t. ex. unga debuterande författare får ut. Fallet Åke Wassing, som särskilt uppmärksammades förra året, har jag ännu inte hört fått någon lösning. Redan nu bör vi kunna göra en första höjning av författarpenningen från tre till fyra öre per lån. Det är en kompromiss för detta år som vi anser bör följas av en ytterligare höjning nästa år. På detta sätt skulle författarna jämte översättarna erhålla 1 507 000 kronor i statligt stöd i stället för 1 180 000, som föreslagits av ecklesiastikministern.

Därefter kommer jag till det allra betydelsefullaste för de bildande konstnärerna. Från olika håll har starkt be-

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

tonats att konstnärerna bör beredas bättre försörjning genom att få göra arbetsinsatser i det egna yrket åt staten. Därför har vi i motion nr II: 678 och nr I: 564 velat aktualisera Arthur Engbergs enprocentregel från år 1937 i fråga om utsmyckningen av offentliga byggnader. Vi har gjort detta därför att vi tror att det fordras jämförelsevis stora belopp för att det skall kunna bli tal om något ökat stöd åt konstnärerna. Givetvis är vi motionärer medvetna om att enprocentregeln icke är en Salomos sten, men det är ju ingalunda ett anslag på 400 000 kronor till konstnärlig utsmyckning av offentliga byggnader heller. Båda principerna innebär en viss grad av godtycke, men enprocentregeln har dock ett samband med byggnadskostnaderna. Arthur Engberg hade otvivelaktigt rätt när han framhöll att det icke torde kunna bestridas att i allmänhet ett alltför snävt utrymme bereds åt de rent estetiska synpunkterna vid planerandet av offentliga byggnader. Sparsamhetsviljan hade i alltför hög grad undanträngt skönhetskraven. Det vore heller ingalunda avsikten att man utan urskillning skulle smycka allt som byggs i statlig regi. Det är klart ut sagt, att man skall utesluta vissa slag av byggnader som inte har något behov av konst, t. ex. förråd och andra liknande byggnader av enkel beskaffenhet. Arthur Engberg hade säkerligen också rätt när han ansåg att frågan om offentliga byggnaders prydnad med konst så starkt negligerats därför att man vanemässigt vid de förberedande arbetena för ett byggnadsföretag icke räknar med någon plats för konsten. Utan tvekan kan man bäst råda bot härpå genom att aktualisera enprocentregeln.

Statsutskottet har avstyrkt vårt förslag om enprocentregeln med den motiveringen att det kommit till den uppfattningen att en successiv höjning av det nuvarande anslaget för ändamålet är att föredra framför en återgång till

enprocentregeln. Men samma statsutskott sade något annat i sitt utlåtande nr 53 för några veckor sedan. I en motion av herr Kellgren m. fl. i denna kammare hade begärts att det skulle föreslås tillägg till belåningsvärdena för bostadshus i och för konstnärlig utsmyckning av bostadsområden på intill en procent av den för belåningen godtagbara produktionskostnaden. Då skrev statsutskottet att det fann motionens syfte beaktansvärt och att »det synes riktigt, att kostnader för konstnärlig utsmyckning inom rimliga gränser beaktas vid bestämmandet av de belåningsvärden som ligger till grund för statliga lån». Utskottet tillade: »Där ifrågavarande kostnader inte ryms inom nu gällande belåningsvärden synes det utskottet skäligt att på sätt motionärerna föreslår medge en viss höjning av dessa värden.» Det finns inte ett ord om att sambandet mellan produktionskostnaderna och utsmyckningen skulle vara olämpligt liksom att enprocentregeln över huvud taget skulle vara det. Nog anser jag att utskottet handlat fullt riktigt i sitt utlåtande nr 53, men samtidigt har jag svårt att inse hur utskottet nu några veckor senare kan så fullständigt ha ändrat uppfattning när det gäller principerna för utsmyckning av statens egna byggnader. Kanske någon av statsutskottets ärade ledamöter vill lämna en förklaring till detta fenomen.

Jag har här hävdad att man måste verkställa den kulturella upprustningen snabbare och i ökad grad penningmässigt i jämförelse med vad departementschefen föreslår. Ändå kan ingen påstå att konstlivet och kulturarbetarna härigenom skulle få åtnjuta några sensationella ökningar. Det är i realiteten så pass blygsamma uppskrivningar av stödet att ingen behöver befara någon konstlivets övermättnad efter alla dessa ytterst magra år.

Vi motionärer vill alltså ha snabbara åtgärder till stöd åt kulturlivet, eftersom det verkligen råder bekym-

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

mersamma förhållanden för landets kulturarbetare. Det finns t. ex. enligt en uppgift som har lämnats från sakkunnigt håll inte en enda tonsättare i vårt land som kan livnära sig enbart på sitt tonsätterskap. Det finns omkring ett dussin författare som helt kan klara sig på sitt författarskap. Det finns visserligen ett större antal målare och skulptörer som kan dra sig fram drägligt på sitt måleri och skulpterande, men mer än 80 procent av landets utövande konstnärer lever under mycket betryckta ekonomiska förhållanden, långt under genomsnittet för industriarbetare. Mer än hälften lär ha inkomster under 5 000 kronor.

Men hur går detta ihop? Konstnärerna måste ju leva. Jo, sade en känd konstnär, vi klarar oss mest tack vare de duktiga och arbetsamma hustrurna. Han sade ordagrant: »Med friska och starka hustrur, som pysslas om av konstnärerna på bästa sätt, så att de kan arbeta och bidra till uppehållet och ge konstnärerna arbetsmöjligheter och arbetsro, kan konstnärerna dra sig fram.» Nog borde det väl vara en hederssak för oss alla att tillse att vi får en annan tingens ordning till stånd snarast. Vårt land har råd till och behov av att se till att konstnärer, författare och tonsättare får drägligare arbetsförhållanden. Vi bör besinna vad Arthur Engberg sade: »Konstnärskårens misär kan eljest även bli konstens.»

Låt mig också ställa en annan fråga till ecklesiastikministern! Hur går det med alla utredningar som verkställts på olika kulturella områden? 1947 års musikutredning framlade sitt förslag rörande musiklivet i vårt land 1954. 1948 års konstatutredning kom med sitt betänkande 1956. Likaså har en kommitté utrett teaterverksamheten på landsbygden, och 1955 presenterades en utredning om riktlinjer och former för fördelningen av lotterimedel. Skulle inte alla dessa utredningar ha kunnat vinna litet mer beaktande vid uppgrän-

det av ecklesiastikministerns kulturprogram?

Med hänsyn till vad den sistnämnda utredningen föreslog kan jag inte underlåta att säga några ord om den irrationella uppdelningen av kulturfrågorna på ett flertal departement. Det måste vara en ur kulturlivets synpunkt högst beklaglig sak. Nu handhar handelsdepartementet lotterimedlen och deras fördelning. Det är de stora pengarna som går den vägen. Ecklesiastikdepartementet har hand om det stöd åt kulturen som vi i dag behandlar. Det är alltså stipendier, författarpenningen och den konstnärliga utsmyckningen av offentliga byggnader samt tonkonstens främjande. Kommunikationsdepartementet sysslar med radio och TV samt handlägger byggnadsstyrelsens ärenden. Nu kommer tydligen även socialdepartementet in i bilden, eftersom bostadsstyrelsen, som handlägger belåningsärendena vid bostadsbyggandet, sorterar under socialdepartementet. Det finns ju riksdagsbeslut på att man bör öka belåningsvärdena i och för konstnärlig utsmyckning av bostadsområdena.

En större enhetlighet i organisationen och administrerandet av alla åtgärder i samband med vårt kulturella liv är en nåd att stilla bedja om. Borde ändå inte ecklesiastikdepartementet ensamt vara bäst utrustat för att effektivast kunna syssla med allt detta? Skulle inte ecklesiastikministern kunna framlägga ett förslag härom redan till nästa års riksdag? Jag tror att detta skulle hälsas med stor tillfredsställelse i de läger där man har intresse för dessa frågor.

Allra sist ber jag att få hänvisa till vad 1948 års utredning om en statens kulturfond skrev angående det allmännas ansvar för stödet åt kulturlivet i dagens samhälle. Det heter på sidan 62: »Vid behandlingen av frågor om anvisande av medel för kulturella ändamål saknas den pådrivande kraft som

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

skulle ha varit verksam om det gällt ett av stora medborgargrupper framfört krav. Initiativet måste i detta fall förutsättas komma från regering och riksdag samt från relativt begränsade kulturintresserade kretsar, eftersom det är fråga om att tillgodose behovet hos individer som i stor utsträckning inte är kulturmedvetna. Den tacksamma uppgiften härvidlag är givetvis att försöka vinna ungdomen för konsten innan sinna stelnat i den avvisande attityd som den inom konstens domäner obehagade ofta intar. Därför bör redan skolungdomen beredas tillfälle att se god teater och film, höra god musik och besöka utställningar av god konst. Man bör även, och detta gäller särskilt musik och teater, ge ungdomen rikliga möjligheter till konstupplevelse i aktiva former.»

Jag tror, att den konstpedagogiska verksamheten måste bedrivas redan i den nya enhetsskola som nu utformas. Jag ber att ytterligare få citera samma utredning som säger: »Konstens rikedomar ligger färdiga att spridas till alla delar av vårt land och till alla grupper av dess befolkning. Begåvning, yrkesskicklighet och verksamhetslust finns hos konstens utövare, men den ekonomiska grunden för en vidgad insats från deras sida måste tillhandahållas av samhället.»

Herr talman! Jag ber med detta anförande att särskilt få rikta uppmärksamheten på den reservation som är fogad till statsutskottets utlåtande nr 121 av herrar Anders Johansson och Edström samt fröken Elmén och som går ut på en ökning av de olika anslagen till kulturstödande ändamål i den riktning vi motionärer har föreslagit.

I detta anförande instämde fröken Elmén (fp).

Herr ARVIDSON (s):

Herr talman! Herr Rydén har här i själva verket presterat inledningen till en stor kulturdebatt, som vi i nuvarande

brådska kanske inte har tid till. Det är att beklaga, ty det är väsentliga synpunkter som här har anlagts på hela frågan om stödet åt den litterära, konstnärliga och musikaliska verksamheten. De är av sådan vikt att de kunde förtjäna att ytterligare understrykas och analyseras.

För något år sedan inlämnade samarbetsnämnden för de litterära och konstnärliga yrkesutövarnas samman slutningar en 24-punktslista till regeringen, en lista som innehöll ett helt kulturprogram då det gällde statens insatser. Jag lyssnade till herr Rydén och fann, att hans synpunkter i stort sett var desamma som de vilka den gången presenterades för regeringen. Eftersom jag till stor del var ansvarig för denna lista, kan jag utan vidare i stort ansluta mig till herr Rydéns program. Jag har samma önskan som han om att upp rustningen på detta område skall forceras och att anslagen, som ställes till förfogande, skall bli större.

Jag vill gärna understryka att författare, konstnärer och tonsättare, som vi alltid har haft i detta land men som först under de senaste hundra åren kunnat uppträda som fria yrkesutövare, har det svårt och egentligen alltid har haft det svårt. Själva denna yrkesverksamhet har varit och är ekonomiskt vanskelig. Den har ägt rum under den kapitalistiska konkurrensens hårda villkor. Den, som inte har kunnat väcka uppmärksamhet för sina konstnärliga produkter, har varit dömd att försvinna ifrån marknaden. Inkomsterna har varit låga, och det gäller också för konstutövare med namn och rykte. Inkomsterna har dessutom varit osäkra, beroende som de varit av förläggarnas beredvillighet att satsa kapital, av kritikernas omdömen och av köparnas varierande intressen. Speciellt besvärligt har de konstutövare haft, som varit banbrytare för något nytt och som haft svårt att vinna förståelse hos allmänheten.

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

Den fråga som vi för dagen måste ställa oss är om vi i välfärdssamhället har råd att hålla oss med kvalificerade författare, konstnärer och tonsättare. Om frågan besvaras jakande, måste konsekvensen bli, att samhället självt övertar ansvaret för dessa yrkesutövares ekonomiska välfärd och trygghet. De själva kan inte skapa en sådan trygghet, och någon annan lär inte göra det.

Det nya socialdemokratiska partiprogrammet har ett par punkter, som klart anger uppgifterna på detta område. Det heter där helt kortfattat, att kulturskandependet skall främjas av samhället. Man kräver stöd åt kvalitetssträvanden inom musik, bildande konst, litteratur, teater, film, radio, television m. m. I anslutning till det finns det en punkt som lyder: »Bättre villkor åt kulturarbetarna.» I kommentaren säger man sedan: »Den privatkapitalistiska uppfattningen av konstnärliga skapelser som uteslutande marknadsprodukter måste brytas. En konstnär, som icke är 'säljbar', får nu i allmänhet försvinna från marknaden. Ett sådant betraktelsesätt leder till kommersialisering av kulturlivet och en snedvridning av hela den kulturella utvecklingen.»

Det är mot bakgrunden av denna uppfattning som man måste se ecklesiastikministerns strävanden att skapa en svensk kulturpolitik — om jag nu av praktiska skäl får använda det vidsträckt begreppet kultur om det konstnärliga området. Dessa strävanden har hittills givit blygsamma resultat. Det ger jag herr Rydén rätt i, och jag tror att regeringen är medveten om det. Inte desto mindre kan en viss målmedvetenhet konstateras. Önskvärt vore att man kunde uppgöra ett långsiktigt upprustningsprogram. Med lång sikt menar jag här 60-talet, och målet kan mycket klart anges: att 50 procent av lotterimedlen ställes till den konstnärliga och litterära verksamhetens förfogande.

För dagen konstaterar vi en höjning av vissa speciella kulturanslag med över

600 000 kronor. Det är i och för sig inte mycket, men höjningen har betydelse, om den koncentreras till vissa begränsade områden. Nästa år får krafttag tas på andra områden av det stora fältet. Dessa 600 000 kronor skulle ha kunnat medge en höjning av författarnas biblioteksansättning från 3 till 3 1/2 öre. Jag har för egen del å Författarföreningens vägnar avböjt detta. När vi ändå kräver 8 å 10 öre — och det med hänvisning till bokutredningens värderingar på sin tid — kan vi inte »plöttra bort oss» på halvören. Vi har alltså för i år avstått från en eftersträvd höjning till förmån för andra ändamål. Och jag vill påminna om att vi förra året handlade på samma sätt. Biblioteksansättningen har därigenom kommit att släpa efter betänkligt. Nu räknar vi med att ecklesiastikministern till nästa år skall kunna finna utrymme för den höjning till 6 öre, som vi nu betraktar som en minimilösning. Vi räknar också med att en rad konstnärliga områden, som hittills har varit helt förbisedda, då skall tillgodoses. Om jag här redogjorde för hur en framstående svensk koreograf har det i ekonomiskt avseende, skulle det väcka allmän indignation, riktad mot de ansvariga på området.

Jag skulle kunna lämna en redogörelse för hur det är att vara svensk dramatisk författare — herr Rydén har redan berört den frågan — eller hur en regissör har det ställt i ekonomiskt avseende eller hur skådespelarna i regel är avlönade. Dessa exempel skulle då vara hämtade från scenkonstens område. De skulle emellertid lika gärna kunna ha hämtats från filmens eller tonkonstens områden.

För dagen har ett av dessa hittills förbisedda områden tillgodosetts, nämligen översättarnas. Betydelsen härav är stor inte bara för kvalitetssträvandena på detta område. Författarfonden får genom dessa medel möjlighet att ge översättarna resestipendier och arbets-

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

stipendier för att utveckla deras språkfärdigheter. Man får även möjlighet till en begynnande pensionering av äldre översättare. Anslaget innebär också ett erkännande från statsmakternas sida av översättarnas upphovsrätt, som visserligen är lagfäst men som i praktiken inte respekteras i förlagsavtalen. Pengar på detta sätt till översättarna kommer vidare att medföra att de kan stärka sin organisation och därmed nå bättre resultat i kampen för fullt erkännande av sin upphovsrätt.

De andra höjningarna har kommit stipendieverksamheten bland tonsättare och konstnärer till del och medgivit en fördubbling av anslaget till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader. Denna fördelning av de till förfogande stående medlen har kommit till stånd efter en överläggning mellan representanter för ecklesiastikdepartementet och samarbetsnämnden för konstnärliga och litterära yrkessammanslutningar. Jag har därför kunnat acceptera förslaget och därmed gå på den linje som presenteras av Kungl. Maj:t och utskottet i dagens fråga.

Det är visserligen sant att här finns en reservation. Jag har redan inledningsvis sagt att jag sympatiserar med det förslag som framställs där. Jag skulle kunna skriva under herr Rydén hela önskelista, och ur den synpunkten kunde jag lika gärna ha anslutit mig till reservationen, när den behandlades i utskottet. Men dels är det här fråga om ett enkelt överbud, en demonstration som i och för sig är vällovlig men som är ganska utsiktslös, dels är det fråga om att man lägger upp det som ett lappverk — man splittar arbetet på en massa olika poster — som kan komma att stå i vägen för en upprustning av helt andra mått.

Jag vill gärna ge min välsignelse åt reservanterna, men jag är beredd att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Under en lång följd av år och även i år har jag och mina meningsfränder framfört synpunkter och förslag beträffande konstnärernas, författarnas, tonsättarnas, kritikernas, skådespelarnas och andra konstutövares villkor, som i allt väsentligt är samstämmiga med vad de bägge föregående talarna anför, dock med undantag av herr Arvidsons yrkande.

Vi har i år med tillfredsställelse hälsat att ecklesiastikministern liksom i fjol gjort en rätt betydande uppskrivning av anslagen för ifrågavarande ändamål och tagit många nya och värdefulla initiativ på detta område. Men jag tycker att han borde ha kunnat gå ett steg längre. Vad beträffar talet om lappverk kan väl inte ens den skönaste byggnad vara så fullständig, att man inte kan föreslå en förbättring i detaljer.

Motionsvis har vi i år framfört förslag om stöd åt den svenska dramatiken. I August Strindbergs hemland spelas mycket sällan nya svenska pjäser. Jag tror inte att svenska författare förlorat förmågan att skriva dramatik. Men vad säger författarna? Jo, de säger: Vi har inte råd att skriva dramatik, vi har inte råd att låta pjäser ligga ospelade i teaterkanslierna. Dramatik utges sällan i bokform, då den anses svårsåld och är det. Jag tycker att det är en brist i vårt kulturliv att vi har så litet nya teaterpjäser. Ecklesiastikministern har också förutsatt att dramatikernas önskemål skulle komma att tas upp senare. Men någon liten förbättring skulle väl ändå kunna göras nu. Det har också reservanterna föreslagit, även om de valt en annan form. Jag har föreslagit 50 000 kronor i stipendier utöver författarstipendierna, vilka sistnämnda stipendier också avser de dramatiska författarna. Det finns emellertid inte något anslag avsett som speciellt stöd åt de dramatiska författarnas verksamhet. Reservanterna före-

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

slår 40 000 kronor för beställningsarbeten. Det kan kanske vara delade meningar om det, men det finns ingen anledning att splittra sig, när det föreligger ett sådant förslag, och vi kommer därför att stödja reservationen.

I många år har vi föreslagit enprocentregelns återinförande beträffande offentliga byggnaders utsmyckning, vilket har stötts av en enhällig och stark konstnärssopinion. Det är därför självklart att vi även på den punkten delar reservanternas mening.

Herr Rydén talade om splittringen på olika departement. Även i detta avseende har vi motionerat och yrkat att allt skall sammanföras under ecklesiastikdepartementet. Vidare har vi ansett att det, då själva fördelningen av stipendierna är så oregelbunden, skall skapas en allmän kulturfond med representation för alla konstarter, som skulle ställa förslag till regeringen i dessa frågor. Den motionen har inte tagits upp här utan återkommer i ett senare sammanhang. Jag tycker i likhet med herr Rydén att det är rätt onaturligt att handelsdepartementet skall ha hand om en del kulturfrågor, exempelvis när anslag av lotterimedel skall ges för att stödja teater och musik. Särskilt som det blev en mycket dålig handel i samband med operabygget tycker jag det finns skäl att flytta över handläggningen av dessa frågor till en annan instans.

Regering och riksdag har ett stort medansvar i det förhållandet att skådespelarnas och musikernas villkor är så dåliga som herr Arvidson framhållit och som jag tidigare här i riksdagen givit exempel på. Från början föreslogs nämligen, att 50 procent av lotterimedlen skulle gå till dessa ändamål. Men det har blivit därmed som med idrottens tipsmedel. Statskassan har tagit för sig mer och mer, medan en allt mindre procent gått till kulturella ändamål. Härtill får vi emellertid återkomma, när vi kommit fram till behandlingen av den motionen.

Kort sagt: Jag kan instämma i det mesta som sagts om kulturarbetarna. Det återstår åtskilligt att göra. Jag vill emellertid inte som herr Arvidson nöja mig med att uttala mina sympatier och ge min välsignelse — välsignelser ger inte så mycket, inte ens om de kommer från ovan. Jag kommer därför i likhet med den grupp jag tillhör att rösta för reservationen under punkt nr 8.

Fröken OLSSON (s):

Herr talman! När man börjar rusta upp ett länge eftersatt område, visar det sig alltid, att behoven är så oerhört stora, att man inte vet i vilken ända man skall börja. Ju mer man gör, desto mer återstår att göra.

På detta område har under en lång tid mycket litet gjorts. När nu ecklesiastikministern på allvar tagit itu med det och börjat en systematisk upprustning, tycker alla att det går för långsamt. Och så kommer man, som herr Arvidson sade, med överbud tämligen på måfå. Man fördubblar de anslag som ecklesiastikministern föreslagit och försöker på det sättet få med område efter område. Vi inom utskottsmajoriteten tror, att det är bättre att så att säga låta ecklesiastikministern hållas. Låt oss fortsätta denna upprustning så mycket resurserna medger, men låt oss ta den successivt och systematiskt område efter område och försöka konstatera var den bäst behövs och var pengarna kommer till största nytta!

Här har talats mycket om procent, t. ex. om enprocentregeln, som reservanterna ändå själva medger är stelbent och inte kan tillämpas såsom den ursprungligen var tänkt. Den summa, som i år är anslagen till kulturarbetarna är kanske blygsam, men den procentuella höjningen — om vi nu skall hålla oss till procenträkning — är inte så dålig. Väsentligt i detta sammanhang och i längden det enda som verkligen hjälper kulturarbetarna är väl, att all-

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

mänhetens intresse för deras arbete blir större. Det skall inte vara några statliga stipendier och beställningar, utan det skall vara ett brett intresse för »kulturkonsumtion», som det ibland heter. Om en enda procent av landets inkomsttagare — om vi nu skall fortsätta att resonera om procent — använde en procent av sin inkomst till konstinköp, skulle summan räcka till en hygglig årslön åt åtskilliga konstnärer. Och det är väl ändå ett ganska blygsamt krav. Vad man gör största nyttan med är därför att försöka öka allmänhetens intresse. Detta är alltså främst en upplysningsfråga, en fråga för skolan, för folkbildningsarbetet.

Tonsättarna hör, som vi vet, till de allra hårdast trängda grupperna. Trots att förslag flera gånger har lagts fram, har vi inte kunnat göra något åt musikundervisningen i den obligatoriska skolan. På många håll förekommer en mycket lovande verksamhet, men kostnaderna härför får kommunerna nästan helt och hållet själva svara för. På det området finns oändligt mycket att göra. Där finns ett mycket stort behov, och det skulle säkerligen vara väl använda pengar, om vi kunde stödja musikundervisningen i skolorna. Ett sådant stöd skulle ge ett helt annat underlag för musikkulturen och därmed på lång sikt ge tonsättarna en helt annan ställning än den de nu har.

För att återgå till procenträkningen: Vilket handtag skulle inte författarna ges, om vi kunde få några få procent av dem, som nu läser flera veckotidningar i veckan, att övergå till att i stället köpa och läsa böcker!

Här är så mycket som kan göras utanför de direkta statliga bidragen. Jag tror att med det allmänna intresse som nu från alla håll visas för dessa frågor bör det gå att över hela fältet göra insatser som ganska snart avsatser resultat. Både majoritet och reserveranter i statsutskottet ställer sig positiva till en fortsättning på utbyggnaden av denna

verksamhet, och då behöver man inte tvivla på att ecklesiastikministern redan till nästa års riksdag har en hel del ytterligare förslag om förbättringar. Går det att öka takten är vi alla tack samma; det råder inte alls delade meningar om den saken. Vi vill åtskilligt mycket mera, men vi vill ta det försiktigt och få det ordentligt planlagt, så att resultatet inte blir ett lappverk utan kan vara till nytta för kulturarbetarna och framför allt för kulturlivet i landet, ty det är ändå det viktigaste.

Med dessa få ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **EDENMAN**:

Herr talman! Jag har självfallet ingen som helst anledning att polemisera mot de krafter som söker skapa opinion för ett aktivare stöd åt kulturlivet i vårt land och inte heller mot föregående oppositionstalare. För herr Rydén skulle jag dock vilja påpeka att den borgerliga oppositionens aktivitet på detta område sammanfaller ganska märkligt i tiden med de regeringsförslag som har framlagts under de två senaste åren.

Jag skulle för att ytterligare belysa vad fröken Olsson nyss framhöll kunna berätta en liten historia från budgetarbetet för två år sedan, när jag hade glädjen att kunna lägga fram det första programmet för en mer långsiktig upprustning av stödet åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet här i landet. Då fick ecklesiastikministern på många punkter, för att över huvud taget kunna presentera ett program som var något att ta i, fördubbla myndigheternas petitaframställningar. I ett fall måste jag tiofaldiga det belopp som den ansvariga myndigheten begärde, och ändå blev slutsumman bara 100 000 kronor för inköp av modern konst. Var och en förstår vilken utgångspunkt regeringen har haft när det

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

gällt att få fram ökade medel för den här avsedda verksamheten.

Jag skulle, herr talman, eftersom jag inte har någon anledning att polemiserat, vilja i ytterlig korthet anföra några principiella synpunkter. Jag har i propositionen försökt skissera ett program på något längre sikt, och jag hänvisar till den. Jag vill understryka att enigheten i landet tyvärr inte är så stor som den kan framstå, om man lyssnar till debatten i andra kammaren just i dag. Diskussionen om konstens och konstskaparnas liksom de andra kulturarbetarnas villkor är onekligen livlig — det är riktigt — och i många avseenden intressant, men den är också oerhört famlande. De mest skiftande och motstridiga uppfattningar om det allmännas förpliktelser förs fram. Särskilt vägledande för dem som vill söka utforma en aktiv kulturpolitik är i varje fall inte — med vissa undantag — konstnärernas egna offentliga livsyttningar. Fortfarande finns på sina håll — det kommer också ibland till uttryck i konstitidskrifter — ett principiellt motstånd mot ett aktivare samhälleligt engagemang på kulturlivets fria sektor. Det var inte så många dagar sedan jag i tidskriften Paletten, som ges ut i Göteborg, i en ledare fick klart för mig att skribenten ansåg att det är den socialistiska skattepolitiken som har utarmat våra konstnärer. Det var det bidrag denna konstnärsgrupp ville komma med i dagens situation. Många exempel skulle kunna radas upp här.

Det förefaller som om det lever kvar ett slags gammalborgerlig ideologi på detta område. Man tycks vara rädd för någon sorts bindning av själva det konstnärliga skapandet, om samhället och staten kommer in på scenen. Andra — det finns representanter för den riktningen bland konstnärerna själva — vänder sig mot direkt ekonomiskt stöd t. ex. i stipendiets form, ty sådant skulle innebära ett förnedrande understöd. Denna grupp brukar i stället ome-

delbart kräva flera arbetstillfällen och bättre betalt för konstnärliga prestationer över huvud taget. Jag vill erinra om vad herr Arvidson sade för en stund sedan här i talarstolen. Är dessa grupper över huvud taget beredda att dra konsekvenserna för egen del av denna marknadsmässiga synpunkt på det konstnärliga skapandets villkor? Det är mer än tvivelaktigt.

Jag har som sagt i två propositioner och i flera offentliga tal sökt utveckla min syn på den aktuella kulturpolitiken. I korthet skulle jag till dagens debatt vilja anföra följande. Varje stöd åt utövarna av de konstnärliga yrkena måste vara kulturellt och inte socialt motiverat. Kulturpolitik kan aldrig få bedrivas för kulturarbetarnas skull — jag har framhållit det offentligt tidigare, och jag upprepar det här till kammarens protokoll — utan den förs därför att samhället — alla vi andra människor — skulle andligen utarmas, om inte denna lilla grupp av konstnärligt begåvade människor kunde ge oss konstnärliga skapelser. Det är inte den filantropiska linjen som här håller. Vi behöver inte konstnärerna som ett pittoreskt inslag i gatubilden, utan vi behöver dem för vår egen skull. Följaktligen bör ett ökat direkt ekonomiskt stöd åt konstnärerna uppfattas, inte som stöd till ett självändamål utan såsom en insats, varigenom samhället vill visa att den konstnärliga verksamheten skapar oumbärliga värden för människorna. Ser man denna sektor av kulturlivet i detta perspektiv, finns det samma motiv för en aktivisering av insatserna som då det gäller utbildning, bildning och forskning över huvud taget.

Det har här förut sagts — senast av fröken Olsson — att det inte är tillräckligt med ett direkt ekonomiskt stöd. Konstnären får visserligen då en chans, men endast en tillfällig sådan, att visa vad han eller hon duger till; stödet ger så att säga vissa arbetsmöjligheter. Men det gäller att på längre sikt

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

förändra och förbättra kulturklimatet, att hos så många som möjligt skapa ett naturligt behov av konst, litteratur, musik och skönhet i stort. Til syvende og sidst blir den allmänna bildningsnivån hos vårt folk helt avgörande för möjligheterna att föra en kulturpolitik i mer exklusiv bemärkelse.

Det måste därför, herr talman, finnas en viss turordning på detta område. Vi måste ha ett klart program för den fortsatta kulturpolitiken, och jag har för min del sökt medverka till att skissera ett sådant program.

Herr Rydén frågar, varför jag i propositionen visserligen visar att jag är medveten om att det finns en stor grupp kulturarbetare, dramatiker, regissörer, koreografer o. s. v. som är i behov av ett ekonomiskt stöd, men nöjer mig med att säga att jag vid ett senare tillfälle skall återkomma till saken. Ja, det beror ju på att det i denna omgång har varit nödvändigt att koncentrera tillgängliga medel på alldeles speciella punkter — jag behöver inte här upprepa vilka punkter det gäller.

Det finns emellertid också ett annat skäl härtill, nämligen att den administrativa apparaten — jag vet att det är farligt att i detta sammanhang använda det uttrycket, men jag gör det ändå — på det här området är så ytterligt svag. Musikaliska akademien, Konstakademien och statens författarfond, det är allt vad som i detta avseende finns. Vi har inte ens möjlighet att i vanlig ordning anlita ett auktoritativt organ som skulle kunna svara för stödet åt de grupper jag nyss nämnde.

Jag har i propositionen försökt aktualisera den större frågan om hur vi över huvud taget på ett kulturellt riktigt och personligt rättvist sätt skall kunna fördela tillgängliga medel till kulturarbetarna. Jag är för mindelövertygad om att något nytt eller några nya organ måste tillskapas, kanske en statens kulturfond eller något i den stilen. Torftigheten härvidlag visar att

kulturadministrationen i vårt land har varit föga besvärad av stipendieproblem under åtskilliga decennier, för att inte säga under sekler.

Herr talman! Jag har med dessa ord velat understryka några synpunkter i den aktuella kulturdebatten. Dess bättre kan jag instämma med de talare som har uttryckt den förhoppningen att den inledda upprustningen skall fullföljas. Det är regeringens mening att så skall ske. Den nu föreslagna upprustningen är att betrakta inte som en engångsåtgärd, utan såsom ett led i en politik på lång sikt. Det är dessutom en styrka för vederbörande departementschef att i detta sammanhang kunna hänvisa till att detta är den nuvarande regeringens enhälliga uppfattning. Det var inte många dagar sedan finansministern här i kammaren gjorde exakt samma deklaration.

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! Jag vill först vända mig till Författarföreningens ordförande, herr Arvidson, som faktiskt tackade nej till en omedelbar höjning av författarpenningen till fyra öre men ställde krav på en höjning till sex öre nästa år. Vi vet emellertid inte, herr Arvidson, mycket om nästa år, och där-
est, herr Arvidson nu är villig att godta en höjning av anslaget med drygt 325 000 kronor, minskas därigenom på intet sätt möjligheterna till en ökning av kraven nästa år.

Det är inte så som herr Arvidson och fröken Olsson ville göra gällande att det här är fråga om ett enkelt överbud från oss motionärer. Herr Arvidson sade att vår motion innebar en demonstration, som visserligen vore lov-
värd men ändå bara kunde resultera i ett lappverk när det gällde upprustningen av det kulturella stödet. Nej, det är inte fråga om något lappverk, utan det har varit en mycket grundlig genomgång av dessa angelägenheter i samråd med berörda grupper. Vi på

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

vårt håll har haft ett intimt samarbete med de olika kulturarbetarna och med ledning därav framlagt våra förslag. Fröken Olsson aktade sig också visligen för att försvara det förhållandet, att statsutskottet har intagit olika ståndpunkter till vår motion och till herr Kellgrens m. fl. också mycket förnuf-tiga motion, som behandlades i ett ut-skottsutlåtande för några veckor sedan. Jag är naturligtvis mycket tacksam mot statsrådet för att han i varje fall i dag ser så generöst på denna fråga. Han vill icke heller på något sätt polemi-sera med oss motionärer.

Ecklesiastikministern säger med en viss underfundig ironi att motionärer-nas förslag i varje fall i tiden samman-faller med det förslag, som regeringen framlagt. Ja, det är ganska naturligt, eftersom dagens budgetläge erbjuder helt andra möjligheter än i varje fall flertalet ledamöter i denna kammar tidigare har trott.

Vidare påpekar statsrådet — och jag tror att det är alldeles riktigt — att de som begärt stöd från staten i vissa fall har kommit med så små belopp att han till och med måst tiodubbla dem. Detta sammanhänger ju dock med att konst-livet vanemässigt så länge har stått i stryk-klass, att man inte vågat komma med realistiska förslag. Jag tror att det är mycket betydelsefullt att vi får fram en annan syn på dessa frågor nu.

Jag vill gärna understryka synpunk-ten att konstnärerna, kulturarbetarna, inte skall vara så att säga som statsrå-det sa ett pittoreskt inslag i gatubil-den. Vi behöver dem för att kunna fö-ra ett fullvärdigt liv. Jag tror också att man kan anlägga rent ekonomiska syn-punkter på denna fråga. Jag tror att in-vesteringarna i konst kan komma att ge oss mycket i utbyte i framtiden, och jag vill i detta sammanhang gärna an-föra exemplet Italien. Italien skulle i dag inte ha ett sådant blomstrande tu-ristliv, om det inte för många hundra år sedan hade investerat i konst, må-

leri, skulptur och en mycket skön ar-kitektur. Jag tror att Italien haft och i dag har mycket stor glädje av dessa investeringar. Det har gett och ger allt-fort stora pengar.

Vi måste se till att kulturlivet inte utarmas, och vi har därför all anled-ning att stödja det i ännu större om-fattning. Av denna anledning har jag ansett att vi redan nu bör kunna gå något längre än regeringen har gjort i detta ärende.

Herr HELEN (fp):

Herr talman! I denna sakliga och på väsentliga ting inriktade debatt har det förekommit några onödigt nedsättande och något föraktfulla omdömen om det motionsarbete, som herr Rydén lett. Ef-tersom jag kunnat följa detta arbete från sidan och inte behöver tala i egen sak, känner jag ett visst behov att säga några ord härom.

Herr Arvidson sade att motionsyrkan-det var ett rent överbud. Fröken Ols-son påstod att motionärerna huggit till tämligen på måfå när de kom med si-na förslag, och ecklesiastikministern undrade ironiskt varför inte motionä-rerna hört av sig tidigare, innan re-geringen och det socialdemokratiska partiet uppmärksammade konstnärskri-sen. På det sista behöver man bara sva-ra, att det ju är regeringen som bär an-svaret för det statsfinansiella läge, som förelåg under de år då inga åtgärder kunde vidtagas, eftersom statsbudgeten var så ansträngd.

Vad jag framför allt vill säga är att detta motionsarbete, som jag kunnat följa från sidan, är ett mycket förnäm-ligt exempel på att enskilda motionä-rer i samarbete med berörda parter verkligen kan ge väsentliga bidrag till det utredningsarbete som sker i kansli-huset. Jag vet att det sätt, på vilket herr Rydén och hans medmotionärer här gått fram, väckt stor glädje och till-fredsställelse bland kulturarbetarna. Man har också i arbetet kunnat ankny-

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

ta till en tradition i Stockholms stad, där folkpartiet haft ansvaret för kulturroteln under många år, långt innan regeringen tog initiativ och förde fram förslag av större ekonomisk räckvidd i denna fråga. Jag skulle alltså vilja råda ecklesiastikministern att även i fortsättningen lyssna till herr Rydéns förslag.

Herr Rydén har även den styrkan att han står fast vid sina motioner och röstar på dem i kammaren. Det är inte alldeles oväsentligt. Herr Arvidson klyver livets älv med så älskvärd distraktion att han röstar än si, än så. Kanske slumrade Homeros den dag motionen var uppe i statsutskottet.

En väsentlig sak som debatten inte får gå förbi är påståendet att det skulle finnas två principiellt skilda synsätt på frågan om det allmänna skall ge stöd till konsten eller icke. Både herr Arvidson och ecklesiastikministern antydde att här funnes djupgående motsättningar mellan en socialistisk syn och en privatkapitalistisk syn som ytterst hade konsekvensen att man var beredd att lämna ut konstnärerna till marknadens »prissättning» och inte ville ta något egentligt ansvar för den mera svårtillgängliga, subtilare, nyskapande konst som sällan blir gångbar på marknaden under den första generationen. Detta är ett alltför enkelt sätt att lägga upp problemet. Som fröken Olsson med all rätt utvecklade — och var den första att i debatten påpeka — måste vi ytterst syfta till att hos den breda allmänheten väcka förståelse även för den svårtillgängliga och nyskapande konsten så att kulturarbetarnas villkor förbättras genom att det skapas nya konsumenter, nya köpare, flera människor som förstär att uppskatta och vägledas av konstnärernas verksamhet. Det blir då det statliga stödets uppgift att sättas in i kulturella krisperioder — och som en sådan måste man beteckna vår tid, eftersom de mera ytliga inslagen i radions, televisionens och

tidskriftslitteraturens värld sysselsätter så oändligt många flera med stort engagemang än vad den nyskapande konsten gör. I ett sådant läge måste ju det statliga och kommunala stödet först och främst syfta till att hjälpa enskilda konstnärer över krisläget och att hos den breda allmänheten öka förståelsen för konstnärernas verk så att marknaden, konsumenterna, träder till och bygger upp det stöd som staten aldrig kan ge tillräckligt nyanserat och tillräckligt effektivt annat än i enskilda fall. Ser man saken på det sättet, råder det inget motsatsförhållande mellan en mera liberal och en mera socialistisk syn på dessa frågor. Man kan ha delade meningar i detaljfrågor, men vad vi måste vara överens om är att det finns skyldigheter för det allmänna att hjälpa till och lägga till rätta i situationer där marknadsmekanismen inte fungerar.

Ecklesiastikministern ironiserade en aning över en konstnärsgrupp som hade antytt att en av anledningarna till de skapande konstnärernas svårigheter skulle ligga i själva skattepolitiken. Det är möjligt att sådana uttryck kan få litet kverulantisk karaktär och kan förtjäna att bemötas med en viss ironi. Men jag tror att ecklesiastikministern och regeringen tar fel om de helt bortser från att det finns stora grupper kulturkonsumenter här i landet som känt sin situation pressad av skattepolitiken och som gärna skulle ha velat avsätta en större del av familjebudgeten till inköp av nya böcker, ny konst och kanske även till att bättre följa teater- och musiklivet. Det är konsumenterna i mellaninkomstslägena som traditionellt utgör det bästa stödet för vissa kulturarbetare, och just de grupperna har känt sig pressade. Därför har en stor del av det stöd som de skulle ha kunnat ge konst och litteratur uteblivit.

Vi borde avstå från denna förlegade polemik som bygger på att det skulle finnas två helt skilda betraktelsesätt och i stället söka gemensamt komma ur det

Vissa anslag till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

nuvarande läget. Vi bör i stort sett följa de vägar som regeringen anvisat men fördenskull inte dra oss för att från riksdagens sida då och då skjuta på genom att ge enskilda motionärer och reservanter det stöd de så väl förtjänar. Nog kunde väl statsutskottet ha kostat på sig att åtminstone motivera varför utskottet avstyrker ett par av de krav som utskottet ett par rader tidigare har konstaterat vara i sak berättigade. Och nog kunde exempelvis herr Arvidson välja en något mera logisk linje än att demonstrativt rösta mot ett förslag om höjning av författarpenningen därför att det råkar ha framställts av motionärerna. Jag tror att kammaren skulle hjälpa både konstnärerna och bistå ecklesiastikministern i hans fortsatta arbete genom att här göra en kraftig manifestation till förmån för den reservation som har framförts av herr Anders Johansson och herr Edström och fröken Elmén.

I detta anförande instämde herrar Hammar (fp) och Keijer (fp).

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 2) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rydén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 8:o) mom. II) i utskottets utlåtande nr 121, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 2) av herr Anders Johansson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Rydén begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 168 ja och 44 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. III—V

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. VI

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 2) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rydén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 8:o) mom. VI) i utskottets utlåtande nr 121, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 2) av herr Anders Johansson m. fl. i motsvarande del.

Försäljning av viss kronoegendom

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Rydén begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 164 ja och 43 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. VII

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. VIII

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 2) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rydén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 8:o) mom. VIII) i utskottets utlåtande nr 121, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 2) av herr Anders Johansson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-pro-

positionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Mom. IX

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 2) av herr Anders Johansson m. fl. i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. X

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 2) av herr Anders Johansson m. fl. i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. XI och XII

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10**Försäljning av viss kronoegendom**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronoegendom jämte i ämnet väckt motion.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 144, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 7 april 1961, föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen förordad förslag till avtal angående försäljning av kronoegendomen Runö gård.

I en i andra kammaren av herr Johansson i Stockholm m. fl. väckt motion (II:791) hade hemställts, att Kungl. Maj:ts proposition nr 144 måtte avslås och att egendomen Runö gård i Österåkers kommun måtte hembjudas kommunen eller i Stor-Stockholm samverkande kommuner på villkor, som möjliggjorde ett förvärv av egendomen i fråga.

Försäljning av viss kronoegendom

Utskottet hemställde,

I. att motionen II: 791, i vad den avsåge försäljning av kronoegendomen Runö gård till Österåkers kommun eller i Stor-Stockholm samverkande kommuner, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 791, i vad den icke behandlats under I., med av utskottet föreslaget tillägg godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 7 april 1961 förordat förslag till avtal angående försäljning av kronoegendomen Runö gård.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Birke* och *Cassel*, vilka ansett att utskottet under II) bort hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till motionen II: 791, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och nytt förslag till innevarande års höstriksdag om försäljning av kronoegendomen Runö gård.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! I denna fråga har Hilding Hagberg och jag yrkat avslag på regeringens proposition med förslag om försäljning av ett markområde i Stockholms ytterkant, ursprungligen inköpt för fångvårdsändamål. Det skall nu med förlust för staten försälgas till ett konsortium, bakom vilket står flera storbanker.

Här rullas en principiellt mycket betydelsefull fråga upp, nämligen den att ge kommunerna möjligheter att köpa tomtmark på fördelaktiga villkor. Propositionen innebär att regeringen totalt har glömt vad som en gång sades i arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Där stod det bl. a.:

»För att jordvärdestegringen i städerna skall komma det allmänna till godo och ännu mer för att framtida sanneringsarbeten icke skall försvåras på grund av bostadsbeståndets splittring på fler ägare, bör tomtmarken kommunaliseras och beståndet av hyreshus gradvis överföras i kommunal ägo.»

Tidigare har kommunerna försäkrat sig om ganska betydande markarealer för att inte storfinansiella intressen ännu mer än vad som nu är fallet skall kunna tillgodogöra sig en stor markvärdestegring. På sistone har emellertid åtstramningen på kreditmarknaden inneburit att kommuner i Stockholms omnejd — jag kan som exempel nämna Solna och Nacka — vilka tidigare förvärvat tomtmark, på grund av kredit-svårigheter för bostadsbygge har avhämt sig en del mark till storfinansiella intressen, vilket skattebetalare och hyresgäster kommer att dyrt få betala.

Jag förstår de svårigheter kommunerna där kan ha. Just därför har också både kommunalmän — framför allt i själva Stockholm — och hyresgäströrelsen framfört tanken att kommunerna i Storstockholm skulle gå tillsammans dels för att kunna behålla och bebygga redan inköpta tomtområden och dels för att förvärva nya med gemensamma möjligheter. Hyresgästorganisationerna i Storstockholm har mycket allvarligt diskuterat denna fråga och säger i ett uttalande bl. a.:

»Otillräckliga finansiella resurser får inte leda till att stora, värdefulla tomtområden i kommunernas ägo försälgas till privata spekulationsintressen, när kommunerna ställs inför uppgiften att förverkliga auktionsprogrammet för bostadsförsörjningen i Storstockholm. En sådan markpolitik leder, anser vi, osvikeligen till fördyringar, som hyresgästerna och skattebetalarna får bära. Det bör vara ett samfällt intresse att — eventuellt med stöd från statsmakterna — skapa de finansiella resurser som erfordras för ett samhälleligt lett bostadsbyg-

ge. När marken befinner sig i samhällslets hand är detta en garanti för en god stadsplanering i framtiden.»

Trots detta säljer alltså staten detta värdefulla område — och säljer det billigt! — till ett privat konsortium med motiveringen att det lämpar sig för bostadsbygge, och man gör det i stället för att överlåta området till kommunen eller på flera kommuner i samverkan, om inte en kommun har råd att köpa marken ensam.

Det sägs att kommunen inte har varit intresserad av köpet. Så är dock inte fallet. Kommunen har inte ens fått ett direkt erbjudande. Men det är mig bekant att i varje fall kommunens ordförande har givit ett förhandsbud, som endast med 50 000 kronor understiger storfinansens inköpspris, men som har avvisats som oantagbart. Jag tycker det borde vara ett självklart intresse att berörda kommun eller flera kommuner i samverkan får tillfälle att köpa detta markområde, eventuellt till samma pris som storfinansens. Ja, jag tycker till och med att man från statens sida borde vara så frikostig att man gav kommunen speciellt fördelaktiga villkor, t. ex. en tioårig räntefri amortering, detta just för att tillmötesgå de önskemål som kommit till uttryck i efterkrigsprogrammet och i vad hyresgästerna framhållit, alltså att det inte får ske att värdefull tomtmark i allt större utsträckning utlämnas till en spekulatör, som fördyrar bostäderna så att vanligt folk inte får råd att hyra dem.

Vad beträffar underhandsanbudet har man sagt att staten skulle förlora på en sådan affär. Man förlorar här hellre till storfinansens och storbankerna!

Jag är i den underliga situationen att jag från rakt motsatta utgångspunkter mot reservanterna här vill yrka bifall till högerens reservation. Herr Birke m. fl. har nämligen yrkat att föreliggande förslag skall avslås, då reservanterna tycker att man säljer för billigt. Försäljningen skall, menar de, utlämnas

Försäljning av viss kronoegendom

nas på anbudsförfarande, så att man får litet mer för marken — med den påföljden givetvis att bostäderna blir ännu mycket dyrare.

Jag är naturligtvis av samma mening som kommer till uttryck i vår motion, nämligen att förslaget bör avslås och att regeringen i stället skall ta vårt förslag under övervägande, innebärande att detta markområde erbjuds till kommunerna i Storstockholm för att användas till samhällelig bebyggelse utan privat spekulatör.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Återigen gives oss en påminnelse om den ringa vishet med vilken denna världen regeras.

1956 var fångvårdens byggnadskommitté ute i Österåker och köpte för en miljon kronor fastigheten Runö gård, vilken innehåller 161 hektar — vad man skulle med så stor fastighet till vet inte jag — för att använda den som tomt för en av de båda anstalter som skulle ersätta Långholmen.

Först efteråt började man se litet på vad det var man köpt. Då upptäckte man att leran på Runö gård var så dålig att man inte kunde bygga på den utan att påla för 1 ¼ miljon kronor. Detta fick vi veta 1957, och då såg några av oss litet långa ut i ansiktet.

1959 hade man trängt djupare in i problemet och upptäckt att det inte på något sätt räckte med 1 ¼ miljon kronor för pålning, utan man skulle behöva påla för 4 ½ miljon kronor för att över huvud taget kunna bebygga den fastighet som man köpt för en miljon.

Det gick alltså inte att använda fastigheten Runö gård. Det fick vi veta 1959 och då fick vi punga ut med 500 000 kronor till inköp av en annan fastighet.

Vad skall man då göra med den gamla fastigheten — Runö gård. Att be-

Försäljning av viss kronoegendom

hålla denna fastighet i statens ägo för att låta domänverket driva jordbruk på den skulle bringa ytterligare ekonomiska förluster, det är vi alla överens om. Det kan man alltså inte göra, utan fastigheten skall säljas. Där är emellertid enigheten slut.

Vad departementschefen inbjuder oss att göra i dag är att i år, 1961, sälja fastigheten för samma nominella pris som staten förvärvade den för 1956. Statskontoret påpekar — och detta är fullständigt riktigt — att en sådan försäljning skulle innebära en högst betydande reell förlust för staten. Kronan har innehaft fastigheten inte mindre än fem år och åtta månader utan någon nettoavkastning. Räntekostnaden för den miljon som man betalade 1956 blir 280 000 kronor, om man räknar efter så orealistiskt låg räntesats som fem procent, vilket staten inte har möjlighet att låna pengar till. Sedan 1956 har som bekant penningvärdet försämrats, penningvärdeförsämringen från 1956 till 1961 är inte mindre än femton procent — detta blir på en miljon 150 000 kronor. Skulle kronan gå ifrån denna affär utan vare sig vinst eller förlust, borde köpeskillingen nu ha varit minst 1 400 000 kronor. Då hade kronan i alla fall inte fått ett öre med av den mycket kraftiga markvärdestegring som har ägt rum i Stockholms grannskap. Affären är alltså en mycket dålig affär — det gissar jag att vi alla är fullt på det klara med.

Även departementschefen inser att affären är dålig, men han tröstar sig och han försöker trösta oss genom att säga att de bostadspolitiska synpunkterna bör tillmätas avgörande betydelse vid bedömandet av köpeskillingen. Är det departementschefens mening att bostadspolitiken skall bedrivas punktvis — en bostadspolitik i Österåker och en annan bostadspolitik i andra socknar, där staten inte har någon mark att sälja?

Vi här i riksdagen, vi som har gi-

vits förtroendet att förvalta andra människors pengar, måste i första hand fråga oss: Är det verkligen nödvändigt att ikläda skattebetalarna den förlust som det här är fråga om? Nästa fråga lyder: Hur mycket är fastigheten Runö gård värd i dag? Det vet man inte. Jag citerar här vad länsbostadsnämnden säger: »Då någon byggnadsplanering av området tidigare icke varit aktuell, kan man enligt nämnden nu icke med tillräcklig säkerhet bedöma den blivande bebyggelsens omfattning, exploaterings-tidens längd eller de totala exploateringskostnaderna, varför underlag för en markvärdering saknas.» Detta gör att vi inte vet någonting om prisets skälighet i och för sig.

Då kan vi ställa nästa fråga: Är det av John Mattson Byggnadsaktiebolag erbjudna priset 1 000 000 — eller för att vara exakt 1 050 000 — marknadens högsta pris? Det vet vi inte heller. Såvitt man kan utläsa av handlingarna, har fastigheten inte budits ut på marknaden, utan man har försökt att sälja den under hand.

Vad reservanterna nu menar är att fastigheten skall utbjudas till försäljning på ett fullt affärsmässigt sätt till den högstbjudande och utan att någon kategori av köpare premieras eller diskrimineras. Enskilda, kommuner, allmännyttiga bostadsföretag, kooperativa företag — kort sagt vem som helst — bör få vara med och bjuda, och sedan skall man ta det högsta anbudet. Några villkor, som utskottet velat föreskriva, om att den blivande bebyggelsen skall ske med statliga lån har staten här som säljare på intet sätt anledning att ställa.

Slutligen bör riksdagen, herr talman, när hela affären är uppklarad få en ordentlig redovisning för de eventuella kostnader som detta skall vi säga något egendomliga sätt att handha statens pengar kommer att föranleda för statsverket.

Jag skall stanna vid detta och ber att få yrka bifall till den reservation

som fogats vid utlåandet av herr Ragnar Bergh m. fl.

Herr STAXÅNG (h):

Herr talman! Jag skall inte i någon större utsträckning gå in på de synpunkter som den föregående talaren framförde, när han kritiserade att tillräckliga undersökningar inte gjorts rörande markförhållandena, så att staten kunnat slippa den ökade byggnadssumma som skulle ha uppkommit, om området använts för det först avsedda ändamålet.

När frågan var föremål för riksdagens behandling 1960 anfördes dessa synpunkter. Vidare vill jag erinra kammaren om att vi så sent som i går behandlade statsrevisorernas berättelse, där ett uttalande gjorts att tillräckliga markundersökningar skall verkställas i framtiden. Herr Antby läste då in i protokollet vad utskottet anført på denna punkt. Jag vill återge även fortsättningen av utskottets yttrande: »En bättre garanti för att detta blir beaktat ser utskottet i den av fjolårets riksdag godkända ordningen för handläggningen av frågor rörande den statliga byggnadsverksamheten. Med hänsyn främst härtill har utskottet ansett sig kunna begränsa sig till att vad i ärendet förvarit för riksdagen omförmåla.» Det är därför naturligt att utskottet inte ansett sig ha anledning nu att beröra denna sak.

Reservanterna säger: »Vid en sådan försäljning måste, enligt utskottets mening, högsta möjliga pris eftersträvas. Kretsen av spekulanter får icke begränsas av ovidkommande hänsyn.» Personligen delar jag principiellt reservanternas mening härvidlag, och givetvis är det riktigt att ett offentligt anbuds-förfarande bör ske. Men hur viktiga goda principer än är får de inte utsluta att man i vissa fall, då så är motiverat, tillämpar en annan ordning. Enligt mitt förmenande är det i detta fall lämpligt att göra på så sätt.

Försäljning av viss kronoegendom

Att egendomen ej kunde användas för det vid inköpet avsedda ändamålet har, som jag nämnde, riksdagen redan förut tagit ställning till. Att behålla egendomen uteslutande för jordbruksändamål anser, som föregående talare nämnde, inte minst domänstyrelsen vara oriktigt. Detta tror jag vi kan vara eniga om. Det skulle säkerligen bara förorsaka staten ytterligare kostnader att behålla egendomen enbart för jordbruksändamål.

Då är det ju önskvärt att området framför allt utnyttjas för bostadsbebyggelse. Detta har vitsordats av både bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnden, varför det enligt min mening inte var ovidkommande att föra in den saken i bilden vid försäljningen. Det var också naturligt att undersöka kommunens intressen. Kontakt togs med kommunen på ett tidigt stadium, och det var fråga om en försäljning till kommunen. Som föregående talare framhöll har kommunen inte kunnat lämna samma anbud som köparen nu, och kommunen krävde även helt andra betalningsvillkor.

I det läget var det, anser jag liksom utskottet, naturligt att fångvårdsstyrelsens byggnadskommitté, som hade försäljningsfrågan om hand, tog kontakt med en köpare som ingav säkerhet för att området på ett riktigt sätt skulle exploateras för det avsedda ändamålet. Jag kan i detta sammanhang nämna att vi inom avdelningen i utskottet under hand fått klargjort, att också kommunen hade intresse av att området såldes till denna köpare.

Att staten gör en icke oväsentlig förlust skall inte fördöljas. Men risk föreligger att staten kan åsamkas ökade kostnader om försäljningen uppskjuts. Reservanterna säger själva: »Köpeskillingens skälighet i och för sig är det vanskligt att uttala sig om innan bebyggelsemöjligheten klarlagts.»

Jag vill nämna att köparen först efter av honom själv gjorda mycket nog-

Försäljning av viss kronoegendom

granna beräkningar kunde förmås att höja köpeskillingen — det var alltså inte denna summa från början. Avtalet måste ju godkännas av riksdagen, och ett uppskov kan leda till att köparen drar sig tillbaka. Skulle inte denna försäljning kunna åstadkommas inom de närmaste åren — även reservanterna har ansett att det är svårt att bestämt säga hur mycket man skulle kunna höja detta pris — så kan egendomen bli osåld. Varje år kommer den att kosta staten omkring 50 000 kronor i ränteförlust.

Jag vill också erinra om en sak som den föregående ärade talaren tycktes vara kritisk mot men som jag anser vara en fördel i utskottets förslag inte minst när det gäller egnahemsbebyggelsen. Det är ett tillägg som gjorts i utskottsutlåtandets senare del och som har följande lydelse: »Såsom departementschefen anfört torde den avsedda bostadsbebyggelsen för sitt genomförande kräva statlig belåning. Utskottet vill ändock förorda, att en särskild bestämmelse intages i försäljningsavtalet, innebärande att statliga bostadslån skall anlitas för ifrågavarande bebyggelse. Med detta tillägg till avtalet kan utskottet — som förutsätter, att exploateringen av området även i övrigt sker i nära samråd med kommunen — godtaga de olika bestämmelserna i avtalsförslaget.»

Det är på dessa premisser som utskottet har kommit fram till sitt förslag, som jag ber att få yrka bifall till.

Fröken OLSSON (s):

Herr talman! Vad ett markområde är värt och vilket pris man kan få för det beror ju helt och hållet på vad det skall användas till. Ett område som på stadsplanen är utlagt till höghusbebyggelse betalas ju med helt andra priser än ett område som är utlagt till t. ex. egnahemsbebyggelse. Vad vi vet om Runö gård är dess jordbruksvärde. Detta är ingalunda en miljon, fast det är

ett mycket bra jordbruk. Om man hade kunnat bygga fångvårdsanstalten på tomten såsom från början var meningen så hade den varit värd en miljon. Men när värdet skall fastställas sedan det blivit klarlagt att fångvårdsanstalten inte skall byggas där måste man utgå från vad tomten i stället skall användas till. Är marken så dålig att den inte bär fängelset och murarna omkring det så bär den ju inte heller någon höghusbebyggelse utan samma omfattande pålning. Det ligger väl ganska nära till hands att säga att det då är lämpligare med egnahemsbebyggelse på området. Då får man uppskatta markpriset med utgångspunkt från att det är fråga om ett egnahemsområde. Om fängelset skulle ha byggts så hade kommunen åtagit sig att kostnadsfritt för staten dra fram vatten och avlopp. Den förmånen får inte egnahemsägarna. De får betala fulla självkostnadspriset för vatten och avlopp. Det kommer ju att höja priset på tomten högst avsevärt.

Det har inte skett något direkt anbudsförfarande, men så mycken offentlighet och diskussion som förekommit omkring detta ärende så är det säkerligen ingen byggmästare eller tomtexploatör som är okunnig om att denna egendom, som inköpts för fångvårdsändamål, kommer att försälas på nytt. Än mindre är det naturligtvis någon hemlighet för kommunen. Hade kommunen på allvar varit intresserad av att ge ett anbud så hade det ju skett för länge sedan, och naturligtvis är Österåkers kommun i och för sig intresserad. Varje expanderande kommun har ett stort intresse av att lägga sig till med mark för att sedan kunna styra framför allt bostadsbebyggelsen, men Österåkers kommun har andra stora markaffärer som måste gå före denna. Kommunen hade köpt Runö gård under förutsättning att den fått den till ett väsentligt lägre pris. En miljon ansåg sig kommunen absolut inte kunna ge. Talet om någon sorts konsortium av för-

Försäljning av viss kronoegendom

ortskommuner som gemensamt skulle köpa marken i Österåker är verklighetsfrämmande fantasier.

Att det hade varit önskvärt att den våldsamma utbyggnaden i förortskommunerna runt Stockholm hade kunnat ske med marken behållen i kommunernas ägo håller jag innerligt med om, men detta har inte lyckats för kommunerna. Det är fullständigt omöjligt för en liten kommun i utkanten av förortsområdet att inrätta någon sorts tomt-rättsinstitut, när de större kommunerna närmare Stockholm inte gör det. De skulle inte få sälja ett enda egna hem på sådana villkor. Egnahemsägarna vill med rätt eller orätt äga sin mark. De vill inte ha tomträtt om de kan få förvärva marken med äganderätt. Det skulle absolut krävas en gemensam markpolitik från samtliga förortskommuner om det skulle ha några utsikter att lyckas.

Om Österåkers kommun hade köpt Runö gård till ett pris som vi hade kunnat godta så skulle den ha gjort det endast för att så småningom på nytt försälja den och alltså inte för att behålla den i sin ägo. Österåker har en kommunal bostadsstiftelse som bygger hyreslägenheter, men några egnahemsfastigheter som behållits i kommunens ägo finns inte. Den mark som har köpts för sådana ändamål har på nytt sålts.

Det pris som Mattsons Byggnadsaktiebolag bjudit för området är tilltaget i överkant med hänsyn till att området skall exploateras för egnahemsbebyggelse. Det kan inte ske utan ett intimt samarbete med kommunen, ty förutsättningen för att området skall kunna exploateras är ju att det dras fram vatten och avlopp. Ingen skulle alltså som herr Cassel säger kunna lämna anbud utan att först höra sig för med kommunen om den kan garantera att vatten och avlopp dras fram i den takt som området exploateras.

Både bostadsstyrelsen och de kommunala myndigheterna har ställt sig

tveksamma till om det över huvud taget går att få egnahemstomter för rimliga kostnader med ett så högt pris på egendomen. Hade priset satts högre så hade den nuvarande köparen inte reflekterat, och man kan utgå från att det hade varit omöjligt att få någon annan köpare. Denne köpare anser sig kunna klara det genom att det är ett så pass stort företag — det har nämnts 500 egnahem — att han kan seriebygga och därigenom hålla kostnaderna nere. Kommunen har intresse av att få en storbyggmästare som på detta sätt kan bygga i kommunen. De styrande i kommunen är alltså glada åt affären och angelägna om att den skall komma till stånd. Några möjligheter att realisera de andra förslag som förts fram, t. ex. att kommunen skulle köpa eller försöka få ett bättre pris av någon annan eller att några förortskommuner skulle köpa gemensamt, föreligger helt enkelt inte. Det enda man skulle åstadkomma med ett uppskov vore ytterligare ränteförlust för staten.

Herr Cassel talade om den föga vishet varmed egendomen från början hade inköpts. Skall egnahemsägarna för all framtid hålla på och betala för denna föga vishet med ett överpris på egendomen? Den dåliga affären är gjord, och den måste avvecklas på ett för alla parter någorlunda godtagbart sätt. I flera år har försök pågått att bli av med egendomen. Jag tror att detta är den bästa lösning man över huvud taget kan komma till och att det framför allt för alla berörda parter är angeläget att lösningen kommer till stånd nu och inte ytterligare förhållas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Den fråga vi nu behandlar utgör slutfasen i ett ärende som vållat myndigheter, departement och

Försäljning av viss kronoegendom

riksdag bekymmer under en följd av år.

Efter de två senaste anförandena, som var mycket klarläggande, tror jag inte att jag behöver offra många ord på sakfrågan, men jag vill i alla fall erinra något om förhistorien.

Redan i november 1955 framlade dåvarande fångvårdsbyggnadsutredningen sitt förslag om förvärv av Runö gård. Då hade expertis för utredningens räkning värderat egendomen och ansåg den föreslagna köpeskillingen på en miljon kronor godtagbar. I sitt förslag redovisade utredningen att en grundundersökning hade ägt rum.

Detta förslag underställdes riksdagen 1956 och markförvärvet godkändes. Sedan kom den nya fångvårdsbyggnadskommittén i oktober 1956 med sitt förslag om utformning av anstalten.

I sitt remissyttrande över förslaget uppgav byggnadsstyrelsen, att den utfört en ny grundundersökning, som visade att grundförstärkning var nödvändig och att kostnaderna härför kunde uppskattas till 1,25 miljon. Kommitténs förslag och byggnadsstyrelsens påpekande redovisades för riksdagen år 1957. Statsutskottet uttalade då att det borde uppdras åt byggnadskommittén att ytterligare utreda de olika anstaltsbyggnadernas planering för att i möjligaste mån begränsa omfattningen av erforderliga grundförbättringar.

I detta sammanhang utförde byggnadsstyrelsen ännu en grundundersökning. Den visade att ytterligare kostnader för grundförstärkning var nödvändiga. Man uppskattade nu kostnaderna till över 3 miljoner kronor. Det var först vid denna tid som expertisen började få klart för sig, att man måste ställa alldeles särskilt stora krav på markens beskaffenhet när det gäller en fängelsebyggnad. Detta är kanske inte så mycket att förvåna sig över, ty det är inemot hundra år sedan vi i större omfattning hade någon byggnadsverksamhet av den här arten i vårt land.

Sedan byggnadskommittén anmält denna nya undersökning till Kungl. Maj:t, uppdrog Kungl. Maj:t på förslag av min företrädare i ämbetet i mars 1959 åt kommittén att verkställa undersökning och komma med förslag till ny förlägningsplats. Detta redovisades för riksdagen i fjol.

Då försäljningsfrågan kom upp 1960, hade kommittén, som herr Staxäng nämnde, överläggningar med representanter för Österåkers kommun. Det är alltså felaktigt som herr Johansson påstår, att kommunen inte fått ett ord med i laget. Från kommunens sida ställdes sådana villkor — köpeskillning 1 miljon jämte tjuguarigt amorteringslån med räntebefrielse under hela tiden — att kommittén icke ansåg sig kunna acceptera. Detta bud anser herr Johansson understiga det föreliggande med 50 000 kronor. I själva verket hade det inneburit att området skänkts bort och statens förlust stigit med ytterligare 1 miljon.

Köparen har av kommittén pressats för att ge ett högre bud, men han har icke ansett sig kunna gå högre, om han skall ha någon utsikt att få bostadslån.

Då kommitténs förslag remitterades till bostadsstyrelsen framställde departementet ett önskemål om att inte bara länsbostadsnämnden skulle höras utan även kommunen, detta med tanke på att få kommunens eventuella intresse att själv köpa området klarlagt. Kommunen framförde inte några sådana synpunkter utan tillstyrkte att området såldes till den köpare det nu är fråga om.

Det tycks ha rätt enighet inom utskottet om att fastigheten bör försälas för bostadsbebyggelse, eftersom den uppenbarligen inte lämpar sig för fångvårdsändamål, men några reservanter från högern har ansett att försäljningssumman är för låg och att högsta möjliga pris bör eftersträvas, och de har grundat sitt avslagsyrkande på att fastigheten icke har utbudits genom offentligt anbudsförfarande. De har förenat sig

Försäljning av viss kronoegendom

med kommunisterna i deras motionsledes framförda avslagsyrkande, och vi hörde nyss hur herr Johansson i Stockholm yrkade bifall till högerreservationen. Med tanke på den motivering som finns för reservationen kan man fråga sig om herr Johansson också vill eftersträva högsta möjliga pris.

Nu är att märka att i fängvårdsbyggnadskommittén ingår representanter för samtliga politiska partier. Inom kommittén har man diskuterat om ett offentligt anbudsförfarande skulle äga rum. Man kom emellertid *enhälligt* till den slutsatsen, att något sådant icke borde ske. Man ansåg att det var i högsta grad osäkert, om man därigenom skulle få det belopp som nu bestämts. Ett högre pris skulle för övrigt, som det har sagts här, slå igenom i byggnadskostnaderna. Av bostadsmyndigheternas yttrande framgår, att de från sina utgångspunkter inte har velat acceptera högre pris än det kommittén har uppnått.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Till justitieministern och till herr Staxäng vill jag säga, att deras rapport har brister i ett avseende. Från kommunalt håll har anförts att vid den sondering som gjordes från kommunens sida har getts ett första bud som det inte har förts några förhandlingar om. Om man kan förhandla med storfinansen, kan man också förhandla med kommunen. Själva summan torde vara riktig och den ligger 50 000 kronor under. Däremot föreslog man vid detta första bud andra amorteringsvillkor.

Redan i mitt första anförande sade jag, att jag förstår att den lilla kommunen Österåker kanske inte kan klara en så stor affär, men jag ställer mig återigen frågan: Fanns det ingen i regeringen eller utskottet som tänkt på att man kunde förhandla med den större kommunala enhet som är i vardande och som kallas Storstockholm? Jag vet att framför allt den kommunala förvalt-

ningen i den största av dessa kommuner, Stockholms stad, tycker att det är fullkomligt tokigt att göra sådana tomtaffärer som nu senast Nacka har gjort, nämligen att sälja redan förvärvat tomtmark till storfinansen, något som hyresgästerna dyrt kommer att få betala.

Varför har man inte undersökt den möjlighet jag förut nämnde? Det är för att regeringen skall få tillfälle att göra detta som jag har yrkat avslag på det föreliggande förslaget. Det uppskov som en talare — jag tror det var herr Staxäng — var så rädd för behöver vi inte frukta. Storfinansen och storbyggmästarna gör inte gärna dåliga affärer; har de ansett sig gå i land med detta, tror de sig om att göra det även i fortsättningen. Om justitieministern hade hört på vad jag har sagt, hade han kunnat bespara sig sin senaste replik. Jag sade att jag yrkade bifall till högerens förslag från rakt motsatta utgångspunkter — inte för att priset skulle trissas upp, utan för att regeringen skulle få tillfälle att övertänka om det inte hade varit bättre att avge ett ordentligt anbud till den stora samfällighet som bildas av Storstockholms samverkande kommuner, ty den kan föra ett sådant företag i land. Har man gjort så stora ränteförluster till förmån för storfinansen och storbyggmästarna, kan man enligt min mening också ta en liten ränteförlust till förmån för samhällsnyttigt byggande i stället för att låta budet gå till spekulationsbyggmästare.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag vet inte om jag rätt har tolkat den praxis man följer när det gäller att läsa riksdagstryck, men enligt min tolkning skulle ett bifall till reservationen innebära direktiv till regeringen att försöka få ut högsta möjliga pris vid en försäljning efter ett offentligt anbudsförfarande.

Härmed var överläggningen slutad.

Statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm

Mom. I

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. II) i utskottets utlåtande nr 122, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Ragnar Bergh m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Cassel begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 173 ja och 34 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 11

Statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 123, i anledning av väckta motioner om visst statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Schött m. fl.* (I: 341) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson i Borås m. fl.* (II: 389), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1961/62 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 000 kronor till rökavvänjningskliniken i Stockholm för anställning av en social kurator med uppgift att sköta efterbehandlingen av de behandlade.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 341 och II: 389 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av fröken *Elmén*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Efter att i nära ett par timmar ha vistats i så ljuvliga rymder som konstens, litteraturens och musikens — med en liten mellanlandning på Runö gård — känns det nästan svårt att hamna i något så trist som en rökavvänjningsklinik. Men det är i egenkap av motionär, som jag i alla fall vill säga några ord i denna fråga.

Det är med stor tillfredsställelse jag konstaterar, att statsutskottet i sitt utlåtande och medicinalstyrelsen i sitt remissvar har uttalat sig så positivt för den verksamhet, som bedrives av docent Börje Ejrup i syfte att hjälpa personer, som är överkänsliga för tobak eller som av annan anledning vill bli fria från sina rökvanor. Docent Ejrup är såvitt jag vet den förste, som har lyckats att skapa en verksam rökavvänjningskur. Han har nu fem års erfarenhet på detta område och hans verksamhet har tilldragit sig ett alltmer ökat intresse ifrån både läkarnas, myndigheternas och allmänhetens sida.

I vår fyrpartimotion har vi framhållit, att det här är fråga om en rent sjukvårdande och sjukdomsförebyggan-

Statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm

de åtgärd och inte om ett led i propagandan mot tobaken. Jag vill mycket kraftigt påpeka detta. Avsikten med vår motion är att ekonomiskt stödja den del av verksamheten på rökavvänjningskliniken, som omfattar efterkontakten med de rökare, som slutat att röka under kuren. De primära resultaten av kuren är synnerligen goda. 88 procent slutar helt att röka och 11 procent minskar sin cigarrettkonsumtion till en fjärdedel eller mindre av den ursprungliga konsumtionen. En procent misslyckas.

En frågeenkät, herr talman, som skickats till cirka 1 000 behandlade patienter, visar att cirka 95 procent är nöjda med kuren men att de saknar efterkontakt. De har inte, populärt sagt, någon att hålla i handen, sedan de väl blivit av med rökvanorna. En del kommer åter till kliniken för att få moraliskt stöd eller för att få en förebyggande behandling, när de känner att de på nytt anfäktas av begäret att börja röka igen. Andra tar inte detta initiativ i god tid utan börjar röka på nytt efter t. ex. ett halvår och återkommer först senare för en ny kur. Andra återigen vill inte besvärta utan finner sig i det inträffade men har ofta minskat sin konsumtion till ett minimum.

Det är vid efterkontakten med dessa olika kategorier av rökare, som man fått klart för sig, att det behövs en person som särskilt ägnar sig åt efterkontakten. Bäst vore naturligtvis att få en läkare med intresse för dessa personers problem, men även en annan person — social kurator eller sjuksköterska — van vid människor och van att bedöma en patients hela personliga, ekonomiska och sociala situation, skulle kunna sköta denna del av verksamheten.

Medicinalstyrelsen anför bl. a. i sitt yttrande:

»Medicinalstyrelsen vill under åberopande av vad ovan anförts ansluta sig till uppfattningen, att den terapeutiska

verksamheten vid rökavvänjningskliniken är av sådan beskaffenhet, att ekonomiskt stöd från statens sida i och för efterkontroll är motiverat.» Det tycker jag är ett mycket starkt uttalande till förmån för motionärernas uppfattning. Medicinalstyrelsen fortsätter emellertid sitt yttrande med att påpeka: »Motionerna lämna emellertid enligt styrelsens åsikt icke tillräckligt material för bedömande av huruvida det är mest rationellt, att stöd lämnas i form av ersättning till täckande av kostnaderna för anställande av en social kurator.» Utskottet tar i sitt avslagsyrkande fasta på denna senare formulering, som innebär val mellan en social kurator eller annan lämplig befattningshavare.

Vi har i vår motion föreslagit en social kurator som lämplig. Vår uppfattning är grundad på uttalanden av docent Ejrup, och vi har ansett att han för närvarande är den, som bäst kan bedöma denna sak. Hans erfarenhet omfattar samtal med cirka 4 000 personer, som besökt rökliniken. Han har lång och väl meriterad medicinsk utbildning och har cirka 20 sjukhusår bakom sig. Han är knuten till karolinska sjukhuset som biträdande överläkare.

Huruvida den efterkontaktman, som vi i vår motion begärt ett förslagsanslag på 19 000 kronor till, bör utgöras av en social kurator, sjuksköterska eller annan lämplig person torde väl bäst besvaras av den medicinska expert, som har erfarenhet av det klientel, som det gäller att hjälpa och behandla. Klinikens chef har som sin övertygelse sagt att en person med social kurators utbildning bäst kan klara de mångskiftande uppgifterna.

Vad skall då en sådan befattningshavare egentligen göra? Man kan sammanfatta det ungefär så här. Han skall följa patienten och lära känna denne under själva kuren, föra egna anteckningar utöver den journal, som finns på varje patient, kontakta patienten gång

Statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm

efter annan, göra sig underkunnig om patientens hälsotillstånd och vid misstanke att sjukdomen förvärras föranstalta om ny undersökning. Man måste hålla i minnet att det här är fråga om sjukdomsfall och att personerna frivilligt beslutat sig för att sluta röka men inte kan klara den saken själva.

Kuratorn skall vidare hjälpa patienten till rätta, om denne själv ringer eller uppsöker rökliniken. Han bör bistå under själva kuren med familjekontakter om patienten så önskar. Ibland är ena parten i ett äktenskap helt oförstående för den andres överkänslighet för tobak, ibland är det fråga om ett alltför fanatiskt antitobaks-tjat, som uppmuntrar till rökning på trots och framkallar disharmoni i ett annars kanske lyckligt äktenskap. Kuratorn skall kontakta — då det gäller barn — andra kuratorer eller rektorn för barnens skola, föräldrarna eller någon lärare för att barnpatienten skall kunna få det stöd, som han behöver. Jag tycker det är ganska tråkigt att man skall behöva tala om barnpatienter när det är fråga om tobaksvanor.

Det har visat sig omöjligt för den ordinarie personalen — en läkare och två sjuksköterskor — att utöver den medicinska behandlingen även utföra de arbetsuppgifter som man på kliniken sagt är nödvändiga vid efterbehandling. Avgiften för kuren täcker ej utgiften för ytterligare en anställd. Vad beträffar den ekonomiska redovisningen ingår i Riksförbundets mot tobaken stadgar att räkenskaperna skall granskas av en auktoriserad revisor. Denne har tillgång till alla handlingar på kliniken och full insyn i dennas verksamhet och bokföring. Några privata patienter förekommer inte utan alla hänvisas till de officiella kurerne på kliniken.

Av statsutskottets utlåtande framgår vidare att frågan om statsbidrag till den i vår motion föreslagna kuratorn främst borde komma under forskningsanslag.

Till detta är väl bara att säga att det här inte är fråga om en forskningsupp-gift i vanlig mening utan om en sjukvårdande verksamhet. Det gäller en grupp sjuka människor i behov av hjälp. Det saknas emellertid möjligheter för dem att erhålla lämplig behandling vid våra sjukvårdsinrättningar.

Med det av oss begärda anslaget skulle denna brist tillfälligt kunna avhjälpas. Resultaten av den sociala kuratorns arbete skulle sedan kunna läggas till grund för den vidare utformningen av sjukvården på detta område.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till vår motion nr 389.

I detta anförande, varunder herr förste vice talmannen övertagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Rimmerfors* (fp), *Hamrin* i Jönköping (fp) och *Berglund* (fp) samt fru *Boman* (h).

Herr STAXÅNG (h):

Herr talman! Det spørsmål som dessa motioner tagit upp är ingen oviktig fråga, tvärtom. Utskottet har också beaktat detta och framhåller i utlåtandet att tobaksrökningens skadeverkningar under de senaste åren varit föremål för livlig diskussion. Utskottet säger vidare: »Mot bakgrunden härav och rökvanornas utbredning synes det angeläget med en vidgad kunskap om rökningens verkningar och om metoderna för rökavvänjning hos personer för vilka detta av medicinska skäl är nödvändigt. Utskottet har därför full förståelse för syftet med de föreliggande motionerna.»

Utskottet har också i sitt utlåtande redovisat de anslag som nu utgår till stöd åt forskning på detta område. Från Svenska tobaksmonopolet har sålunda under de tre senaste åren anslagits ett ganska stort belopp, som har kommit forskningen till del.

Utskottet anför vidare: »Utskottet ställer sig däremot tveksamt till ett speciellt statsbidrag för det av motionä-

Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

rerna förordade ändamålet. Även om, såsom medicinalstyrelsen framhållit, den terapeutiska verksamheten vid rökavvänjningskliniken är av sådan beskaffenhet att ekonomiskt stöd från statens sida kan vara motiverat, finner utskottet i likhet med styrelsen, att det inte föreligger tillräckligt material för att bedöma, huruvida det är rationellt att stödet lämnas i form av bidrag för anställande av en kurator.»

Jag vill också meddela att vi på tredje avdelningen har haft en ledamot med medicinsk sakkunskap och han var mycket bestämd på denna punkt och anslöt sig helt till det förslag som utskottet har framlagt. Utskottet anför slutligen: »Enligt utskottets mening bör frågan om statsbidrag till rökavvänjningskliniken främst prövas mot bakgrunden av det forskningsarbete som där utföres och inom ramen för de medel som i särskild ordning anvisas till medicinsk forskning.»

Jag vill med dessa ord yrka bifall till utskottets förslag.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Statsutskottets ärade ordförande säger att det inte föreligger tillräckligt material för att motivera anslaget, men att det är bl. a. just för att få fram ett sådant material som vi har motionerat. Vi menar att det är nödvändigt att arbetet i detta syfte bedrives på kliniken. Det är den uppfattningen som ligger till grund för vår motion.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13**Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 142 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 7 april 1961, föreslagit riksdagen att 1) godkänna de i statsrådsprotokollet redovisade överenskommelserna den 6 april 1961 angående vissa lönegradsändringar m. m. samt den 27 mars 1961 angående anställningsvillkoren för sjukhusläkare m. fl. i vad överenskommelsen avser statsverket; 2) godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag av beskaffenhet att böra prövas av riksdagen; 3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar; 4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlöningsförfattningar; 5) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för förslagens genomförande ävensom meddela erforderliga övergångsbestämmelser; 6) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1961/62 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter; 7) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. å riksstaten för budgetåret 1961/62 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 500 000 kronor; 8) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. å riksstaten för budgetåret 1961/

Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

62 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 500 000 kronor.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehått två i anledning av densamma väckta likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Torsten Andersson m. fl.* (I: 663) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Kårby (II: 794).

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått jämväl följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin* (I: 250) och den andra inom andra kammaren av herr *Fälldin* (II: 360), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte uttala, att löneklyftan mellan högre och lägre befattningshavare i statlig tjänst borde minskas, så att en ur social synpunkt mera rättvis inkomstfördelning mellan dessa grupper åstadkommes;

dels två likalydande motioner, väckta den enda inom första kammaren av herr *Sundin* (I: 223) och den andra inom andra kammaren av herrar *Fälldin* och *Boo* (II: 293);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* och fröken *Nordström* (I: 248) och den andra inom andra kammaren av herr *Carlsson* i Huskvarna *m. fl.* (II: 359);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin* (I: 456) och den andra inom andra kammaren av herr *Börjeson* i Falköping (II: 529), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om särskild översyn av gällande traktementsbestämmelser för statens tjänstemän samt av de militära ämbetsverkens tillämpning av dessa föreskrifter.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte, med bifall till

Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 663 och II: 794,

1) godkänna de i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 7 april 1961 redovisade överenskommelserna den 6 april 1961 angående vissa lönegradsändringar m. m. samt den 27 mars 1961 angående anställningsvillkoren för sjukhusläkare m. fl. i vad överenskomsten avsåge statsverket;

2) godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag av beskaffenhet att böra prövas av riksdagen;

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar;

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlöningsförfattningar;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för förslagens genomförande ävensom meddela erforderliga övergångsbestämmelser;

6) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1961/62 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter;

7) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. för budgetåret 1961/62 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 500 000 kronor;

8) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. för budgetåret 1961/62 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 500 000 kronor;

B. att motionerna I: 250 och II: 360 icke måtte av riksdagen bifallas;

C. att motionerna I: 223 och II: 293 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 248 och II: 359 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att motionerna I: 456 och II: 529

Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen anförde utskottet bland annat följande:

I de likalydande motionerna I: 250 och II: 360 har hemställts, att riksdagen måtte uttala att löneklyftan mellan högre och lägre befattningshavare i statlig tjänst bör minskas, så att en ur social synpunkt mera rättvis inkomstfördelning mellan dessa grupper åstadkommes. I anledning av detta yrkande vill utskottet till en början understryka att — vilket även påpekas i motionerna — det ifrågavarande problemet berör även andra arbetsområden än det statliga, exempelvis den kommunala förvaltningen. Vidare vill utskottet framhålla att lönevillkoren för de statsanställda utgör resultatet av förhandlingar mellan de anställdas organisationer och staten — en anordning som motionärerna uttryckligen förklarar sig anse böra bibehållas i fortsättningen. Avsikten med motionsyrkandet anges i anslutning härtill vara att riksdagen skulle inför kommande förhandlingar göra ett principuttalande angående utjämning av inkomstklyftan. Med avseende härå vill utskottet erinra om att utskottet för egen del hittills iakttagit stor försiktighet i fråga om att genom särskilda uttalanden eller rekommendationer binda kommande löneförhandlingar i det ena eller andra avseendet. Då utskottet inte finner skäl frågå denna regel i anledning av förevarande motionsyrkande kan utskottet inte tillstyrka det samma.

Reservation hade avgivits av herrar Sundin och Eliasson i Sundborn, vilka ansett

dels att ovan intagna stycke i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»I de likalydande motionerna I: 250 och II: 360 har hemställts, att riksdagen måtte uttala att löneklyftan mellan högre och lägre befattningshavare i statlig tjänst bör minskas, så att en ur social

synpunkt mera rättvis inkomstfördelning mellan dessa grupper åstadkommes. Enligt utskottets mening är de i motionerna anförda förhållandena av den beskaffenhet att de bör ingå i övervägandena i samband med de lönesättningar varom här är fråga.»

dels ock att utskottet bort under B) hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 250 och II: 360, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anført.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Jag förmodar att kammarerna håller mig räkning för att jag fattar mig kort när jag motiverar den reservation som fogats till detta utskottsutlåtande.

I ett par motioner har framhållits att riksdagen borde uttala sig för att löneklyftan mellan högre och lägre befattningshavare i statlig tjänst bör minskas, så att en ur social synpunkt mera rättvis inkomstfördelning mellan dessa grupper åstadkommes.

Utskottsmajoriteten har pekat på, att denna fråga berör även andra delar av arbetsmarknaden och har framhållit, att avtal här träffas mellan de anställdas organisationer och staten. Från motionärernas och självfallet även reservanternas sida har inte ifrågasatts något annat än att detta avtalssystem skulle bibehållas även i fortsättningen.

Utskottsmajoriteten har vidare ansett, att några bindande rekommendationer inte bör göras inför kommande löneförhandlingar i det ena eller andra avseendet. Från den utgångspunkten har den ansett sig böra avstyrka motionen.

Jag delar utskottsmajoritetens uppfattning såtillvida att jag anser, att man inför kommande förhandlingar bör vara försiktig med beställningar om vissa lönegrader o. s. v. Här gäller det dock ett mera allmänt och principiellt spörsmål. Man kan ha den uppfattningen att

Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

en del av de lönerörelser som förekommit på senare år kanske inte haft ett sådant resultat, att man tyckt det vara i alla avseenden rättvisande för låg-lönegrupperna.

Jag har för min del ansett, att utskottet utan att göra något slags beställning dock borde kunnat kosta på sig ett uttalande om att denna fråga är av den beskaffenheten, att den bör ingå i övervägandena vid de kommande förhandlingarna. Det är ändå i sista hand en fråga om hur man anser sig böra disponera det utrymme, som finns vid en löneförhandling, på olika grupper inom de avtalsslutande parterna.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Herr Eliasson i Sundborn underströk ganska tydligt, att han med sin reservation inte avsåg att ge någon som helst beställning på hur en kommande förhandling skulle utformas. Men han ville ändå anföra vissa synpunkter på hur förhandlingarna skulle genomföras.

Herr Eliasson har i ett annat sammanhang också yttrat sig om hur de statliga lönefrågorna bör lösas. Han var nämligen som ledamot av besparingsutredningen med om att göra en klar beställning beträffande löneutvecklingen för chefstjänstemän i statlig tjänst. Han fann det därvid mycket angeläget, att konkurrensförhållandet med den enskilda sektorn beaktas och att löneläget anpassas så, att de statliga tjänsterna blir mera attraktiva. Herr Eliasson har visserligen i andra sammanhang gått ifrån bestämda uttalanden, som han gjort i besparingsutredningen, men jag finner det ändå önskvärt, att han klart redovisar vilken uppfattning av de två väsentligt skilda, som han representerar i lönefrågan, han numera företräder.

Jag trodde för min del att herr Elias-

son menade allvar när han skrev under besparingsutredningens betänkande, men den deklaration han har avgivit i dag står på väsentliga punkter i strid mot vad han anförde i besparingskommittén.

I förhandlandet söker vi anpassa den statliga löneutvecklingen så långt det går till den marknadslöneutveckling som äger rum ute i samhället i övrigt. De lönegradsändringar som förordas i propositionen är väl egentligen en spegelbild av den löneutveckling som man möter i stort i samhället. Den uppgörelse som nu föreligger till riksdagens prövning har också av organisationerna accepterats som relativt godtagbar. Jag förutsätter att riksdagen nu liksom tidigare skall godta det framlagda förslaget utan att ge direktiv om hur framtida förhandlingar skall skötas. Dessa får föras på det fria sätt som vi hittills har tillämpat inom statsförvaltningen.

Herr **ELIASSON** i Sundborn (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag får vara tacksam för den uppmärksamhet som statsrådet är vänlig nog att ägna mig och mitt ställningstagande i besparingsutredningen. Jag har ingenting att ångra i det avseendet. Det kan inte vara civilministern obekant att besparingsutredningen hade att göra de uttalanden och framlägga de förslag om vilka enighet nåddes. Om den hade varit en vanlig parlamentarisk utredning, där man haft möjlighet att göra vanliga reservationer och särskilda yttranden, kanske jag också på denna punkt hade givit uttryck åt den tveksamhet jag kände. Jag är fullt på det klara med att det på vissa håll — t. ex. på teknikerområdet — föreligger sådana omständigheter att man måste se till att villkoren blir mera konkurrenskraftiga, men jag har inte sagt att detta behöver gälla alla chefstjänstemän.

Herr talman! Civilministern tolkade

Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

nog mitt yttrande på ett felaktigt sätt. Jag har poängterat att jag anser det mycket tveklaktigt om man över huvud taget från utskottets sida behöver göra några beställningar av löneökningar på bestämda punkter. En annan sak är att kunna kosta på sig ett uttalande om att denna fråga är av principiell och mera allmän art och har sådan vikt, att den måste observeras. Det är en distinktion som civilministern inte accepterar.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Kammarens ledamöter får ursäktas mig om jag har litet svårt att fatta innebörden av herr Eliassons inlägg. Han säger att han inte vill ge några anvisningar utan trycka på rent principiella synpunkter beträffande hur löneutvecklingen bör vara beskaffad. Om herr Eliasson hade nöjt sig med den första delen av sitt anförande hade det givetvis inte föranlett någon erinran från min sida, men då han ändå vill avsluta sitt uttalande om att han inte skall ge någon anvisning med ett påpekande om att det bör vara vissa principer i lönesättningen har jag svårt att förstå honom. Jag tror att herr Eliasson även på denna punkt får ge litet klarare uttryck åt sin mening.

Kanske jag för klarhetens skull skall citera några ord ur besparingsutredningens betänkande. På sidan 57 säger man bl. a.: »Innehavarna av byråchefs- och högre befattningar inom statsförvaltningen har självfallet en nyckelposition i arbetet på förvaltningens rationalisering. Deras energi, vilja att taga initiativ och deras arbetsförmåga är avgörande faktorer. Löne- och andra förmåner liksom anställningsform och rekrytering måste i första hand avpassas med tanke på vad som erfordras för att säkerställa att chefsbefattningarna är besatta med fullgoda krafter.»

Vidare yttrar man i slutet av det stycke som handlar om lönefrågorna: »Ut-

redningen anser det angeläget att statens personal- och lönepolitik i möjligaste mån utformas och tillämpas med beaktande av vad nu anförts.» I detta stycke trycker man speciellt på de grupper som — om jag har fattat herr Eliasson rätt — har fått litet för mycket i förhållande till andra grupper inom statsförvaltningen.

Herr **ELIASSON** i Sundborn (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har ingenting att tillägga utöver vad jag redan sagt beträffande mitt ställningstagande i besparingsutredningen. Om civilministern är så intresserad av dess betänkande, är det tydligt att han är den ende i regeringen som avser att följa förslagen. Hade regeringens övriga ledamöter samma mening, skulle diskussion ha varit överflödigt i fråga om både ett och annat här i riksdagen.

Får jag dock, herr talman, tillägga att jag fortfarande inte tror att civilministern inser den skillnad som jag vill lägga mellan uttalandet här och vad jag kallar beställningar. Jag har aldrig skrivit på en motion om viss lönegradsuppflyttning för någon grupp, och jag är inte beredd att göra det heller. Jag vill just framhålla skillnaden mellan detta och att rent allmänt hävda, att vissa synpunkter måste beaktas vid de allmänna övervägandena. Om civilministern anstränger sig en liten smula, bör det inte vara svårt att upptäcka den.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att det är rätt svårt att sitta på två stolar samtidigt. Vad jag begärde av herr Eliasson var att han skulle sätta sig på en stol och sitta kvar där.

Herr **BÖRJESSON** i Falköping (cp):

Herr talman! Vad som givit mig anledning att ta till orda vid handläggningen av statsutskottets förevarande

Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

utlåtande är att utskottet har behandlat den av herr Sundin i första kammaren och mig i andra kammaren väckta motionen med begäran om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om särskild översyn av gällande traktamentsbestämmelser för statstjänstemän samt av de militära ämbetsverkens tillämpning av dessa föreskrifter.

Utskottet synes ha haft den uppfattningen att de i motionen anförda exemplen icke kan återropas som grund för ett generellt yrkande av det slag som göres i motionen. Jag är uppriktigt förvånad över utskottets uppfattning och dess ställningstagande. Visserligen har i motionen endast anförts två exempel, men detta bör vara tillräckligt för att belysa att allt inte är som det borde vara. I det ena fallet har ju också resultatet blivit — såsom även utskottet konstaterar — fällande dom och i det andra revisionsanmärkning.

Det är givet att den stora allmänheten ställer sig frågan: Förekommer ytterligare sådana här förhållanden som ännu icke upptäckts? Jag tror att man utan överdrift, herr talman, kan säga att det förekommer att militära befattningshavare vid sidan av sin avlönade tjänst innehar vissa specialuppdrag såsom instruktörer, föreläsare o. d. För dessa uppdrag erhåller vederbörande traktamentsersättning och arvode, kanske utan att löneavdrag sker, trots att dessa specialuppdrag fullgöres på ordinarie tjänstetid.

Det kan också ifrågasättas, om inte vissa militära övningar förlägges utanför förbandets övningsområde trots att det ur övningsynpunkt inte föreligger några hinder för att övningarna hålles inom det ordinarie övningsområdet. De officerare som deltar i dessa övningar erhåller givetvis traktamentsersättning. Om övningarna hade ägt rum inom förbandets övningsområde, skulle däremot traktamentsersättning icke ha utgått.

Jag har också en känsla av att till

föreläsare vid de av militärerna ordnade kurserna kallas många gånger officerare som bor kanske ganska långt från den plats där kursen hålles. Till dessa föreläsare utgår givetvis arvode och traktamentsersättning. I stället borde som instruktörer och föreläsare vid sådana kurser kunna i större utsträckning anlitas officerare som bor inom regementets område. Därigenom skulle man ju inbespara vissa traktaments- och arvodeskostnader.

Det må, herr talman, förlåtas mig, om jag ifrågasätter huruvida inte vissa omplaceringar sker på förbanden innan repetitionsövningarna skall äga rum för att därigenom vederbörande officerare som deltar i dessa övningar skall erhålla traktamentsersättning.

Man kan också fråga sig: Är det nödvändigt att vid de militära inspektionerna förrättningsmannen, oftast en högre officer, medför en hel stab av militärer? Jag är inte på något sätt sakkunnig på detta område, men jag tycker att dessa inspektioner med fördel skulle kunna verkställas med anlitan av ett betydligt mindre antal personer. Även därigenom skulle en del medel inbesparas.

Herr talman! Det skulle vara av ett visst värde att få en uppgift om storleken av traktamentsersättningarna inom det svenska försvaret och om dessa kostnaders förhållande till de sammanlagda lönekostnaderna. Jag är övertygad om att traktamentskostnaderna skall visa sig vara av en storleksordning som vi knappast kan göra oss en föreställning om. Till denna frågeställning skall jag emellertid, herr talman, be att få återkomma vid ett annat tillfälle, kanske i form av en interpellation.

Jag beklagar att utskottet icke funnit skäl att tillmötesgå motionärernas önskan om en översyn av de militära ämbetsverkens tillämpning av traktamentsbestämmelserna. Även om man är försvarsvän måste man reagera mot det sätt, varpå dessa bestämmelser tydligen

Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

utnyttjas för åstadkommande av vissa extrainkomster. Vi är alla överens om att det behövs ett starkt och effektivt försvar och att detta tarvar stora kapitalinvesteringar, men det hindrar ju inte att man måste kräva att det visas en viss restriktivitet och återhållsamhet och att största möjliga sparsamhet iakttas utan att därigenom resultatet blir lidande. Därför måste man reagera mot varje form av dubbelinkomster. Den största faran är att man — såvida inte myndigheterna noga följer vad som sker — kan befara att ännu flera kommer att söka på ett eller annat sätt kringgå bestämmelserna och skaffa sig delvis oberättigade traktamentsförmåner.

Det sagda får dock inte, herr talman, tolkas så att jag kritiserar vår genomgående dugliga officerskår, utan vad jag ville med mitt anförande här i dessa frågor är att påtala vissa missförhållanden, som med myndigheternas hjälp bör rättas till, så att därmed allmänhetens tilltro till det svenska försvarets ledning inte rubbas. Låt oss hoppas att den utredning utskottet återopar, nämligen löneförfattningsutredningen, snarast kan redovisa sitt arbetes resultat. Det bör vara på tiden; denna utredning tillsattes år 1956. Innan denna utredning lägger fram sitt betänkande är utskottet icke berett att taga ställning till behovet av en översyn av gällande traktamentsbestämmelser för statens tjänstemän samt av de militära ämbetsverkens tillämpning av dessa föreskrifter.

Jag beklagar, herr talman, utskottets inställning, samtidigt som jag är medveten om att det föreligger ett mycket starkt behov av en sådan utredning, som angivits i motionen.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till motionen i första kammaren nr 456 och nr 529 i andra kammaren.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! I egenskap av motionär

skall jag be att få ta kammarens tid i anspråk några minuter.

Vi har i motionen pekat på att med nuvarande system, som ligger till grund för lönesättningen, där man i regel har begagnat sig av ett procentuellt pålägg på lönerna, kommer skillnaden i lön mellan löntagare med små inkomster och löntagare med stora inkomster ständigt att öka. Detta är en utveckling som vi från flera utgångspunkter har reagerat mot.

Vi har i motionen krävt att riksdagen skulle — för att inte behöva rucka på en träffad förhandlingsöverenskomelse — inför framtida förhandlingar uttala att man mera borde beakta låglönegruppernas situation. Vi tror att detta är nödvändigt inte minst ur rekryteringssynpunkt.

Utskottet skriver att det för egen del hittills iakttagit stor försiktighet i fråga om uttalanden eller rekommendationer, som skulle kunna binda kommande löneförhandlingar i det ena eller andra avseendet. Men, herr talman, vad vi har krävt och vad reservationen går ut på är inte avsett att binda förhandlingarna. Är man nöjd med utvecklingen i löneförhandlingarna inom utskottet hittills, har man naturligtvis anledning att skriva som man har gjort. Men vilken utveckling skall till för att utskottet skall ge sin mening till känna?

Är det från utskottsmajoritetens synpunkt tillfredsställande att en månadslön på 728 kronor den 1/7 1957 har ökat med 15,8 procent till 843 kronor den 1/1 1961, medan en lön på 3 744 kronor den 1/7 1957 under samma tid ökat med 25,2 procent till 4 688 kronor? Detta innebär att löneklyftan mellan dessa båda grupper har ökat med 9 348 kronor. Eller med andra ord: löneklyftan har ökat med större belopp än årslönen 1957 för den ena av parterna i denna jämförelse.

Om man fortsätter att höja lönerna med samma procenttal över hela linjen,

Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

kommer denna klyfta ständigt att öka. Utskottets skrivning måste väl innebära att man är nöjd med denna utveckling.

Om riksdagen inte är nöjd med utvecklingen, kan jag inte se annat än att man får välja den väg som reservanterna anvisat, då ju alla tycks vara överens om att man inte skall ändra på en redan träffad uppgörelse.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herrar Sundin och Eliasson i Sundborn.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Det är ganska intressant och även ganska glädjande att man från centerpartihåll så energiskt talar för en utjämning av löneskillnaderna inom den statliga sektorn. Jag föreställer mig att centerpartiet också vill medverka till en utjämning av löneskillnaderna inom den privata sektorn, och det kanske då inte skulle skada om centerpartiet började med att utjämna löneskillnaderna mellan de i jordbruket verksamma här i landet. Det kunde kanske vara en uppgift, som ligger nära till för mina vänner inom centerpartiet.

Jag skall inte gå in på detta problem något närmare. Vi har sett på det på samma sätt som vi gjort alla år tidigare. Utvecklingen har även på det statliga området gått dithän, att man träffat överenskommelse genom förhandlingar. I dessa förhandlingar är ju regering och riksdag den ena parten. Man har alltså här begärt att den ena parten på förhand skall göra en beställning till sina förhandlare om hur man skall förfara vid det kommande förhandlingstillfället. Detta är väl en något underlig syn på förhandlingsverksamheten.

Jag kan gärna hålla med herr Eliasson och herr Fälldin när de säger, att det vore önskvärt att utjämna löneklyftan. Visst vore det önskvärt, men jag tror inte att man kan angripa proble-

met inom en sektor av näringslivet och söka åstadkomma en utjämning där, medan man låter alla andra sektorer vara sådana som de är. Lönesättningen är ändå i stor utsträckning beroende av marknadsjämförelser mellan den privata och den offentliga sektorn, det kommer man inte ifrån hur man än vänder och vrider på problemet.

Herr Fälldins sifferexemplifieringar, som skulle visa att löneklyftan har ökat under de senaste åren, kanske inte är alldeles riktiga. Det finner man om man tittar litet närmare på dem. Jag vet att det är mycket svårt att statistiskt belägga tendenserna, och resultatet beror alldeles på vilka förutsättningar man har för beräkningarna. Om jag roar mig med — det brukar jag inte göra — att räkna på nettolönerna under de senaste åren, alltså de behållna lönebeloppen efter skatt, finner jag att det alldeles tydligt har skett en inkomstutjämning i samhället.

Herr Eliasson började sitt anförande med att säga att även han var överens med utskottet om att vi borde vara försiktiga med beställningar. Jag delar helt den uppfattningen, men herr Eliasson själv är inte så försiktig, ty såvitt jag kan tolka reservationen innehåller den en hemställan om att riksdagen måtte uttala »att löneklyftan mellan högre och lägre befattningshavare i statlig tjänst bör minskas, så att en ur social synpunkt mer rättvis inkomstfördelning mellan dessa grupper åstadkommes». Herr Eliasson vill alltså att riksdagen skall ge till känna för Kungl. Maj:t att man bör ha detta i åtanke vid kommande förhandlingar, och det innebär väl en beställning om att vid dessa förhandlingar söka åstadkomma någonting i riktning mot en utjämning.

Ingen har sagt hur detta skulle gå till, men av andra centerpartimotioner och andra uttalanden i olika sammanhang att döma förefaller det mig troligt att meningen är, att man skall kapa i toppen och höja i botten för att åstadkom-

Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

ma denna utjämning. Jag har tillåtit mig att säga i annat sammanhang att det är något av naivitet i tron att man kan gå till väga på det sättet. Skulle den offentliga sektorn, om vi gav oss på försöket att kapa i toppen, ha några chanser att konkurrera om arbetskraften?

Det faktiska förhållandet är fortfarande att den offentliga sektorn har mycket svårt att konkurrera med den privata just om de mest kvalificerade befattningshavarna. Inte heller är det väl någon som tror att löneyftningen skulle begränsas till bottenkiktet, om man sökte minska klyftan genom att höja i botten. Höjer man i botten, blir man tvungen att höja undan för undan hela vägen upp, och vad har man då åstadkommit genom denna »utjämningspolitik»? Jo, man har flyttat löneläget en bit upp på skalan i alla skikt från botten till toppen.

Det vore mycket mera att säga om detta men jag skall inte uppta tiden längre härmed utan i stället övergå till att säga några ord med anledning av det inlägg herr Börjesson i Falköping gjorde. Han talade om en motion som han varit med om att underteckna. I den motionen begärs en översyn av de militära ämbetsverkens tillämpning av traktamentsbestämmelserna. Såvitt vi i utskottet har kunnat finna grundas detta krav på två fall som har inträffat inom det militära området. Det ena fallet har gått till domstol och vederbörande har blivit dömd för sitt fel och det andra fallet har blivit föremål för revisionsanmärkning i vanlig ordning.

Utskottet anser att man inte kan gå till väga så, att man på basis av några enskilda fall begär översyn. För övrigt vet jag inte hur en översyn av *tillämpningen* skall kunna gå till. Vi har bestämmelser utformade om traktaments- och resekostnadsersättning i de statliga reglementena. Dessa bestämmelser är för övrigt även de en produkt av träffade överenskommelser mellan

parterna. Tillämpningen av dessa bestämmelser kommer man uppenbarligen inte åt genom en översyn vid ett visst tillfälle, utan tillämpningen måste rimligtvis övervakas successivt, om man skall kunna vara förvissad om att bestämmelserna, vilka bestämmelser man än har, efterlevs. Därför har vi menat att det åligger bl. a. försvarets civilförvaltning att tillse att dessa bestämmelser tillämpas inom det militära området på riktigt sätt i överensstämmelse med bestämmelsernas andemening.

Herr Börjesson tog upp frågan om löneförfattningsutredningens arbete, vars resultat han avvaktade. Jag skall inte avge några löften men jag kanske ändå vågar säga till herr Börjesson att man kanhända bör kunna räkna med att löneförfattningsutredningens arbete kan vara avslutat under innevarande år och att vi därmed får tillgängligt resultat av den översyn av Saar som utredningens arbete bl. a. innebär. När vi har sett utredningens resultat kan vi företaga den vidare behandlingen av detta problem, som är nödvändig.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Endast ett par ord.

Herr Gustafsson i Stockholm ansåg, att vi inte skall göra något annat åt denna motion än att avvisa den. Han förmodar också, att det bakom hela detta resonemang låg principen att kapa i toppen och höja i botten. Jag vet inte om han verkligen menade att vi skulle sänka lönerna. I varje fall är det inte det som det här är fråga om utan om en bättre avvägning av lönehöjningarna. Om vi bara utan vidare avfärdar motionen, så kan lätt den misstanken uppkomma att riksdagen anser att sådana synpunkter inte förtjänar något beaktande.

Jag har tidigare motiverat mitt ställningstagande i denna fråga, och jag har

Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

begärt ordet nu närmast för en kommentar till herr Gustafssons i Stockholm förmodan, att vi i centerpartiet är intresserade av en utjämning även på andra områden, exempelvis när det gäller jordbrukargruppen. Då vill jag fästa herr Gustafssons uppmärksamhet på att jordbruket mig veterligt är det enda område här i landet, där man har differentierad prissättning ur sociala synpunkter. Om herr Gustafsson är intresserad av den saken, så har han möjlighet att på fredag bidra till en liten utjämning mellan större och mindre inkomsttagare på det området.

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! I likhet med utskottet anser herr Gustafsson i Stockholm, att man inte på bara dessa två fall skall bygga sitt ställningstagande. Jag vill emellertid säga, att det givetvis inte tillkommer motionärerna att redovisa en mängd fall och inträffade händelser för att ha dem att peka på. Jag tycker att redan dessa två fall bör ge anledning till att förhållandena närmare utredes.

Om sedan löneförfattningsutredningen kommer med förslag innevarande år, så vill jag liksom herr Gustafsson i Stockholm uttala min tillfredsställelse härmed.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Herr Gustafsson i Stockholm tyckte att jag skulle ta hänsyn till hurudan utvecklingen av nettolönerna har varit och inte bara se på bruttolöneutvecklingen, vilken han själv uppenbarligen tycker är besvärande. Jag vill helt allmänt säga, att jag inte hade väntat mig att en socialdemokratisk riksdagsman i stort sett skulle instämma i vad en professor och nationalekonom sade under en föreläsning, som jag hade tillfälle att lyssna till. Han ställde frågan till sitt auditorium: Är det någon som tror att vi skulle haft så höga löner som vi har i detta

land, om vi inte hade haft så höga skatter?

Det blir nämligen konklusionen av herr Gustafssons invändning, att jag inte bara skall uppehålla mig vid bruttolönerna utan också se på nettolöneutvecklingen. Jag kan emellertid gå herr Gustafsson till mötes i det avseendet. Det siffermaterial jag fått genom riksdagsbibliotekets npplysningstjänst visar nämligen, att under perioden 1 januari 1957—1 januari 1961 — jämförelsen är gjord mellan samma parter i ortsgrupp 5 och är baserad på den preliminära A-skatt som tagits ut i Stockholm respektive år — har nettolöneutvecklingen varit sådan, att klyftan från 1957 ökade med 3 936 kronor sedan skatten dragits av.

Nu säger herr Gustafsson i Stockholm, att även om man tycker illa om detta, så kan man ändå inte göra något åt den saken, ty det skulle innebära att man lyfte hela löneläget. Men menar herr Gustafsson då, att vi stillatigande skall åse en utveckling, som under dessa fyra år har ökat klyftan på detta sätt genom att höja både höga och låga löner med samma procent? Och vad sker om vi följer samma mönster ytterligare fyra år? Hur mycket kommer klyftan att öka då?

Skall riksdagen verkligen — i den mån den har något arbetsgivarinflytande — stillatigande åse en sådan utveckling och försöka rätta till missförhållandena på andra vägar? Om man anser sig böra avlöna vissa grupper på ett visst sätt för att över huvud taget få arbetskraft, så ge dem en utgångslön som är konkurrenskraftig. Öka inte samtidigt skillnaden grupperna emellan genom att räkna samma procenttal på högre och lägre löner, ty då får vi den utveckling vi haft.

Och tycker man illa om detta, på vilket sätt skall vi då påverka utvecklingen, herr Gustafsson? Vi skall inte göra någonting sedan uppgörelse är träffad enligt allmän mening. Då tänkte

Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

jag att man kunde ge uttryck för sin mening innan uppgörelse träffas, ty då ändras ju inte förhandlingsresultatet. Men inte heller då kan man tydligen göra någonting. Min fråga måste därför bli: Lämnas denna redovisning från civildepartementet bara för att utskottet och riksdagen skall kunna lära sig vad uppgörelsen innebär? Om man inte får göra någonting efter uppgörelsen och ingenting före, vad har riksdagen då med hela ärendet att göra?

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Herr Eliasson i Sundborn pekade på att man på jordbrukets område har en differentierad prissättning, som skulle innebära att man tillgodoser de sämre ställda, och han inbjuder mig att medverka till detta om några dagar.

Nu var ju inte problemställningen riktig den, herr Eliasson. Vi kan ta ett annat exempel som också gäller jordbrukets område. Om man nu vill krympa löneskillnaderna, så tag lantbruksförbundets direktör och jämför honom med en lantarbetare! Båda är verksamma på jordbruksområdets område. Där kanske herr Eliasson kan ha anledning att se på löneklyftan minst lika mycket som när det gäller den offentliga sektorn.

Herr Fälldin har tydligen inte fattat att det finns ett samband mellan lönesättningen på den privata sektorn och på den offentliga. Hur menar herr Fälldin att man skulle komma ifrån det sambandet? Menar herr Fälldin att man skall föra en lönepolitik på den ena sektorn, som totalt avviker från lönepolitiken på den andra? Hur tror herr Fälldin att man då skulle få samhället att fungera?

Herr Fälldin frågar mig hur jag vill lösa problemet. Jag skall villigt erkänna, att det är ett svårt problem, och jag har ingen lösning på det. Min verksamhet inom fackföreningsrörelsen har varit baserad på försök att åstadkomma

de utjämnningar som varit möjliga. De försöken har man gjort vid förhandlingsbordet. I vad mån de lyckats eller inte skall jag inte uttala mig om här, men strävandena har ändå gått i den riktningen. Nu har man överlåtitt åt parterna att genom fria förhandlingar träffa överenskommelser om arbetsvillkoren. Då menar jag att man skall låta parterna även på denna sektor försöka att klara problemet, i varje fall så långt det finns möjligheter att göra det. Jag tror också jag vågar påstå, att parterna på denna del av arbetsmarknaden inte har klarat problemen sämre än vad man gjort inom någon annan sektor av arbetsmarknaden, jordbruket inkluderat.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Låt mig påminna herr Gustafsson i Stockholm om att herr Geijer klart och tydligt har sagt, att man i de kommande förhandlingarna skall ägna låglönegrupperna och deras speciella problem intresse. Skulle det på något vis vara till nackdel för herr Geijer, om riksdagen skrev att man borde beakta denna utveckling, att man genom att lägga samma procenttal på en låg och en hög lön ökar löneskillnaderna?

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Det är väl ändå ett faktum, att riksdagen är arbetsgivarparten gentemot sina anställda, även om den vid förhandlingarna representeras av regeringen. Kan det då vara något felaktigt i att riksdagen uttalar sin mening om principen för lönesättningen? Det binder ju inte på något sätt Kungl. Maj:t, ty resultatet blir ju också beroende av hur den andra parten, d. v. s. de anställda, ställer sig till det förslag som har kommit från riksdagen via Kungl. Maj:t. Saken skall ju avgöras vid förhandlingar parterna emellan.

De formella invändningar man har gjort anser jag inte vara hållbara. Vi får väl så småningom en förhandlings-

Lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.

ordning som kastar om förhållandena, och det vore kanske bara tacknämligt om vi finge den så fort som möjligt. Men så länge riksdagen är den som anslår pengarna och så länge riksdagen är arbetsgivare för sina anställda, kan det väl inte vara något fel i att riksdagen uttalar sin mening om själva principerna för lönesättningen. Sedan blir det beroende av huruvida man kommer överens vid förhandlingarna eller inte.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Bara en liten replik till herr Gustafsson i Stockholm. Jag har aldrig gjort gällande, att lönerna skulle vara lika för alla i samhället. Herr Gustafsson försökte kanske säga någonting åt det hållet, när han talade om att det var skillnad mellan vad en lantarbetare och lantbruksförbundets direktör har i lön. Jag får säga att det argumentet inte var särskilt starkt. Jag tror att skillnaden inte är större än den är i vissa andra företag och även i statliga företag. Den lilla historien kan få passera utan ytterligare kommentarer.

Jag vill bara konstatera, att när jag förde in diskussionen på differentieringen jordbrukarna emellan och talade om att det fanns en viss utjämning, svarade herr Gustafsson med att tala om någonting annat. Jag tycker ändå att herr Gustafsson med sin tystnad på den punkten bekräftade ett faktum.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. A

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. B

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herrar Sundin och Eliasson i Sundborn; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. C och D

Vad utskottet hemställt bifölles.

Mom. E

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14**Lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 155 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 28 april 1961, föreslagit riksdagen att 1) godkänna den i statsrådsprotokollet redovisade överenskommelsen den 25 april 1961 angående lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.; 2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i personalförteckningen för Norrbottens statliga poliskår; 3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlöningsförfattningar; 4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för förslagets genomförande ävensom meddela erforderliga övergångsbestämmelser; 5) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1961/62 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts medge överskridande av den i avlöningsstaten för Norrbottens statliga poliskår upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal; samt 6) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. å riksstaten för budgetåret 1961/62 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor.

Lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft två i anledning av densamma väckta, likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Sundin* (I: 664) och den andra inom andra kammaren av herr *Elmvall m. fl.* (II: 795), i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 155 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att vid kommande förhandlingar med polismännens organisationer i första hand måtte eftersträvas uppgörelse om ur rekryteringssynpunkt erforderlig lönegradsuppflyttning även av de lägre polismannatjänsterna.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft jämväl en vid riksdagens början inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II: 355).

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte

1) godkänna den i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 28 april 1961 redovisade överenskommelsen den 25 april 1961 angående lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i personalförteckningen för Norrbottens statliga poliskår;

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlöningsförfattningar;

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för förslagens genomförande ävensom meddela erforderliga övergångsbestämmelser;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1961/62 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts medge överskridande av den i avlöningsstaten för Norrbottens statliga poliskår upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal;

6) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. för budgetåret 1961/62 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor;

B. att motionerna I: 664 och II: 795 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionen II: 355 icke måtte av riksdagen bifallas.

I motiveringen anförde utskottet bland annat följande:

I de likalydande motionerna I: 664 och II: 795 yrkas att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid kommande förhandlingar med polismännens organisationer i första hand måtte eftersträvas uppgörelse om ur rekryteringssynpunkt erforderlig lönegradsuppflyttning även av de lägre polismanstjänsterna. Då utskottet inte anser motiverat att ett uttalande från riksdagens sida görs av ifrågavarande innebörd får utskottet avstyrka berörda motionsyrkande.

Reservation hade avgivits av herrar *Sundin* och *Eliasson* i Sundborn, vilka ansett att ovan intagna stycke i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»I de likalydande motionerna I: 664 och II: 795 yrkas att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid kommande förhandlingar med polismännens organisationer i första hand måtte eftersträvas uppgörelse om ur rekryteringssynpunkt erforderlig lönegradsuppflyttning även av de lägre polismanstjänsterna. Då utskottet förutsätter att rekryteringssynpunkterna kommer att vederbörligen beaktas vid kommande förhandlingar, får utskottet avstyrka berörda motionsyrkande.»

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **ELIASSON** i Sundborn (cp):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. Den proposition som behandlas i detta

Lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.

utlåtande gäller lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster. För det stora flertalet polismän i de högre tjänsterna föreslås uppflyttning med två lönegrader och för ordinarie poliskonstapeltjänst och i allmänhet även förste poliskonstapeltjänst föreslås uppflyttning med en lönegrad. Men, såsom framhålles i motionerna, blir lönegradsplaceringen oförändrad under de första anställningsåren.

Som lekman på detta område har jag känt mig tveksam, om detta varit riktigt, men jag anser inte att man utan tvingande skäl skall rubba en uppgörelse. Jag har vidare den uppfattningen — vilket jag tidigare i dag har framhållit i kammaren — att man inte bör beställa lönegradsuppflyttningar för vissa grupper. Något sådant har jag inte velat vara med om. Men jag har å andra sidan ansett att man inom utskottet, när man dock avstyrkte motionerna, kunde ha kostat på sig att framhålla, att man förutsatt att rekryteringssynpunkterna kommer att vederbörligen beaktas vid kommande förhandlingar.

Detta är alltså bakgrunden till reservationen, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet dels därför att jag har väckt en motion, vilken behandlas i detta utlåtande, och dels därför att jag vill rikta en vädjan till civilministern att försöka rätta vad vrångt är och försöka tillämpa principen om lika lön för lika arbete.

I frågan om tjänstetidsbefordran, som beröres i motionen, kan jag som exempel anföra att i Uppsala tillsattes år 1954 några polismän, och så småningom anställdes ytterligare några på samma grunder som de förstnämnda. Men eftersom tillsättandet uppsköts genom ett underligt förfarande har den egenomliga situationen uppstått, att personal, som har längre tjänstetid och efter vad jag kan förstå utomordentliga kva-

lifikationer för tjänsten och som i regel får tjänstgöra som förmän eller ledare, får finna sig i att stå i lägre lönegrad än andra anställda.

Det råder som bekant brist på polispersonal. I detta fall föreligger en tvådepartementsbedömning. Jag hade den uppfattningen, att inrikesdepartementet hade vilja till att rätta det som brustit i detta avseende. Men hela förhållandet ändrades av att själva lönesättningen bedömdes i ett annat departement. Men såvitt jag kan förstå är civilministern oförhindrad att rätta detta misstag och ge den personal som här avses den lön och den tjänsteställning den bör ha. Att jag i dag vädjar till civilministern att ta upp denna fråga till förnyad prövning och rätta vad vrångt är beror på att jag anser det nödvändigt att staten ser till att, där så är möjligt, principen om lika lön för lika arbete tillämpas, så att inte den situationen uppstår, att den som har den lägsta lönen får utföra det mest kvalificerade arbetet.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! För att ge litet uppmuntran åt dem som hade ringa befordringsutsikter genomfördes för några år sedan i det statliga lönesystemet någonting som vi kallade tjänstetidsbefordran. Förutsättningen för att få tjänstetidsbefordran är, att man skall ha stått i samma lönegrad under 15 år. I vissa undantagsfall kan den som stått i sista löneklassen under 72 månader också erhålla tjänstetidsbefordran. Detta är reglerna för rätten till den extra lönegrad som tjänstetidsbefordran innebär. Dessa regler kan man rimligtvis inte gå ifrån på de premisser som herr Lundberg bygger på. På åtskilliga områden ute i förvaltningen möter man ju både yngre och äldre i samma lönegrad, alltså folk som för relativt kort tid sedan erhållit lönegraden och som tjänstgör vid sidan av dem som innehaft sin tidigare lönegrad tillräckligt

Lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.

länge för att erhålla tjänstetidsbefordran.

Med utgångspunkt från herr Lundbergs princip skulle han i det fallet, för att kunna tillämpa principen om lika lön för lika arbete, nödgas bortse från tjänstetidsmomentet i lönegraden.

Herr Eliasson i Sundborn tyckte att man skulle ha höjt bottenlönerna vid löneuppgörelsen med polisen. Jag vill då erinra om att placeringen i 7 lönegraden varar ett år, den tid då vederbörande går i polisskolan. Detta får väl inte sägas vara dåligt; det förefaller mig tvärtom ganska attraktivt. Nästa lönegradsplacering brukar räcka ett och ett halvt år. I Stockholm brukar vederbörande efter fyra till fyra och ett halvt års tjänst befinna sig i 13 lönegraden. Det är väl framtidsutsikterna i yrket som bör vara den största sporren när man söker sig till ett yrke.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! I detta fall har ju, herr civilminister, polismännen inte på något sätt kunnat påverka saken. På grund av åtgärder som vidtagits inte av den nuvarande civilministern utan av ett tidigare statsråd i ett annat departement begicks dessa fel gentemot personalen. Eftersom staten själv begått misstagen anser jag det vara en gård av rättvisa och billighet, att staten nu söker rätta till vad vrängt är.

Jag tolkar civilministerns svar så, att han kommer att pröva frågan på nytt. Jag är förvissad om att han då, både ur polispersonalens egen synpunkt och ur rekryteringssynpunkt, kommer att vidtaga de åtgärder som kan vara förnuftiga.

Herr PETTERSON i Degerfors (s):

Herr talman! Jag tror inte att många ord behöver spillas på denna fråga.

Den uppgörelse rörande polislönerna som vi nu diskuterar är säkerligen en av de bästa uppgörelser som träffats för polisen på många år. Enligt vad

jag har mig bekant är man bland poliserna också rätt belåten. Poliserna hade säkerligen inte trott att de skulle komma till så skapliga resultat.

Inom parentes vill jag nämna, att av landets 10 600 poliser har inte mindre än 9 000 fått lönegradsuppflyttning med ganska ansevärda löneökningar som följd — nämligen 18 miljoner kronor, varav 6 miljoner kronor faller på staten och 12 miljoner kronor på kommunerna. Det kan visserligen sägas, att det är lätt att vara generös när det är andra som skall betala, men vi är överens om att staten skall föra dessa förhandlingar, och därför är vad som skett i sin ordning.

Jag har emellertid begärt ordet närmast för att be herr Eliasson i Sundborn att om möjligt definiera vad reservanterna menar med »de lägre polismanstjänsterna». Menar ni vad man i allmänhet kallar lägre polismanstjänster, alltså dem som innehas av de s. k. obefordrade poliserna, eller menar ni rekryteringstjänsterna, som är avsedda för dem som skall bli poliser en gång efter slutad utbildning? De obefordrade poliserna, som tidigare stod i lönegrad 10, har nu generellt flyttats upp till lönegrad 11. Men därutöver har garanterats, att i t. ex. Stockholm, Göteborg och Malmö skall 30 procent av kåren flyttas upp i 15 lönegraden, 50 procent i 13 lönegraden och endast 20 procent stannar kvar i 11 lönegraden.

Av den andra kategorien, som tjänstgör i städer med ett invånarantal av 40 000 — eller omkring 50 polismanstjänster — kommer 15 procent upp i lönegrad 15 och 40 procent i lönegrad 13, medan 45 procent stannar kvar i lönegrad 11. Vad det tredje skiktet beträffar — alla övriga poliser — är det garanterat att 50 procent får tjänster i 13 lönegraden, under det att 50 procent stannar i 11 lönegraden.

Detta är en mycket förmånlig befordringsgång. Och den erfarenhet jag fått när jag sysslat med polislönerna säger

Lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.

mig, att det inte varit speciellt lönegradsplaceringen av rekryteringstjänsterna som poliserna varit missnöjda med, utan de har klagat på de små utsikterna till befordringar i tjänsten.

Genom det nya systemet har en befordringsgång skapats, som visserligen blir dyr men som, såsom utskottet framhåller, torde bidra till att det blir bättre rekryteringsförhållanden inom poliskåren. Denna är nu också enad i ett polisförbund, vilket borde lära oss att vi inte skall försöka att genom sådana här motioner skapa missnöje och inbilla vissa grupper att de har det sämre ställt än de har. Jag vill understryka vad civilministern framhöll, att när det gäller rekryteringstjänsterna, som börjar i 7 lönegraden, garanteras uppflyttning efter ett år till 9 lönegraden. Efter två år i 9 lönegraden flyttas man upp i 11 lönegraden, oavsett om man fått ordinarie befattning eller ej. Med hänsyn härtill anser jag att det inte finns anledning för riksdagsmännen att genom motioner söka sprida missnöje inom poliskåren.

Det har frågats: När skall riksdagen gripa in — är det före eller efter förhandlingarna? Ja, därvidlag är det befogat att sätta ett frågetecken. På det kommunala fältet har vi med ledning av gjorda erfarenheter utfärdat löneinstruktioner, så att lönenämnderna är suveräna att träffa definitiva uppgörelser med personalorganisationerna inte bara på kollektivavtalssidan utan även då det gäller tjänstemännen. Det är ett rätt otympligt system att en sådan församling som riksdagen skall sitta och diskutera detaljer i en löneuppgörelse. En förhandling är ju att ta och ge. Det gäller att få en förmån, och för att få den kan man släppa något annat i stället. Det finns inga möjligheter för en församling på flera hundra personer att bedöma en sådan uppgörelse. Man måste lita på parterna i förhandlingen. Det är detta statsutskottet har velat ge till känna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag delar herr Pettersons i Degerfors uppfattning, att nuvarande system för fastställande av löner är färdigt att ses över, men så länge vi har det kvar må det tillåtas mig — även om civilministern tycker illa vara — att uttrycka en uppfattning utan att fråga om lov.

Jag vill som svar på den fråga som herr Pettersson i Degerfors ställde till mig säga, att jag har känt och känner en viss tvekan inför denna uppgörelse. Jag har dock den uppfattningen, att man inte bör ändra en löneuppgörelse i oträngt mål. Vad jag velat understryka och vad vi bör vara ense om är att rekryteringssynpunkten måste tillmätas stor betydelse.

Att jag har velat säga detta beror helt enkelt på att jag anser — och där kan vi väl också vara ense — att polisen har en så ömtålig och viktig uppgift i vårt samhälle, att det är angeläget att de som söker sig till polisbanan ser det som relativt lockande att komma dit. Då är det en diskussionsfråga vad man skall börja med och vad man skall ge senare. Det är på den punkten jag inte är deciderat säker på att det har gjorts en riktig avvägning.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Den som under många år suttit som ledamot av rätts- och polisdirektionen i Stockholms stad och i direktionens tjänstedelegerade har kanske bättre än många andra kunnat iaktta, hur rekryteringssvårigheterna för polisen år efter år bara har ökat med påföljande allvarligt otillfredsställande och successivt försämrade polisbevakning i Stockholm. Huvudstaden har kanske varit det för poliskrisen mest utsatta området. Jag har också kunnat iaktta de goda insatser på övertid, som

Lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.

ett stort antal polismän utfört. Därigenom har man delvis kunnat kompensera den brist på personal, som de hittills icke konkurrenskraftiga polislönerna har skapat i Stockholm.

Mot bakgrund av dessa erfarenheter vill jag begagna tillfället att uttala min stora tillfredsställelse över de uppnådda resultaten av löneförhandlingarna och över den proposition vi nu behandlar liksom över att polispersonalen kunnat fackligt enas inom ett personalförbund — en viktig, kanske den avgörande förutsättningen för den nu träffade löneuppgörelsen.

Att man som det sägs i centerpartimotionen i fortsättningen i rekryteringsyfte måste ägna uppmärksamhet åt en förbättring även av de lägre polislönegraderna ter sig för mig närmast självklart och kan ju knappast föranleda något förhandsuttalande i den riktningen av riksdagen, hur viktigt det som sagt än kan vara att läget över *hela* lönefältet för polispersonalen förbättras. Lönerörelser går ju inte till på det sättet. Jag ber att få hänvisa till vad som därom sagts av herr Gustafsson i Stockholm och av civilministern vid behandlingen av närmast föregående ärende. Polisarbetets obehagliga natur och de växande kraven på högt kvalificerade och psykologiskt väl avpassade insatser gör att man måste se till att polisen kommer i en påtagligt bättre löneställning än vad som traditionellt ansetts rimligt. Jag tror att man får ta risken av saxningsyrkanden från andra yrkesgrupper, om man i fortsättningen över huvud taget vill ha någon polisverksamhet, och den risken har man ju också tagit i och med den nya löneuppgörelsen.

En omständighet, som är långt angelägnare att peka på än den, som man talar om i centerpartimotionen och som jag vill be inrikesministern att särskilt uppmärksamma, är en viss tendens på kommunalt håll att visa återhållsamhet gentemot krav på förbättringar av po-

lisverksamheten bl. a. genom nyinrättande av tjänster. Motivet för denna avvaktande eller återhållsamma hållning är att man väntar att polisväsendet skall förstärkas, och att man då vill skjuta upp nödvändiga personalförstärkningar och naturligtvis även andra förbättringar av polisverksamheten.

De löneförbättringar, som föranleds av den nu träffade uppgörelsen, kommer att ställa starkt ökade ekonomiska anspråk på kommunerna. För Stockholms stads vidkommande rör det sig för andra halvåret i år om ett belopp av 1,25 miljon kronor bortsett från kostnaderna för statspolisen. Därmed kommer eventuellt den tendens, som jag här talat om, att förstärkas, alltså tendensen att inte nu satsa på polisen vad som skulle vara naturligt att satsa, om det i dagens läge varit klart att huvudmannaskapet för polisen skall kvarligga hos kommunerna. Jag vill åter vädja till inrikesministern — jag var inne på saken redan i ett anförande i remissdebatten — att med litet extra uppmärksamhet följa utvecklingen inom polisen och vid behov vidta åtgärder för att bristerna i polisverksamheten i de större kommunerna så snart som möjligt häves och inte tillåts kvarstå som en följd av den nuvarande ovissheten om vad 1957 års polisutredning kan komma att föreslå beträffande polisens huvudmannaskap och beträffande tidpunkten för ett eventuellt förstärkande av polisverksamheten.

Jag har inget annat yrkande, herr talman, än bifall till utskottets förslag.

Herr ELMWALL (cp):

Herr talman! Att rekryteringssvårigheter har förelegat när det gäller polismanstjänsterna har ju nyss omvitnats här. Det har också för kort tid sedan beslutats vissa åtgärder för att underlätta rekryteringen. Jag för min del hoppas att dessa åtgärder kommer att ge resultat. Det väcker emellertid en viss förvåning, att man tydligen inte

Lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.

tillräknar lönesättningen någon betydelse i detta sammanhang.

Det gäller ju inte endast att rekrytera. Man vill också ha personal med så god skolunderbyggnad som möjligt. Man söker helst polisaspiranter bland ungdomar med realskoleexamen och de skall ha vissa egenskaper — lugn, sans och gott omdöme.

Jag har nog den uppfattningen, att man även bör se på löneproblemet just när det gäller rekryteringen. Herr Gustafsson i Stockholm antydde, att man givetvis skall börja från botten när det gäller lönesättningen, och det är väl riktigt. Det förefaller emellertid mig som om man här har börjat en bit upp på stegen med lönehöjningarna.

Det är riktigt att det är en avtalsfråga. Det ifrågasätter jag alltså inte. Men man kan väl inte — därför att det är en avtalsfråga — fränkänna riksdagen rätten att säga sin mening nu när frågan ändå behandlas i riksdagen, även om ett upprivande av ett ingånget avtal inte förutsätts.

Vad beträffar lönesättningen kan man t. ex. göra en jämförelse med en skrivmaskinsflicka som anställs vid F 11 utanför Nyköping. Det kan vara en flicka som just har tagit realexamen och har en kortare maskinskrivningskurs bakom sig. Hon har ungefär samma lön som när hon börjar sin anställning som dessa polisaspiranter. En polisman har väl ändå större ansvar än hon, och detta ansvar fordrar man av honom omedelbart efter det att han har tagit på sig uniformen.

En ung man, som har realskoleexamen och kanske är 17 år gammal, får dock gå ett par år med annan sysselsättning, innan han kan söka till det yrke som han eventuellt har bestämt sig för.

Detta är de synpunkter jag har velat framhålla. Det har resonerats åtskilligt om detta, men jag tror att det har varit till nytta för de frågor det rör sig om.

Herr talman! Bifall till reservationen!

Herr LASSINANTTI (s):

Herr talman! Jag skall inte lägga mig i debatten, huruvida den uppgörelse som på sedvanligt sätt har träffats mellan Kungl. Maj:t genom civildepartementet och polismännens organisationer är i allo rättvis. Jag har dock känt mig manad att begära ordet av två skäl. För det första vill jag instämma med herr Wiklund i Stockholm, att de som på arbetsgivarsidan har skött om förhandlingarna är värda ett erkännande för den beredvillighet med vilken de har gått till verket. Vi skall komma ihåg att detta är en mycket infekterad fråga. Ända från år 1947 har det värkt på många sätt.

Polismännens fackliga splittring hör också till bilden. Det hade kanske varit frestande för civilministern att regera efter principen söndra—härska. Jag tror att alla, som har haft tillfälle att följa utvecklingen på nära håll, håller civilministern räkning för att han inte har underblåst splittringstendenserna utan på allt sätt medverkat till att polismännen nu har funnit sig i en och samma organisation. Men har alltså även från arbetsgivarsidan verkat för en sund facklig utveckling. Då jag är en av dem som berörs av detta, vill jag gärna uttala ett erkännande för denna insats till protokollet.

Vi skall också komma ihåg, att problemet har angripits på många olika fronter. Rekryteringen är en sak. Det har påvisats att det är besvärligt att rekrytera polismän i Stockholm. Det har inte tidigare angivits här, men jag har fått den uppfattningen, att polisledning i Stockholm på sätt och vis faktiskt har medverkat till det bekymmersamma läget. Polisledningen i Stockholm har nämligen konsekvent vägrat att anställa polismän utifrån i befälsställning. Det är detta som har gjort att t. ex. en blockad i Stockholm har drabbat Stock-

Förbättrad taxeringskontroll

holms polisdistrikt så onormalt hårt. Jag tror att denna uppgörelse på sitt sätt kommer att bana väg för en bättre rekrytering.

Vidare har man inom inrikesdepartementet gjort en utredning beträffande polismännens trivsel. Det finns anledning att avvakta de praktiska konsekvenserna av vad man för någon tid sedan beslöt i riksdagen med anledning av denna utredning. Polisverksamhetsutredningen har varit en mycket vidlyftig apparat, som nyligen har slutfört sitt arbete. Det finns också anledning att räkna med att polisverksamhetsutredningens förslag, när de föres ut i praktiska livet, kommer att verka utjämnande.

En annan orsak till att jag nu befinner mig i talarstolen är att man under debatten här har gjort gällande, att de lägre polistjänsterna skulle ha blivit ogynnsamt behandlade vid löneuppgörelserna. Ända sedan polislöneförordningen trädde i kraft har man emellertid bland polismännen allmänt haft den uppfattningen, att det framför allt är kommissarietjänsterna, som har sackat efter. Man har kunnat förhandla sig fram till förbättringar för såväl ordningspolisen, såväl konstuplarna som polisassistenterna, som för personalen på kriminalpolissidan, medan kommissarierna praktiskt taget stått stilla i löneavseende. Detta har skapat oro på många håll, inte bara inom kommissariernas led utan också hos många obefordrade poliser. Det förhandlingsresultat, som nu föreligger, är enligt min mening ägnat att på ett realistiskt och förnuftigt sätt avlägsna den brist, som har vidlätit tidigare förhandlingsresultat.

Vi kan inte blunda för att polismännen under senare år i ganska stor utsträckning har varit föremål för påverkan utifrån. Den fackliga splittringen har ibland, förefaller det mig, utnyttjats för politiska syften. Jag skulle vilja vädja till alla dem, som deltar i

det politiska arbetet, att inte riva upp nya stridigheter utan medverka till att i konstruktiv anda låta den enighet, som polismännen själva har vunnit på det fackliga planet, blomma ut i ett harmoniskt samspel mellan samhället och polismännen — till nytta för alla parter.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring av motiveringen, som föranledades av bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herrar Sundin och Eliasson i Sundborn; och biföll kammaren utskottets hemställan med oförändrad motivering.

§ 15

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande arvsskatt.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16**Förbättrad taxeringskontroll**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om förbättrad taxeringskontroll, såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 10 februari 1961 dagtecknad proposition, nr 100, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

Förbättrad taxeringskontroll

A) antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1) förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623); samt

2) förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt;

B) godkänna de av departementschefen i propositionen förordade riktlinjerna för förbättrad taxeringskontroll;

C) godkänna de av departementschefen framlagda förslagen till lönegradsplacering av tjänster m. m.;

D) bemyndiga Kungl. Maj:t vidtaga de ändringar i personalförteckningen för länsstyrelserna, vilka erfordrades i anledning av de av departementschefen framlagda förslagen; samt

E) till Vissa kostnader för förbättrad taxeringskontroll för budgetåret 1961/62 under XI huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 700 000 kronor.

Propositionen hade såvitt avsåge departementschefens hemställan under punkterna A och B hänvisats till bevillningsutskottet och i övrigt hänvisats till behandling av statsutskottet.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande.

För innevarande riksdag framlägges olika förslag i syfte att bättre bekämpa skattefusk. I propositionen nr 28 förordas sålunda vissa skärpningar i skattestrafflagen. Vidare föreslås i propositionen nr 62 en lag om handräckning vid taxeringsrevision, innebärande att taxeringsmyndigheterna kan anlita utmätningsmannen för att få tillgång till räkenskaper och andra handlingar som inte frivilligt ställes till förfogande för taxeringsrevision.

Huvudförslagen upptages emellertid i den föreliggande propositionen, som utarbetats på grundval av taxeringskontrollutredningens betänkande (SOU 1960: 36) samt organisationsnämndens rapport angående vissa undersökningar vid taxeringssektionernas allmänna de-

taljer och prövningsnämndernas kanslier.

Förslagen avser till en del taxeringsorganisationen, till en del bestämmelserna om myndigheternas befogenheter samt enskildas skyldigheter att tillhandagå med kontrolluppgifter m. m.

Organisationsförslagen omfattar en betydande förstärkning av den personal som skall utföra taxeringsrevisioner samt olika åtgärder för att rationalisera arbetet.

Den viktigaste åtgärden i sistnämnda hänseende är att sammanföra taxeringsassistenterna — de tjänstemän som i de s. k. rörelsenämnderna utför kontroll och föredragning — till större arbetsgrupper på länsstyrelserna och ett fåtal orter inom respektive län utanför residensstaden. Omorganisationen beräknas medföra bättre möjligheter till arbetsledning och även i övrigt ett bättre utnyttjande av personalen. Detta gäller icke minst det arbete med taxeringsrevisioner som assistenterna skall utföra mellan taxeringsperioderna. Olika åtgärder föreslås för att påskynda utbyggnaden av assistentorganisationen. I samband härmed inrättas vissa högre tjänster för assistenterna och deras biträden.

På taxeringssektionernas revisionsdetaljer föreslås en avsevärd personalförstärkning omfattande både den akademiskt utbildade personalen och — i synnerhet — landskanslist- och biträdespersonalen. Förstärkningen av sistnämnda båda personalgrupper möjliggör att de akademiskt utbildade revisorerna i större utsträckning kan koncentrera sig på kvalificerade revisionsuppgifter. Förslagen innebär ytterligare, att vissa högre tjänster inrättas för samtliga personalkategorier på revisionsdetaljerna.

På taxeringssektionernas allmänna detaljer och på prövningsnämndernas kanslier föreslås en förstärkning av den kvalificerade personalen. Förslaget skapar bättre förutsättningar för att lå-

Förbättrad taxeringskontroll

ta revisionsdetaljens personal ägna sig åt sin huvuduppgift att verkställa taxeringsrevisioner.

Sammanlagt innebär förslagen, i vad angår länsstyrelserna, en förstärkning med 55 akademiskt utbildade befattningshavare, 87 tjänstemän i landskanslistkarriären och 51 tjänstemän i biträdeskarriären.

Organisationens utbyggnad förutsätter en intensifierad utbildningsverksamhet. Utbyggnaden beräknas kunna bli slutförd under 1966.

Genom de sålunda föreslagna åtgärderna torde taxeringsrevisionsverksamheten kunna — vid fullt utbyggd organisation — bli inemot tre gånger så stor som för närvarande.

Förslagen innebär, när organisationen uppbyggs, årliga kostnadsökningar om sammanlagt ca 4,8 milj. kronor. För budgetåret 1961/62 beräknas, med hänsyn tagen till vissa engångsutgifter, en kostnadsökning av 4,7 milj. kronor.

De i propositionen framlagda författningsförslagen innebär i första hand en utvidgning av skyldigheten att genom räkenskaper och andra anteckningar sörja för ett tillförlitligt underlag för deklarationen. Det förutsättes att Kungl. Maj:t och riksdagen samfällt skall kunna besluta om att nämnda skyldighet för särskilda kategorier skall specificeras genom föreskrifter om förande av räkenskaper av visst eller vissa slag. Räkenskaper och andra anteckningar

skall bevaras under minst sex år. Vidare föreslås att straff skall kunna ådömas dem som gör sig skyldiga till allvarigare försummelser beträffande skyldigheten att föra och bevara anteckningar.

Taxeringsnämnderna skall enligt förslaget få befogenhet att utan samband med taxeringsrevision infordra vissa handlingar, såsom kontrakt, kontoutdrag och verifikationer.

Vissa utvidgningar föreslås i fråga om skyldigheten att tillhandahålla kontrolluppgifter. I detta hänseende märkes, att uppgiftsskyldigheten rörande arbeten på hyreshus och villor skärpes samt att de s.k. cash and carry-företagen skall kunna åläggas att lämna uppgift om försäljningar till detaljhandlare.

Bestämmelserna om taxeringsrevision föreslås ändrade i vissa hänseenden på grundval av vunna erfarenheter. Sålunda skall taxeringsintendenten, under vederbörligt hänsynstagande till den granskades befogade önskemål, kunna bestämma tid och plats för granskningen.

Slutligen föreslås en ändring i reglerna om utdömande av vite.

De nya bestämmelserna är avsedda att träda i kraft den 1 juli 1961.

I det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen voro följande stadganden i nedan återgivna delar så lydande:

(Nuvarande lydelse)**20 §.**

Den som — — — kontroll därav.

Om skyldighet i vissa fall att föra räkenskaper är stadgat i *bokföringslagen och förordningen om skyldighet för vissa idkare av jordbruk eller skogsbruk att föra räkenskaper såsom underlag för taxering.*

(Föreslagen lydelse)**20 §.**

Den som — — — kontroll därav.

Underlaget skall bevaras under sex år efter utgången av det kalenderår underlaget avser.

Om skyldighet i vissa fall att föra räkenskaper är *särskilt* stadgat.

Förbättrad taxeringskontroll*(Föreslagen lydelse)*

37 §.

1 mom. Till ledning — — — — — följande uppställning:

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
1. a) Statlig och — — — sådan förvärvskälla.	Den som — — — an- nan stiftelse.	Avlöning, arvode, — — — vederlaget lämnas.

Undantag:

- a) folkpension,
- b) ersättning och — —
— hela året,
- c) ersättning och för-
mån till någon i anled-
ning av tillfälligt arbete
å annan fastighet än jord-
bruksfastighet, om vad
som sammanlagt utgivits
har lägre värde än 300
kronor för hela året och
det icke utgör avdragsgill
omkostnad i förvärvskäl-
lan rörelse,
- d) utbetalning till rö-
relseidkare av ersättning
för tillfälligt arbete, om
ersättningen utgör intäkt
av rörelse för mottagaren,
- e) av statlig — — —
erlagt sjömansskatt.

(Nuvarande lydelse)

121 §.

Har någon — — — trehundra kronor.

124 §.

Om uttagande — — — av taxerings-
intendent.

Finnes, då fråga uppkommer om ut-

(Föreslagen lydelse)

121 §.

Har någon uppsåtligen eller av grov
oaktsamhet åsidosatt skyldigheten en-
ligt 20 § första och andra styckena att
sörja för och bevara underlag och har
han därigenom omöjliggjort eller all-
varligt försvårat fullgörande av dekla-
rations- eller uppgiftsskyldighet eller
kontroll därav, dömes till dagsböter. Är
brottet grovt, vare straffet fängelse i
högst sex månader.

Har någon — — — trehundra kronor.

124 §.

Om uttagande — — — av taxerings-
intendent.

Finnes, då fråga uppkommer om ut-

Förbättrad taxeringskontroll*(Nuvarande lydelse)*

dömande av vite, ändamålet med vitet hava förfallit, må vitet ej utdömas.

Vid prövning ——— under bedömande.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961. Förordningen skall dock icke, såvitt avser 6 och 10 §§, 16 § 1 mom. och 37 §, tillämpas vid 1961 års taxering, ej heller, i vad angår 124 §, å viten som förelagts före ikraftträdandet. Vad i 16 § 1 mom. första stycket under 3) i äldre lydelsen stadgas om skyldighet att tillhandahålla biträdespersonal skall i stad med egen uppbördsförvaltning alltjämt äga giltighet intill utgången av år 1961 samt i övrigt till och med den 30 juni 1962.

I det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring

77 §

Har någon, ——— trehundra kronor.

Finnes försummelsen ursäktlig eller eljest ringa, må från straff frias.

Brott som ——— av taxeringsintendent.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 597 av herr *Gezelius* och II: 732 av herr *Fröding*;

2) de likalydande motionerna I: 598 av herrar *Gezelius* och *Schött* samt II: 728 av herr *Fröding m.fl.*;

5 — Andra kammarens protokoll 1961. Nr 23

(Föreslagen lydelse)

dömande av vite, ändamålet med vitet hava förfallit, må vitet ej utdömas. *Har vitesföreläggande iakttagits först efter det anmälan enligt första stycket inkommit, skall ändamålet med vitet icke anses hava därigenom förfallit.*

Vid prövning ——— under bedömande.

i förordningen om allmän varuskatt voro följande stadganden av följande lydelse:

77 §

Har någon, ——— trehundra kronor.

Har någon uppsåtligt eller av grov oaktsamhet åsidosatt skyldigheten enligt 38 § första och andra styckena att sörja för och bevara underlag och har han därigenom omöjliggjort eller allvarligt försvårat fullgörande av deklarations- eller uppgiftsskyldighet eller kontroll därav, dömes till dagsböter. Är brottet grovt, vare straffet fängelse i högst sex månader.

Finnes försummelse som i första stycket sägs ursäktlig eller eljest ringa, må från straff frias.

Brott som ——— av taxeringsintendent.

3) de likalydande motionerna I: 559 av herrar *Gösta Jacobsson* och *Gustaf Henry Hansson* samt II: 735 av herr *Nilsson* i Svalöv m.fl.;

4) de likalydande motionerna I: 600 av herr *Schött m.fl.* och II: 731 av herr *Ekström* i Iggesund m.fl.;

5) de likalydande motionerna I: 601 av herr *Spetz m.fl.* och II: 729 av fru *Gärde Widemar m.fl.*;

Förbättrad taxeringskontroll

6) de likalydande motionerna I: 602 av herr *Spetz m. fl.* och II: 730 av herr *Nelander m. fl.*;

7) de likalydande motionerna I: 603 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 733 av herr *Nordgren m. fl.*;

8) de likalydande motionerna I: 604 av herr *Sundin m. fl.* och II: 727 av herr *Hansson i Önnarp m. fl.*, vari hemställts,

A. att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 100 måtte besluta

I) a. att nuvarande taxeringsassistentorganisation skulle bibehållas såvitt avsåge anknytningen till härads-skrivarkontoren,

b. att underlåtenhet att föra räkenskaper och bevara handlingar, i enlighet med vad i motionerna anförts, skulle kunna leda till fängelsestraff endast under förutsättning att brottet både är grovt och skett uppsåttligt,

c. att generell skyldighet att lämna kontrolluppgift skulle gälla i fråga om ersättning för arbete å annan fastighet såvitt den lämnade ersättningen överstiger 100 kronor,

d. att den, hos vilken taxeringsrevision företages, skulle äga nu honom tillkommande rätt att bestämma tid och plats för revisionen,

II) i skrivelse till Kungl. Maj:t an- hålla om utredning och förslag rörande ökad upplysnings- och vägledningsverk- samhet från lokala skatte- och taxe- ringsmyndigheter i taxerings- och de- klarationsfrågor samt rörande vidgad plikt att på närmare föreskrivet sätt föra räkenskaper och härav föranledd speciell upplysnings- och väglednings- verksamhet i enlighet med vad i motio- nerna anförts,

III) beakta vad i motionerna i övrigt anförts samt

B. att vederbörande utskott måtte ut- arbeta de författningsförslag som av motionerna föranleddes;

9) motionen II: 734 av herr *Stiern- stedt m. fl.*; ävensom

10) motionen II: 736 av herr *Chris-*

tenson i Malmö, vari hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa

dels om översyn av taxeringsförord- ningen i syfte att stärka allmänhetens förtroende för taxeringsnämnderna,

dels om utredning om

1. inrättande av fristående serviceor- gan vid varje länsstyrelse för praktiska råd i deklaraionsfrågor och

2. decentralisering av kammarrättens åtta divisioner med förläggning för- slagsvis av tre divisioner till Göteborg, Malmö och Umeå».

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till be- villningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 3 av herr *Kronstrand m. fl.* samt II: 3 av her- rar *Rydén* och *Stenberg*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta sådan ändring i taxeringsförordningens § 76 att skattskyldig erhåller rätt att intill den 31 augusti under taxeringsåret in- komma med besvär till prövningsnämnd över avvikelser, som taxeringsnämnd beslutat i den skattskyldiges självde- klaration»; ävensom

2) motionen II: 183 av herr *Ekström* i Iggesund.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med förkla- rande att Kungl. Maj:ts förevarande pro- position, nr 100, i vad densamma hänvi- sats till bevillningsutskottet, icke kun- nat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande mo- tionerna I: 604 av herr *Sundin m. fl.* och II: 727 av herr *Hansson i Önnarp m. fl.*,

1) för sin del antaga det vid proposi- tionen fogade förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) med den ändringen att 121 § erhöles följande så- som *utskottets förslag* betecknade ly- delse:

Förbättrad taxeringskontroll*Kungl. Maj:ts förslag**Utskottets förslag*

121 §.

Har någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosatt skyldigheten enligt 20 § första och andra styckena att sörja för och bevara underlag och har han därigenom omöjliggjort eller allvarligt försvårat fullgörande av deklara-tions- eller uppgiftsskyldighet eller kontroll därav, dömes till dagsböter. *Är brottet grovt, vare straffet fängelse i högst sex månader.*

Har någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosatt skyldigheten enligt 20 § första och andra styckena att sörja för och bevara underlag och har han därigenom omöjliggjort eller allvarligt försvårat fullgörande av deklara-tions- eller uppgiftsskyldighet eller kontroll därav, dömes till dagsböter. *Föreligga vid uppsåtligt brott synner-ligen försvårande omständigheter, må till fängelse i högst sex månader dömas.*

Har någon — — — trehundra kronor.

Har någon — — — trehundra kronor.

2) antaga det vid propositionen fo-gade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 1 decem-

ber 1959 (nr 507) om allmän varuskatt med den ändringen att 77 § erhöles följande såsom *utskottets förslag* beteck-nade lydelse:

*Kungl. Maj:ts förslag**Utskottets förslag*

Har någon, — — — trehundra kronor.

Har någon, — — — trehundra kronor.

Har någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosatt skyldigheten enligt 38 § första och andra styckena att sörja för och bevara underlag och har han därigenom omöjliggjort eller all-varligt försvårat fullgörande av dekla-rations- eller uppgiftsskyldighet eller kontroll därav, dömes till dagsböter. *Är brottet grovt, vare straffet fängelse i högst sex månader.*

Har någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosatt skyldigheten enligt 38 § första och andra styckena att sörja för och bevara underlag och har han därigenom omöjliggjort eller allvarligt försvårat fullgörande av deklara-tions- eller uppgiftsskyldighet eller kontroll därav, dömes till dagsböter. *Fö-religga vid uppsåtligt brott synnerligen försvårande omständigheter, må till fängelse i högst sex månader dömas.*

Finnes försummelse som i första stycket sägs ursäktlig eller eljest ringa, må från straff frias.

Finnes försummelse som i första styc- ket sägs ursäktlig eller eljest ringa, må från straff frias.

Brott som — — — av taxeringsinten- dent.

Brott som — — — av taxeringsinten- dent.

B) att riksdagen måtte godkänna de av utskottet förordade riktlinjerna för en förbättrad taxeringskontroll; samt

3) de likalydande motionerna I: 598 av herrar Gezelius och Schött samt II: 728 av herr Fröding m. fl.,

C) att följande motioner, nämligen

4) de likalydande motionerna I: 599 av herrar Gösta Jacobsson och Gustaf Henry Hansson samt II: 735 av herr Nilsson i Svalöv m. fl.,

1) de likalydande motionerna I: 3 av herr Kronstrand m. fl. samt II: 3 av her-rar Rydén och Stenberg,

2) de likalydande motionerna I: 597 av herr Gezelius och II: 732 av herr Fröding,

5) de likalydande motionerna I: 600 av herr Schött m. fl. och II: 731 av herr Ekström i Iggesund m. fl.,

Förbättrad taxeringskontroll

6) de likalydande motionerna I: 601 av herr Spetz m. fl. och II: 729 av fru Gärde Widemar m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 602 av herr Spetz m. fl. och II: 730 av herr Nelander m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 603 av herr Stefanson m. fl. och II: 733 av herr Nordgren m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 604 av herr Sundin m. fl. och II: 727 av herr Hansson i Önnarp m. fl.,

10) motionen II: 183 av herr Ekström i Iggesund,

11) motionen II: 734 av herr Stiernstedt m. fl., ävensom

12) motionen II: 736 av herr Christenson i Malmö,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

I motiveringen anförde utskottet under »Allmänna synpunkter» bland annat följande.

I förevarande sammanhang vill utskottet emellertid understryka angelägenheten av att vid sidan av en effektiviserad kontroll andra åtgärder vidtas för att stärka deklarationsmoralen. Utskottet kan härvidlag hänvisa till de uttalanden i ämnet, som gjordes av föregående års bevillningsutskott i betänkande nr 45.

Reservationer hade avgivits

I) av herr Gösta Jacobsson, vilken — med hänvisning till att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om översyn av bokföringslagen — dels ansett den i 20 § taxeringsförfordningen gjorda hänvisningen till bokföringslagen böra bibehållas,

dels ock hemställt, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, såvitt anginge 20 § taxeringsförfordningen den 23 november 1956 (nr 623), måtte för sin del antaga följande ändrade lydelse av nämnda paragraf.

20 §.

Den som — — — kontroll därav.

Underlaget skall bevaras under sex år efter utgången av det kalenderår underlaget avser.

Om skyldighet i vissa fall att föra räkenskaper är stadgat i bokföringslagen och förordningen om skyldighet för vissa idkare av jordbruk eller skogsbruk att föra räkenskaper såsom underlag för taxering eller i eljest särskilt utfärdade föreskrifter.

II) av herrar Hagberg, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Nils-son i Svalöv, Magnusson i Borås, Christenson i Malmö och Fälldin, vilka hemställt, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag såvitt avsåge 37 § 1 mom. taxeringsförfordningen den 23 november 1956 (nr 623) måtte för sin del antaga i reservationen angiven ändrad lydelse av nämnda författningsrum, i nedan intagna delar innebärande följande:

37 §.

1 mom. Till ledning — — — — — följande uppställning:

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
1. a) Statlig och — — — — —	Den som — — — an-	Avlöning, arvode, — — —
— sådan förvärvskälla.	nan stiftelse.	— vederlaget lämnas.

Undantag:

a) folkpension,

b) ersättning och — — — — —
— hela året,

c) ersättning och för-

Förbättrad taxeringskontroll

Uppgiftsskyldig *Vem uppgiften skall avse* *Vad uppgiften skall avse*

mån till någon i anledning av tillfälligt arbete å annan fastighet än jordbruksfastighet, om vad som sammanlagt utgivits har lägre värde än 100 kronor för hela året,

d) utbetalning till rörelseidkare av ersättning för tillfälligt arbete, om ersättningen utgör intäkt av rörelse för mottagaren,

e) av statlig — — — erlagt sjömansskatt.

III) av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås och *Christenson* i Malmö, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte

a) avslå Kungl. Maj:ts förslag, såvitt avsåge ändringen av 121 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623).

b) avslå Kungl. Maj:ts förslag, såvitt avsåge ändringen av 77 § förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt, och i följd därav för sin del antaga följande ändrade lydelse av ingressen till det i propositionen framlagda förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt.

Härigenom förordnas, att 36, 38 och

42 §§ förordningen den 1 december 1959 om allmän varuskatt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

IV) av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö och *Fälldin*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag, såvitt avsåge ändringen av 124 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623).

V) av herrar *Kronstrand, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås och *Christenson* i Malmö, vilka ansett att utskottet under punkten C 1) bort hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 3 av herr *Kronstrand* m. fl. samt II: 3 av herrar *Rydén* och *Stenberg* måtte antaga följande

**Förslag
till**

förordning angående ändrad lydelse av 76 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623)

Härigenom förordnas, att 76 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

Nuvarande lydelse

76 §.

Besvär av skattskyldig skola hava inkommit senast den 15 augusti under taxeringsåret.

Av reservanternas föreslagna lydelse

76 §.

Besvär av skattskyldig och kommun skola hava inkommit senast den 31 augusti under taxeringsåret.

Förbättrad taxeringskontroll*Nuvarande lydelse**Av reservanternas föreslagen lydelse*

Kommuns besvär skola anföras före utgången av augusti månad under taxeringsåret.

Taxeringsintendent äger — — — — — samma taxering.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961.

VI) av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö och *Fälldin*, vilka

dels ansett, att därest det i reservationen nr III framlagda förslaget icke skulle vinna riksdagens bifall, den nya lydelsen av 121 § taxeringsförordningen och 77 § varuskatteförordningen borde äga tillämpning först sedan riksdagen antagit preciserade bestämmelser rörande antecknings- och bokföringsskyldighetens fullgörande,

dels ock hemställt att riksdagen måtte besluta,

att ikraftträdandebestämmelserna till den föreslagna förordningen om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) skulle erhålla följande lydelse.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961. Förordningen skall dock icke, såvitt avser 6 och 10 §§, 16 § 1 mom. och 37 §, tillämpas vid 1961 års taxering, ej heller, i vad angår 124 §, å viten som förelagts före ikraftträdandet. Vad i 16 § 1 mom. första stycket under 3) i äldre lydelsen stadgas om skyldighet att tillhandahålla biträdespersonal skall i stad med egen uppbördsförvaltning alltså äga giltighet intill utgången av år 1961 samt i övrigt till och med den 30 juni 1962. Såvitt avser 121 §, skall förordningen träda i kraft å dag, som riksdagen beslutar.

samt att ikraftträdandebestämmelserna till den föreslagna förordningen angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt måtte erhålla följande lydelse.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961. Såvitt avser 77 §, skall förordningen träda i kraft å dag, som riksdagen beslutar.

VII) av herr *Christenson* i Malmö, vilken ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen — i anledning av motionen II: 736 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en översyn av taxeringsförordningen i syfte att stärka allmänhetens förtroende för taxeringsnämnderna och om utredning om inrättande av ett serviceorgan vid varje länsstyrelse för praktiska råd i deklara-tionsfrågor.

VIII) av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö och *Fälldin*, vilka ansett att efter ovan återgivna stycke i utskottets yttrande bort intagas följande:

I sistnämnda betänkande nr 45 för år 1960 framhöll bevillningsutskottet bland annat att »enbart genom kontrollåtgärder torde det dock knappast vara möjligt att komma till rätta med en vikan-de deklara-tionsmoral. Såsom framhållits bl. a. av 1949 års skatteutredning torde flera olika orsaker till bristerna i deklara-tionsmoralen kunna antagas föreligga. För att få ett tillfredsställande resultat av taxeringen fordras först och främst en ändrad inställning till skattefusk hos många skattskyldiga, präglad av större solidaritet mot samhället.

I anslutning till dessa yttranden vill utskottet göra följande allmänna uttalande om taxeringsorganisationens uppgifter och dess förhållande till allmän-

Förbättrad taxeringskontroll

heten samt vikten av att det skapas ett förtroendefullt samarbete mellan förvaltningsmyndigheten och allmänheten, vilket är en förutsättning för en förstärkt deklarationsmoral.

Av den allmänna motiveringen till proposition nr 100 med förslag om förbättrad taxeringskontroll framgår att de nu framlagda förslagen — såväl i vad de avser taxeringsorganisationen som i fråga om de enskildas skyldigheter att tillhandagå med kontrolluppgifter m. m. — helt och hållet har till riktpunkt att genom kontrollåtgärder av olika slag samt skärpta straffpåföljder nedbringa skattefusket medan däremot inga som helst åtgärder föreslås för stärkande av själva deklarationsmoralen, som bevillningsutskottet uttalat sig för. Åtgärderna innefattar nämligen uteslutande en effektivisering av statens fiskaliska anspråk. Vad nu sagts gäller även det samtidigt framlagda förslaget om skärpningar i skattestrafflagen och den föreslagna lagen om handräckning vid taxeringsrevision.

Med tanke på att majoriteten bland skattebetalarna ej utgöres av försumliga eller bedrägliga deklaranter utan av lojala medborgare som önskar att följa gällande författningsbestämmelser även om de har svårt att komma till rätta med de svårtolkade taxeringsbestämmelserna och -blanketterna synes det av vikt att vid genomförandet av sådana åtgärder varom nu är fråga, icke enbart statens fiskaliska synpunkter blir tillgodosedda.

Vill man komma till rätta med skattefusket är det givetvis minst lika viktigt att vid sidan av en effektiviserad kontroll stärka deklarationsmoralen och — som 1960 års bevillningsutskott framhöll — skapa större solidaritet mot samhället. En förutsättning för detta är bland annat att man bygger upp en på allmänt förtroende grundad taxeringsorganisation, som kan bidra till att utjämna bestående motsatsförhållanden

mellan de skattskyldiga, å ena, och det allmänna, å andra sidan, samt bidra till att good-will skapas för skattemyndigheterna i deras arbete. En atmosfär av ömsesidigt förtroende mellan taxeringstjänstemännen och den allmänhet som dessa tjänstemän har att betjäna är en förutsättning för att taxeringsmyndigheten skall kunna fullgöra sin grannliga uppgift. Den vid deklARATIONSTIDER bedrivna upplysningsverksamheten torde icke kunna ersätta åtgärder av detta slag.

Den väsentliga uppgiften för taxeringsmyndigheterna måste anses vara tillsynen över att verkställda taxeringar blir i alla avseenden riktiga, även i de fall där detta länder till nackdel för staten och till fördel för den enskilde skattebetalaren. Den enskilde bör med förtroende kunna vända sig till vederbörande taxeringsmyndighet och därvid erhålla vägledning utan risk för att hans hänvändelse blir behandlad uteslutande till fördel för statens fiskaliska intresse. En på detta sätt arbetande taxeringsorganisation har de största utsikterna att tillvinna sig allmänhetens förtroende och kommer att fungera som allmänhetens tjänare och icke enbart vara företrädare för statens intresse att få in så mycket skatt som möjligt.

På lång sikt kommer enligt utskottets övertygelse tillämpningen av här i korthet berörda handlingslinjer inom taxeringsorganisationen att bidra till en ökad förståelse för vikten av ärlighet och noggrannhet vid avgivande av deklARATIONER och avlämnande av kontrolluppgifter samt vara ägnad att stärka deklarationsmoralen och att utvidga solidariteten mot samhället.

Utskottets hemställen föredrogs; och anförde därvid:

Herr KOLLBERG (fp):

Herr talman! Huvudsyftet med all taxeringskontroll är att åstadkomma en likformig och rättvis taxering. Detta innebär att taxeringsmyndighetens grund-

Förbättrad taxeringskontroll

läggande uppgift är att tillse, att taxeringarna blir i alla avseenden riktiga, oavsett om detta i visst fall blir till nackdel för staten och till fördel för den enskilde skattebetalaren.

Detta huvudsyfte, som är ganska självklart, bör rimligen vara något mer än en vacker tanke, som alla i princip är med på. Det borde naturligtvis också vara en riktpunkt när det gäller att vidta praktiska kontrollåtgärder på taxeringsområdet. Just av den anledningen blir man betänksam, när man tar del av det föreliggande betänkandet nr 50 från bevillningsutskottet och av den proposition nr 100, som behandlas i detta utskottsbetänkande. Där bibringas man nämligen den uppfattningen, att taxeringskontrollens uppgift skulle vara att ensidigt tillgodose statens intressen. Detta är anmärkningsvärt redan av det skälet, att såväl propositionen som utskottsbetänkandet enligt rubriken skall innehålla förslag till förbättrad taxeringskontroll. Jag kan inte förstå annat än att det måste vara en i viss mån felaktig rubricering; innehållet avser ju en ensidig förbättring av taxeringskontrollen ur statens fiskala synpunkt. Det blir liksom ingen riktig förbättring i förhållandet mellan det allmänna och den enskilde, där den enskilde redan intar en mycket svag position, om i detta partsförhållande den redan dominerande partens ställning ytterligare stärks. I detta sammanhang vore det naturligt att även den andra partens — den enskildes — intressen beaktades.

Det är väl obestridligt, att en kraftigt bidragande orsak till att vi i dag måste överväga en skärpning av åtgärder, som kan motverka skattefusk, är det ökade skattetrycket. Ju högre skatter, desto intensivare måste kontrollen vara. I dag skall vi inte diskutera skattetrycket, och jag får endast konstatera, att i den situation, som nu är rådande, är det nödvändigt med en skärpt kontroll. Därför sätter jag mig inte

emot de kontrollåtgärder m. m., som föreslagits i bevillningsutskottets betänkande.

Men, herr talman, man måste akta sig för att helt lita till straff och kontroll. Det gör vi inte när det t. ex. gäller rättsordningen i övrigt utan där anser vi, att en förordning måste vara förankrad i en viss moral, rättsmedvetandet. Vi tror inte att det enbart hjälper med kontroll och hot om straff. När det nu gäller taxeringskontrollen borde vi i årets betänkande från bevillningsutskottet åtminstone ha gett en antydning om att vi här tänker på likartat sätt.

Jag delar den uppfattning, som *förra* årets bevillningsutskott gav uttryck åt, nämligen: »För att få ett tillfredsställande resultat av taxeringen fordras först och främst en ändrad inställning till skattefusk hos många skattskyldiga, präglad av större solidaritet mot samhället.» I samma betänkande framhöll utskottet att »enbart genom kontrollåtgärder torde det dock knappast vara möjligt att komma till rätta med en vikande deklarationsmoral». Vidare underströk utskottet, att »det bör emellertid även understrykas att ett noggrannare iakttagande av bestämmelserna om deklarationsskyldighet inte torde kunna vinnas enbart genom straffhot». Utskottet framhöll, att »i stor utsträckning tillkommer oriktiga uppgifter i deklarationer inte i syfte att undandra skatt utan till följd av uppgiftslämnarens oförmåga att rätt tolka och tillämpa de gällande bestämmelserna».

Med tanke på att majoriteten bland skattebetalarna inte utgöres av försumliga eller bedrägliga deklaranter utan av lojala medborgare som önskar följa gällande författningsbestämmelser, även om de har svårt att komma till rätta med de svårtolkade taxeringsbestämmelserna och -blanketterna, är det viktigt att vid genomförandet av en effektiviserad taxeringskontroll även dessa synpunkter blir tillgodosedda.

Förbättrad taxeringskontroll

Jag anser alltså att dessa väsentliga frågor hade bort beaktas vid utformningen av proposition nr 100 och bort ytterligare ingående behandlas i bevillningsutskottets nu föreliggande betänkande parallellt med att man utfärdar de av förhållandena föreslagna strängare kontrollåtgärderna. I alla förvaltningssammanhang gäller den huvudregeln, att allmänheten måste ha starkt förtroende för myndighetens objektivitet och humanitet. Detta måste i särskild grad vara fallet för taxeringsmyndigheterna, som på detta känsliga område har att utöva den grannliga uppgiften att företräda såväl det allmännas intressen som de enskilda deklaranternas intressen gentemot staten.

Vi måste ha klart för oss att när vi ökar statens fiskala makt, då stärker vi därmed på intet sätt själva skattemoralen; tvärtom riskerar vi att skapa en motsättning mellan de skattskyldiga å ena sidan och staten å den andra. En alltmör hotande stat får svårare och svårare att bli vän med sina medborgare. Det blir ett förhållande dikterat av ren makt, icke av förtroende. En atmosfär av ömsesidigt förtroende mellan taxeringstjänstemän och den allmänhet som dessa tjänstemän har att betjäna vid bedömandet av deklarationerna är dock just en förutsättning för att taxeringsmyndigheten skall kunna fullgöra sin grannliga uppgift. Den enskilde måste känna, att den väsentliga uppgiften för taxeringsmyndigheten är att hans taxering blir i alla avseenden riktig, även i de fall där detta är till nackdel för staten. Den enskilde måste med förtroende kunna vända sig till vederbörande taxeringsmyndighet och få vägledning utan risk för att hans hänvändelse blir behandlad uteslutande till fördel för statens fiskala intresse.

En på detta sätt arbetande taxeringsorganisation har de största utsikterna att tillvinna sig allmänhetens förtroende och vederbörande tjänsteman kommer att fungera som deklarentens för-

troendeman samtidigt som han har att företräda statens intressen.

I reservation nr VIII till utskottets betänkande beröres de frågor som jag har behandlat i detta anförande. Reservanterna yrkar ett tillägg till utskottets betänkande. Det innebär ett uttalande, i vilket i korthet exemplifieras vissa handlingslinjer inom taxeringsorganisationen, som kan vara ägnade att bidra till att hos deklarenten skapa ökad förståelse för vikten av ärlighet och noggrannhet vid avgivande av deklARATIONER och avlämnande av kontrolluppgifter och alltså vara ägnade att stärka deklarationsmoralen och att utvidga solidariteten gentemot samhället.

Herr talman! Jag vänder mig icke emot de åtgärder i fråga om skattefuskbekämpande som bevillningsutskottet förordar, även om jag på ett par punkter, som jag strax skall återkomma till, vill ha en annan utformning. Jag vänder mig mot ensidigheten i uppläggningsen av den nu föreslagna taxeringskontrollen och mot att man icke när förslaget framlägges om en förbättrad taxeringskontroll berört de problem reservanterna i likhet med föregående års bevillningsutskott ansett vara av grundläggande betydelse för stärkande av deklarationsmoralen.

Rörande bevillningsutskottets utlåtande i övrigt har jag endast några enkla erinringar som jag i korthet skall beröra:

I den nya taxeringsförordningen 1956 infördes i 20 § ett stadgande som ålade alla och envar — små och stora inkomsttagare, företagare som löntagare — skyldighet att genom anteckningar m. m. sörja för att de hade skäligt underlag för sin deklarationsskyldighets fullgörande. Det var en i och för sig rimlig och riktig regel.

Nu går man längre och inför en skyldighet att under sex år också bevara detta material. Denna regel synes mig vara orealistisk. Den innebär t. ex. att alla löntagare skall bevara sina löne-

Förbättrad taxeringskontroll

lappar och anteckningar m. m. i sex år. Mot denna regel har jag visserligen ej reserverat mig, därför att stadgandet får anses vara i huvudsak deklarativt. Det anvisar en regel om hur man lämpligen bör bete sig. Därför har jag låtit det passera, trots att jag medger att det är tveksamt om man skall lagstifta om sådant som ej går att helt genomföra.

Utöver utbyggnaden i 20 § av anteckningsskyldigheten med en bevarings-skyldighet föreslås nu i 121 § taxerings-förordningen att den, som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosatt antecknings- eller bevaringsskyldighet under 6 år, skall, om därigenom bl. a. kontrollen av hans deklaration försvårats, straffas med dagsböter eller i grova fall med fängelse.

Ytterst betänkligt måste det vara att införa straff för den som inte rättar sig efter dessa deklarativa stadganden, som mer måste betraktas som riktpunkter för gemene mans handlande än som tvingande levnadsregler. — Jag frågar: Hur många bland våra skattskyldiga är verkligen i stånd att föra ordentliga räkenskaper och att sedan bevara dem i sex år?

Regler av denna art är verkligen betänkliga. De inbjuder till godtycke. En mycket stor del av vårt folk kommer att bli lagbrytare. Vilka som åtalas kommer väl mera att bero på en slump. Åklagaren får här antagligen ett stort material att välja bland.

Jag ber att få yrka bifall till de med III), IV) och VIII) betecknade reservationerna ävensom till den med V) betecknade reservationen, vilken innehåller ett mycket rättvist krav nämligen att den nuvarande respittiden för ingivande av besvär i skattemål skall utsträckas från den 15 till den 31 augusti.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Det hårda skattetryck, som blivit utmärkande för vårt land un-

der de senaste årtiondena, har bland annat medfört, att den allmänna skattemorale blivit allt sämre. Det är nog ett faktum, att relativt stora årliga inkomstbelopp undanhålles från beskattning. Hur stora dessa belopp är vet ingen. De siffror som härvidlag nämnes är i regel gripna ur luften och tages nog i allmänhet till i överkant. Så har åtminstone skett i vissa artiklar, som förekommit de senaste månaderna i någon tidning här i Stockholm. Bland vilka grupper skattskyldiga vi framför allt har att finna skattefuskare går inte heller att klara upp. Det finns utan tvivel skattefuskare inom alla kategorier skattskyldiga. Mången vill göra gällande, att skattefuskare är störst bland de s. k. fria företagarna och jordbrukarna. För min del tror jag inte detta. Jag har en känsla av att skattefuskare florerar minst lika mycket i löntagargrupperna.

Styrkt i denna känsla blev jag, när jag härom dagen såg i ett par tidningar, att stadsfiskalen i Stockholm uppgav att av 300 deklarationsmål som handlagts berörde 10 procent företagare och 90 procent löntagare. Huruvida uppgiften är riktig eller ej vet jag inte, men uppgiften gick genom en stor del av pressen, och även från andra håll framhålls, att i deklarationsmål vid våra häradsrätter flertalet mål berör löntagare.

Det är nog så, att när exempelvis jordbrukarna blir utpekade som stora skattefuskare, skiljer man inte mellan vad som egentligen är skattefusk och de eventuella höjningar, som sker av en deklarerad nettointäkt genom att ett visst avdrag inte godkännes av taxeringsnämnden.

Vad som är avdragsgill och icke avdragsgill kostnad inom förvärvskällan jordbruksfastighet är nämligen mången gång svårt att fastslå. Låter exempelvis en jordbrukare utföra byggnadsarbete på en ladugård, kan kostnaderna härför vara en kombination av avdrags-

Förbättrad taxeringskontroll

gilla reparationskostnader och icke avdragsgilla ombyggnadskostnader. Hur göra fördelningen? Var går gränsen i detta fall mellan avdragsgilla och icke avdragsgilla kostnader? Ja, ingen kan med bestämdhet säga detta. Deklaranten har en uppfattning, taxeringsnämnden en annan, prövningsnämnden kanske en tredje och kammarrätten en fjärde. En eventuell höjning av deklaratens nettointäkt i sådant fall vill inte jag betrakta som skattefusk. Myndigheterna gör nog i regel inte heller detta. Men mången lekman, som får höra talas om att en jordbrukares inkomst höjts med visst belopp, kallar det skattefusk, och så gör också en och annan skribent i våra tidningar.

Herr talman! Jag har velat ta upp denna sak för att få betona, att alla höjningar av ett taxerat belopp inte är skattefusk. Verkligt skattefusk föreligger, när inkomstbelopp undanhålles eller fingerade kostnader upptages i deklarationen. Om undanhållna inkomstbelopp till största antalet förekommer bland jordbrukare och fria företagare eller bland fritidsarbetare och tillfälligt, kanske under några dagar eller några timmar, anställda, ja, det varken vill eller kan jag yttra mig om. Jag tror inte heller att någon annan med bestämdhet kan yttra sig därom.

Vad som skall göras för att komma till rätta med skattefusket är svårt att säga. Själva roten till det onda tror jag för min del ligger i det stora skattetryck, som vi har i vårt land, och i konstruktionen av våra skattelagar. Mindre progressivitet, lägre marginalskatter etc. skulle säkerligen verka i positiv riktning då det gäller att komma till rätta med skattefusket. Genom upplysning o. d. måste vi också försöka få en ändrad inställning till skattefusk hos många skattskyldiga. Vi måste lära dem förstå, att det inte är staten de lurar utan att det är deras medmänniskor som drabbas när skattefusk sker. Vi måste vidtaga åtgärder, som

stärker skattemoralen, så länge vi har det hårda skattetrycket i vårt land.

De åtgärder mot skattefusket, som vi i dag har att fatta beslut om, tar inte sikte härpå. Som herr Kollberg framhållit innefattar de åtgärder, som vi skall besluta om, endast olika slag av kontroll- och straffåtgärder. Vi förbättrar inte deklarationsmoralen vare sig med gårdagens handräckningsbeslut eller genom förslaget i Kungl. Maj:ts proposition om förbättrad taxeringskontroll, som vi nu behandlar. Jag vill helt instämma med herr Kollberg i vad han sagt därom och vilket vi borgerliga utskottsledamöter försökt ge uttryck åt i reservation nr VIII) av herr Hagberg m. fl.

Av denna reservation får inte, vilket herr Kollberg starkt betonade, utläsas att vi reservanter är emot en effektiv taxeringskontroll. Vi är tvärtom, som herr Kollberg framhöll, av den uppfattningen att sådan situationen är i dag, är kontrollen nödvändig.

Till utskottets betänkande har fogats ett stort antal reservationer. Ingen av dem syftar till en mindre effektiv taxeringskontroll än vad finansministern föreslagit. Vi reservanter är, som jag nyss sade, medvetna om att i dagens läge, i ett socialistiskt styrt land med stort skattetryck, höga marginalskatter etc., måste en effektiv kontroll till. Reservationerna avser endast detaljproblem inom kontrollapparaten, som vi blivit tvingade att bygga upp med stora kostnader.

En av reservationerna avser skyldigheten för innehavare av annan fastighet att lämna kontrolluppgift på arbetstagare, som mottagit ersättning överstigande 100 kronor. Jag skall inte gå in på motiveringen för detta vårt yrkande, enär jag vet, att herr Fäldin kommer att taga upp denna fråga. Jag kan dock inte underlåta att påpeka att utskottsmajoriteten, d. v. s. de socialdemokratiska ledamöterna av utskottet, konstaterar »att åtskilliga in-

Förbättrad taxeringskontroll

komsttagare undandragit sig beskattning för inkomster, som de förvärvat vid arbeten å annan fastighet». Trots detta utskottets konstaterande vill utskottsmajoriteten inte införa den uppgiftsskyldighet som reservanterna anser nödvändig.

Man kan fråga sig vad som föranlett utskottsmajoriteten att slå vakt om de skattesolkare som enligt deras mening finns bland dessa skattskyldiga. Det ger nästan smak av att taxeringskontrollen i första hand riktar sig mot företagarna. Jag vägrar med den kännedom jag har om utskottsmajoriteten, själv att tro att det förhåller sig så; men vad skall utomstående tro när de läser propositionen och utskottsbetänkandet? Jag avvaktar med intresse vad utskottets talesman har att säga rörande denna sak. Till dess begränsar jag mig i denna del till att yrka bifall till reservation nr II).

Vi har också andra reservationer. Reservation nr III) behandlar Kungl. Maj:ts förslag om straffpåföljd då inte anteckningar beträffande underlaget för deklarationen har förts eller förvarats i minst sex år. Personligen reagerar jag inte mot att anteckningar skall föras men väl mot att vederbörande skattskyldige kan åläggas straff för att han underlåtit att föra anteckningar som godkännes av myndigheterna, utan att det i förordningen anges hur de skall föras. Detta har nämligen inte skett. Några preciserade bestämmelser finns inte. Deklaranten är här helt utlämnad åt granskarens godtycke. Det kan rent av hända att anteckningar gjorda år 1962, som av en granskningsman vid en granskning som eventuellt utförts år 1963 ansetts tillfredsställande, vid en ny granskning år 1968 eller år 1969 av annan granskningsman underkännes, så att straff kan komma att utdömas. Att bli ådömd straff för felaktig deklaration eller bokföring — anteckningarna är ju bokföring — är en allvarlig sak. Därför, herr talman, bör inte straff

utdömas, om inte förordningen preciserar hur bokföringen skall vara utförd.

Enligt riksdagens beslut för några veckor sedan skall bokföringslagen överses och anpassas till vad som krävs för deklarationen. I avvaktan på denna utredning anser vi reservanter att Kungl. Maj:ts förslag skall avslås såvitt det avser ändringen av 121 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 och motsvarande stadgande i förordningen om allmän varuskatt.

Jag vill för kammarens ledamöter understryka att skyldigheten att föra anteckningar och att i sex år bevara olika slag av handlingar som utgör underlag för deklarationen gäller alla skattskyldiga, sålunda även löntagare. Även om jag — som jag nyss nämnt — inte reagerar mot dessa skyldigheter, undrar jag dock hur många som i praktiken förvarar sina anteckningsböcker, fickkalendrar, lönelappar och kvitton på utgifter etc. i sex år. Att företagarna — åtminstone de större — gör detta tror jag är fallet, men hur är det med oss löntagare? Hur många av kammarens ledamöter har sina avräkningsnotor från riksdagen kvar sedan exempelvis år 1955? Jag har många gånger sett sådana lönenotor ligga i papperskorgarna här i riksdagshuset även sedan propositionen har blivit framlagd. Att vi och andra löntagare i vissa fall skall kunna ådömas straff för att avräkningsnotorna är borta anser reservanterna vara oriktigt. Jag yrkar därför bifall till reservationen III).

Beträffande reservation nr IV), som avser vitesåläggande, erinras där om att vid antagandet av den nuvarande taxeringsförordningen eftersträövades största möjliga likhet med gällande rättegångsförfarande. I enlighet härmed — anser vi reservanter — bör den praxis som fastställts av regeringsrätten i ett visst avgörande och som överensstämmer med motsvarande regler i rättegångsbalken gälla även i taxeringsfrå-

Förbättrad taxeringskontroll

gor. Något behov av en ändring föreligger ej heller. Det bör åligga vederbörande taxeringsintendent och länsstyrelse att handlägga förekommande vitesärenden på sådant sätt att onödigtidsfrist inte uppkommer.

Rörande reservation nr V) vill jag med hänvisning till den motivering som förekommer i reservationen yrka bifall till densamma.

Reservationen nr VI), som berör ikraftträdandet av den nya lydelsen av 121 § taxeringsförordningen och 77 § varuskatteförordningen, ber jag också att få yrka bifall till under förutsättning att det framförda förslaget i reservation nr III) skulle avslås.

Herr talman! Sammanfattningsvis ber jag att få yrka bifall till reservationerna nr I), II), III), IV), V) och VIII samt till reservation nr VI) i den händelse reservation nr III) ej vinner kammarens bifall.

Herr talmannen återtog ledningen av förhandlingarna.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! I föreliggande ärende finns åtskilliga reservationer. I den huvudfråga, som propositionen tar upp, har utskottet enats då oppositionen har velat medverka till åtgärder för att motarbeta skattefusket. Det är emellertid att beklaga att den socialdemokratiska hälften av utskottet inte har tagit hänsyn till de motioner som framförts från olika partier och enskilda ledamöter. Man ställer sig på det hållet tydligen avvisande till positiva förslag så fort de inte faller inom propositionens ram.

Vid utskottsbehandlingen betonades att det bör vidtas sådana åtgärder att allmänheten får odelat förtroende för en ny taxeringsorganisation. Det är historiskt bevisat att man inte vinner ett folks förtroende enbart genom pålagor och kontroll. Detta är förhållandet också då det gäller skattelagarna, även om man hotar att sätta dessa i

kraftig funktion genom att använda ett sådant medel som husrannsakan. I ett demokratiskt samhälle måste man vinna folkets förtroende, om man skall kunna skapa gehör för lagar och bestämmelser. Vi kommer därför inte till rätta med här berörda problem genom att visa en konservativ inställning och jämt tillgripa lagmedel. Det gäller att söka vinna den stora allmänhetens förtroende, så att man kan skapa förståelse för skatteväsendet och skattemyndigheternas arbete. Detta är den säkraste vägen att höja skattemoralen.

Staten satsar redan på en annonskampanj under deklarationstiden, men det räcker inte. Man måste tillgripa konkreta åtgärder som slår psykologiskt. Inrättandet av ett serviceorgan i länsstyrelserna för praktiska råd i deklarationsfrågor är ett av de förslag som framförts motionsvägen. Allmänheten behöver råd och upplysningar bland annat i fråga om de svårtolkade taxeringsbestämmelserna och deklarationsblanketterna.

Utskottet vitsordar, att lämpliga åtgärder bör vidtas för att ge allmänheten vägledning, men hänvisar till den upplysningsverksamhet i deklarationsfrågor som bedrivs av tidningar, banker m. fl. Detta är ett enkelt sätt att skjuta förslaget ifrån sig.

Under kriget betalade svenska folket utan att knota värnskatt och andra höga skatter, ty man var medveten om att pengarna kom till mycket god användning. Det gäller nu att på ett klart sätt tala om att staten i skattehänseende är allmänhetens tjänare, och det hade varit betydelsefullt om utskottet även i detta avseende kunnat följa en gemensam linje. Man borde inte från den socialdemokratiska utskottshälften ha ställt sig negativ till att pröva nya förslag som motionsvägen framförts i syfte att stärka skattemoral och rätts-säkerhet. Vi vinner inte utåt respekt för våra strävanden till en bättre skattemoral, om inte riksdagen står sam-

Förbättrad taxeringskontroll

lad och enig. Alla samhällsklasser slarvar med sina deklarationer och därför gäller det inte här någon partifråga.

I motion nr 736 påyrkas en utredning om åtgärder för att stärka allmänhetens förtroende till arbetet i den första taxeringsinstansen. Visserligen har departementschefen sagt att man inte har några uppslag till att reformera den första taxeringsinstansen, men KF och SACO har varit inne på samma tankegångar som motionärerna. För nedbringandet av massavvikelserna i deklarationer och därmed förenade överklaganden krävs det ett grundläggande arbete i den första taxeringsinstansen. Av utomordentlig vikt är också, att gällande författningar tolkas riktigt hos de miljontals skattskyldiga, vilkas deklarationer skall granskas.

Utskottet har i huvudsak följt propositionen, som har utarbetats på grundval av taxeringskontrollutredningens betänkande. Denna utredning anser det ogörligt att klarlägga omfattningen av skattefusk. Utredningen bygger med andra ord sina allmänna omdömen om skattefusk på de uppgifter som infordrats från taxeringsintender angående de senaste årens mer framträdande former av skattefusk och på taxeringsrevisorernas förslag om utredning angående storleken av de inkomstbelopp, som — efter anförda besvär hos skattedomstolarna — blivit beskattade genom slutligt utslag. Detta sakförhållande bör inte förbises. Det finns nämligen goda skäl att anta att åtskilliga av de höjningsyrkanden, som godkänts av taxeringsnämnderna, sedermera undanröjts av överinstanserna. En utredning härom skulle förvisso ha varit särskilt värdefull, då olika meningar råder om storleken av undandragna inkomstbelopp. Senast i går omnämnde en talare i riksdagen att det rörde sig om siffror på mellan 7 och 8 miljarder kronor.

Till sist, herr talman, bara några ord om kostnaderna för en förbättrad taxeringskontroll.

Dessa beräknas uppgå till cirka 5 miljoner kronor per år. Frågan är om denna organisation kan utbyggas i den takt som skisserats i propositionen. De årliga kostnaderna för skatteadministrationen belastar redan nu statsverket med över 100 miljoner kronor, och frågan är om det inte vore mera rationellt att överföra något av dessa belopp till taxeringsorganisationens första instans.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr VII).

Herr FALLDIN (cp):

Herr talman! Vid behandlingen i utskottet av den proposition och de motioner som bildar bakgrunden till föreliggande betänkande har strävandena från alla håll varit att nå enighet. På de allra flesta punkter har detta också lyckats, och detta förhållande måste hälsas med tillfredsställelse med hänsyn till karaktären av de frågor det här rör sig om.

Det är klarlagt att medvetet skattefusk förekommer, och i propositionen liksom i de motioner, som avlämnats i anledning därav, fastslås att de föreslagna skärpningarna i taxeringskontrollen utgör ett led i den allmänna strävan att få till stånd rättvisa och riktiga taxeringar. Det medvetna skattefusk måste taxeringsmyndigheterna få resurser att bekämpa, oavsett var det uppträder.

Denna strävan har efterhand lett till — och de ändringar som föreslås i detta betänkande får väl också sägas medverka därtill — att skatte- och taxeringsbestämmelserna blivit så komplicerade att det medför stora svårigheter att korrekt fullgöra vad myndigheterna föreskrivit.

Det är skäl för oss att i detta sammanhang komma ihåg att de allra flesta skattebetalarna är hederliga människor, som inte har andra avsikter än att korrekt redovisa sina förhållanden men

Förbättrad taxeringskontroll

som på grund av ständiga ändringar inte kan sätta sig in i hur uppgifterna skall lämnas och vilka regler som gäller på avdragssidan. Därför är det angeläget att samhället, som ställer så stora krav på den enskilde i dessa sammanhang också gör en aktiv insats för att föra ut de bestämmelser som gäller till den enskildes kunskap.

Det är mot den bakgrunden som jag ber att få yrka bifall till reservation nr VIII) av herr Hagberg m. fl., vilken utförligt kommenterades av herr Kollberg.

Nödvändigheten av en riktig avvägning mellan de rent fiskala intressena och de synpunkter jag redovisat framgår också av Kooperativa förbundets remissyttrande. Kooperativa förbundet säger bl. a. att det under och efter kriget höjda skattetrycket utsatt deklarationsmoralen för hårda påfrestningar, vilka resulterat i ett markerat motsatsförhållande mellan skattemyndigheter och skattebetalare. Som orsak här till anger förbundet bl. a. att det i många fall förekommer bristande smidighet i taxeringstjänstemännens uppträdande och en benägenhet att betrakta varje deklarant som en presumtiv falskdeklarant. Vidare påtalar Kooperativa förbundet en viss tröghet hos statsmakterna — möjligen beroende av att de rent fiskala intressena överbetonas — att rätta till bestämmelser, som strider mot vad som anses vara materiellt riktigt och rättvist, under det att skattedomstolarnas utslag, som gått skattemyndigheterna emot, ofta och snabbt föranlett ny lagstiftning.

Här åberopade omständigheter gör det nödvändigt att tillvarata varje rimlig möjlighet att förbättra relationerna mellan ifrågavarande myndigheter och skattebetalarna. Härvid bör det förtroendekapital, som otvivelaktigt de lokala taxeringsnämnderna besitter, särskilt uppmärksammas. De lokala instansernas möjligheter att ge råd och vägledning och att över huvud taget utveckla

umgänget på förtroendebas med deklareranterna bör byggas ut och förbättras.

Jag har biträtt denna reservation därför att jag anser det angeläget att utskottet i sitt »företal» till förslaget borde ha framhållit också denna viktiga sida av taxeringsarbetet. Det är ur allmän synpunkt angeläget att man söker eliminera de oavsiktliga feldeklarationerna, såväl under- som överdeklarationer. Och därvidlag torde rådgivande och vägledande åtgärder i förtroendefull anda ge bästa resultatet.

I propositionen hade föreslagits centralisering av taxeringsassistenterna från deras nuvarande placering ute på häradsskrivarkontoren till länsstyrelserna. Detta har väckt kritik i ett flertal motioner, bl. a. i motionerna I: 604 av herr Sundin m. fl. och II: 727 av herr Hansson i Önnarp m. fl. Här har utskottet gett prov på sina försök att nå enighet, och jag är angelägen att stryka under vad utskottet skrivit i denna del. Det är klart deklarerat från utskottet att då det gäller taxeringsassistenter, som redan är placerade på häradsskrivarkontor utanför residensstaden ännu inte blivit placerade — det pågår ju rekrytering — så får centralisering ske endast under förutsättning av taxeringsassistenternas orts- och personkännedom icke äventyras och att allmänhetens berättigade krav på kontaktmöjligheter kan tillgodoses.

Beträffande uppgiftsskyldigheten, som regleras i 37 § taxeringsförordningen, är innehavare av annan fastighet skyldig att lämna uppgift till taxeringsmyndigheterna därest någon uppburit ersättning som uppgått till 500 kronor eller mera. Rörelseidkare och jordbrukare har denna skyldighet när ersättningen uppgår till 100 kronor. Taxeringskontrollutredningen hade uppmärksammat detta förhållande och föreslagit att gränsen för innehavare av annan fastighet också skulle sättas till 100 kronor. Departementschefen följde

Förbättrad taxeringskontroll

icke utredningen utan föreslog en beloppsgräns vid 300 kronor.

Som herr Nilsson i Svalöv redan nämnt har utskottsmajoriteten i betänkandet konstaterat att åtskilliga inkomsttagare genom 500-kronorsregeln har undandragit sig beskattning för inkomster som de har förvärvat genom arbeten å annans fastighet. Mot den bakgrunden borde det ha varit naturligt för utskottet att bifalla motionerna av herrar Sundin och Hansson i Önnarp m. fl., där man i överensstämmelse med utredningens förslag begärt en gräns på 100 kronor. Utskottet har emellertid stannat för en beloppsgräns på 300 kronor och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservation II) av herr Hagberg m. fl.

Beträffande 124 § taxeringsförordningen ber jag att få yrka bifall till reservation IV) av herr Hagberg m. fl. då jag icke kan finna någon ändring av paragrafen nödvändig. Taxeringsintendent och länsstyrelse borde kunna handlägga vitesärendena på ett sådant sätt att någon onödig tidsfrist icke uppkommer.

I 20 § taxeringsförordningen och 38 § varuskatteförordningen har en ändring föreslagits och om denna har allmän enighet rått i utskottet. Det föreligger inte heller några motioner om avslag på den i propositionen föreslagna ändringen som innebär skyldighet för envar deklaratant att bevara deklara-tionsunderlaget i sex år.

För att denna bestämmelse inte bara skulle få formen av en rekommendation föreslogs i propositionen införandet av straffbestämmelse i 121 § taxeringsförordningen och 77 § varuskatteförordningen. Straffbestämmelserna enligt propositionen var enligt vår mening alltför hårt utformade, och i motionen från centerpartiet föreslogs en lindring i så måtto att fängelsestraff skulle förekomma endast när uppsåtligt brott och synnerligen försvårande omständigheter föreligger. Det är med till-

fredsställelse som jag konstaterar att utskottets majoritet har kunnat tillstyrka den ändringen av propositionen.

Jag hade också hoppats att utskottet skulle kunnat enas om en skrivning som inneburit att påföljd skulle komma i fråga endast för den som omfattas av bokföringslagen och jordbruksbokföringsförordningen intill dess att närmare bestämmelser angående innebörden av 20 § första stycket — som talar om skyldighet att sörja för underlag för deklarationer — fastställs av riksdagen. Departementschefen har ställt i utsikt att riksdagen skall få granska de blivande bestämmelserna. Rent parentetiskt skulle jag vilja säga att denna precisering av innebörden givetvis inte får göras alltför detaljerad och komplicerad utan främst bör ha karaktären av beskrivning av arten av de handlingar som skall förvaras och tjäna som praktisk vägledning för den skattskyldige.

Emellertid lyckades jag icke i utskottet vinna förståelse för denna uppdelning i olika fall vad beträffar påföljden och har därför kommit att biträda också reservationen VI) av herr Hagberg m. fl. där det föreslås uppskov med ikraftträdandet. Jag biträder denna reservation från delvis andra utgångspunkter än reservanternas i övrigt och knyter den alltså inte såsom en följd till ett eventuellt nederlag på en annan reservation. Jag vågar emellertid tro att kammaren håller mig räkning för att jag inte bara för några få ords skull belastar den kommande omröstningen med ännu en reservation.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan utom i de punkter som omfattas av reservationerna II), IV), VI) och VIII) där jag ber att få yrka bifall till dessa reservationer.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Det betänkande som vi nu behandlar och som gäller en ef-

Förbättrad taxeringskontroll

fektivisering av taxeringskontrollen har ett visst samband med det ärende vi behandlade så ingående i går. Det var då de lagkloka, alltså juristerna, som behandlade problemet. I dag är de agerande mera lekmannabetonade. Syftet med detta betänkande — det har sagts redan förut — är att försöka åstadkomma effektivare kontrollåtgärder mot och därmed en minskning av skattefusket. Det är glädjande, herr talman, att kunna säga att vi alla är officiellt eniga på den punkten. Men jag beklagar att jag ändå måste säga, att när man konkret närmar sig problemet om vad man skall göra, så upphör en stor del av denna enighet. Här gäller det ju liksom på så många andra samhällsområden att bekämpa lagöverträdelser, men man har på något sätt en särskild benägenhet att se mildare på överträdelser av skattelagarna än man i vanliga fall gör när det gäller lagbrott.

Detta har också kommit fram i reservation nr VIII), som liksom förklarar och ursäktar en del av detta fusk. Även de inlägg som gjorts här har haft en underton av förklaringar till och ursäkter för att människorna inte följer skattelagarna. Det har ju gjorts tydliga uttalanden om detta, inte så mycket av herr Kollberg utan framför allt av herr Nilsson i Svalöv, som ju klart säger, vilket jag är något förvånad över, att roten till det onda ligger i det höga skattetryck vi har. Eftersom vi har detta höga skattetryck, som är roten till skattefusket, motsätter han sig inte den skärpning av kontrollåtgärderna som i denna situation måste göras i ett socialistiskt styrt land. Det är, herr Nilsson i Svalöv, att alldeles klart säga ut, att det är staten och det socialdemokratiska partiet som rår för brott mot skatteförfattningarna, inte medborgarna. Jag tycker, herr talman, att det egentligen är hyckleri att säga att man är med på en effektivisering av kontrollen, när man inte menar det längre än att reso-

nemanget inte håller under ett enda anförande här i riksdagen.

Samtliga talare från oppositionen har sagt att man skall ha ett förtroende- fullt samarbete, att man skall bygga upp en lag som människorna har förtroende för och att tjänstemännen, som skall vara allmänhetens tjänare, måste uppträda så att de inte kommer i motsatsställning till allmänheten. Ja, herr talman, det är naturliga saker. När det gäller så pass besvärliga frågor som skattekontroll behöver det väl knappast understrykas, att det fordras mycket stort omdöme av de tjänstemän som skall handlägga ärendena. Jag tror jag kan säga att den övervägande delen av de tjänstemän i olika ställningar, som har att fullgöra det allmännas uppdrag i detta fall, också uppträder med sådant omdöme. Att det brister i något enstaka fall, att det finns tjänstemän som kan uppträda olämpligt, kommer vi väl aldrig ifrån. Vi uppträder väl alla på våra olika områden ibland mindre lyckat. Därför tror jag inte att man skall ta det förhållandet som intäkt för ett påstående att det här måste skapas ett nytt förtroende. Man skapar en motsatsställning mellan det allmänna och skattebetalarna, vilket jag tycker är synnerligen olyckligt, om man här understryker att detta förtroende saknas. Det är ju att ytterligare försöka markera att det råder motsatsställning mellan samhället och den enskilde medborgaren och att det inte är skattefusket som vi primärt skall bekämpa utan det höga skattetrycket. Jag tror inte, herr talman, att det egentligen finns något sådant kompakt motstånd hos det stora flertalet skattebetalare.

Det är klart att jag instämmer i vad herrar Nilsson i Svalöv och Kollberg och kanske också någon annan sade, att majoriteten av skattebetalarna är lojala. Javisst, är det någon som har påstått någonting annat? Vi är väl alla

Förbättrad taxeringskontroll

överens om detta. Mellan denna majoritet av lojala skattebetalare och taxeringsmyndigheterna råder säkert inte något sådant kompakt misstroende som man här har försökt skapa. Att det blir ett visst misstroende mellan skattefuskare och taxeringsmyndigheter kan jag förstå. Men det är väl inte där vi skall angripa problemet, även om jag har all förståelse för och instämmer i att vi inte kan åstadkomma ideala förhållanden bara genom kontroller. Det behövs många andra åtgärder för att vi skall kunna förbättra det förhållande som nu råder, och flera sådana åtgärder har ju också vidtagits.

Herr Kollberg säger att han är missnöjd med årets bevillningsutskottt därför att det inte upprepat vad 1960 års bevillningsutskottt sade om dessa saker. Det skulle bara bli en upprepning, herr Kollberg, som jag tycker är alldeles onödig. I det betänkande som nu föreligger har vi inte tagit bort någonting av vad vi sade 1960, och vi har inte heller haft någon annan uppfattning i utskottet.

Beträffande reservation nr VIII) har det från denna talarstol framhållits att vi inte bara skall se till statens fiskalska intressen. Där är herr Nilsson i Svalöv och jag helt överens om att stat och kommun alltid tar ut sitt, och att de som inte betalar sin skatt i rätt ordning övervältrar bördorna på andra skattebetalare. Men det är egentligen inte något problem mellan det allmänna och skattebetalarna. Det är i första hand ett rättviseproblem. Vi som stiftar lagarna måste se till att skapa sådana förhållanden att ingen människa kan vältra över skatten på andra medborgare genom att deklarerar oärligt. Det är problemets kärna. Skattefuskar-lurar inte finansministern. De förfar bedrägligt mot andra skattebetalare, som får betala mer i skatt. Den saken snuddade emellertid bara herr Nilsson i Svalöv vid.

Som herr Fälldin framhöll har vi i

utskottet försökt att kompromissa ihop ett så enhälligt utlåtande som möjligt. Reservation nr VIII) borde då inte haft någon plats i utlåtandet, eftersom vi gjort så stora ansträngningar för att nå en kompromisslösning och det bara är i några detaljer som vi inte kunnat enas.

Jag går här igenom utlåtandet litet summariskt och hänvisar i övrigt till vad utskottet skrivit.

En av de punkter som herr Nilsson i Svalöv berörde är att en skattskyldig skall bevara vederbörliga handlingar i sex år. Herr Nilsson i Svalöv tryckte där på att detta gäller alla skattebetalare, alltså även löntagare. Javisst! Vad skulle herr Nilsson sagt, om vi hade infört en bestämmelse som bara gällde företagare och som undantog löntagarna? Då hade den frågan kommit tillbaka vem som egentligen är skattefuskare. Som jag tidigare framhållit i en liknande debatt kan man inte dela upp skattebetalarna och säga att löntagarna är en grupp mycket ärliga människor, medan företagarna är oärliga. En sådan generalisering kan man inte göra. Oftast beror skattefusket mera på vederbörandes möjligheter att komma undan skatt än på hans personliga egenskaper. Men ingen tvivlar väl heller på att den fria företagsamheten har större möjligheter att komma undan något av skatten utan att råka i kläm.

Nu säger herr Nilsson i Svalöv, om jag inte missuppfattade honom, att av 300 skattemål i Stockholm gällde bara 10 procent företagare, medan 90 procent gällde löntagare. Jag hoppas emellertid att herr Nilsson inte tar de siffrorna som måttstock på skattefusket. De säger nämligen ingenting — utom möjligen det att av dessa 90 procent löntagare som försökt komma undan skatt har alla råkat fast, medan motsvarande siffra för företagarna endast har varit 10 procent. Man skall inte dra för vittgående slutsatser av sådana siffror. Vi kan alla vara ense om att

Förbättrad taxeringskontroll

det inte är vissa kategorier som är skattefuskare och de andra är hederliga. Människor kan inte uppdelas på det sättet.

Sedan vill jag också något beröra en annan sak, som här har varit på tal, nämligen uppgiftsskyldigheten för arbete i villafastighet. I den reservation som där väckts har reservanterna hållit sig till 100-kronorsgränsen, medan utskottsmajoriteten har gått på propositionens linje och anser att gränsen skall sänkas från 500 till 300 kronor.

Herr Nilsson i Svalöv sade att han inte kunde finna någon förklaring till att utskottet fortfarande stöder Kungl. Maj:ts förslag, och detta uppfattade jag som en direkt fråga till mig i egenskap av utskottets talesman. Det är emellertid alldeles klart utsagt i betänkandet, varför utskottet har stannat för Kungl. Maj:ts förslag om 300 kronor i stället för att gå ned till 100 kronor som reservanterna har föreslagit. Jag är en smula förvånad över att herr Nilsson gör gällande att vi stannade för ett belopp på 300 kronor därför att bestämmelsen mest riktas mot företagarna och inte mot löntagarna. Sedan tog han tillbaka vad han hade sagt och tillade att han vet att detta inte varit motivet för majoriteten inom bevillningsutskottet. Men vilken uppfattning får allmänheten som inte känner till detta! Jag hade inte väntat mig en sådan insinuation av herr Nilsson. Yttrandet blir inte osagt av att det tas tillbaka. Det verkar som om herr Nilsson vill ge den allmänhet som inte kan denna fråga, den föreställningen att vårt motiv varit detta. För övrigt skulle herr Nilsson bara genom att slå upp sid. 31 i detta betänkande kunna läsa om att beloppet hittills har varit 500 kronor; att taxeringskontrollutredningen ville sänka det till 100 kronor men att man i propositionen har stannat för 300 kronor därför att det föreligger ett visst samband med reglerna i lagen om försäkring för allmän tilläggspension rörande den in-

komst av anställning respektive av annat arbete för annan persons räkning, som är eller kan vara pensionsgrundande såsom inkomst av anställning. För att nå sistnämnda syfte, säger utskottet, är en sänkning till 300 kronor tillfyllest. Då detta belopp även ur andra synpunkter synes lämpligt avvägt, tillstyrker utskottet bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Eftersom utskottsmajoritetens synpunkt här sålunda blivit klart redovisad i betänkandet, var herr Nilssons fråga helt onödig.

Herr talman! Jag skall inte gå in på fler detaljer utan inskränker mig — som jag redan har sagt — till att hänvisa till den fylliga redogörelsen i bevillningsutskottets betänkande rörande detaljerna, samt ber att å alla punkter få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kärrlander försökte göra gällande att vi borgerliga reservanter tog litet lättare på skattebrott än vi gör på andra brott. Men det är icke fallet, herr Kärrlander, ty vi tar det lika allvarligt vare sig det gäller brott mot skattelagstiftningen eller exempelvis billån eller annan ungdomsbrottslighet. Jag tror snarare att man på många håll har större överseende med sistnämnda slag av brott än med skattebrotten.

Herr Kärrlander vill inte gå med på att roten till det onda ligger i det höga skattetrycket, vilket jag sade i mitt första anförande. Jag kunde möjligen ha sagt att en av rötterna till det onda är skattetrycket, ty jag medger att den försämrade moralen måste vara en av orsakerna till att olika slag av brott förekommer i större skala nu än tidigare. Men, herr Kärrlander, det är inte jag som första gången har sagt att roten till det onda ligger i vårt höga skattetryck. Detta sade redan 1949 års skatteutredning, som tryckte hårt på

Förbättrad taxeringskontroll

den dåliga skattemoralen och dess samband med skattetrycket.

Herr Kärrlander erkände att vi inte kan bekämpa detta slag av brottslighet bara med kontroll. Jag framhöll just i mitt anförande att det inte går att komma till rätta med skattefusket enbart genom kontroll och straff av olika slag. Men när herr Kärrlander erkänner detta, vill jag fråga: Vilka positiva åtgärder har regeringen vidtagit och vilka positiva förslag har utskottet framlagt när det gäller den nu aktuella frågan?

Herr Kärrlander sade vidare — — —

Herr talmannen avbröt här anförandet, enär tiden för genmålet överskridits.

Herr KOLLBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Egentligen kan inte herr Kärrlanders anförande ge anledning till så många reflexioner. Jag vill dock yttra mig på några punkter.

Herr Kärrlander inledde sitt anförande med att säga, att oppositionen — som han ungefär uttryckte det — var officiellt enig med socialdemokraterna men att man, då man kom in mer konkret på problemet inte längre var ense. Jag skulle bara vilja veta hur herr Kärrlander kan bevisa den saken.

Detta utskottsbetänkande bygger ju på en 300 sidor tjock proposition, i vilken föreslagits en mycket ingripande kontrollapparat för tillvaratagande av statens fiskala intressen. Vi har samtliga i bevillningsutskottet godtagit denna proposition. Det enda, herr Kärrlander, som vi vågat oss på är att skriva några enkla reservationer, som inte alls har med effektiviteten i kontrollen att göra.

Vi har t. ex., som jag framhöll tidigare, ansett att det är att gå litet för långt att begära att en vanlig medborgare skall spara de anteckningar, som ligger till grund för deklarationen i sex år. Jag tror att vi alla känner oss litet oroliga över den bestämmelsen. Dess-

utom skall man kunna ådömas böter och i vissa fall fängelse, om man inte sparar anteckningarna i sex år. — Att vi reserverat oss häremot och mot några andra smärre åtgärder tycker jag verkligen inte kan tas till intäkt för ett påstående, att vi när vi närmast oss problemet konkret varit oeniga. Herr Kärrlanders framställning på denna punkt är fullständigt oriktig.

Reservationen nr VIII), som jag personligen kanske är mest intresserad av, ville herr Kärrlander av olika skäl inte ha med. Han sade, att vi i reservationen sett för mildt på överträdelserna. Det är oriktigt. Kammarrens ledamöter kan själva konstatera, att det inte förekommer något sådant överslätande.

Herr Kärrlander sade vidare att det är självklara saker som står i reservationen och en upprepning av vad utskottet sagt i fjol, varför reservationen inte borde ha någon plats i utskottsbetänkandet. För mig framstår det, ärade kammarledamöter, som fullständigt oförklarligt att herr Kärrlander och de övriga socialdemokratiska ledamöterna av utskottet kunnat avvisa ett uttalande av den innebörd som reservationen nr VIII) har. Jag ber kammarrens ledamöter att läsa reservationen och de positiva uttalanden som där gjorts samt därefter bedöma saken.

Herr FÄLLDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Även jag reagerar mot att herr Kärrlander sade att samtliga från oppositionssidan bara skulle vara officiellt ense med regeringssidan. Detta omdöme gjorde herr Kärrlander, om jag fattade honom rätt, rörande hela målsättningen att man skall ge taxeringsmyndigheterna ökade resurser för att komma åt det medvetna skattefusket. Är det verkligen herr Kärrlanders mening att enigheten endast är av officiell karaktär och att målsättningen, när vi kommer in på detaljlösningarna, inte skulle vara den angivna på alla håll?

Vidare säger herr Kärrlander att ut-

Förbättrad taxeringskontroll

skottet sett som sin uppgift att skapa en sådan ordning, att det inte finns möjligheter för *vissa medborgare* att övervältra skatter på andra. Jag vet inte vilka herr Kärrlander avser med »vissa medborgare». Men som jag påpekade i mitt tidigare anförande har utskottet framhållit, att när det gäller reglerna för uppgiftsskyldigheten för innehavare av annan fastighet har det konstaterats, att det med 500-kronorsregeln funnits möjlighet att undandra sig beskattning, bl. a. därför att ifrågasvarande kostnader ofta inte är avdragsgilla och man alltså inte har något intresse av att lämna uppgift. Är det då inte att ge vissa möjligheter att, under hänvisning till något samband med ATP, stanna vid 300-kronorsregeln? Utredningen har ju enhälligt ansett 100-kronorsregeln vara den naturliga. Det kan inte vara svårare för innehavare av sådana här fastigheter än det är för innehavare av jordbruksfastigheter och den som driver rörelse att lämna uppgifter.

Herr KÄRRLANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Svalöv hann inte säga allt vad han ville säga, och det var kanske lika bra för honom. Men han inledde sitt anförande med att hävda, att han inte alls ser mildare på skattefuskare än på biltjuvar utan snarare tvärtom. Uttalandet att roten till det onda måste ligga i det höga skattestrycket i vårt socialistiskt styrda samhälle dämpade herr Nilsson ned genom att säga, att skattestrycket är en av rötterna till detta onda.

Sedan kom herr Nilsson i Svalöv plötsligt in på 1949 års skatteutredning. Av denna kammares ledamöter är jag den ende som tillhörde denna utredning. Det skulle vara intressant att av herr Nilsson få veta på vad sätt 1949 års skatteutredning gjorde klart att orsaken till den försämrade skattemoralen var det höga skattestrycket. Vi dis-

kuterade ingående skattemoralen 1949, och vi fick reda på så mycket om hur det fifflas med skatterna att jag inte har tid att tala om det nu. Jag tror inte heller att det är nödvändigt. Men om skattefusket inte minskat sedan dess så finns det all anledning att solidariskt stödja alla förslag till förbättrad kontroll.

Herr Kollberg blev mer eller mindre chockerad av min bedömning av reservation nr VIII). Jag sade i början av mitt anförande att vi officiellt är eniga men ofta brister i enighet när vi kommer in på konkreta detaljer. Jag kan hänvisa till vad vi lyckats komma överens om i bevillningsutskottets betänkande nr 50. Undertecknarna av reservation nr VIII) — herr Kollberg sade reservation nr VII), men det skall faktiskt vara nr VIII) — önskar ta bort det intryck av enighet de har skapat genom att i sin skrivning gå in på betänkandets allmänna reflexioner. Skrivningen är så konstruerad att reservanterna vill skjuta över ansvaret från skattefuskar till samhället. Det var ju enligt herr Nilsson i Svalöv samhället som var orsaken till det onda. Det är detta jag betecknar som att vilja behandla dessa brott mildt. Vi hörde talas om detta också i gårdagens debatt.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! I min tidigare replik hann jag inte fullfölja vad jag tänkte säga till herr Kärrlander. Jag ber därför att få återkomma nu.

Jag frågade i mitt första anförande herr Kärrlander varför utskottsmajoriteten inte följt reservanterna när det gäller uppgiftsskyldigheten för utbetalningar för annan fastighet. Utskottsmajoriteten har där stannat för 300 kronor. Vi ville att man för effektivitetens skull borde gå ned till 100. Herr Kärrlander har inte givit något annat svar på frågan än vad som står i utskottsutlåtandet. Där står: »Lämpligen bör

Förbättrad taxeringskontroll

uppgiftsskyldigheten begränsas så att överensstämmelse vinnes med reglerna i lagen om försäkring för allmän tilläggspension rörande den inkomst av anställning resp. av annat arbete för annan persons räkning, som är eller kan vara pensionsgrundande såsom inkomst av anställning. För att nå sistnämnda syfte är en sänkning till 300 kronor till fyllest.» Jag anser, herr Kärrlander, att detta är ett sätt att så att säga vrida klockan tillbaka när det gäller att få en effektiv kontroll, ty många skattskyldiga kan av detta få den uppfattningen att liksom inga ATP-avgifter skall utgå på inkomster under 300 kronor så skall de inte heller vara skattepliktiga. Det är bland annat detta som vi reservanter har vänt oss emot.

I sin sista replik till mig sade herr Kärrlander att vi solidariskt bör stödja ett förslag som ger bättre kontrollmöjligheter. Jag betonade i mitt första anförande att reservanterna inte har något emot detta förslag till effektivare kontroll. Vad vi vänder oss emot är framför allt straffbestämmelserna. Vi anser bl. a. att straff ej skall kunna utdömas utan att det av lagstiftningen klart framgår vilka brott det är som begåtts. Jag tänker härvidlag på den anteckningsskyldighet som är föreskriven utan att vara närmare preciserad. Det är där vi har satt in vår huvudanmärkning, herr Kärrlander.

Herr KOLLBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Bara ett par korta ord till herr Kärrlander! Herr Kärrlander påstod — om jag uppfattade honom rätt — att man i reservation nr VIII) söker överflytta ansvaret från skattefuskarna till samhället. Jag bestrider att detta är riktigt. Jag har själv skrivit reservationen, och jag vet att den uppgift som herr Kärrlander lämnat är vilseledande och att reservationen icke är negativ till den huvudfråga vi behandlar.

Herr KÄRRLANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande uppgiftsskyldigheten tycker herr Nilsson i Svalöv att vi vill vrida klockan tillbaka. Man kan naturligtvis ha olika uppfattningar om sådana detaljer, men jag vill upplysa om att det dessutom också står i utskottsutlåtandet att en sänkning av gränsbeloppet synes motiverad: »Emellertid synes, som flera remissinstanser anmärkt, en sänkning till 100 kronor innebära en alltför långtgående åtgärd. Det bör nämligen beaktas, att den uppgiftsskyldige, i den mån fråga är om schablontaxerad fastighet, icke själv har något behov av att redovisa uppgiften i fråga.»

Att detta är en avvägningsfråga kan vi väl vara överens om, herr Nilsson i Svalöv. Det kan inte vara någon princip. Om det skulle visa sig nödvändigt så kan man mycket väl tänka sig en sänkning av gränsbeloppet till 100 kronor. Det är en avvägningsfråga som det inte kan vara någon mening i att skapa motsättningar kring och säga att det är en stor princip.

Däremot kommer herr Nilsson i Svalöv in på mera principiella saker när han talar om straffet. Jag undrar, ärade kammarledamöter, hur man skall kunna få en effektiv taxeringskontroll om bestämmelserna inte också ger möjlighet till straff i de fall där det är oundgängligen nödvändigt. Jag tror inte att utskottet där överskridit gränsen.

Herr Kollberg bestred att min tolkning av reservation nr VIII) var riktig. Jag skall inte upprepa vad jag tidigare sagt utan bara rekommendera kammarledamöterna att sätta sig ned och läsa reservation nr VIII) och tänka efter om den egentligen syftar till att åstadkomma någon effektivare taxeringskontroll.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Då jag inte har kunnat dela majoritetens uppfattning be-

Förbättrad taxeringskontroll

träffande utformningen av § 37 i taxeringsförordningen, skulle jag vilja ange några skäl för min ståndpunkt. Det må dock vara mig lovligt att först säga något om detta förslag i dess helhet. Jag kommer att fatta mig mycket kort.

Den proposition som vi nu här skall ta ställning till och det förslag som ligger på riksdagens bord, omfattar egentligen två avsnitt. Det första avsnittet, som avser själva taxeringsorganisationen, har ju utskottet efter vissa justeringar godtagit. Meningarna var något delade beträffande placeringen av taxeringsassistenterna. Det förelåg två alternativ. Det ena innebar, att taxeringsassistenterna skulle vara placerade på häradskontoren för att på så sätt få tillfälle till bättre kontakter med sina deklaranter, samtidigt som de bättre skulle kunna utnyttja den erfarenhet som de hade fått i sitt taxeringsdistrikt. Det andra alternativet som företrädades i propositionen innebar, att de skulle sammandras till enheter för att därigenom kunna berika varandra med erfarenheter som de hade vunnit.

Utskottet har enats om en skrivning som väl är en kompromiss mellan dessa båda ståndpunkter och som åtminstone för mig personligen ger en garanti för, att den personkännedom som taxeringsassistenterna givetvis måste få i sitt taxeringsdistrikt, även i framtiden kommer att beaktas. Det avsnittet finns att läsa i bevillningsutskottets utlåtande sidan 29.

Orsaken till att jag inte har kunnat biträda det förslag som propositionen innefattar beträffande § 37 i taxeringsförordningen hänger samman med, att jag inte anser att det blir riktigt likformigt med övriga som har skyldighet att lämna uppgifter. När det gäller inkomst av tjänst och övrigt föreligger uppgiftsskyldighet av belopp till 100 kronor. För närvarande har vi den ordningen, att de som har inkomst av annan fastighet inte behöver lämna uppgift på belopp som understiger 500 kro-

nor. Propositionen föreslår här 300 kronor. Jag tycker inte att det i det avsnittet skulle ha behövt innebära större besvär att samma uppgiftsskyldighet skulle föreligga för dem som har villafastighet som för dem som har jordbruk. Det är detta som är det främsta skälet för mitt ställningstagande. Jag anser med andra ord att det innebär en onödig differentiering av de olika grupperna, då samstämmighet lika gärna hade kunnat erhållas samtidigt som det skulle innebära en ytterligare effektivisering av taxeringsarbetet.

Jag kommer följaktligen, herr talman, att rösta för utskottets hemställan på samtliga punkter utom det avsnitt som avser § 37 i taxeringsförordningen, där jag kommer att yrka bifall till reservation nr II).

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! I denna fråga om förbättrad taxeringskontroll skall jag, på grund av de många anföranden som redan hållits, inskränka mig till att tala något om taxeringsassistenternas placering.

Departementschefen har här gått in för en centralisering till länsstyrelserna. I motionerna I: 602 och II: 730, vilken senare jag står för, samt i några andra motioner har det yrkats att taxeringsassistenternas tjänstgöringsplats i anslutning till den lokala skattemyndigheten skall bibehållas.

Jag tycker nog att finansministern har tagit litet lätt på frågan om kontakten med de skattskyldiga. Bevillningsutskottet och riksdagen underströk i fjol i ett betänkande, att upplysning och rådgivning är lika bra, ja, kanske bättre än kontroll. Visst skall taxeringskontrollen se till att det allmänna får sitt i fråga om skatteinkomst, men den enskilde medborgaren skall också ha möjlighet att få hjälp av taxeringsassistenten.

Förbättrad taxeringskontroll

Detta är, tycker jag, också en fråga om en viss rättssäkerhet för den enskilde. Ett personligt sammanträffande kan ofta ge mer än många telefonsamtal.

Utan tvivel är det även en ekonomisk fråga. Åtskilliga kostnader har lagts ned på att bereda plats hos lokala skattemyndigheter för taxeringsassistenter. Nu skall man prompt ha dem in på de redan överbefolkade länsstyrelserna.

På denna punkt finns det inga reservationer i betänkandet utan man har försökt att skriva ihop sig som det heter. Jag vill fästa uppmärksamheten på utskottets uttalande på sid. 28 där utskottet visar förståelse för motionärernas betänkligheter. Det synes framgå av betänkandet, att man beträffande placeringen bör göra överväganden inom respektive län med hänsynstagande till de lokala förhållandena. Jag vill starkt understryka utskottets synpunkter här att en centralisering bör ske endast under förutsättning att allmänhetens berättigade krav på kontaktmöjligheter och likaså önskan om person- och lokalkännedom hos taxeringsassistenterna blir tillgodosedda.

Jag har, herr talman, inte tänkt ställa något särskilt yrkande, men jag har velat betona dessa synpunkter och jag kommer att biträda samtliga treparti-reservationer vid detta utlåtande.

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Anledningen till att denna fråga har kommit upp är att människor är mer kära i pengar än intresserade av att vara hederliga. Lösningen på det hela är naturligtvis åstadkommandet av en absolut ärlighet. Ett recept, som kanske dock är praktiskt ogenomförbart, vore att skicka hela svenska folket till Caux i Schweiz. Jag tror att finansministern, om han ville, skulle kunna berätta någonting som stöder min tanke att detta skulle vara nyttigt.

Ärligheten kan inte vara relativ. Kompromissar man det allra minsta med ärligheten är man oärlig. Ärligheten måste vara absolut, och det är en sådan vi måste sträva efter att tillägna oss.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÅNG**:

Herr talman! Jag vill med hänsyn till herr Dicksons inlägg säga att vad han talade om inte gäller mig, men det är ett faktum att både herr Dickson och jag känner en person som varit i Caux och blivit ärlig. Han har gjort rätt för sig skattemässigt efter ett decennium av skattefusk.

Ja, herr talman, när jag ändå hade ett behov av att säga detta var det kanske närmast för att bestyrka herr Dicksons inlägg men också för att yttra något om den väsentliga frågan i denna debatt.

Av inläggen i debatten har jag kommit till den uppfattningen att man i stort sett är överens om alla väsentliga drag i propositionen, även om meningarna brutit sig på ett par punkter. Det gäller de straffsanktioner som föreslås i propositionen och från utskottets sida för det fall att vederbörande icke för de grundläggande anteckningar som man har anledning att begära för att vid en eventuell eftertaxering kunna konstatera, om han har deklarerat ärligt eller inte. Det var framför allt ett inlägg av herr Nilsson i Svalöv som gjorde att de kammarledamöter som lyssnade till honom fick en känsla av att denna kontroll och den straffsanktion som man skulle utsätta de svenska medborgarna för var längre gående än vad som i själva verket är förhållandet. Redan 1956 var detta hus enigt om att i taxeringsförordningen införa en bestämmelse om skyldighet att ombesörja räkenskaper och annat underlag som kunde vara erforderligt för att bedöma en taxerings riktighet. Denna skyldighet har delvis blivit en

Förbättrad taxeringskontroll

formulering på papperet, därför att det inte har funnits någon straffsanktion. Nu sägs det uttryckligen ifrån i propositionen: »Bestämmelserna bör inte omfatta andra kategorier än sådana i fråga om vilka ett mera påtagligt behov av utförligare anteckningar framträtt.» Det är således inte fråga om det stora flertalet av Sveriges skattebetalare, d. v. s. löntagarna, som ju är underkastade kontroll via arbetsgivaruppgifterna till taxeringsmyndigheterna. »Å andra sidan», säger man, »bör icke någon särskild yrkeskategori från början vara utesluten; även i fråga om jordbrukare bör dylika bestämmelser kunna ifrågakomma.»

Man säger vidare: »Givetvis bör det tillses att de skattskyldiga, för vilka bestämmelserna blir gällande, inte överhövan betungas. Mera komplicerade regler för bokföringen bör sålunda inte ifrågakomma. Syftet med bestämmelserna bör i stället vara att föreskriva vissa räkenskaper eller anteckningar, som från taxeringsmässiga utgångspunkter framstår som ett nödvändigt minimum, exempelvis någon form av kassabok eller annan dagbok samt anteckningar rörande utbetalda löneförmaner.»

Sedan säger man vidare i propositionen att straff därvid kan ådömas exempelvis en bokföringsskyldig näringsidkare som inte alls har fört böcker eller fört dem så bristfälligt att de inte kan läggas till grund för bedömning av hans inkomstförhållanden. Det bör inte vara så överraskande.

Låt oss alltså göra klart, att det här i första hand gäller rörelseidkare, som inte är i lagens mening bokföringsskyldiga men som ändå inte kontrolleras via några arbetsgivaruppgifter, eftersom de inte är löntagare. Man måste begära att de för i varje fall någon form av bokföring eller anteckningar, så att man vid en eftergranskning kan taxera dem och inte enbart är hänvisad till skönsmässiga taxeringar.

Det finns ytterligare en punkt, som man tidvis berört i debatten och som kanske behöver belysas. Det gäller den reservation, vari man vänder sig mot en straffsanktion vid vitesförfarande. Gången på det hela är den, att taxeringsintendenten har möjlighet att vid vite begära, att vederbörande lämnar ut en viss handling. Vederbörande kan — och det har tyvärr skett i alltför stor utsträckning — nonchalera detta vitesföreläggande, varefter intendenten har att vända sig till länsstyrelse och begära dom på vitets utbetalande. När det sker, delges den som är föremål för intendents åtgärd att man har begärt att få ett utslag på att vitet skall utdömas. Då kan den som fått vitesföreläggandet i sista ögonblicket betala vitesbeloppet. Då har den frågan uppstått: Skall han dämed också vara befriad ifrån det straff, som utdömandet av vitet innebär? Man kan också uttrycka saken så: Skall vitet utdömas, när ändamålet med vitet har bortfallit? Detta är en fråga, som har varit föremål för diskussion på det högsta juridiska planet. Enligt rättegångsbalken har man likartade frågeställningar, och i det fallet har högsta domstolen ansett, att trots att vederbörande inför hotet av ett utslag i sista ögonblicket betalt vitesbeloppet, är han därmed inte fri från straffet. Högsta domstolen har sålunda utdömt vitet, trots att han inkommit med handlingen innan själva utslaget har avkunnats.

Regeringsrätten har senast för något år sedan prövat denna fråga. Det ställningstagande, som regeringsrätten stannade inför i ett utslag, där tio av ledamöterna hade en uppfattning och tio andra ledamöter hade en annan uppfattning och där regeringsrättens ordförande följaktligen fick fälla utslaget, var att när vederbörande kom in med sin handling i sista ögonblicket, behövde han inte betala vitesbeloppet utan var fri från detta.

Här är man inne på en mycket öm-

Förbättrad taxeringskontroll

tålig fråga. Jag sade mig att man efter regeringsrättens ställningstagande kan befara, att var och en som får en anmaning från intendenten att lämna från sig vissa handlingar och får den anmaningen i form av ett vitesföreläggande så att säga kan hänvisa till en auktorisation på att kunna nonchalera den anmaningen och helt enkelt låta bli att skicka in handlingen, förrän han delges det mera allvarliga beslutet om domsföreläggande, därest han inte inkommer med handlingen. Om den uppfattningen sprider sig, uppstår risk för fördröjning av handläggningen av ärendena och dessutom en allmän upplösning av respekten för myndigheterna, som här företräder allmänhetens intresse — något som kan vara olyckligt ur flera synpunkter. Därför föreslås det i propositionen — och det förslaget ansluter sig utskottet till — att även om man i sista omgången kommer in med handlingen inför risken att få ett domstolsutslag på sig, har man därmed inte utan vidare friköpt sig från vitesföreläggande och straff. Det skall finnas möjligheter att i varje särskilt fall bedöma, om det ändå finns skäl att utdöma vitet eller om myndigheterna helt enkelt kan låta bli att göra det och låta udda vara jämnt. Det är den prövningensmöjligheten i det enskilda fallet, som jag tycker att myndigheterna bör ha.

Denna princip stöds, som jag förut nämnde, av halva regeringsrätten och den har även stöd från tidigare prejudicerande utslag av högsta domstolen. Jag har velat lämna dessa förklarande kommentarer till denna fråga, som har varit föremål för vissa överväganden under debatten, därest man här i någon mån är av den uppfattningen, att regeringen och utskottet har gått hårdare fram än vad som är erforderligt.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Finansministern framhöll att jag hade bibringat kammaren

en felaktig inställning till en viss detalj genom att med skärpa framhålla, att den taxeringskontroll och de straffpåföljder, som enligt det föreliggande förslaget skall kunna utföras respektive utdömas, berör alla skattskyldiga. Finansministern lät framskymta, om jag fattade honom riktigt, att det här endast rör sig om vissa grupper av skattskyldiga, skattskyldiga som kommer ifrån förvärvskällorna rörelse, jordbruk etc.

Men, herr finansminister, i sak förhåller det sig inte så. Om så skulle vara fallet, har vi i utskottet fattat saken fel. Utskottsmajoritetens talesman, herr Kärrlander, har här liksom jag klart uttalat, att han anser att denna taxeringskontroll etc. rör alla skattskyldiga. Herr Kärrlander och jag är fullt ense på den punkten. Har vi rätt eller fel?

Herr finansministern framhöll vidare, att löntagarna var kontrollerade genom löneuppgifterna och därför inte behövde bry sig om lagen i fråga. Ja, men, herr finansminister, enligt lagen fritas ju arbetsgivarna från att lämna uppgifter om vissa utbetalda löner, nämligen sådana löner som kommer från förvärvskällan annan fastighet och inte uppgår till 300 kronor. I dessa fall behöver inte lämnas några löneuppgifter. Skall man tolka detta så, att skattefusk intill 300 kronor då inkomsten härstammar från förvärvskällan annan fastighet är tillåten? Jag vill inte tolka lagen på det sättet.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Det är alldeles uppenbart, att rent teoretiskt är ingen undantagen. Med de begränsade resurser vi har i fråga om befattningshavare för taxeringsrevisioner och taxeringskontroll är det emellertid i praktiken helt naturligt inte möjligt att granska uppgifterna för varje löntagare, där man har anledning att räkna med att han

Förbättrad taxeringskontroll

normalt har sin inkomst från sin arbetsplats och arbetsgivaren lämnar uppgift till vederbörande taxeringsnämnd. Herr Nilsson i Svalöv säger då: »Ja, men löntagarna kan ju ha okontrollerade inkomster från förvärvskällan 'annan fastighet'». Det finns naturligtvis en och annan målare, en och annan snickare, kanske en och annan rörmokare, som kan tänkas ha sådana inkomster. Men ingen torde göra gällande att verkstadsarbetare och kontorsanställda arbetar på förvärvskällan »annan fastighet» och där tar inkomster i en sådan utsträckning att det finns anledning att genomföra generellt betonade kontrollåtgärder för dem. I praktiken kommer det här att bli fråga om de grupper av rörelseidkare och sådan personer, för vilka den naturliga kontrolluppgiften inte finns. Med våra — trots den utbyggnad varom förslag här förelägges riksdagen — mycket begränsade resurser på taxeringskontrollområdet är det självfallet där, som krafterna i första hand måste sättas in, eftersom det är där samhället nu saknar tillfredsställande kontrollmöjlighet.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Jag konstaterar att finansministern erkänt att teoretiskt berör föreliggande förslag alla skattskyldiga och att finansministern medger att vissa inkomsttagare inte kommer att stå under kontroll, eftersom uppgiftsskyldighet inte föreligger. Finansministern säger att dessa grupper är små. Det kanske är riktigt, men, herr finansminister, vi börjar få fritidsproblem. Dessa grupper blir större och större. Hur många får inte sin stuga målad kanske av en kontorsanställd som är fri på lördag och söndag? Hur många får inte sin bil lagad av någon som gör det som fritidssysselsättning etc.? Exempelen skulle kunna mångfaldigas.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen tillkännagav, att propositioner först komme att ställas i fråga om utskottets *hemställan*. Beträffande de under mom. A) angivna förordningsförslagen upptoges till en början varje stadgande där under överläggningen framställt annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Därefter upptoges vad utskottet i övrigt hemställt under mom. A) samt utskottets *hemställan* under mom. B) och C). Slutligen ställdes särskild proposition beträffande *motiveringen*.

Utskottets hemställan

Mom. A

Taxeringsförordningen**20 §**

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets *hemställan*, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen I) av herr Gösta Jacobsson; och biföll kammaren utskottets *hemställan*.

37 § 1 mom.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets *hemställan*, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen II); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets *hemställan* i mom. A) i utskottets betänkande nr 50, såvitt avser 37 § 1 mom. förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit

Förbättrad taxeringskontroll

den vid betänkandet fogade reservationen II) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 126 ja och 88 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

121 §

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det i reservationen III) under a) framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kollberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. A) i utskottets betänkande nr 50, såvitt avser 121 § förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det i reservationen III) av herr Hagberg m. fl. under a) framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att

han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kollberg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 136 ja och 78 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

124 §

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen IV); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kollberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. A) i utskottets betänkande nr 50, såvitt avser 124 § förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen IV) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kollberg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 113 ja och 106 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Förbättrad taxeringskontroll

Ikraftträdandebestämmelserna

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen VI) i förevarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. A) i utskottets betänkande nr 50, såvitt avser ikraftträdandebestämmelserna till förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen VI) av herr Hagberg m. fl. i förevarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 114 ja och 105 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Förordningen om allmän varuskatt**77 §**

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det i reservationen III) av herr Hagberg m. fl. under b) framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Ikraftträdandebestämmelserna

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen VI) av herr Hagberg m. fl. i förevarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Utskottets hemställan under mom. A) i övrigt

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. B.

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. C 1

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen V); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kollberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. C 1) i utskottets betänkande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen V) av herr Kronstrand m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Mom. C 2—C 11

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. C 12

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen VII) av herr Christenson i Malmö; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Utskottets motivering

Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på godkännande av utskottets berörda motivering med det tillägg, som föreslagits i reservationen VIII); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kollberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets motivering i utskottets betänkande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets berörda motivering med det tillägg, som föreslagits i reservationen VIII) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kollberg begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 113 ja och 106 nej.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets motivering oförändrad.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.07.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 24 maj

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1961/62 till överståthållarämbetet och landsstaten, m. m.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 2**Lag om församlingsstyrelse m. m.**

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna den 7 april 1961 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 70, däri Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av stats-

rådsprotokollet över ecklesiastikären den för den 17 mars 1961, föreslagit riksdagen antaga vid propositionen följande förslag till

1) lag om församlingsstyrelse;
2) lag om införande av lagen om församlingsstyrelse;

3) lag om ändrad lydelse av 38 och 41 §§ lagen den 13 januari 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning; samt

4) förordning om ändrad lydelse av 30 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

I det genom propositionen framlagda förslaget till lag om församlingsstyrelse voro följande paragrafer så lydande:

2 §.

1 mom. Församling äger att själv vårda sina angelägenheter, såvitt icke handhavandet därav enligt denna lag eller särskild författning tillkommer annan.

Med församlings angelägenheter avses frågor om:

a) anskaffande av och vård om kyrka, begravningsplats, församlingshus, tjänstebostäder och annan för kyrkligt ändamål avsedd egendom;

b) åtgärder till främjande av gudstjänstliv och kyrklig förkunelse i övrigt samt av kristen verksamhet bland barn och ungdom, ålderstigna, sjuka och andra, som äro i behov av omvårdnad; samt

c) avlöningsförmåner åt präst, kyrkomusiker och annan personal.

Angående vissa på församling ankommande angelägenheter är särskilt stadgat.

2 mom. Om Konungen för särskilt fall så förordnar, skall begravningsplats anskaffas eller vårdas av borgerlig kommun.

44 §.

1 mom. Kyrkoherden är ledamot av kyrkorådet.

I annexförsamling må kyrkoherden för den tid övriga ledamöter inväljas i

Lag om församlingsstyrelse m. m.

rådet förordna i pastoratet tjänstgörande präst att i kyrkoherdens ställe vara ledamot av rådet. Om sådant förordnande skall kyrkoherden underrätta kyrkofullmäktiges eller kyrkostämmans ordförande.

Hava församlingar tillhörande olika pastorat gemensamt kyrkoråd, förordnar domkapitlet en av församlingarnas kyrkoherdar att vara ledamot i rådet och en annan att vid hinder för honom vara ledamot i hans ställe.

2 mom. Övriga ledamöter i kyrkorådet jämte suppleanter för dem väljas av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman till det antal, som bestämmes av fullmäktige eller stämman. Antalet ledamöter, däri inberäknad ledamot som avses i 1 mom., må dock icke vara under fem.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

3 mom. I kyrkoråd, som är gemensamt för två eller flera församlingar, bestämmes antalet ledamöter i rådet och det antal, som skall utses av varje församling, genom överenskommelse mellan församlingarna. Varje församling skall vara företrädd av minst en ledamot. Kunna församlingarna ej enas, bestämmer länsstyrelsen antalet ledamöter i rådet och det antal, som skall utses av varje församling.

45 §.

I avseende å valbarhet till ledamot eller suppleant i kyrkorådet och verkan av valbarhetens upphörande ävensom rätt för vald ledamot eller suppleant att avsäga sig uppdraget skall vad i 10 § är stadgat om kyrkofullmäktig äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller i församlingens tjänst anställd befattningshavare, som förestår någon rådet underställd förvaltning, utses till ledamot eller suppleant.

Lag om församlingsstyrelse m. m.**47 §.**

Av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman utses bland ledamöterna i kyrkorådet en ordförande och en vice ordförande att tjänstgöra den tid, för vilken i 44 § 2 mom. avsedda ledamöter blivit invalda i rådet; dock skall kyrkoråd som avses i 42 § andra stycket inom sig utse ordförande och vice ordförande.

Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna samt till domkapitlet.

Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att inställa sig vid sammanträde med kyrkorådet, äger rådet utse annan ledamot att för tillfället föra ordet.

69 §.

Förslag till utgifts- och inkomststat skall före september månads utgång uppgöras av kyrkorådet. För detta ändamål skola församlingens övriga nämnder före den 1 september, där ej annan tid bestämmes av kyrkorådet, till rådet ingiva sina särskilda statförslag för det nästföljande året.

Innan förslaget till utgifts- och inkomststat uppgöres, skall kyrkorådet samråda med kommunens styrelse.

Förslaget till utgifts- och inkomststat skall från och med dagen för kungörandet av det kyrkofullmäktig-sammanträde eller den kyrkostämma, varvid staten skall fastställas, vara offentligen tillgängligt på lämpligt ställe, som tillkännagives i kungörelsen.

På nämnda sammanträde eller stämma upptages statförslaget till granskning och fastställelse. Därvid skola anslag till utgifter, om vilka fullmäktige eller stämman icke tidigare fattat beslut, samt därmed sammanhängande frågor särskilt bliva föremål för överläggning och avgörande.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft följande

de i anledning av propositionen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

motionerna inom första kammaren
nr 622 av herr *Larsson, Lars*, och
herr *Gustavsson, Bengt*,

nr 644 av herr *Kronstrand m. fl.*,

nr 646 av herr *Hellebladh m. fl.*,

nr 647 av herr *Johansson, Ivar, m. fl.*,
och

nr 650 av herr *Larsson, Thorsten, m. fl.*, ävensom

motionerna inom andra kammaren

nr 705 av herr *Svenungsson m. fl.*,

nr 746 av herr *Andersson* i Linköping
m. fl.,

nr 760 av herr *Svenungsson m. fl.*,

nr 761 av herr *Hedin m. fl.*,

nr 762 av herr *Hedin m. fl.*,

nr 763 av fru *Johansson m. fl.*

nr 764 av herr *Svensson* i Stenkyrka
m. fl.,

nr 765 av herr *Nelander m. fl.*,

nr 768 av fru *Lidman-Frostenson*
m. fl.,

nr 769 av herr *Gustafsson* i Kärby
m. fl.,

nr 770 av herr *Edlund* och

nr 771 av herr *Rimmerfors m. fl.*

Följande yrkanden hade i nedan redovisade motioner framställts, nämligen:

i motionen II: 771 att riksdagen vid behandling av förslaget till lag om församlingsstyrelse ville göra den preciseringen, att nykterhetsfrämjande åtgärder med klart kristen målsättning otvetydigt fölle inom kyrkoförsamlingarnas kompetens;

i motionen II: 760 att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förslaget till lag om införande av lagen om församlingsstyrelse, att församlingar, som förfogar över bibliotek av betydande storleksordning, förslagsvis 15 000—20 000 band, åtminstone under en övergångsperiod finge driva dessa i hittillsvarande ordning;

i motionen II: 765 att riksdagen ville besluta, 1) att i lagen om församlings-

Lag om församlingsstyrelse m. m.

styrelse föreskrevs, att överflyttande av begravningsplats till borgerlig kommun finge ske endast efter medgivande av församlingen, 2) att kyrkogård, vara sockenkyrka är belägen, skulle bevaras i församlingens förvaltning, och 3) att utskottet måtte formulera lagändringsförslaget;

i de likalydande motionerna I: 650 och II: 769 att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 70, förslaget till lag om församlingsstyrelse, måtte besluta att andra stycket § 69, om föreskrift för kyrkoråd att innan förslag till utgifts- och inkomststat uppgöres samråda med kommunens styrelse, måtte utgå;

i de likalydande motionerna I: 622 och II: 746 att riksdagen för sin del beslutade att kyrkoherde jämställdes med den tjänsteman inom kommunen, som genom sin ledande ställning icke är valbar till kommunens styrelse, att, därest detta yrkande icke vunne bifall, kyrkoherdes självskrivnenhet som ledamot i kyrkoråd utginge samt att konstitutionsutskottet utarbetade erforderliga ändringar i lagförslaget i enlighet med motionernas innehåll;

i de likalydande motionerna I: 644 och II: 761 att riksdagen vid bifall till förslaget om ny församlingsstyrelselag företoge den ändringen, att nu gällande föreskrifter om kyrkoherdens självskrivnenhet som ordförande i kyrkorådet bibehölles;

i de likalydande motionerna I: 647 och II: 764 att riksdagen vid behandling av propositionen nr 70 för sin del måtte besluta, att kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar eller den präst inom församlingen som kyrkoherden därtill förordnar må vara ordförande i kyrkorådet samt att utskottet måtte utarbeta förslag till härför erforderlig ändring av den i propositionen föreslagna lagen om församlingsstyrelse;

i motionen II: 763 att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 47 § i den

föreslagna lagen om församlingsstyrelse att ordförande och vice ordförande i kyrkorådet skulle utses av kyrkorådet;

i de likalydande motionerna I: 646 och II: 762 att riksdagen måtte besluta att § 45 i förslaget till lag om församlingsstyrelse kompletterades med det särskilda valbarhetsvillkor för kyrkorådsledamot som föreligger i nu gällande lag om församlingsstyrelse; samt

i motionen II: 705 att riksdagen måtte besluta 1) att 40 § 3 mom. måtte erhålla följande inledning: 3 mom. Församlingsdelegerade för församlingar utanför Stockholm väljas för fyra år etc. 2) att i 40 § måtte intagas ett fjärde moment av följande lydelse: 4 mom. Församlingsdelegerade för Stockholm väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett. Valet skall förrättas i december månad året näst efter det, då allmänna val av kyrkofullmäktige ägt rum. Vad i 3 mom. tredje stycket av denna paragraf stadgas gäller även församlingsdelegerade i Stockholm.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det uti förevarande proposition, nr 70, framlagda förslaget till lag om församlingsstyrelse — i anledning av sagda proposition samt med avslag å motionerna I: 622 och II: 746, I: 644 och II: 761, I: 647 och II: 764, II: 763, I: 646 och II: 762, II: 770, I: 650 och II: 769, II: 768, II: 705 ävensom motionen II: 765, såvitt däri avsåges lagstadgande om villkor för överflyttande av vårdnaden om begravningsplats till borgerlig kommun, måtte för sin del antaga de i propositionen framlagda fyra författningsförslagen med den ändringen i förslaget till lag om församlingsstyrelse att 25, 39 och 40 §§ detta förslag erhöles nedanstående, såsom utskottets förslag betecknade, lydelse:

Lag om församlingsstyrelse m. m.

Förslag

till

Lag om församlingsstyrelse

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

25 §.

Sedan överläggningen — — — — — eller nej.

Ordföranden tillkännagiver — — — — — med klubbslag.

Begäres omröstning, — — — — — vid val.

Val av församlingsdelegerade, kyrkoråd och sådan församlingens nämnd, som sägs i 57 § 2 mom., samt av revisorer och revisorssuppleanter, som avses i 77 §, så ock av två eller flera personer för särskild beredning av ärenden, som skola företagas till avgörande av kyrkofullmäktige, skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

Val av församlingsdelegerade, *även som i Stockholms kyrkliga samfällighet suppleanter*, av kyrkoråd och sådan församlingens nämnd, som sägs i 57 § 2 mom., samt av revisorer och revisorssuppleanter, som avses i 77 §, så ock av två eller flera personer för särskild beredning av ärenden, som skola företagas till avgörande av kyrkofullmäktige, skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

39 §.

1 mom. I Stockholms kyrkliga samfällighet bestämmes antalet församlingsdelegerade sålunda, att varje församling utser en delegerad och därutöver ytterligare en för varje påbörjat tjugutusental invånare i församlingen.

1 mom. I Stockholms kyrkliga samfällighet bestämmes antalet församlingsdelegerade sålunda, att varje församling utser en delegerad och därutöver ytterligare en för varje påbörjat tjugutusental invånare i församlingen. *Suppleanter utses till lika antal som delegerade.*

2 mom. Skola församlingsdelegerade — — — — — i 32 § 3 mom.

40 §.

1 mom. Församlingsdelegerade utses av kyrkofullmäktige i varje församling eller, om sådana icke finnas i församlingen, av kyrkostämman.

1 mom. Församlingsdelegerade *även som i Stockholms kyrkliga samfällighet suppleanter*, utses av kyrkofullmäktige i varje församling eller, om sådana icke finnas i församlingen, av kyrkostämman. *Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.*

2 mom. I avseende å valbarhet till församlingsdelegerad, verkan av valbar-

2 mom. I avseende å valbarhet till församlingsdelegerad, verkan av valbar-

(Kungl. Maj:ts förslag)

hetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 10 § stadgas om kyrkofullmäktig äga motsvarande tillämpning; dock skall i Stockholm valbarhet vara inskränkt inom församling.

3 mom. Församlingsdelegerade väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då allmänna val av kyrkofullmäktige förrättats. Där val sker första gången och icke äger rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall valet dock ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Val av församlingsdelegerade förrättas i december månad näst före ingången av det år, då deras tjänstgöringstid börjar. Då valet förrättas av kyrkofullmäktige samma år allmänna val av fullmäktige ägt rum, utövas ordförandeskapet i de nyvalda fullmäktige intill dess ordförande blivit vald av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Avgår församlingsdelegerad före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, anställes fyllnadsval för den återstående delen av sagda tid.

Lag om församlingsstyrelse m. m.

(Utskottets förslag)

hetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 10 § stadgas om kyrkofullmäktig äga motsvarande tillämpning; dock skall i Stockholm valbarhet vara inskränkt inom församling.

Vad om församlingsdelegerad är stadgat gäller ock om suppleant.

3 mom. Församlingsdelegerade och suppleanter väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då allmänna val av kyrkofullmäktige förrättats. Där val sker första gången och icke äger rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall valet dock ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Valet förrättas i december månad näst före ingången av det år då tjänstgöringstiden börjar. Då valet förrättas av kyrkofullmäktige samma år allmänna val av fullmäktige ägt rum, utövas ordförandeskapet i de nyvalda fullmäktige intill dess ordförande blivit vald av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Avgår församlingsdelegerad före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, anställes fyllnadsval för den återstående delen av sagda tid; dock skall i Stockholms kyrkliga samfällighet för delegerad, som utsetts vid proportionellt val, inkallas den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen bör inträda, och skall den sålunda inkallade tjänstgöra under den tid, som återstår för den avgångne.

B. att motionerna

1. II: 760;

2. II: 771; samt

3. II: 765, såvitt däri avsåges förvaltningen av kyrkogård vara sockenkyrkan är belägen,

måtte anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt.

Reservationer hade avgivits

A) avseende regleringen i 2 § för-

slaget till lag om församlingsstyrelse av frågan om församlingens kompetens

av herrar Sveningsson, Harald Pettersson, Hamrin i Jönköping, Svenungsson och Hedin, vilka yrkat, att 2 § 2 mom. skulle erhålla följande lydelse:

Om Konungen för särskilt fall så förordnar, skall begravningsplats anskaffas eller vårdas av borgerlig kommun. Sådant förordnande må meddelas en-

Lag om församlingsstyrelse m. m.

dast under förutsättning att församlingen samtyckt därtill.

B) avseende regleringen i 44 m. fl. §§ förslaget till lag om församlingsstyrelse av frågan om *kyrkoherdens ställning i kyrkorådet*

1) av herrar *Sveningsson, Hamrin* i Jönköping, *Svenungsson* och *Hedin*, vilka anfört och yrkat:

a) Under hänvisning till vad som anförts i de likalydande motionerna I: 644 och II: 761 samt I: 647 och II: 764 hemställas, att 44 § i lagförslaget erhåller följande lydelse:

1 mom. Ordförande i kyrkorådet är kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar eller den präst inom församlingen som kyrkoherden därtill förordnar.

I annexförsamling skall där tjänstgörande präst föra ordet i kyrkorådet, när kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar ej är tillstädes.

Hava församlingar tillhörande olika pastorat gemensamt kyrkoråd, förordnar domkapitlet en av församlingarnas kyrkoherdar eller annan inom någon av församlingarna tjänstgörande präst att vara ordförande i kyrkorådet och en annan sådan präst att vid hinder för honom föra ordet.

2 mom. Övriga ledamöter — — — till tjänstgöring.

3 mom. I kyrkoråd — — — varje församling.

b) Bifalles förestående förslag erfordras i konsekvens härmed att ändringar vidtages i 20, 33, 41, 46, 47, 48, 57, 61, 62, 63 §§ förslaget till lag om församlingsstyrelse samt i 6 § förslaget till lag om införande av lagen om församlingsstyrelse.

Med hänsyn härtill och då den knappa tiden ej medgivit utarbetande av de erforderliga ändringarna i lagtexten får vi — under förutsättning av bifall till yrkandet i reservationen — hemställa,

att kamrarna måtte till konstitutionsutskottet återremittera förslaget till lag om församlingsstyrelse och förslaget till

lag om införande av lagen om församlingsstyrelse, såvitt avser ovan angivna paragrafer, i och för sådan omarbetning, som blir följden av det sålunda fattade beslutet.

2) av herr *Alemyr*, som anfört och yrkat:

a) De skäl departementschefen åberopat till stöd för att kyrkoherden skall vara självskriven ledamot av kyrkorådet finner jag icke bärande. Inom nutida kommunallagstiftning råder en allmän tendens att avskaffa enskilda befattningshavares självskrivna ledamotskap i nämnder och styrelser och i stället låta det representativa organet utse samtliga ledamöter. Så är exempelvis förhållandet beträffande ledamöterna i skolstyrelse och barnavårdsnämnd. Grundad anledning saknas att göra avsteg från en sådan ordning när det gäller kyrkorådets ledamöter; jämväl kyrkoherden bör därför enligt min mening jämställas med person, som kan väljas till ledamot av kyrkorådet. Jag avstyrker förty propositionens förslag i förevarande del och hemställer, att 44 § i lagförslaget erhåller följande lydelse:

1 mom. Ledamöter i kyrkorådet jämte suppleanter för dem väljas av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman till det antal, som bestämmes av fullmäktige eller stämman. Antalet ledamöter, däri inberäknad ordföranden, må dock icke vara under fem.

Sker ej — — — till tjänstgöring.

2 mom. I kyrkoråd — — — varje församling.

b) Bifalles förestående förslag erfordras i konsekvens härmed att ändringar vidtages i 20, 33, 41, 45, 46, 47, 48, 57, 59 och 63 §§ förslaget till lag om församlingsstyrelse samt i 6 § förslaget till lag om införande av lagen om församlingsstyrelse.

Med hänsyn härtill och då den knappa tiden ej medgivit utarbetande av de erforderliga ändringarna i lagtexten får jag — under förutsättning av bifall till yrkandet i reservationen — hemställa,

Lag om församlingsstyrelse m. m.

att kamrarna måtte till konstitutionsutskottet återremittera förslaget till lag om församlingsstyrelse och förslaget till lag om införande av lagen om församlingsstyrelse, såvitt avser ovan angivna paragrafer, i och för sådan omarbetning, som blir följden av det sålunda fattade beslutet.

C) avseende regleringen i 45 § förslaget till lag om församlingsstyrelse av frågan om *villkoren för valbarhet till kyrkorådet*

av herrar *Sveningsson, Hedblom, Harald Pettersson, Larsson* i Luttra, *Hammar, Hamrin* i Jönköping, *Svenungsson* och *Hedin*, vilka yrkat, att 45 § skulle erhålla följande lydelse:

Till ledamot eller suppleant i kyrkorådet må väljas endast den som är röstberättigad vid val av fullmäktige eller å kyrkostämma samt boende inom församlingen och uppnått tjugotre års ålder ävensom kan anses vilja främja församlingslivet.

I avseende å obehörighet att vara ledamot i kyrkorådet och verkan av valbarhetens upphörande ävensom rätt för vald ledamot eller suppleant att avsäga sig uppdraget skall vad i 10 § är stadgat om kyrkofullmäktig äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller i församlingens tjänst anställd befattningshavare, som förestår någon rådet underställd förvaltning, utses till ledamot eller suppleant.

D) avseende regleringen i 47 § förslaget till lag om församlingsstyrelse av frågan om *utseende av ordförande och vice ordförande i kyrkorådet*

av herrar *Harald Pettersson* och *Larsson* i Luttra, vilka — under förutsättning att bestämmelserna angående kyrkoherdens självskrivnhet såsom ordförande i kyrkorådet upphävdes — yrkat, att 47 § skulle erhålla följande lydelse:

Kyrkorådet utser inom sig ordförande och vice ordförande att tjänstgöra

den tid, för vilken i 44 § 2 mom. avsedda ledamöter blivit invalda i rådet.

E) avseende regleringen i 69 § förslaget till lag om församlingsstyrelse av frågan om *samråd mellan borgerlig och kyrklig kommun*

av herrar *Harald Pettersson, Larsson* i Luttra, *Hamrin* i Jönköping och *Hedin*, vilka under åberopande av de skäl, som anförts i de likalydande motionerna I: 650 och II: 769, yrkat, att 69 § andra stycket skulle utgå.

Särskilda yttranden hade avgivits

1) beträffande *kyrkoherdens ställning* av herrar *Adamsson* och *Nilsson* i Östersund;

2) beträffande *samverkan i ekonomiska frågor* av herrar *Sveningsson* och *Svenungsson*; samt

3) beträffande *tjänstgöringsperioden för de församlingsdelegerade i Stockholm* av herrar *Hedblom* och *Svenungsson*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr SVENUNGSSON (h):

Herr talman! Nästa år är det 100 år sedan 1862 års kommunallagar gjorde en boskillnad mellan den borgerliga och den kyrkliga kommunen. Sedan dess har de båda enheterna levt sitt liv vid sidan av varandra — och i stort sett med goda relationer till varandra. Att departementschefen inte velat rubba denna goda ordning är från kyrkans och församlingarnas synpunkt sett värt allt erkännande.

Kungl. Maj:ts proposition har också andra påtagliga förtjänster, om jag får börja med den positiva sidan. Dit räknar jag i allt väsentligt bestämningen av den kyrkokommunala kompetensen, där den nya lagen skapar reda på ett område där det funnits en del oklarheter. Men det är också tacknämligt att viss elasticitet medges, som lämnar utrym-

Lag om församlingsstyrelse m. m.

me för nya initiativ och uppgifter inom församlingssvården som kan behöva stödjas.

Vidare noterar jag med tillfredsställelse, att kyrkorådets församlingssvårdande uppgift uttryckts så tydligt och positivt. Det finns för övrigt flera bra formuleringar i propositionen som ger uttryck för kyrkoförsamlingens egenart och uppgift.

Om man alltså haft anledning att sätta flera utropstecken med instämmanden i marginalen, när man studerat proposition nr 70, har man också fått sätta dit några frågetecken. Det är dessa frågetecken som vi reserverar vill uppehålla oss vid en liten stund. Så här inledningsvis skall jag bara komma med några allmänna reflexioner; jag vet att de andra reservanterna kommer att utveckla sina synpunkter på vissa avsnitt.

Så t. ex. har jag svårt för att förstå själva motiveringen för den föreslagna ändringen beträffande ordförandeskapet i kyrkorådet. Ett 80-tal remissinstanser, däribland kyrkomötet och kammarkollegiet, har också haft svårt att förstå det. Kyrkorådet skall ju vara det ledande organet för församlingssvården, och då är det naturligt att en präst som på heltid sysslar med detta är ordförande. Kyrkoförsamlingen är dock av en annan karaktär än den borgerliga kommunen — det underströks också i propositionen — och man kan därför inte utan vidare kopiera ett mönster från det hållet.

Gärna skulle jag också ha önskat att kyrkomötets förslag om att församlingens medgivande skall inhämtas vid överflyttning av begravningsplats till den borgerliga förvaltningen hade vunnit beaktande. Men jag måste medge, att departementschefen omger den här bestämmelsen med säkerhetsåtgärder. Särskilt tar jag fasta på hans försäkran att anordningen som regel inte skall kunna komma att avse kyrkogård, på vilken sockenkyrkan är belägen. Utskot-

tet har ytterligare förstärkt säkerhetsanordningen.

Vad beträffar samrådet mellan den kyrkliga och den borgerliga kommunen i budgetfrågor hänvisar jag till det särskilda yttrande som avgivits av herr Sveningsson och mig. Såsom vi där påpekat förekommer redan i viss utsträckning kontakter för ömsesidig information. Det föreslagna informativa samrådet inskränker ju inte den kyrkokommunala självbestämmanderätten, som vi kraftigt vill slå vakt om. Riksdagen uttalade sig visserligen förra året för samverkan, men en samverkan förutsätter aktivitet från båda hållen, och därför bör det inte vara enbart den kyrkliga kommunen som skall samråda.

Jag har avgivit en motion, nr 705, angående mandattiderna för Stockholms församlingsdelegerade. Det övervägande flertalet av huvudstadens territoriella församlingar liksom också domkapitlet i Stockholm har kraftigt uttalat sig för den ordning som nu gäller, därför att den har visat sig vara effektiv och garanterat förtrogenhet med arbetsuppgifterna bland de delegerade. Mot ett i övrigt så gott som enhälligt utskott finner jag det inte realistiskt att ställa ett yrkande om bifall till motionen, men jag har velat framföra dessa synpunkter, som förresten herr Hedblom och jag också uttryckt i ett särskilt yttrande.

En detalj ytterligare skulle jag vilja vidröra. Det gäller biblioteken. Jag delar departementschefens åsikt att församlingsbibliotekens tidigare uppgifter nu i stor utsträckning övertagits av folkbiblioteken. Men det finns några större eller stora bibliotek kvar. I Matteus församling i Stockholm finns ett välförsett och mycket utnyttjat bibliotek på cirka 45 000 band, och i min församling S:ta Clara har vi också ett välskött bibliotek på cirka 24 000 band. Vi har med tacksamhet noterat att departementschefen räknat med att kunna finna lämpliga övergångsformer som

Lag om församlingsstyrelse m. m.

kan göra det möjligt för dessa bibliotek att åtminstone tills vidare få existera.

Jag upprepar vad jag inledningsvis sade, att proposition nr 70 ger flera positiva intryck. Det som väcker betänksamhet är lagförslagets statskyrkliga tendens, om jag får uttrycka mig på det sättet. Kyrkoförsamlingen infogas med andra ord allt mera i det kommunala sammanhanget. Detta finner jag säreget vid en tidpunkt, då frågan om de framtida relationerna mellan stat och kyrka är under utredning. Av det skälet ansåg ju kyrkomötet, att man bör avstå från sådana lagstiftningsåtgärder som på något sätt kan föregripa utredningens resultat och inskränka sig till sådana partiella, praktiska reformer som inte har principiell betydelse.

Till principfrågorna räknade kyrkomötet bl. a. kyrkoherdes ställning och befogenheter i det kyrkokommunala sammanhanget och överflyttande av besvärsmål från kyrklig till borgerlig kommun.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna under punkterna A), B 1) och C). Jag vill också meddela att jag — om reservation B 1) inte bifalles — i andra hand kommer att stödja reservation D).

Häri instämde herr *Staxäng* (h).

Herr **HAMRIN** i Jönköping (fp):

Herr talman! Den fråga vi nu hunnit fram till, har förvisso på sin vandring hit till kammaren blivit penetrerad och beredd efter konstens alla regler. Den omständigheten att till utskottsbetänkandet är fogat en lång rad reservationer och särskilda yttranden, bör nog inte tas som uttryck för någon mera omfattande missnöjesoffensiv mot lagförslaget som helhet.

I varje fall är jag för min del gärna med om att vitsorda att departementschefens allmänna grepp på problemet utmärker sig av en påtaglig strävan att på detta lika viktiga som känsliga område utforma och utgestalta en sådan

ordning, att den kan sägas motsvara rimliga krav på realism och också pietet — det erkännandet vill jag, som sagt, gärna ge, generellt. Jag understryker detta *generellt*, därför att det uppenbarligen på enskilda punkter, såsom också de många motionsvis framförda ändringsyrkandena utvisar, kan finnas orsak till berättigad kritik.

Inte minst med tanke på den långt framskridna sekulariseringsprocess som tyvärr kännetecknar den allmänna kulturutvecklingen här i landet, hade man möjligen kunnat befara, att lagstiftningen på detta område skulle ha kommit att mera asvevärt fjärma sig från tänkesätt, som stora medborgargrupper finner angeläget att på allt sätt slå vakt om. Men så har lyckligtvis inte skett.

Även om en riktpunkt i detta omdarningsarbete på det kyrkokommunala området varit att skapa parallellitet med den ordning som gäller inom den borgerliga kommunen, har det ansetts självklart, att det varken varit möjligt eller önskvärt att driva tesen om parallellitet alltför rigoröst eller med full konsekvens.

Det är väl alldeles tydligt, att när det gäller den kyrkliga kommunen och dess angelägenheter, kommer man inte ifrån, att det här föreligger så egenartade förhållanden, att det vore både orealistiskt och oklokt att i lagstiftningsarbetet inte ta hänsyn därtill. Så har ju också — jag understryker det — i betydande utsträckning skett. Det hindrar inte, att man på några punkter ytterligare skulle ha önskat, att ett större mått av hänsynstagande, säg gärna generositet, borde ha visats just emot egenarten. Jag skall strax be att få nämna ett par sådana punkter.

Dessförinnan vill jag, i viss mån i anslutning till de mycket intressanta och kanske inte alldeles överraskande principiella synpunkter som här nyss anförts av herr Svenungsson, särskilt då i anslutning till det perspektiv stat—kyr-

Lag om församlingsstyrelse m. m.

ka, där problemet så att säga fogades in, bara för egen del slå fast, att jag funnit det enda rimliga vara att objektivt utgå från de premisser som i dag föreligger, d. v. s. från det faktum att vi har och — man vågar väl påstå — för överskådlig framtid kommer att ha en statskyrka här i landet. Det är alltså inom ramen för gällande statskyrkosystem som vi nu har att röra oss och ta ställning. Att under sådana förhållanden anlägga t. ex. några speciella frikyrkosynpunkter på den fråga som här står i förgrunden, har jag för min del funnit alldeles opåkallat. Man må säga att detta är ett uttryck för överdrivet hänsynstagande — jag för min del skulle vilja säga, att det är uttryck för den hänsyn jag anser att man i god demokratisk ordning bör ta. Detta utesluter självfallet inte, att det kan finnas för alla kristna riktningar gemensamma värderingar också i en lagstiftning som denna att hävda och värna om.

Just utifrån denna sistnämnda synpunkt skulle jag ur raden av reservationer vilja plocka ut den med C) betecknade, som alltså avser villkoren för valbarhet till kyrkorådet, därför att den, som jag tycker, säger någonting alldeles väsentligt om innersidan av den verksamhet, vars förhållanden vi nu lagmässigt är i färd med att reglera.

För närvarande gäller som ett speciellt valbarhetsvillkor, att endast den som kan anses vilja främja församlinglivet, kan väljas till ledamot eller suppleant av kyrkorådet. Någon motsvarighet till denna uttryckliga och meningsfyllda bestämmelse finns inte i det lagförslag, som nu ligger på bordet, och utskottet har också för sin del godtagit, att den slopas.

Men jag vill fråga: Varför skall det vara nödvändigt att här gå fram med blåpennan? Varför skall en bestämmelse med denna djupa innebörd behöva slopas? Församlingsstyrelsekommittén ansåg visserligen att detta lagbud kunde utmönstras, därför att det i prakti-

ken kommit att sakna betydelse. Såväl departementschefen som utskottet har anslutit sig till denna linje — utskottet dock, vilket jag anser tacknämligt, med klart angivande av att man likväl finner det självklart, att endast personer med en positiv inställning till de värden det här gäller, bör komma i fråga för inval.

Men, som sagt, varför kan då en bestämmelse härom inte få finnas kvar? Såvitt jag förstår, utgör den dock en klar anvisning till väljarna om att det, vad valbarhetsvillkoren beträffar, inte bara rör sig om rena formalia, utan att det också verkligen ställs krav på ett aktivt personligt intresse för församlinglivet och också på solidaritet med dess väsentliga syften. Jag menar alltså, att det här är just en sådan punkt, där man har anledning att på ett särskilt sätt markera egenarten, särarten. Det är inte fråga om en profan styrelse eller nämnd vilken som helst.

Jag skall här med några få ord beröra något som har betydelse också för bedömningen av den med B) betecknade reservationen, som tar sikte på kyrkoherdens ställning inom kyrkorådet. Det hör sålunda till saken, att kyrkorådet i den nya lagen tillerkännes en synnerligen aktiv roll vid ledningen av församlingsarbetet, inte bara ekonomiskt-administrativt utan också och inte minst när det gäller innersidan av detta arbete, den rent andligt betingade och betonade uppgiften.

Jag ber kammarens ärade ledamöter lägga märke till detta påpekande, eftersom det är detta argument som främst åberopas för kravet på att gällande föreskrifter om kyrkoherdens självskrivethet som ordförande i kyrkorådet skall bibehållas. På nytt kommer alltså här egenarten, särarten in i bilden.

Varför skall man rucka på denna ordning, som i varje fall en kompakt kyrklig opinion så styvt håller på? Det stod tidigt klart, att denna fråga om kyrkoherdens självskrivethet skulle komma att bli en av de mest kontroversiella i

Lag om församlingsstyrelse m. m.

detta sammanhang. Men när man studerar remissinstanserna, blir man under alla förhållanden övertygad om det entydiga och kraftiga opinionsutslaget på håll, där det är naturligt att följa dessa spörsmål och bedöma dem så att säga inifrån. Jag tänker på samtliga domkapitel, som uttalat sig till förmån för den nuvarande ordningen, likaså kyrkomötet och diakonistyrelsen. Men också kammarkollegium, några länsstyrelser och framför allt det överväldigande flertalet av de församlingar som hörts, har förordat det självskrivna ordförandeskapet.

Vad självskrivenheten som princip beträffar, är ju den redan knäsat, i och med att kyrkoherdens ledamotskap skall vara betingat inte av val utan just av självskrivenheten. I det avseendet har ju inte heller utskottsmajoriteten velat ha någon ändring till stånd. Det är alltså inte fråga om något principiellt nytt, utan det gäller bara räckvidden av den praktiska tillämpningen av denna princip.

För min del måste jag säga, att jag betraktar det som mindre lyckligt, om man skulle ge sig till att lagstifta emot en så entydigt och klart uttalad mening bland de remissorgan, som varit speciellt inkopplade på frågan. Jag menar nog, att man förvandlar önskemålet om samordning med kommunallagen till ett självvändamål, om man till varje pris skall pressa fram samma regler i det avseende jag senast har berört, för ett trossamfunds arbete och konstitution som de som gäller inom det borgerliga samhället.

Jag tror för övrigt att det kan vara av värde, att ledaren av kyrkorådets arbete slipper att vara beroende av några partipolitiska kastvindar och kan stå fri i förhållande till olika grupper och intressen.

Här skulle jag kunna sluta, herr talman, men låt mig bara mycket kort notera, att när det gäller fastställandet av den kyrkliga kommunens kompetens-

område, har utskottet givit en sådan tolkning av gränsdragningsproblematiken, att det alltså kommer att finnas en tämligen vid marginal för positiva insatser, när det gäller att med utdebiterade medel stödja olika sociala och humanitära strävanden, t. ex. den av kyrkan och samfunden gemensamt bedrivna nykterhetsupplysningen, som också beröres i en av motionerna. Jag tycker det är mycket tacknämligt, att just denna fråga har blivit löst i en positiv anda.

De argument, som jag här i någon mån sökt utveckla, ger mig slutligen anledning att yrka bifall till de med B) och C) betecknade reservationerna. Men därutöver skall jag också be att få yrka bifall till reservationerna A) och E). Att jag på dessa punkter avstår från att ge någon närmare motivering, beror på att jag tror mig veta, att de kommer att närmare tas upp av andra talare på ett sätt som täcker också min uppfattning.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Jag vill börja med att till den föregående ärade talaren ställa en fråga. Herr Hamrin i Jönköping pläderar för att man som ledamot eller suppleant i kyrkorådet endast skall välja sådan person som kan »anses vilja befrämja församlingslivet». Men där saknas väl i argumentationen för den reservationen en redogörelse för vem som skall avgöra vilka som kan anses vilja befrämja församlingslivet. Skall den saken bli föremål för votering i kyrkofullmäktige? Och om en person blivit vald men därefter anses ha förlorat sitt intresse för församlingslivet, skall han då diskvalificeras och köras ut av fullmäktige eller av kamraterna i kyrkorådet?

Jag begärde emellertid ordet för att utifrån mina utgångspunkter notera att det föreliggande förslaget till församlingsstyrelselag är ett mycket skickligt utformat lagförslag, i vilket man klarat

Lag om församlingsstyrelse m. m.

av en lång rad utomordentligt känsliga och komplicerade problem. Det har man gjort på ett sådant sätt, att man kan kalla förslaget för en kompromiss, som praktiskt taget alla sidor i stora drag är beredda att acceptera. Förslaget är också en på skickligt sätt gjord anpassning av den kyrkokommunala styrelsen till den borgerliga kommunens förvaltning. Jag är angelägen att fastslå dessa propositionens stora förtjänster.

Herr talman! Jag betraktar emellertid hela lagförslaget endast som ett provisorium i avvaktan på det slutliga ställningstagandet till frågan om förhållandet mellan staten och kyrkan. Om det pågående utredningsarbetet kommer att resultera i ett avskaffande av statskyrkan, så löser sig de kyrkokommunala frågorna av sig själva. De kyrkligt intresserade medborgarna får då som frivilliga medlemmar handha församlingens angelägenheter. Men om resultatet av statsmakternas ställningstagande blir ett bibehållande av statskyrkosystemet, så måste det skapas en gemensam kommunal representation, en stads- eller kommunalfullmäktigeinstitution, under vilken de kyrkliga ärendena handlägges av en kyrkostyrelse, liksom skolans ärenden nu handlägges av skolstyrelser, barnavårdsärenden av barnavårdsnämnder o. s. v.

Det skulle givetvis vara möjligt att redan nu genomföra en sådan modernisering av kommunallagarna. Men självfallet finns det också starka skäl för att skynda långsamt i det avseendet. I dessa grundläggande avsnitt har jag inte något annat yrkande än departementschefen och utskottet.

Beträffande kyrkoherdens ställning i kyrkorådet har jag fogat en reservation till utskottets utlåtande. För närvarande är kyrkoherden obligatorisk ordförande i kyrkorådet. I propositionen föreslås att detta obligatoriska ordförandeskap skall ersättas med självskrivet ledamotskap samt att kyrkofullmäktige skall utse ordförande bland rådets ledamöter.

Förslaget är ett steg i rätt riktning, men motiveringen för det självskrivna ledamotskapet förefaller mig inte helt bärande. Den tendens att avskaffa självskrivet ledamotskap i kommunala nämnder och styrelser, som bl. a. uttryckts vid antagandet av de senaste lagarna rörande skolstyrelse, barnavårdsnämnd och byggnadsnämnd, bör slå igenom även i församlingsstyrelselagen.

Det har sagts att prästprivilegierna av 1723 skulle resa hinder för den av mig föreslagna ordningen, men jag har svårt att acceptera den synpunkten. Dessa prästprivilegier är icke tillämpliga på kyrkorådets arbete och sammansättning. Den statliga kommitté, som 1955 avgav sitt betänkande om kyrkomötets grundlagsenliga befogenheter, räknade upp de ännu giltiga prästprivilegierna, men i den uppräknningen finns inte något stadgande, som har tillämpning på den nu aktuella frågan om kyrkoherdens ledamotskap i kyrkorådet. Visserligen har en rad av de gamla prästprivilegierna avskaffats i en ordning som knappast överensstämmer med regeringsformens 114 §, men de är de facto inte gällande längre.

Det råder sålunda delade meningar om hur problemet kyrkorättsligt skall bedömas och den tveksamhet som föreligger har kommit till uttryck i ett särskilt yttrande som fogats till konstitutionsutskottets utlåtande.

Över huvud taget är det mycket betydelsefullt att det snarast möjligt skapas klarhet i dessa komplicerade kyrkorättsfrågor, så att vi i fortsättningen kan undvika besvärliga diskussioner härom.

Med utgångspunkt från vad jag här anfört anser jag följaktligen 1723 års prästprivilegier icke tillämpliga i detta sammanhang, och jag anser också att det står i överensstämmelse med nutida kommunalrättsliga principer att avslå förslaget om kyrkoherdes självskrivna ledamotskap i kyrkoråd.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservation B 2).

Lag om församlingsstyrelse m. m.

I detta anförande instämde herrar *Henningsson* (s), *Eskel* (s) och *Persson* i Tandö (s).

Herr **HEDIN** (h):

Herr talman! Inom kyrkliga kretsar ser man med stor oro på den utveckling som kan karakteriseras så, att angelägenheter som borde betraktas som kyrkans egna i allt större utsträckning avgörs av regering och riksdag utan att kyrkomötet har medbestämmanderätt. I synnerhet i frågor där gränsen mellan vad som är kyrkolag och allmän kommunallag — bland annat den fråga som herr Alemyr här nyss berörde — är flytande, borde det finnas all anledning för riksdagen att ta största möjliga hänsyn till kyrkomötets ställningstagande. Tyvärr ställs dock kyrkomötet alltmer vid sidan. Inte minst i det här föreliggande förslaget till ny församlingsstyrelselag har regeringen och utskottsmajoriteten på flera väsentliga punkter gått emot kyrkomötet. Mot den bakgrunden är det naturligt att det avgivits en rad motioner och att det fogats ett flertal reservationer till utskottsutlåtandet. Å andra sidan vill jag liksom föregående talare anför att detta förslag också har många förtjänster. Jag skall beröra några av reservationerna.

I reservation A) talas om frågan rörande överlåtande av kyrkogård på borgerlig kommun. Det måste väl ändå anses rimligt och överensstämmande med demokratiska principer att församlingen — d. v. s. en majoritet av kyrkofullmäktige eller kyrkostämma — lämnar sitt samtycke innan en kyrkogård överlåtes till en borgerlig kommun. Det kan kanske i vissa undantagsfall finnas skäl för att en överföring sker, men är skälen så starka, är det väl också naturligt att de accepteras åtminstone av majoriteten av dem som representerar församlingen. När det gäller överlåtande av kyrkogård omkring sockenkyrka har utskottet glädjande nog skrivit så bestämt att någon upplåtelse inte får ske,

att motionsyrkandet på den punkten kan anses tillgodosett.

Reservationerna under B) behandlar en ur kyrklig synvinkel mycket viktig fråga, nämligen kyrkoherdens ställning inom kyrkorådet — där har jag en diametralt motsatt uppfattning mot herr Alemyr. Hittills har kyrkoherden varit självskriven som ordförande, vilket — som herr Hamrin framhållit — är en naturlig ordning som i stort sett har fungerat bra. Om det någon gång utfallit mindre lyckligt får man se det som ett olycksfall — olycksfall i det avseendet torde väl icke gå att undvika på vilket sätt ordföranden än tillsättes. Kyrkorådets uppgifter sammanhänger intimt med kyrkoherdens ämbetsförvaltning, och arbetet i kyrkorådet består i stor utsträckning av att kyrkoherden lägger fram planer för den församlingsvårdande verksamheten. I samband med dessa behandlas också helt naturligt de ekonomiska och administrativa frågor som berörs av verksamheten.

Kyrkoherden är i jämförelse med tjänstemän på olika områden i en synnerligen klar särställning. Han är inte på samma sätt som dessa bunden av stadgar och reglementen utan har ett mycket brett register att använda för sin församlingsvård, som måste få en mycket personlig prägel. Arbetet anpassas med nödvändighet efter prästernas olika kynn och naturliga gåvor och blir i hög grad beroende av deras initiativ. Det är därför enligt min mening naturligt att kyrkoherden är självskriven ordförande i kyrkorådet »på grund av hans ämbetsförvaltning enligt gällande kyrkolag» — såsom konstitutionsutskottet uttalade 1930.

Den uppfattningen är inte förlegad utan har väl snarare fått ökad tyngd genom den reglering av kyrkorådets kompetens i förhållande till den borgerliga kommunen som skett i det lagförslag som vi nu behandlar. Jag tycker att det närmast är förvånande att departementschefen och utskottsmajori-

Lag om församlingsstyrelse m. m.

teten har föreslagit en förändring på denna punkt emot en mycket stor majoritet av remissinstanser, vilka redan tidigare har nämnts här. Endast ett fåtal har uttalat sig för en förändring.

Om kammaren skulle följa utskottsmajoriteten på denna punkt, kommer jag att rösta för reservation D) där det yrkas att ordföranden skall väljas inom kyrkorådet och inte av kyrkofullmäktige eller stämman, vilket jag anser vara en klar förbättring.

I reservation C) berörs valbarhetsvillkoren. Det särskilda valbarhetsvillkor som nu finns, att endast den kan väljas som »kan anses främja församlingslivet», anser vi reservanter bör få vara kvar även i den nya lagen. Det är visserligen sant att bestämmelsen inte har föranlett någon uteslutning av vald ledamot, men den har säkerligen haft betydelse ändå som anvisning för såväl de väljande som för dem som blivit valda, och därför anser vi, som sagt, att den också kan få vara kvar i fortsättningen.

Slutligen vill jag, herr talman, ge min anslutning till reservation E). Ett lagstadgat ensidigt samråd tycker jag är diskriminerande för den kyrkliga parten. Dessutom ställer sig samrådet mycket besvärligt i de fall där det finns många församlingar inom en stor kommun — och det blir än tungroddare om en ny kommunreform genomförs med ökat antal församlingar inom mastodontkommuner. Det är givetvis bra med samråd, men sådana förekommer väl också i de allra flesta fall redan nu. Men om detta blir lagstadgat, blir det betydligt mer tillkrånglat än om det inte finns någon paragraf som föreskriver samråd. Då kan det ske under mycket enklare former, t. ex. genom ett telefonsamtal mellan ordföranden i kyrkorådet och ordföranden i kommunalnämnden.

Herr talman! Med vad jag nu har sagt vill jag yrka bifall till reservationerna A), B 1), C) och E). Om kammaren inte

bifaller reservation B 1), yrkar jag i andra hand bifall till reservation D).

Herr LARSSON i Luttra (cp):

Herr talman! Det förslag till församlingsstyrelselag som nu skall bli föremål för kammarens beslut har i stort sett fått ett gott mottagande. Ecklesiastikministern har lyckats väl med en svår uppgift.

Vi är här överens om det mesta. Det finns dock några detaljer där meningarna är delade. Det gäller i hög grad frågan om kyrkoherdens ställning i kyrkorådet. Nu är ju kyrkoherde självskriven som ordförande i kyrkorådet. Enligt propositionen och även enligt utskottets förslag skall han vara självskriven som ledamot och kunna väljas till ordförande. Härvidlag föreslår vi reservanter ingen annan ordning.

Frågan blir då vem som skall förrätta valet. Enligt propositionen skall det vara kyrkofullmäktige eller kyrkostämman. I vissa fall kan det väl bli för det kyrkliga livet ovidkommande synpunkter som inverkar på valet. För att undvika detta har vi i en reservation föreslagit att kyrkorådets ordförande skall väljas av kyrkorådet självt.

Nu sägs kanske att detta strider mot vad som allmänt gäller i kommunala sammanhang. Men man får ju ta hänsyn till att det rör sig om en församlingslag, och det går inte att göra en direkt jämförelse mellan kyrkoherden och en chefs-tjänsteman exempelvis i en borgerlig kommun. Inom organisations- och föreningslivet är det också mycket vanligt att man låter styrelsen själv välja sin ordförande. Kyrkorådet skall ha omsorg om församlingslivet och verka för dess utveckling, heter det i lagen. Då är det självfallet angeläget att rådet får en ordförande som är lämpad för sin uppgift och som kan åstadkomma ett gott samarbete inom rådet. Dessa synpunkter tillgodoses enligt vår mening bäst om kyrkorådet självt väljer sin ordförande.

Vårt förslag innebär också att den

Lag om församlingsstyrelse m. m.

lagparagraf som gäller val av ordförande i kyrkorådet får en väsentligt klarare och bättre utformning. Det kan kammarens ledamöter övertyga sig om genom att studera 47 § i den lydelse den har i propositionen respektive i reservationen. Vi menar också att vårt förslag är en mindre radikal förändring när det gäller ordföranden — det är en smidigare anordning än den som föreslås i propositionen.

Jag ber alltså att i detta avsnitt få yrka bifall till reservationen D) av herr Harald Pettersson och mig själv.

Det andra jag skall beröra är den nya bestämmelsen om samråd med den borgerliga kommunens styrelse som återfinns i 69 §. Bakgrunden är vissa motioner om att den kyrkliga förvaltningen skulle föras över till den borgerliga kommunen. Dessa motioner behandlades av fjolårets riksdag, varvid riksdagen uttalade sig för att vid revisionen av församlingsstyrelselagen skulle »former skapas för en samverkan mellan de skilda kyrkliga och borgerliga kommunerna i ekonomiska frågor». I många fall är det naturligtvis bra om det hålls en viss kontakt rörande anslagsgivning o. d. Om detta sedan skall göras till en skyldighet enligt lag kommer man kanske till en annan slutsats och blir strax mera betänksam. Innebär det inte något som kan utvecklas till en obehörig inverkan på de kyrkliga kommunernas självbestämmanderätt? Som det nu är skall det ske ett samråd, men de enskilda kommunerna har ändå sin fulla frihet.

Vad är det nu för former för samverkan som man måste söka få till stånd på beställning av fjolårets riksdag? Såvitt jag förstår är det inga former alls för samverkan utan bara en rekommendation om samråd. Läser vi departementspromemorian finner vi att det behövs en inte så liten omgång. Det uttalas »att samrådet mellan den borgerliga och den kyrkliga kommunen i allmänhet bör ske, då budgetarbetet fortskridit så långt, att kommunens styrelse och kyrkorådet

är beredda att upprätta ett slutgiltigt budgetförslag. I vissa fall anses dock önskvärt, att kontakten kommer till stånd tidigare. Någon mera ingående reglering hur samrådet skall äga rum anses inte vara erforderlig. Det framhålles som lämpligt, att de skilda organen först delger varandra sina preliminära beräkningar eller statförslag. Sedan bör inom den borgerliga kommunen — som i allmänhet har tillgång till förvaltningsteknisk personal — upprättas erforderliga tablåer, innan sammanträde äger rum.

För att inte en onödigt tungrodd ordning skall tillskapas, torde det i allmänhet vara tillräckligt, att representanter för de skilda organen kommer samman. Särskilt i stora kommuner med flera församlingar och kyrkliga samfälligheter anses ett sådant förfarande vara nödvändigt, om ett gemensamt sammanträde skall kunna hållas. Det framhålles också att det stundom kan bli erforderligt med flera sammankomster.»

Här kommer självfallet de praktiska svårigheterna in. Vi har ju som redan omvittnats ett stort antal kommuner där det finns många församlingar. Jag tror att rekordet är en kommun med 18 församlingar, var och en med sitt kyrkoråd. Man får förutsätta att det finns ett par, tre pastoratskyrkoråd dessutom. Det finns gott om kommuner med ett tiotal församlingar och däröver. Detta samråd kommer alltså att bli en ganska tyngande anordning i de flesta kommuner. Om man skulle använda ett ordspråk så kunde man kanske säga att det finns förutsättningar för att det kommer att bli ganska mycket väsen och ganska litet ull. Vi skall nämligen ha klart för oss vad det kan vara fråga om i pengar.

Den genomsnittliga utdebiteringen 1959 var på landsbygden 1 krona för kyrkliga ändamål och 9:42 kronor för borgerligt kommunala ändamål. I städerna var utdebiteringen 64 öre för kyrkliga ändamål och 11:64 för borgerligt kommunala ändamål. Det finns också småförsamlingar som har betydligt högre utdebite-

Lag om församlingsstyrelse m. m.

ring, men dessa höga utdebiteringar beror då på att församlingarna är alltför små. Där kan man alltså inte åstadkomma några förbättringar i fråga om utdebiteringen på grund av det samråd som här rekommenderas.

I ett mycket stort antal fall kommer alltså detta samråd inte att tjäna något förnuftigt ändamål. Men det förekommer ju betydande kyrkliga investeringar på många håll. Det är självfallet ett intresse att inte dessa sammanfaller med större investeringar i den borgerliga kommunens regi. Där känner man väl ganska bra till varandras planer även utan denna föreskrift om samråd. En annan omständighet kommer för övrigt där att göra resultatet av samrådet ganska illusoriskt i en del fall. De kyrkliga investeringarna görs ofta inte i den kyrkliga kommunens egen regi. Jag bor själv i ett pastorat där man under de senaste tio åren har byggt två nya kyrkor. I inget av dessa fall är det församlingarna som gjort det utan stiftelser. Det är ju ganska ofta så både när det gäller småkyrkobyggande och församlingshemsbyggande att det sker i stiftelseregi. Dessa investeringar kommer alltså ej att beaktas vid ett samråd.

Både principiella och praktiska skäl gör alltså att jag inte kan vara med om denna föreskrift i 69 § som stadgar att den kyrkliga kommunen skall vara skyldig att ta initiativ till ett samråd. Det måste dessutom vara en bakvänd ordning att man har gjort den kyrkliga kommunen ansvarig för detta. Den riktiga ordningen måste ju vara — om man nu skall ha en dylik bestämmelse — att den borgerliga kommunen vore skyldig att ta initiativet, eftersom det ju är den kommunen som har att ta kontakt med de många, kyrkliga kommunerna. Man bör inte föreskriva att många kommuner skall ta kontakt med en, den borgerliga kommunen.

I detta avseende ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservation E) som avgivits av herr Harald Pettersson m. fl.

Herr ZETTERBERG (s):

Herr talman! Här har redan enigheten i stort inom utskottet vitsordats. Denna enighet har gällt så viktiga och avgörande ting som utvidgandet av fullmäktigeinstitutionen, ökade möjligheter att sammanföra kyrkliga och kommunala enheter till samfälligheter, nya regler för fondbildning, medelsförvaltning, lånerätt, stadganden om rätten att motionera och interpellera, kyrkorådets möjligheter att utse nämnd och beredning, etc. Framför allt är det betydelsefullt att man har fått klarare kompetensregler. Alltigenom rör det sig om moderniseringar och förbättringar.

Men av de anföranden som nyss hållits framgår, att vi dock har kontroversiella meningar på några områden, som vi väl har anledning att beteckna som perifera i det stora komplex av frågor, som berörs i konstitutionsutskottets utlåtande. En av talarna, herr Svenungsson, lade emellertid in en mera principiell innebörd i detta lagförslag, vilken varit utskottet alldeles främmande. Utskottet har bedömt de kontroversiella frågorna övervägande ur praktisk synpunkt, men det förefaller som om herr Svenungsson var av den meningen att det här principiellt var fråga om ett steg i riktning mot en starkare bindning mellan kyrka och stat, en mera markerad statskyrklighet. En sådan mening måste hämta näring från annat håll än lagförslaget och konstitutionsutskottets utlåtande. Här avser man tvärtom att tydligare än tidigare från den kyrkliga verksamheten avskilja sådant som inte hör dit. Det sker som bekant genom mera klarläggande kompetensregler, varigenom den kyrkliga kommunens särart framstår tydligare än tidigare. Man skulle kunna hävda att den hopblandning av kyrklig och borgerlig verksamhet, som utmärkte sockensjälvstyrelsen före 1862, däremot var ett uttryck för en utpräglad »statskyrklighet» på det kommunala planet. Men varje steg som tagits har ju inneburit en

Lag om församlingsstyrelse m. m.

mindre grad av »statskyrklighet». Skulle nu någon mena att exempelvis uppförandet av kyrkoherden som självskriven ordförande i kyrkorådet är ett uttryck för statskyrklighet eller sekularisering, kan en sådan mening endast hävdas, om man uppfattar prästerna som de enda vilka rätt kan hävda församlingens religiösa intressen. Vore det sanning, så vore det verkligen illa beställt med den svenska kyrkan.

Statskyrklighet kan inte heller rimligen gärna uppstå därigenom att man söker en formell anknytning till den borgerligt kommunala lagen. Det gäller ju inte innehållet i verksamheten utan den yttre ramen, och avsikten är, vilket framgår av utskottets skrivning, inte att uppnå en abstrakt likformighet med kommunallagen, utan avsikten är att utnyttja sådana drag i den kommunala lagstiftningen som med fördel kan brukas på det kyrkliga området.

Så till några konkreta kontroversiella punkter.

Den fråga som samlat de flesta reservanterna gäller valbarhetsvillkoren för kyrkorådsledamot. Den frågan har också redan tidigare i kväll vidrörts. I reservationen yrkas på ett bibehållande av villkoret, att till kyrkorådsledamot väljes den som »kan anses vilja främja församlingslivet». Den främsta orsaken till att detta villkor har strukits redan av de sakkunniga är att det icke haft någon betydelse för praxis. Detta stadgande har aldrig föranlett upphävande av något val, trots att några besvärfrågor som grundats på denna bestämmelse förts ända upp i regeringsrätten. Det nu föreliggande lagförslaget tillgodoser på annat sätt den anvisning vid valet av kyrkorådets ledamöter som kan anses påkallad. Det sker genom fixerandet av kyrkorådets uppgifter.

Bland dem finner man följande: »Kyrkorådet skall bl. a. hava omsorg om församlingslivet och verka för dess utveckling.» Det förtjänar att anmär-

kas att propositionen här har givit stadgandet en mer aktiv formulering än den som fanns i församlingsstyrelsekommitténs lagtext. Med en så klar utformning av den kyrkligt-religiösa uppgift som är anförtrodd kyrkorådet torde tillräcklig anvisning ha givits dem som har att utse kyrkorådets ledamöter. Man inser hur sällsamt det av reservanterna föreslagna valbarhetsvillkoret är, om man drar parallellen till den borgerliga kommunens styrelse och tänker sig att man föreskrev att till ledamöter i drätsel-nämnden endast personer intresserade av kommunens ekonomi vore valbara och att till ledamöter av idrottsstyrelsen endast kunde väljas personer som ville befrämja idrotten inom den kommunala enheten, osv.

Mer komplicerad förefaller mig frågan om kyrkoherdens ställning i kyrkorådet vara. Här finns alla tänkbara försök till lösningar redovisade i propositionen och motioner. Som påpekats har kyrkoherden så länge kyrkorådet eller dess motsvarighet existerat varit dess ordförande. I gångna tider uppfattades detta som en självklarhet. Kyrkoherden var ofta den enda i församlingen som ägde kompetens att leda rådets verksamhet. Han skrev protokoll — det skämtades i äldre tider rent av med att han kunde skriva dem *före* sammanträdena — han höll reda på författningarna och kunde föra den nödvändiga korrespondensen.

Emellertid har demokratiseringsprocessen medfört att det kan finnas många goda alternativ i ett kyrkoråd till kyrkoherden som ordförande i rådet. Ett vanligt svenskt kyrkoråd brukar innehålla en rad personer som skulle kunna fullgöra denna uppgift. Det torde väl av alla uppfattas som en vinst, att man därmed ökar möjligheterna för kyrkorådet att välja den person som är den lämpligaste.

Givetvis har man här icke kunnat bortse från den utveckling beträffande självskrivenhetsregler som skett på and-

Lag om församlingsstyrelse m. m.

ra områden av samhällslivet. Det har blivit allt sällsyntare med dylika föreskrifter. Kommunallagen innehåller icke föreskrifter om självskrivet ledamotskap i kommunens beslutande och verkställande organ. Än mindre är det enligt kommunallagen möjligt att en kommunal chefstjänsteman är självskriven ordförande i nämnd eller styrelse. Herr Alemyr har i sin motion och reservation velat få ett motsvarande förhållande i kyrkorådet. I och för sig vore detta givetvis möjligt, och det finns skäl som talar härför. Genom att kyrkoherden vore föredragande i kyrkorådet kunde han medverka till att de prästerliga synpunkterna vunne beaktande. Det som talar emot detta förslag är enligt min mening inte så mycket oron för att man därmed gjorde ärendet till ett kyrkorättsärende i stället för ett kommunalärende. Det har visserligen gjorts gällande att de prästerliga privilegierna av år 1723 kräver att kyrkoherden åtminstone är självskriven ledamot av kyrkorådet. Men liksom herr Alemyr är också jag klar över att 1951 års kyrkomöteskommitté i sitt betänkande har penetrerat frågan och kommit till en lösning som säkerligen är hållbar. Kommittén ansåg denna bestämmelse vara obsolet. Jag vill erinra om att en av de sakkunniga i 1951 års kyrkomöteskommitté var nuvarande ärkebiskopen Hultgren.

Lunds domkapitel har i sitt remissvar kommit fram till en ganska säregen tankegång, nämligen den att man möjligen kunde anse att denna bestämmelse i privilegierna tidigare var obsolet men att den skulle ha fått gällande kraft genom religionsfrihetslagstiftningen år 1951. Något så underligt kan ju knappast inträffa, att en bestämmelse har en obsolet karaktär före 1951 års religionslagstiftning men att den återfår sin virulens efter genomförandet av denna lagstiftning.

Av rent praktiska skäl torde emellertid det nu framlagda förslaget vara rik-

tigt. Här har ju också reservanter från båda sidor demonstrerat detta genom att nästan totalt utdöma varandras förslag, vilka går åt motsatta ytterligheter.

Det förtjänar att påpekas, att av det stora antalet remissinstanser icke en enda går på herr Alemyrs linje. Apropos remissinstanserna skulle jag kanske säga att det är närmare ett 100-tal »huvudremissinstanser», vilka i sin tur skickat ut remisser till underställda organ, varför det sammanlagt är åtminstone 300 organisationer och institutioner, styrelser, nämnder och liknande som har medverkat i denna omfattande remissgång. Icke en enda av dessa är inne på herr Alemyrs linje.

Jag förbigår här ett resonemang som statskontoret för, vilket även det utmynnar i att kyrkoherden bör vara självskriven ledamot. Den enda remissinstans i övrigt, som närmare utvecklat denna fråga, är styrelsen för Landskommunernas förbund, vilken anser att självskrivet ledamotskap principiellt icke bör förekomma men som dock slutar sina överväganden med att för sin del tillstyrka denna kompromiss. I övrigt är man alltså ense med de sakkunniga, vilkas förslag vidareföres av propositionen och utskottet. De överväganden av praktisk art som lett till denna s. k. kompromiss är hänsynen till den utformning av församlingsarbetet som ännu existerar. Kyrkoherden leder på ett sätt, som icke är jämförbart med en kommunal tjänstemans motsvarande verksamhet den undervisande, diakonala och ungdomsvårdande verksamheten i församlingen. Det kan därför anses naturligt att han, som utskottet föreslår, förblir självskriven ledamot av kyrkorådet men inte självskriven som dess ordförande. Till denna mening har utskottet anslutit sig.

Det inflytande kyrkoherden alltså skulle ha inom kyrkorådet kan utövas utan att han är rådets ordförande. Framför allt med hänsyn till att kyrkorådet har viktiga ekonomiska uppgifter kan

Lag om församlingsstyrelse m. m.

det krävas erfarenheter från områden som kyrkoherden icke haft tillfälle att stifta bekantskap med. Ur församlingens synpunkt måste det vara angeläget att den för en ordförandeuppgift bäst lämpade också får detta uppdrag. Från skilda håll och från företrädare för skilda riktningar inom den svenska kyrkan brukar det försäkras, att man önskar få en aktivare insats från lekmännens sida. Det är inte lätt att förena sådana deklamationer med oron för att endast kyrkoherden av rådets medlemmar kan ifrågakomma som dess ordförande och detta alldeles oberoende av vilken för ett dylikt uppdrag mindre skickad präst eller högt kvalificerad lekman man har att välja mellan. Det är, såvitt jag förstår, en i längden icke hållbar ställning att generellt ifrågasätta lekmäns vilja och förmåga att bära ordförandeskapets ansvar i ett kyrkoråd.

En annan sak är att i många — jag skulle tro flertalet fall — kyrkofullmäktige väljer kyrkoherden till ordförande i kyrkorådet, men enligt min mening sitter han i en bättre ställning när han är vald än när han är självskriven.

Här har emellertid framförts ännu en variant av hur man skulle ordna dessa ting. Det har föreslagits, att kyrkoherden visserligen skulle väljas som ordförande och inte vara självskriven men att valet skulle ske av kyrkorådet och icke i kyrkofullmäktige. Jag menar — och utskottet har samma mening — att man inte bör göra detta avsteg från vad som är vanligt i kommunala sammanhang utan att fullmäktige givetvis bör välja. Tänker man sig en smula in i saken, tror jag inte att skillnaden blir särskilt stor. Vi väntar att denna lag skall stimulera till ökat antal större kyrkliga samfälligheter, och det leder enligt erfarenheten till att partigrupperna i kyrkofullmäktige kommer att ha samråd innan man utser kyrkoråd och givetvis både fullmäktiges och rådets ordföranden. Det beslut man sålunda fattar blir alldeles detsamma, vare sig det sedan

skall verkställas av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet. Jag tror att det är en ganska underlig omtanke om kyrkoherden att tro, att han på något sätt skulle befinna sig i ett bättre läge — om han nu önskar bli ordförande i kyrkorådet men inte blir det — ifall valet sker i kyrkofullmäktige i stället för i kyrkorådet. Jag tror att det för honom personligen, om man skulle ta hänsyn till dylika ting, vore vida behagligare att få uppleva det i kyrkofullmäktige än i rådsbetsen, där han kommer att sitta som självskriven ledamot. Jag förstår önskan om att här komma fram till en kompromiss, men enbart viljan till kompromiss leder inte alltid till goda förslag. Jag menar att detta inte är något gott förslag.

I en reservation har bl. a. herrar Svenungsson, Hedin och Hamrin i Jönköping kommit in på den viktiga frågan om församlingens kompetens. Det intressanta är emellertid, att man därvid bland alla de svåra frågor, som gäller kompetensen, reserverat sig beträffande en utpräglad detaljfråga, nämligen den om begravningsplatserna. Reservanterna vill ha skärpta villkor för att begravningsplatser genom beslut av Kungl. Maj:t skall kunna överföras till den borgerliga kommunen. Genom utskottets skrivning synes nu emellertid dessa önskemål ha blivit tillgodosedda så långt det är möjligt. I utlåtandet omgärdas den nya bestämmelsen med tre villkor:

1. Att det skall vara synnerliga skäl och att i den nya huvudmannens regi skall iaktas alla tillbörlig pietet.

2. Att överflyttning inte får ske av en kyrkogård, vilken ligger omkring sockenkyrkan.

3. Att församlingens egen inställning skall beaktas.

Utskottet kan inte föreställa sig, att man kan omgärda Kungl. Maj:ts framtida handlande med fler restriktiva föreskrifter.

Av övriga kompetensfrågor som aktualiserats har en om det kristna nykter-

Lag om församlingsstyrelse m. m.

hetsarbetets möjligheter att få församlingsanslag av uttaxerade medel fått uttryck i en motion av herr Rimmerfors m. fl. Här kan utskottet hänvisa till att det i motionen beaktade ändamålet befinner sig just inom det kompetensområde, som angivits i den nya lagen. Därmed menar utskottet, att motionären bör kunna vara tillfreds.

Jag vill erinra om att det här rör sig om en ram för det kyrkliga livet. Ingen aldrig så god församlingsstyrelselag kan skapa någon kyrklig aktivitet och ingen lag torde heller kunna förstöra en sådan. Däremot kan en dylik yttre ram vara mer eller mindre tjänlig för att stimulera de aktiviteter, som förekommer inom församlingen. Församlingsstyrelselagen säger inte något om lära eller om den dagliga kyrkliga verksamheten. Den reglerar den yttre organisationen. Av den kan man fordra, att den skall ge regler som är praktiska, som om möjligt är likartade med dem människor möter på andra områden och som är smidiga, så att de inte binder för framtiden, och tydliga, så att man undviker onödiga konflikter. Jag menar, herr talman, att vad som föreslås i utskottsutlåtandet är ganska väl avvägt, om man uppställer dessa krav på hur en ny församlingsstyrelselag skall vara utformad.

1958 års kyrkomöte avhandlade bl. a. en motion om åtgärder för kyrkans bättre anpassning som folkkyrka. Det utskott, som handlade ärendet, anförde i ett enhälligt yttrande — sedan man hade förordat en starkare lekmannaaktivitet: »Kyrkans organisationsformer har under senare år undergått en demokratisering, men också här torde åtskilligt mer kunna uträttas, för att det demokratiska samhällets människor icke på grund av en för nutiden främmande organisationsform skall uppleva ett främlingskap.»

Jag tror, herr talman, att det förslag som innehålls i utskottsutlåtandet ger uttryck just för denna av kyrkomötet uttalade önskan.

Herr SVENUNGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Zetterberg frågade var jag hämtat näring för det principiella resonemanget i mitt anförande. Han menade att propositionen och utskottsutlåtandet knappast var tillräckligt närande för min del. Det vill jag visst inte hålla med om, ty jag ägnade en fjärdedel av mitt anförande åt att tala om lagförslagets förtjänster.

Jag och mina medreservanter har för vårt principiella resonemang hämtat näring från kyrkomötet och jag kan inskränka mig till att hänvisa till det yttrande, som kyrkomötet avgav i denna fråga.

Herr ALEMYR (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Zetterberg har, för att tillbakavisa min reservation, hänvisat till att praktiskt taget alla remissinstanser har en annan uppfattning än den jag givit uttryck åt.

Nu måste man väl ändå för att få en riktig bild av förhållandena lägga märke till, att dessa yttranden huvudsakligen härrör från kyrkliga remissinstanser. Trots det är meningarna bland remissinstanserna utomordentligt delade. Det framgår också av några rader i propositionen, där det bl. a. heter: »I många fall har enligt vad utdrag ur protokoll ger vid handen beslut i frågan fattats efter en diskussion, i vilken framträtt starka meningsmotsättningar.» Det är alltså att ge en felaktig bild av förhållandena, när det görs gällande att det skulle råda en nästan hundra procentig enighet bland de tillfrågade i detta fall.

Herr Zetterberg bör också ha klart för sig, att eftersom man huvudsakligen har frågat kyrkliga remissinstanser, är det kyrkofolket man har bett uttala sig i denna fråga, d. v. s. de personer som är speciellt aktivt engagerade för kyrkan. Men församlingsstyrelselagen gäller inte enbart för dem utan för hela församlingen, till vilken varenda medborgare

med inkomst betalar skatt. Det är alltså betydligt större medborgargrupper som är engagerade i detta sammanhang än de, som är direkt kyrkligt engagerade och verksamma.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara taga upp en enda punkt i herr Zetterbergs anförande, nämligen frågan om kyrkoherdes självskrivnenhet, och jag skall därvid också taga fasta på vad som i det avseendet kommit fram i remissvaren.

Herr Zetterberg nämnde, att herr Alemyr inte hade något stöd i remissvaren för sin åsikt, och det tycker jag nog är otvetydigt. Men jag skulle vilja höra, vad herr Zetterberg har att falla tillbaka på. Får jag fråga, utan all arrogans: Anser herr Zetterberg, att landets domkapitel företräder en genomtänkt, sakligt underbyggd och väl dokumenterad åskådning i kyrkliga frågor? Blir svaret på denna fråga nekande från herr Zetterbergs sida, skall jag inte bestrida, att det finns en viss logik i hans ståndpunktstagande. Men svarar han ja på den frågan, tycker jag nog, att hans ställning blir en smula egendomlig. Utan att jag personligen vill överdimensionera betydelsen av denna fråga, tycker jag ändå, att det måste mycket starka skäl till för att så totalt underkänna en mening, som klart och entydigt kommit fram inom just den opinion, som har ett alldeles särskilt intresse av att här följa utvecklingen, nämligen samtliga domkapitel, kyrkomöte, diakonistyrelsen och det överväldigande flertalet av de församlingar som hörts. Det är riktigt, att det inom dessa församlingar förekommit delade meningar, men jag tror man vågar påstå, att riktningsvisaren pekar fullkomligt klart härvidlag. Man önskar att kyrkoherdens självskrivnenhet alltså skall bibehållas. På den punkten kan det ändå inte råda någon tvekan — alldeles bortsett från att det sedan finns nyanser.

Lag om församlingsstyrelse m. m.

Herr ZETTERBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Alemyr skulle jag vilja säga, att det ingalunda enbart är kyrkliga instanser bland remissinstanserna. En hel rad av dem kan inte med den vokabulär som vi använder här kallas kyrkliga remissinstanser, eftersom inte bara statskontoret och kammarkollegium varit inkopplade utan även länsstyrelser m. fl.

De reservationer och diskussioner som förekommit i remissinstanserna har inte mig veterligt gällt tveksamhet om huruvida kyrkoherden skall vara helt utanför ledamotskap i kyrkorådet, utan det har gällt alternativet ordförandeskap eller enbart självskrivet ledamotskap.

Det skulle vara intressant att veta, vilka remissinstanser det här kan röra sig om. De måste vara mycket få. Jag har studerat aktstyckena utan att hitta dem.

Får jag sedan till herr Hamrin i Jönköping säga, att landets domkapitel givetvis här kan företräda en inställning. Men i församlingarna har givits många uttryck för den meningen, att denna kompromiss — jag kallar den så — kan biträdas. Det kanske också bör beaktas, att i församlingsstyrelsekommittén befann sig flera kyrkligt aktiva personer, däribland en präst med mångårig erfarenhet som kyrkorådsordförande. Det är alltså ingalunda så, att man här genomför något för kyrkan främmande, utan en rad krafter inom kyrkan önskar en dylik demokratisering, en dylik möjlighet för lekmännen att kunna få ett svar som kyrkorådets ordförande.

Jag tror att tiden här arbetar fort, eftersom möjligheten att i vår kyrka få fram lekmän med aktivt ansvar förefaller öka med varje år. Jag föreställer mig därför, att om vi i dag skickade ut detta ärende på remiss, skulle utlåtandena bli ganska annorlunda. Bara förändringen av kyrkomötets sammansättning mellan 1957, då kyrkomötet avgav sitt remissyttrande, och 1958 torde vara ganska betydande. Det är inte säkert, att 1958 års kyrkomöte skulle ha givit samma re-

Lag om församlingsstyrelse m. m.

missvar som 1957 års kyrkomöte gjorde. Det är inte ens särskilt sannolikt.

Herr LARSSON i Luttra (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Zetterberg gick inte in på frågan om samrådet mellan kyrkliga och borgerliga kommuner. Jag vet inte om det berodde på att han själv inte är någon entusiastisk anhängare av att den frågan skall skrivas in i lagen eller om orsaken kanske var, att även han är medveten om att denna bestämmelse kommer att förorsaka mycket missnöje och mycket krångel ute i kommunerna.

Herr Alemyr hade, såvitt jag förstår, den uppfattningen, att man skulle ta alldeles speciell hänsyn till de remissinstanser, som inte representerade kyrkliga intressen, när man skrev en församlingsstyrelselag. Detta måste väl ändå vara en bakvänd ordning.

Herr Alemyr nämnde vidare, att alla betalar skatt. Det är visserligen sant, men det finns en viss gradering. Den som inte tillhört svenska kyrkan får nämligen en väsentligt lägre skatt.

Herr ALEMYR (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga de båda senaste talarna, att jag inte har sagt att det *uteslutande* rör sig om kyrkliga remissinstanser. Jag har sagt att det *huvudsakligen* rör sig om kyrkliga remissinstanser, och det påståendet vidhåller jag. Inte heller har jag sagt, att man skall ta större hänsyn till de profana intressena än till de kyrkliga. Jag har över huvud taget inte gjort någon gradering härvidlag. Jag har bara sagt, att man inte skall överdriva betydelsen av att remissinstanserna har uttalat sig så klart i den riktning som prästerna vill ha utvecklingen. Jag har poängterat, att denna remissinstansernas inställning beror på att det härvidlag huvudsakligen har rört sig om instanser med starka kyrkliga inslag.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Zetterbergs svar på min fråga var ur många synpunkter intressant. Jag vill poängtera, att jag — utan att vara alltför hårt engagerad i frågan om kyrkoherdes självskrivethet — sett det så, att det vore en akt av god demokrati att ta hänsyn till den entydigt klara opinion, som har kommit fram i denna fråga på kyrkligt håll och enligt vilken man önskar bibehålla nuvarande ordning. Jag vill i detta sammanhang också hänvisa till det åttiotal församlingar, som har uttalat sig i den riktningen. Dessa församlingar består inte bara av präster utan också och huvudsakligen av lekmän. Jag förstår inte, hur man kan bortse från det förhållandet.

Herr Zetterberg önskade — jag återkommer till en fråga som tidigare varit uppe i debatten — inte något uttryckligt stadgande om att den som skall inväljas i kyrkorådet, bör ha ett positivt intresse för församlinglivet, och herr Alemyr ställde till mig frågan, hur man skulle avgöra graden av intresse i detta avseende. Herr Alemyrs fråga var väl närmast retorisk, men jag skall ändå besvara den. Jag kan göra det på samma sätt som församlingsstyrelsekommittén gjort. Den har sagt, att i ett sådant stadgande ligger en *anvisning* både till väljarna och till den valde. Jag tror inte det är utan betydelse.

Herr ZETTERBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Inte menar väl herr Hamrin i Jönköping, att remissinstanserna skall räknas och att man skulle rätta sig efter vilken mening majoriteten av dessa instanser har. Det måste också finnas möjlighet till prövning. Och jag tror nog, att även herr Hamrin förstår, att det kan ligga positiva drag av omsorg om en god kyrklig utveckling, när man på många håll också inom vår kyrka vill se att lekmännen blir fullmyndigförklarade, vilket skulle bli fallet, om även en lekman kunde bli ordförande i

kyrkorådet. Jag tillbakavisar påståendet, att det också skulle finnas andra motiv för denna önskan. Jag förstår inte vilka motiv det skulle vara.

Herr Hamrin tog upp frågan hur man skall tillgodose önskemålet att lämpliga och intresserade personer utses till kyrkorådsledamöter. Det är inte så, att man anser det vara en likgiltig fråga. Men det syftet kan man främja genom att bestämma kyrkorådets uppgift såsom den är bestämd i det lagförslag som innefattas i utskottsutlåtandet. Det är inte nödvändigt att ta in någon bestämmelse i detta avseende som ett valbarhetsvillkor.

Fru JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara säga några ord beträffande valet av ordförande i kyrkoråd. Jag har tillsammans med några andra ledamöter i denna kammar i motion nr 763 föreslagit, att kyrkorådet inom sig skall kunna utse ordförande och vice ordförande. Det har också till konstitutionsutskottets utlåtande fogats en reservation med samma yrkande.

Genom ett bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen skulle två väsentliga fördelar nås. Kyrkorådet äger ofrånkomligen större förutsättningar än något annat organ att avgöra val av ordförande i rådet. Från den utgångspunkten finns det större garanti för att kyrkorådet vid val av ordförande skall kunna försäkra sig om den kraft, som besitter den bästa kännedomen om det kyrkliga livets angelägenheter och som dessutom är besjälad av viljan att slå vakt om och medverka till en positiv utveckling av församlingslivet.

Enligt departementschefens och utskottsmajoritetens förslag skall kyrkoherde inte längre vara självskriven ordförande i rådet. Denna förändring är säkerligen helt riktig och står i överensstämmelse med demokratiska regler. Även om det är sällsynt kan det dock förekomma, att annan ledamot än kyrkoherde kan vara den mest lämplige

som ordförande. Kyrkorådets skiftande uppgifter från den rent ekonomiska förvaltningen till den icke mindre angelägna uppgiften att vara det ledande organet för det andliga livet i församlingen gör, att valet av ordförande blir mera komplicerat än i de flesta andra sammanhang.

Enligt utskottsmajoritetens förslag skall val av ordförande och vice ordförande ske genom fullmäktige eller stämman. Man hänvisar till att detta tillvägagångssätt står i överensstämmelse med vad som gäller beträffande presidiet i den borgerliga kommunens styrelse.

Herr Zetterberg sade i sitt anförande med anledning av motionen och reservationen på denna punkt, att om vi motionärer och reservanter har velat vara litet mera hänsynfulla mot den kyrkoherde som eventuellt skulle riskera att inte bli vald till ordförande, så borde vi ha tänkt på att det är mera obehagligt för honom, om han skulle slås ut i valet, ifall detta skulle ske i kyrkorådet än om det skulle ske i fullmäktige eller på stämman. Jag vill säga herr Zetterberg, att det faktiskt inte i första hand är omtanken om kyrkoherden som gör att jag har sett det som en lyckligare lösning att kyrkorådet skulle få välja ordförande. Kyrkoherden får naturligtvis som alla andra medborgare som kandiderar i ett val finna sig i att han kan bli utslagen. Vad jag och motionärerna har sett som viktigt här är, att det organ som skall utse ordförande bör besitta de största kvalifikationerna att avgöra vem som är lämpligast. Med den intima kontakt som kyrkoherden har med kyrkorådet är det väl ganska naturligt, att detta bättre än kanske någon annan institution kan avgöra huruvida han är lämplig som ordförande eller inte. Det är det som har inspirerat oss att komma med detta förslag. Man kan med skäl anföra, att kyrkorådet har en speciell karaktär och därför inte är jämförbart med andra kommunala organ. Kyrkorådet, som ju med

Lag om församlingsstyrelse m. m.

få undantag är väl förtroget med det kyrkliga livet och kyrkans prästerskap, bör ha bättre förutsättningar än fullmäktige eller stämma att avgöra, huruvida annan ledamot än kyrkoherden bör utses till ordförande.

Det är med hänsyn till önskvärdheten av att kunna försäkra sig om största möjliga sakkunskap som det synes motionärerna sakligt riktigtast att anförtro valet av ordförande åt kyrkorådet självt.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som är betecknad med D) och har avgivits av herrar Harald Pettersson och Larsson i Luttra.

Herr HAMMAR (fp):

Herr talman! Egentligen tänkte jag inte yttra mig i denna debatt. När jag nu i alla fall tar till orda lovar jag kamraren att jag skall försöka fatta mig så kort som det är mig möjligt. Föreliggande förslag till församlingsstyrelselag är nämligen, så långt jag kan se, inte bara acceptabelt utan till och med mycket gott.

Låt mig ändå få peka på en detalj som jag menar bör ändras, en skönhetsfläck som jag tyckt mig finna under konstitutionsutskottets arbete. Det är möjligt att min verksamhet inom ett annat trossamfund än svenska kyrkan — ehuru jag tillhör denna — har gjort att jag härutinnan ser med en litet misstänksam skärpa.

För ledamotskap i kyrkorådet uppställs i den nuvarande församlingsstyrelsen ett särskilt valbarhetsvillkor. I 44 § stadgas, att endast den som kan anses vilja främja församlinglivet må väljas till ledamot eller suppleant i kyrkorådet.

En bestämmelse av motsvarande innehåll fanns också i den kyrkostämmoförordning som föregick den nu gällande församlingsstyrelselagen. I det sakkunnigförslag som låg till grund för denna lag hade något sådant stadgande inte medtagits. I propositionen i ämnet

år 1930 uttalade emellertid departementschefen, att det enligt hans mening var nödvändigt med ett behörighetsvillkor, som från medlemskap i kyrkorådet uteslöt personer vilka uppenbarligen var direkt fientliga mot religionen och kyrkan. Man kunde emellertid inte stanna vid detta. För att kyrkorådet skulle kunna rätt fylla sin uppgift var det enligt departementschefen erforderligt, att dess ledamöter också hade ett levande intresse att främja kyrkans syften. Det nuvarande valbarhetsvillkoret fick sin slutliga utformning av konstitutionsutskottet år 1930.

Herr talman! Något motsvarande villkor har inte tagits med i det nu framlagda förslaget. Enligt min mening är det skäl som anförts härför inte bärande. Vad departementschefen anförde vid den nuvarande lagens tillkomst måste — synes det mig — äga giltighet också nu.

Visserligen har kompetensregeln för kyrkorådet fått en positiv utformning, vilket måste i och för sig anses mycket värdefullt och annoteras med glädje — kyrkorådet skall ha omsorg om församlinglivet och verka för dess utveckling — men det är dock en bestämmelse som gäller för rådet i dess helhet och dess arbete. För att bestämmelsen skall bli effektiv är det enligt min mening nödvändigt, att den kompletteras med det särskilda valbarhetsvillkor som nu gäller för den enskilde ledamoten. Endast om detta villkor bibehålles i lagtexten markeras, att förutsättning för ledamotskap i kyrkorådet är ett levande intresse för kyrkan och dess arbete.

Herr talman! Jag anser att församlingsstyrelselagen som totalitet är mycket väl utformad, men just på denna punkt har jag tyckt mig finna en detalj som bör ändras. Därför vill jag yrka bifall till reservation C) av herr Sveningsson m. fl.

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp ett par frågor i detta sammanhang.

Lag om församlingsstyrelse m. m.

Först vill jag göra ett konstaterande, som gäller mitt eget ställningstagande till lagförslaget som sådant. Det betydelsefullaste i det föreliggande förslaget är enligt min mening det klara angivandet av vad som är församlingens angelägenheter, d. v. s. den kyrkokommunala kompetensen. En bestämd fördel är att kyrkorådet har fått ungefär samma ställning som den kommunala styrelsen har på sitt område; det har ledande, initiativtagande och övervakande uppgifter.

De rent kyrkliga uppgifterna är utbrutna ur det föreliggande förslaget. Bestämmelserna angående dessa uppgifter anses vara av kyrkolags natur, varför en ändring av dem kräver beslut av kyrkomötet. Dessa förhållanden berörs således inte på något sätt av detta förslag till en ny församlingsstyrelselag. Det är däremot fallet med de kyrkokommunala uppgifterna. När det gäller dessa uppgifter är bestämmelsen om församlingens drätsel utformad i överensstämmelse med kyrkolagens regler.

Det finns emellertid ett särskilt stadgande om att ekonomiskt samråd skall ske mellan den kyrkliga och den borgerliga kommunen. Ett sådant samråd förekommer redan på många håll och det utgör alltså inte i och för sig någon nyhet. Det har i debatten här sagts, att det inte behövs något stadgande beträffande denna sak. Jag har en helt annan mening därvidlag. Jag anser det vara en given fördel att det i föreliggande förslag är klart uttalat, att ett sådant samråd skall äga rum, och utskottet har ju också anslutit sig till den uppfattningen.

Herr Larsson i Luttra hade vissa betänkligheter med hänsyn till de många församlingarna inom en del kommuner och han fällde ett yttrande om att det kunde bli mycket väsen för litet ull. Jag vet inte vad han i detta sammanhang syftade på. Jag hade föreställt mig att den borgerliga och den kyrkliga kommunens företrädare under ganska lugna

förhållanden skulle kunna ordna det hela.

Ecklesiastikministern har ju ansett, att saken i många fall skulle kunna klaras av genom ett enkelt samtal mellan vederbörande. I större församlingar får man kanske tänka sig andra former, men det har inte angivits några särskilda sådana och möjligheterna står alltså öppna för såväl den borgerliga som den kyrkliga kommunens företrädare att försöka finna de för förhållandena mest lämpliga formerna. Enligt vad jag kan se bör det inte möta några svårigheter att praktiskt lösa denna fråga.

På denna punkt föreligger ett särskilt yttrande av herrar Sveningsson och Svenungsson. Jag noterar med tillfredsställelse att herr Svenungsson, som efter vad jag vet tillhör Kyrklig samling, icke funnit det skäligt att motsätta sig det föreslagna stadgandet. Bakom detta ställningstagande ligger det förhållandet, att riksdagen på grundval av konstitutionsutskottets uttalande i höstas med anledning av en motion i ärendet har understrukt betydelsen av att vid en revision av den kyrkokommunala lagstiftningen former skapas för en samverkan mellan de skilda kyrkliga och kommunala organen i ekonomiska frågor. Den beställning, som riksdagen sålunda enhälligt gjorde, har nu effektuerats av ecklesiastikministern.

Vid remissbehandlingen har de kyrkliga instanserna i allmänhet ställt sig avvisande till ifrågakarande stadgande, men herr Svenungssons uttalande visar, att man på det hållet kan inta en positiv ställning till konkreta förslag och att det är möjligt sammanjämka meningarna på ett sätt som kan godtas från vitt skilda utgångspunkter. Jag hälsar med tillfredsställelse, att så har kunnat ske.

Såsom jag tidigare antydde har ecklesiastikministern i propositionen understrukt, att det skall vara fråga om en

Lag om församlingstyreelse m. m.

samverkan av rådgivande och beredande natur. Det skall följaktligen inte förekomma några diktat från vare sig den borgerliga eller den kyrkliga sidan.

Enligt förslaget skall i fortsättningen ordföranden i kyrkorådet utses genom val, och kyrkoherden skall endast vara självskriven ledamot av rådet. På den punkten har jag tillsammans med herr Nilsson i Östersund avgivit ett särskilt yttrande, där vi bl. a. säger: »Av principiella skäl anser vi, att kyrkoherden ej bör vara vare sig självskriven ordförande eller ledamot i kyrkorådet. Liksom fallet är i övriga kommunala församlingar bör enligt vår mening där såväl ordförande som övriga ledamöter tillsätts genom val. Det anses emellertid osäkert, om en sådan ändrad ordning kan genomföras utan kyrkomötets medverkan.»

Jag vill gärna instämma i herr Alemyrs uttalande om behovet av ett klarläggande av förhållandena härvidlag. Detta bör emellertid ske innan riksdagen tar ställning till förslaget på denna punkt. Jag skall inte närmare ingå på saken, men jag vill nämna att ett studium av 1686 års kyrkolag och prästerskapets privilegier av år 1783 i varje fall icke ger något bestämt belägg för att den ena eller andra ståndpunkten är den riktiga. Jag skall inte på nytt ta upp den diskussion som har förts här utan endast säga, att när vi har biträtt ecklesiastikministerns förslag så har det också skett med hänsynstagande till den opinion som har gjort sig gällande och inte minst till de remissvar som avser denna punkt.

Herr talman! Det skulle vara mera att säga i detta sammanhang, men jag avstår från detta och ber att få yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag och uttalanden.

I detta anförande instämde herr Nilsson i Östersund (s).

Herr LARSSON i Luttra (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Adamsson har här sagt att samrådet skulle kunna klaras av genom ett enkelt samtal mellan företrädarna för de borgerliga och de kyrkliga kommunerna. Fullt så enkelt är det nu inte. Det gäller statförslag, beslut om utdebiteringar m. fl. ärenden som kan bli föremål för besvär, och det är inte troligt att besvärinstanserna kommer att nöja sig med ett så formlöst samråd som herr Adamsson här tycks tro vara tillräckligt. Det är därför knappast riktigt att bibringa de kyrkliga och de borgerliga kommunerna den uppfattningen, att det skulle räcka med ett samtal, kanske till och med ett telefonsamtal, för att man här skall ha fullgjort lagens bestämmelser.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! När jag sökt följa debatten här har jag fått ett mycket starkt intryck av en allmän uppslutning i långa stycken kring propositionen.

För egen del har jag inga som helst svårigheter att falla in i den ritual som här har utbildats på talarstolen, nämligen att prisa ecklesiastikministern för att han har lyckats på ett mycket förnämligt sätt till den kyrkliga kommunens område flytta över bestämmelser, som har utfallit till belåtenhet på den borgerliga kommunens område, samtidigt som han har tagit nödig hänsyn till den kyrkliga kommunens egenart. Häri ligger väl också förklaringen till den mycket stora uppslutningen kring propositionen och utskottets förslag.

Kanske finns det också den förklaringen, att propositionen representerar en medelväg. Det återspeglas tydligt av vissa inlägg som har gjorts här i debatten. Somliga talare har menat att propositionen sträcker sig för långt i tillämpningen av regler som varit brukliga inom den borgerliga kommunen, medan andra talare har hävdatt att denna överflyttning inte har gått tillräckligt långt.

Lag om församlingsstyrelse m. m.

Att skillnaderna i uppfattning är små belyses kanske allra bäst av de inlägg som herr Larsson i Luttra gjorde angående reglerna om samråd. Fattade jag honom rätt tryckte han hårt på betydelsen av samarbete mellan den borgerliga kommunen och den kyrkliga, men sedan yrkade han avslag på förslaget om lagbestämmelse om samråd.

Jag skall inte ta upp någon stor diskussion så här dags med herr Larsson i Luttra om det konsekventa i att först tala om betydelsen av samarbete och sedan yrka avslag på ett förslag om bestämmelse rörande samråd. Jag konstaterar bara att ståndpunkterna här ligger varandra mycket nära. Kanske bör jag tillägga, att jag drar en helt annan slutsats än herr Larsson i Luttra av de förhållanden, som han anförde och som tydligen är att hänföra till det stift han och jag tillhör. Av uppdelningen på ett mycket stort antal kyrkliga kommuner drar jag nämligen slutsatsen, att behovet av samråd är mycket stort.

Att propositionens och utskottets linje representerar en medelväg framträder väl tydligt på den mest kontroversiella punkten, nämligen den som gäller kyrkoherdens ställning i förhållande till kyrkorådet.

När jag har bedömt detta ärende har jag gjort det uteslutande från praktiskt kommunala synpunkter. Problemet är väl att söka åstadkomma anknytningar mellan kyrkorådet och kyrkoherden. De har delvis samma uppgifter och det krävs någon form av samarbete. Som praktisk kommunalman har jag frågat mig, hur detta samarbete enklast skall ordnas. Jag skulle personligen inte ha någonting emot att gå den väg, som har utstakats i den motion som väckts av herr Andersson i Linköping m. fl., nämligen att kyrkoherden skall ingå i kyrkorådet men inte vara ledamot. Han skulle annorlunda uttryckt ha ungefär samma ställning som en skoldirektör eller en kommunalborgmästare. Ur kyrkans synpunkt är detta en acceptabel

lösning, ty denna anordning skulle ge kyrkoherden en fri, självständig och inflytelserik ställning och ur kommunaljuridisk synpunkt måste det vara en god lösning, men jag har ändå inte följt denna linje, eftersom det förefaller mig som om det inte fanns den opinion här för, som är nödvändig för att genomföra en sådan reform. Opinionen skulle annorlunda uttryckt inte vara mogen för en så långtgående åtgärd, därför att reformen alltför mycket bryter mot de traditionella formerna.

Herr Alemyr har anvisat en annan utväg, som i och för sig ter sig sympatisk. Men jag undrar om den inte bygger på en felaktig förutsättning, nämligen den, att kyrkoherden skulle kunna betraktas som en församlingsbo vilken som helst. I detta stycke föreställer jag mig, att kyrkoherden på grund av sitt ämbete intar en särställning som gör, att det måste etableras någon form av samarbete mellan honom och kyrkorådet. Det förefaller mig som om det enklast skulle ske genom att alla kyrkoherdar är ledamöter av kyrkorådet i alla församlingar, när man nu inte kan gå den väg som jag tycker är den bästa. Skulle man följa herr Alemyrs förslag misstänker jag, att man får två typer av kyrkoråd och församlingar, en typ där kyrkoherden är ledamot av kyrkorådet och en annan där han icke är det. I det sistnämnda fallet måste man då försöka ordna andra samarbetsformer, ty ett samarbete är alltid nödvändigt.

På detta sätt kommer jag fram till att man i dagens läge bör acceptera det förslag som finns i propositionen och som utskottsmajoriteten har anslutit sig till. Det betyder också att jag inte kan hålla med de reservanter, som menar att kyrkoherden skall vara självskriven ordförande. Jag har bedömt denna fråga uteslutande praktiskt. Det finns säkert kyrkoherdar, som på ett mycket förnämligt sätt sköter sitt ämbete men som är dåliga ordförande. De är skick-

Lag om församlingsstyrelse m. m.

liga predikanter, goda själasörjare och lärda teologer men har inte vare sig sinne eller intresse för ordförandeskap. De måste känna det som en befrielse, om riksdagen nu följer regering och utskott. Kanhända det inte är en alltför kättersk och farlig tanke om jag tillfogar, att samma befrielse kan nog även en och annan församling komma att känna över att inte behöva ha en kyrkoherde som plågas av ordförandeskapet.

Mot detta har egentligen bara åberopats traditionen, men denna tradition har väl ändå förlorat sin reella grundval genom samhällsutvecklingen. Herr Zetterberg har redan antytt denna utveckling. En gång var kyrkoherden så gott som den ende som kunde tjänstgöra som ordförande. I dag finns det ett stort antal som kan vara det. Följaktligen bör församlingen få välja mellan dessa.

Låt mig sedan bara få tillägga ett par ord om två reservationer som det här har pläderats för. Den ena gäller vilket organ som skall välja kyrkorådets ordförande. Jag har mycket svårt att förstå dem som menar att detta val skall flyttas in i kyrkorådet. Det betyder att man slår in på en helt annan princip än den som tillämpas inom den borgerliga kommunen. Där är tendensen den, att valet av ordförande och vice ordförande förlägges till fullmäktigeinstitutionen. Som bekant gör man en åtskillnad mellan beslutande och verkställande organ. Det måste till mycket starka skäl för att man skall flytta bort beslutanderätten i en så viktig sak som ordförandevalet från det beslutande organet till det verkställande. I en rad lagar som antagits de senaste åren har man på det sättet överflyttat bestämmanderätten från respektive verkställighetsmyndighet till fullmäktigeinstitutionen. De ovidkommande synpunkter, som skulle påverka valet av ordförande och som man hänvisar till skulle utgöra ett skäl till att valet skulle ske inom

kyrkorådet, kan naturligtvis göra sig gällande inom vilken församling som helst. Mot detta har man inga garantier.

Den andra reservationen gäller valbarhetsvillkoren för kyrkorådsmedlemmarna. Där vill jag också hänvisa till att tendensen på kommunallagarnas område är att ta bort alla sådana behörighetsbestämmelser. Det har skett på flera områden helt enkelt därför att dessa bestämmelser är verkningslösa. Man har här talat om att det skulle vara så meningsfyllt med en sådan bestämmelse. För min del skulle jag vilja be-teckna detta tillägg som meningslöst.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag på samtliga punkter. Jag gör det i vetskapen om att lagförslaget ger stadga åt kyrkokommunen och skänker församlingslivet utvecklingsmöjligheter. Man kommer säkert ute i kommunerna att lätt växa in i dessa nya former. Jag misstänker rent av att en del av dem, som nu på vissa punkter kritiserar förslaget, om några år kommer att anse bestämmelserna som så goda och traditionsbundna, att de anser sig böra slå vakt om dem.

Herr LARSSON i Luttra (cp) kort gen-mäle:

Herr talman! Herr Johansson i Trollhättan sade, att jag skulle ha tryckt hårt på kravet om samarbete men inte gått med på bestämmelserna om samråd. Herr Johansson får väl se vad som kommer att stå i protokollet. Jag tror inte att mina ord föll på det sätt han gjorde gällande.

Vad vi är rädda för är att lagbestämmelserna om samråd kommer att få svåröverskådliga konsekvenser. Jag skulle vilja rekommendera herr Johansson att i sitt eget län resonera med kommunalmännen i Vårgårda, Gäsene och Redväg, där man har respektive 17, 16 och 16 församlingar. Man kommer säkert att finna att denna bestämmelse blir mycket svår att tillämpa. Vi menar också att då samråd verkligen kan fylla

Lag om församlingsstyrelse m. m.

en uppgift, kommer det säkert till stånd utan att man har lagstiftning till hjälp.

Herr Johansson i Trollhättan fann också att vårt förslag om att kyrkorådet självt skall välja sin ordförande står i strid med vad som gäller i den kommunala verksamheten i övrigt. Det kan vara riktigt, men i samma paragraf i detta lagförslag måste man göra en undantagsbestämmelse för vissa samfälligheter, där kyrkorådet självt skall välja sin ordförande. Vi gör denna undantagsbestämmelse till huvudregel och får därigenom en enligt min uppfattning enklare och elegantare bestämmelse.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte ta upp någon diskussion med vännen Larsson i Luttra om vad som är elegant i fråga om lagbestämmelser. Låt mig bara säga, att när jag pläderar för bestämmelse om samråd i en lagparagraf är det just med tanke på de många kyrkoförsamlingar som behöver samarbeta med de borgerliga kommunerna i Älvsborgs län. Former för detta samarbete kan man säkert skapa. Man kan föra samman folk från olika kommunala nämnder i borgerliga kommuner till samråd. Här blir det inte ett större antal än vad man måste röra sig med i sådana sammanhang i relativt stora kommuner.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag har inte sett i remsisvaren, och jag har inte heller tänkt så mycket på traditionerna när jag har skrivit på den motion som herr Ingemar Andersson i Linköping står för. Min enkla motivering är just den som anförts här tidigare, att man skall skilja på dem som leder arbetet och det organ som beslutar. Det är en tendens inom hela kommunalförvaltningen, och det bör också vara en tendens inom den kyrkliga förvaltningen.

Låt mig också säga att det samfund, som jag själv tillhör, just tillämpar en

sådan princip. Jag vet inte något fall där en pastor i Svenska missionsförbundet samtidigt är ledamot av styrelsen. Ingen skall inbilla mig att det går sämre för dessa pastorer att leda arbetet inom det trossamfundet. Pastors ställning liksom kyrkoherdes ställning är självskriven; han är ledare av det kyrkliga arbetet. Jag tror för min del att det måste vara en fördel att dela på de två uppgifterna. Detta gäller även för pastorn och kyrkoherden.

Detta utskottsutlåtande ger ju inte möjlighet för mig att rösta för ett sådant krav. Herr Alemyrs reservation går ju egentligen bara halvvägs, och jag måste säga att det är ganska halvhjärtat som jag lägger min röst för den reservationen. När jag gör det, är det mest för att det skall vara en opinionsyttring åt det håll, dit jag ytterst syftar.

Jag har, herr talman, knappast begärt ordet för att huvudsakligen säga någonting i denna fråga, utan jag har gjort det närmast för att få säga ett par ord om vad som rör den kyrkliga diakonien och det kyrkliga ungdomsarbetet. När den kommitté, som har utarbetat detta förslag, framlade resultatet av sitt arbete, blev man ju en aning fundersam. När man nu kan läsa propositionen och det utskottsutlåtande, som ligger på riksdagens bord, framgår det ju ganska tydligt och klart att kyrkan har fått möjligheter att arbeta obehindrat på dessa två fält. Jag vill, herr talman, gärna säga att jag tror att det hör till de väsentligaste uppgifterna. Om ett sådant samfund som kyrkan skall motas in i ett hörn av samhället och där få sköta sin förkunnelse och sina sakrament men inte få delta i något som vi vill kalla socialvårdande eller människovårdande arbete, då menar jag att kyrkans uppgift är förfelad. Det finns en helhetssyn i det kristna livet, som liksom kräver att kyrkan skall vara både väckande, människovårdande och fostrande -- inte minst ungdomsfostrande. Jag vill bara passa på tillfället

Lag om församlingsstyrelse m. m.

att här stryka under detta moment i utskottsutlåtandet, som jag anser vara betydligt viktigare än stridsfrågan om kyrkoherdens ställning.

Herr SVENSSON i Stenkyrka (cp):

Herr talman! Herr Johansson i Trollhättan yttrade nyss att den föreliggande propositionen var ett kompromissförslag, och så långt kanske man kan erkänna att ecklesiastikministern har lyckats. Det är ändå här en kopiering av kommunallagarna. Men det är vissa ting som gör att man kanske inte bör ta den kopieringen utan vidare. Departementschefen har också beträffande självskrivenheten gått ifrån de vanliga bestämmelserna genom förslaget att kyrkoherden skall vara självskriven ledamot i kyrkorådet. Kyrkorådet har ju också att handlägga ärenden av utpräglad kyrklig natur, och dessa har direkt samband med de prästerliga uppgifterna.

Det står också i propositionen att kyrkorådets uppgifter är att ha omsorg om församlingslivet och verka för dess utveckling. Det förefaller ganska naturligt att det ingår i kyrkoherdens ämbetsplikter att leda arbetet inom församlingen. Vi motionärer anser det därför naturligt och logiskt att kyrkoherden även i fortsättningen är ordförande i kyrkorådet.

Vad som föranledde mig att begära ordet var dock det som herr Zetterberg sade om friheten att välja även en lekman till ordförande i kyrkorådet. Det skulle, sade herr Zetterberg, vara en lekmannens myndighetsförklaring. Ja, förtroendeuppdrag bedömes ju olika, men jag undrar om det i detta land finns något ledamot av något kyrkoråd, som känner sig omyndig därför att han inte blivit ordförande i rådet. Om man skulle dra konsekvenserana av herr Zetterbergs resonemang, bleve det väl tvärtom så att kyrkoherdarna omyndigförklarades — och det var väl ändå inte herr Zetterbergs mening. Jag anser det vara en praktisk åtgärd att följa den nuvarande ordningen i det fallet. I varje fall tror jag att kyrko-

herden i 90 procent av våra församlingar ändå kommer att bli ordförande i kyrkorådet.

Sedan vill jag också något beröra en annan sak i propositionen, nämligen den i reservation E) upptagna frågan om samråd mellan borgerlig och kyrklig kommun. Departementschefens förslag, där han förordar sådant samråd, är litet överraskande av det enkla skälet att detta samråd i praktiken förekommer redan nu. Sådant samråd kan, står det i motiveringen, ske skriftligen eller muntligen. Men om samråd inte skett kan anledning föreligga att överklaga ett beslut. Jag ställer då frågan: Om det förekommit muntlig kontakt, vilka möjligheter föreligger då att inför överklagandet av ett beslut bevisa att sådan kontakt förekommit? På den punkten är motiveringen något oklar, och det kan därför knappast finnas anledning att bibehålla textens formulering i det stycket.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna E) och B), vilken sistnämnda tillstyrkt den motion som jag jämte några kammarledamöter har väckt.

Herr ZETTERBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara ge uttryck åt en synpunkt inför den förestående omröstningen. Första kammaren har redan beslutat att bifalla utskottets hemställan i förevarande utlåtande. Om denna kammare nu stannar för ett annat beslut, exempelvis beträffande frågan huruvida kyrkoherden skall vara ordförande i kyrkorådet och om han skall utses inom fullmäktige eller rådet, så måste det ärendet återremitteras till konstitutionsutskottet i och för sammanjämkning. Men då blir det nog ganska svårt att vinna klarhet i hur ordföranden skall utses.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att herrar Hedins och Alemyrs kontroversiella reservationer har något gemensamt, nämligen det att de båda kräver en omarbetning av ett tiotal punkter

Lag om församlingsstyrelse m. m.

i utlåtandet och de därtill fogade förslagen. Båda reservationerna kräver alltså återremiss till konstitutionutskottet. Jag tror inte jag behöver använda många ord för att var och en skall inse vilka besvärligheter detta ur arbetssynpunkt skulle medföra nu i riksdagens sista dagar och timmar. De som har samma uppfattning som herrar Hedin och Alemyr bör därför uppmärksamma att en återremiss skulle få här berörda konsekvenser.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Vi brukar inte spela ut riksdagens båda kamrar mot varandra, och den röstning som tidigare ägt rum i första kammaren bör rimligtvis inte påverka andra kammarens ställningstagande i dessa frågor.

Vidare vill jag säga att den omarbetning av vissa paragrafer som kan bli nödvändig, om någon av reservationerna bifalles, är av formell natur och ganska lätt att göra.

När det sedan gäller kyrkoherdens ställning i kyrkorådet har herr Zetterberg och jag olika grund för vårt ställningstagande, men vi är ense i en punkt, nämligen att det här inte är någon fråga där vi kolliderar med prästprivilegierna. Detta betyder alltså att kammaren utan risk att kränka prästerskapets privilegier av år 1723 kan bifalla mitt yrkande om att kyrkoherden inte bör vara självskrivnen ledamot av kyrkorådet.

Herr SVENUNGSSON (h):

Herr talman! Jag vill bara så här officiellt tillkännage att jag instämmer i vad herr Alemyr sade i första meningen. När jag kom till det här huset, så var något av det första jag lärde mig att man inte skall spela ut den ena kammaren mot den andra och på det sättet försöka påverka resultatet av en förestående omröstning.

Herr ZETTERBERG (s):

Herr talman! Jag trodde det var uppenbart för alla kammarens ledamöter att

det jag sade bara var en upplysning, som jag ansåg mig skyldig att förmedla. Sedan är det givetvis vars och ens sak att begagna den upplysningen så som han finner lämpligt.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr andre vice talmannen tillkännagav, att proposition först komme att ställas å de i utskottets hemställan under mom. A) angivna författningsförslagen. Förslaget till lag om församlingsstyrelse komme därvid att företagas till avgörande på sådant sätt, att proposition till en början ställdes å lagförslagets första nitton paragrafer i nummerordning och därefter å 44 §. Därest ej någon av de beträffande denna paragraf avgivna reservationerna bifölles och återremiss till utskottet därav föranledades, framställdes därefter proposition å lagförslagets övriga paragrafer i nummerordning samt beträffande förslagets rubriker och ingress. Slutligen upptoges utskottets hemställan under mom. A) i övrigt och under mom. B).

Mom. A

Församlingsstyrelselagen**1 §**

Utskottets hemställan bifölles.

2 §

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen A); och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svenungsson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i mom. A) i utskottets utlåtande nr 16, såvitt avser 2 § förslaget till lag om församlingsstyrelse, röstar

Lag om församlingsstyrelse m. m.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen A) av herr Sveningsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nelander begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 135 ja och 69 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

3—19 §§

Vad utskottet hemställt bifölls.

44 §

Herr andre vice talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen B 1) av herr Sveningsson m. fl.; samt 3:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen B 2) av herr Alemyr; och fann herr andre vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Sveningsson begärde likväl votering, i anledning varav herr andre vice talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr andre vice talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Alemyr votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående mom. A) i konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, såvitt avser 44 § förslaget till lag om församlingsstyrelse, antager det förslag som innefattas i den av herr Sveningsson m. fl. avgivna, med B 1) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen B 2) av herr Alemyr.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Alemyr begärde emellertid omröstning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 80 ja och 94 nej, varjämte 39 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i mom. A) i utskottets utlåtande nr 16, såvitt avser 44 § förslaget till lag om församlingsstyrelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen B 2) av herr Alemyr.

Lag om församlingsstyrelse m. m.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Alemyr begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 133 ja och 70 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

20—43 §§

Vad utskottet hemställt bifölls.

45 §

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen C); och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hedin begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i mom. A) i utskottets utlåtande nr 16, såvitt avser 45 § förslaget till lag om församlingsstyrelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen C) av herr Sveningsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen till-

kännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hedin begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 123 ja och 87 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

46 §

Utskottets hemställan bifölls.

47 §

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen D); och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Luttra begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i mom. A) i utskottets utlåtande nr 16, såvitt avser 47 § förslaget till lag om församlingsstyrelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen D) av herrar Harald Pettersson och Larsson i Luttra.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Larsson i Luttra begärde emellertid rösträkning, vadan

Lag om församlingstyreelse m. m.

votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 137 ja och 72 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

48—68 §§

Vad utskottet hemställt bifölls.

69 §

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen E); och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Luttra begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i mom. A) i utskottets utlåtande nr 16, såvitt avser 69 § förslaget till lag om församlingstyreelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen E) av herr Harald Pettersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Larsson i Luttra begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 140 ja och 70 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

70—92 §§

Vad utskottet hemställt bifölls.

Rubriker och ingress

Vad utskottet hemställt bifölls.

Övriga genom propositionen framlagda författningsförslag

Vad utskottet hemställt bifölls.

Utskottets hemställan under mom. A) i övrigt

Bifölls.

Mom. B)

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3

Föredrogos vart efter annat

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475), m. m., och

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1962 års taxering för avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämnning;

bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 28, angående ändrad lydelse av avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän m. m.,

nr 30, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående den s. k. Uppsala-eddan, och

nr 31, angående uppskov med behandlingen av vissa till bankoutskottet hänvisade motioner;

första lagutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 10 maj

Ändring i vägtrafikförordningen

1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av väckt motion om viss komplettering av barnmorskereglementet.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkanden, memorial och utlåtanden hemställt.

§ 4

Ändring i vägtrafikförordningen

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 48 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 23 mars 1961 dagtecknad proposition, nr 130, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden, anhållit om riksdagens yttrande över vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648).

Om propositionens huvudsakliga innehåll anfördes:

Det i propositionen upptagna författningsförslaget innebär bl. a. dels skärpning av gällande bestämmelser om bromsutröstning på vissa släpvagnar, dels förbättring av kontrollen över kopplingsanordningar på bilar och bildragna släpvagnar genom utvidgning av besiktningsskyldigheten, dels reglering av frågan om användning av blinkljus såsom varningsanordningar på fordon, dels ock införande av vissa nya bestämmelser om tillfälliga hastighetsbegränsningar för motorfordon.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i ämnet väckta motioner, nämligen

A. vid riksdagens början väckta motioner:

de likalydande motionerna nr 49 i första kammaren av herr *Ohlsson, Ebbe*, och fru *Gärda Svenson* och nr 65 i andra kammaren av herrar *Darlin* och *Nordgren* om temporär hastighetsbegränsning för motorfordon,

de likalydande motionerna nr 274 i första kammaren av herr *Hermansson* och nr 247 i andra kammaren av herr *Björkänge m. fl.* om viss allmän hastighetsbegränsning,

motionen nr 156 i första kammaren av herrar *Elowsson, Nils*, och *Kristiansson* om allmän hastighetsbegränsning för motorfordon;

B. i anledning av propositionen väckta motioner:

de likalydande motionerna nr 659 i första kammaren av herr *Sveningsson* och nr 785 i andra kammaren av fru *Kristensson*.

I sistnämnda motioner hemställdes, att riksdagen måtte »avstyrka Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 130 att i vägtrafikförordningen införa bestämmelser om tillfälliga hastighetsbegränsningar för motorfordon samt uttala, att Kungl. Maj:t intill utgången av 1962 må företa försök med tillfälliga hastighetsbegränsningar».

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen i anledning av propositionen, nr 130, måtte, med avslag å motionerna I: 659 och II: 785, såvitt däri yrkats avslag å de föreslagna ändringarna i vägtrafikförordningen, såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförte;

B. att förevarande motioner

1. I: 659 och II: 785,

2. I: 49 och II: 65,

3. I: 274 och II: 247 samt

4. I: 156,

i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Ändring i vägtrafikförordningen

I motiveringen anförde utskottet bland annat följande:

Erfarenheterna av de hittills gjorda försöken med tillfälliga hastighetsbegränsningar är — även om några säkra slutsatser ännu icke kan dragas rörande fartbegränsningens inverkan på antalet och arten av inträffade trafikolyckor — sådana att försöken bör fortsättas. För att möjliggöra en säker bedömning i fråga om hastighetsfaktorers inverkan på olycksfrekvensen och olyckornas svårighetsgrad krävs enligt utskottets mening en serie försök, som göres till föremål för ett grundligt studium. Med hänsyn till behovet att upprepa försöken är det lämpligt att bestämmelse i ämnet införes i vägtrafikförordningen på sätt föreslagits i propositionen. Utskottet kan därför icke biträda yrkandet i motionerna I: 659 och II: 785 om avslag å propositionen i denna del.

I *motionerna I: 49 och II: 65* hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för införande av temporär hastighetsbegränsning på försök under perioder som icke understiger en månad.

I *motionerna I: 274 och II: 247* hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anholder om förslag till att en hastighetsgräns av 90 km i timmen införes under den närmaste tiden för alla helger samt för en viss längre sammanhängande period under sommaren.

I *motionen I: 156* hemställs, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder, att Kungl. Maj:t från den 1 juli 1961 i försökssyfte genomför hastighetsbegränsning för motorfordon till 80 km i timmen under ett år och att fri hastighet vid omkörning får gälla under samma tid.

De fortsatta försök med tillfälliga hastighetsbegränsningar, som utskottet ovan uttalat sig för och som därest så finnes lämpligt synes kunna äga rum även innan det föreslagna tillägget i väg-

trafikförordningen trätt i kraft, bör enligt utskottets mening anordnas på sådant sätt att de i möjligaste mån bringar klarhet om den effekt i fråga om trafik-säkerheten som en hastighetsbegränsning har vid olika maximihastighet och under växlande betingelser i avseende på trafiktäthet, trafikens sammansättning, vägförhållanden och klimattyp. Uppmärksamhet bör också ägnas åt verkningar i andra hänseenden av en hastighetsbegränsning, såsom i fråga om förändringar i framkomligheten på vägarna. För att förhindra att tillfälliga omständigheter alltför mycket påverkar resultaten av försöken synes det önskvärt, att fartbegränsningsperioderna icke göres alltför korta. Det kan i detta sammanhang ifrågasättas om icke vägar av viss beskaffenhet, såsom t. ex. motorvägar, bör undantagas från fartbegränsning vid något eller några försök. Ett sådant undantagande synes såvitt avser motorvägar kunna ske utan att särskilda vägmärken uppsättes.

Den sålunda skisserade försöksverksamheten kräver att försöken med hastighetsbegränsningar kontinuerligt utformas på grundval av de efter hand vunna erfarenheterna. Med hänsyn här till finner utskottet icke lämpligt att, såsom hemställts i förevarande motioner, närmare uttala sig för viss hastighetsgräns eller viss längd på fartbegränsningsperioden.

Reservationer hade avgivits**I**

av herr *Virgin* och fröken *Wetterström*, vilka ansett,

a) att ovan intaga avsnitt av utskottets yttrande bort ersättas med text av följande lydelse.

Erfarenheterna av de hittills gjorda försöken med tillfälliga hastighetsbegränsningar är — även om några säkra slutsatser ännu icke kan dragas rörande fartbegränsningens inverkan på antalet och arten av inträffade trafikolyckor — sådana att försöken bör fortsät-

tas. För att möjliggöra en säker bedömning i fråga om hastighetsfaktorns inverkan på olycksfrekvensen och olyckornas svårighetsgrad krävs enligt utskottets mening en serie försök, som göres till föremål för ett grundligt studium.

Även om det sålunda föreligger ett klart behov av att upprepa försöken, och detta på så sätt att de ger en allsidig belysning av problemet, borde så i fortsättningen liksom hittills kunna ske utan att särskilda föreskrifter intas i vägtrafikförordningen. Det torde tvärtom vara lämpligt, att sedan ytterligare erfarenheter vunnits om hastighetsbegränsningars betydelse för trafiksäkerheten, riksdagen då får tillfälle att taga ställning till de lagändringar, som med anledning härav kan bli erforderliga. Utskottet finner sig därför böra biträda yrkandet i motionerna I: 659 och II: 785 om avslag å propositionen i denna del. Skäl finnes icke att, såsom hemställts i motionerna I: 49 och II: 65, I: 274 och II: 247 samt I: 156, närmare uttala sig för viss hastighetsgräns eller viss längd på fartbegränsningsperioden vid de fortsatta försöken.

b) att utskottet under A) bort hemställa, att riksdagen i anledning av propositionen, nr 130, måtte, med bifall till motionerna I: 659 och II: 785 såvitt däri yrkats avslag å de föreslagna ändringarna i vägtrafikförordningen, såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört.

II

av fröken *Nordström* samt herrar *Eric Carlsson* och *Wiklund* i Stockholm, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Herr Virgin och jag har reserverat oss mot utskottsmajoriteten på en punkt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition om ändring i

Ändring i vägtrafikförordningen

vägtrafikförordningen. Det gäller 56 § där ett nytt avsnitt, mom. 4, införts, vilket ger Konungen en generell fullmakt att föreskriva hastighetsbegränsningar för motorfordon när sådana anses påkallade. Reservationen är ett fullföljande av ett motionsledes framfört förslag att detta moment måtte utgå ur förordningen.

Jag vill understryka att vi reserverar delar utskottsmajoritetens uppfattning, att de hittills utförda försöken med tillfälliga hastighetsbegränsningar bör fortsätta liksom även att det krävs en serie försök för att man skall kunna vinna tillräcklig erfarenhet för att kunna säkert bedöma hur hastigheten inverkar på olycksfallsfrekvensen.

För närvarande har två olika utredningar i uppdrag att följa de försök som gjorts med hastighetsbegränsningar och att bearbeta de erfarenheter man vunnit för att sedan kunna lägga fram ett förslag. Den ena utredningen sysslar med försöken inom vårt eget land och den andra med liknande försök utomlands, och båda utredningarnas resultat kommer att föreligga i oktober i år.

Vi reservanter anser att det är olämpligt och mindre tilltalande att nu, innan utredningsarbetet redovisats och innan man kommit fram till en bestämd uppfattning om i vilken mån hastighetsbegränsning förmår nedbringa olycksfallsfrekvensen, ge Konungen en så vittgående fullmakt som den som föreslagits. Vi tycker det borde vara tillräckligt att utskottet i sin skrivning förordade att försök tills vidare liksom hittills må äga rum när så befinner lämpligt, alltså på samma sätt som utskottet förfarit när det gäller den begränsade tiden fram till den dag då det nu föreslagna tillägget i vägtrafikförordningen träder i kraft.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Ändring i vägtrafikförordningen

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag har till detta utskottsutlåtande fogat en blank reservation och vill med några ord motivera den.

Jag skall självfallet inte ge mig in på att diskutera de föreslagna skärpningarna av bestämmelserna om släpvnagar eller den kvarstående, svåra bristen på personal hos bilinspektionen, även om detta vore mycket frestande. Att jag inte tar upp de problem som är förknippade med släpvnagnarna beror inte bara — det måste jag erkänna — på de många ärendena och den långt framskridna tiden för dagens sammanträde utan också på att jag under riksdagen fått svar av kommunikationsministern på en enkel fråga om släpvnagnsolyckorna. Den föreliggande propositionen om vissa ändringar i vägtrafikförordningen är daterad den 23 mars. Svaret på min fråga fick jag bara två dagar dessförinnan. Det var ett välvilligt och upplysande svar men kunde kanske även ha innehållit ett meddelande om Kungl. Maj:ts avsikt att två dagar senare avge den proposition om ändringar i vägtrafikförordningen, innefattande bl. a. skärpta bestämmelser om släpvnagar, som vi nu behandlar.

Min blanka reservation hänger samman med förslaget om en ny bestämmelse om medgivande åt Kungl. Maj:t att införa tillfälliga hastighetsbegränsningar i motortrafiken. Att Kungl. Maj:t flera gånger, utan stöd av särskild bestämmelse därom, förordnat om sådana hastighetsbegränsningar gör, efter vad jag kan förstå, en sådan bestämmelse obehövlig. Vi har i varje fall varken i utskottet eller i propositionen fått något egentligt besked om det rent formella behovet av en sådan bestämmelse. Den frågan lämnar jag emellertid nu därhän.

Viktigare är att man ju alltså rör sig på ytterst osäker mark, då det gäller att bedöma, om det verkligen är den lägre hastigheten och inte andra fakto-

rer eller dessa andra faktorer i för-
ening med den lägre hastigheten som är
orsaken till att de svåra olyckorna tycks
ha minskat under de helger, då man
gjort prov med hastighetsbegränsning-
ar. Svårigheterna att objektivt bedöma
detta sammanhang är mycket stora re-
dan därför att förhållandena under en
viss provperiod aldrig kan vara exakt
desamma som under en motsvarande
period t. ex. ett år tidigare, då prov med
hastighetsbegränsning *inte* har företa-
gits. Den gångna pingsthelgens hastig-
hetsbegränsning tycks inte ha medfört
någon större minskning i antalet döds-
olyckor jämfört med pingsthelger ett
par år tillbaka. Därtill har de viktiga
köbildnings- och omkörningsproblemen
starkt framträtt som en eventuell eller
sannolik följd av hastighetsbegränsning-
en. Vi vet alldeles för litet om orsakerna
till trafikolyckorna och verkningarna
av olika åtgärder till reglering av
trafiken och till vägars och fordons
konstruktiva förbättring. Detta samman-
hänger bl. a. med den stora brist på
resurser som föreligger för kvalificerad
trafiksäkerhetsforskning. Trafiksäker-
hetsrådet begärde i år 250 000 kronor
i anslagsökning men fick bara 50 000
kronors ökning efter förslag av Kungl.
Maj:t och beslut av riksdagen.

Att jag har ställt mig tveksam till
hastighetsbegränsningsmetoden i kam-
pen mot den folksjukdom som trafik-
olyckorna skapat, hänger samman med
att hittills gjorda erfarenheter alls inte
är entydiga. Man vet inte riktigt vad
man skall tro. Inte minst en rapport från
världshälsoorganisationen i anslutning
till världshälsodagen den 7 april i år,
som särskilt ägnades kampen mot olyc-
korna, har stärkt mig i min tvekan (en-
ligt denna rapport synes farten och
olyckornas antal inte vara proportio-
nella utan närmast omvänt proportio-
nella). De prov som utförts har efter
propositionens ordalydelse till stor del
också burit improvisationens prägel.
Jag tycker att man då åtminstone hade

Särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m.

bort, såsom fröken Wetterström framhöll, avvakta de utredningar om svenska och utländska prov som företagits, särskilt om dessa utredningar enligt propositionen kommer att redovisas mycket snart.

Jag tycker inte att man behöver ha en särskild hastighetsbestämmelse. Jag har därmed inte sagt att man inte skall fortsätta försöken, utan jag betraktar dem som värdefulla. De kan dock, som sagt, bedrivas utan införande av en särskild bestämmelse därom. Denna kommer att innebära ett visst positivt ställningstagande till själva metoden, nämligen att med hastighetsbegränsning försöka förbättra trafiksäkerheten. Denna önskan att få en bättre trafiksäkerhet hyser vi alla.

Detta med en särskild bestämmelse om tillfälliga hastighetsbegränsningar är inte någon stor fråga, eftersom man kan pröva metoden ändå.

Jag har, herr talman, inget särskilt yrkande.

Herr JOHANSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Jag inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. A

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen I) av herr Virgin och fröken Wetterström; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. B

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5

Föredrogs vart för sig andra lagutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 41 § sjömanslagen, dels ock i ämnet väckta motioner, samt

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om återföring av vissa enligt lagen om allmän sjukförsäkring m. m. fonderade medel.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6**Särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m.**

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m., jämte i ärendena väckta motioner.

I årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkten 22 (s. 52—53), föreslagit riksdagen att till Bidrag till produktionsfrämjande åtgärder i Norrland m. m. för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 3 300 000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 104 (s. 260—262), föreslagit riksdagen att till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 3 600 000 kronor.

I punkten 102 (s. 256—258) under nionde huvudtiteln i årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att *dels* medgiva att under budgetåret 1961/62 finge beviljas statsbidrag å tillhopa högst 2 900 000 kronor till skogsodlingsåtgärder på sämre jordbruksmark samt å tillhopa högst 1 400 000 kronor till med statens skogsförbättringsanslag i övrigt avsedda ändamål, dock med den inskränkning, som angivits i propositionen, med rätt för Kungl. Maj:t att göra jämkning i ifrågavarande fördelning, *dels* till Statens skogsförbättringsanslag för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 4 300 000 kronor.

Särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m.

Härjämte hade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 122 (s. 306—313), föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa skogsbrukskurser, m. m. för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 3 769 000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1. II: 200 av herr *Antby*;

2. II: 434 av herr *Hæggbloom*;

3. I: 521 av herr *Jonsson m. fl.*, likalydande med II: 618 av herr *Jonsson i Strömsund m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte, i anslutning till prövningen av de för stödet åt det mindre jordbruket avsedda anslagen i 1961 års statsverksproposition, nionde huvudtiteln, särskilt punkterna 22 och 104, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om beaktande av de i motionerna framförda synpunkterna;

4. I: 56 av herr *Olofsson, Uno, m. fl.*, likalydande med II: 71 av herrar *Jönsson i Ingemarsgården* och *Larsson i Umeå*, vari hemställts att riksdagen vid sin behandling av nionde huvudtiteln, Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m., måtte besluta att samma belopp som av skogsstyrelsen äskats, nämligen 2 300 000 kronor, skulle anvisas för fullföljande av arbeten inom skogsvårdsområden i lappmarken m. m., samt att i enlighet härmed till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 4 300 000 kronor;

5. I: 289 av herr *Hansson, Nils, m. fl.*, likalydande med II: 259 av herr *Staxäng m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte besluta att bidrag till upprättande av s. k. skogsbruksplaner såsom separat åtgärd måtte utgå från statens skogsförbättringsanslag och från anslaget till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. med högst 125 kronor per plan;

6. I: 374 av herrar *Gustafsson, Nils-Eric*, och *Nilsson, Ferdinand*, likalydande med II: 622 av herrar *Nilsson i Tvärålund* och *Larsson i Hedenäset*, vari hemställts att riksdagen vid behandling av statsverkspropositionen måtte besluta att å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln anvisa till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. ett reservationsanslag av 4 300 000 kronor, varav 700 000 kronor finge ställas till förfogande för nybildning av skogsvårdsområden inom lappmarkerna i enlighet med vad i motionerna anförts;

7. I: 375 av herr *Olofsson, Uno*, likalydande med II: 435 av herr *Löfroth*, vari hemställts att riksdagen måtte besluta att av det anslag som anvisades för nästa budgetår till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. en viss del måtte disponeras för nybildning av skogsvårdsområden i lappmarkerna efter prövning av skogsstyrelsen;

8. I: 519 av herr *Hansson, Nils, m. fl.*, likalydande med II: 624 av herr *Staxäng m. fl.*, vari hemställts — såvitt nu vore i fråga — att riksdagen måtte besluta att till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. anvisa ett reservationsanslag om 3 500 000 kronor, varav 2 100 000 kronor finge utnyttjas för fullföljande och nybildning av skogsvårdsområden inom lappmarkerna;

9. II: 105 av fru *Boman* och herr *Östlund*, vari hemställts att riksdagen ville besluta att av Kungl. Maj:t begära en översyn och överarbetning rörande grunderna för användningen av det norrländska skogsproduktionsanslaget och anslagsanvisningen till detsamma med särskild hänsyn tagen till lappmarksskogarnas förhållanden;

10. I: 525 av herr *Nilsson, Hjalmar, m. fl.*, likalydande med II: 619 av herr *Jonsson i Strömsund m. fl.*;

11. I: 526 av herr *Nilsson, Hjalmar, m. fl.*, likalydande med II: 623 av herr *Persson i Appuna m. fl.*;

Särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m.

12. I: 377 av herr *Persson, Helmer*, li-kalydande med II: 439 av herr *Hagberg m. fl.*, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att motionerna för beaktande måtte överlämnas till den pågående utredningen angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 200 och II: 434 å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. anvisa ett reservationsanslag av 3 300 000 kronor;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 374 och II: 622, I: 519 och II: 624 samt I: 375 och II: 435 liksom ock med bifall till motionerna I: 56 och II: 71 å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. anvisa ett reservationsanslag av 4 300 000 kronor, varav

2 300 000 kronor skulle avse bidrag till fullföljande av nuvarande skogsvårdsföretag i lappmarken m. m. och

2 000 000 kronor för bidrag till skogsvårdsåtgärder i samverkanområden inom de delar av de fyra nordligaste länen som låge utanför lappmarken;

c) med bifall till motionerna I: 521 och II: 618 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anfört angående medelsbehovet i fortsättningen under anslagsrubriker-na Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. samt Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.;

d) med bifall till motionen II: 105 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan översyn av vissa statsbidragsbestämmelser på det skogliga området som utskottet åsyftat i sitt utlåtande;

e) med bifall till Kungl. Maj:ts för-

slag samt med avslag å motionerna I: 525 och II: 619, såvitt nu vore i fråga, medgiva att under budgetåret 1961/62 finge beviljas statsbidrag å tillhopa högst 2 900 000 kronor till skogsodlingsåtgärder på sämre jordbruksmark samt å tillhopa högst 1 400 000 kronor till med statens skogsförbättringsanslag i övrigt avsedda ändamål, dock med viss angiven inskränkning, med rätt för Kungl. Maj:t att göra jämkning i ifrågavarande fördelning;

f) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 525 och II: 619, såvitt nu vore i fråga, å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till Statens skogsförbättringsanslag anvisa ett förslagsanslag av 4 300 000 kronor;

g) med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 289 och II: 259 besluta att från anslagen Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. och Statens skogsförbättringsanslag finge utgå bidrag till upprättande av skogsbruksplaner såsom separat åtgärd med högst 125 kronor per plan;

h) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 526 och II: 623 å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till Bidrag till vissa skogsbrukskurser, m. m. anvisa ett förslagsanslag av 3 769 000 kronor;

II. att motionerna I: 377 och II: 439 måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Hjalmar Nilsson, Mossberger, Gunnar Berg, Hedström* och *Kristiansson*, fru *Lindskog* samt herrar *Johanson* i Västervik, *Lundmark* och *Persson* i Appuna, vilka ansett att utskottet under I g) bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 289 och II: 259, lämna utan åtgärd yrkandet att från anslagen Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. och Statens skogsför-

Särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m.

bättringsanslag skulle få utgå bidrag till upprättandet av skogsbruksplaner såsom separat åtgärd med högst 125 kronor per plan;

2) av herr *Östlund*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr LUNDMARK (s):

Herr talman! Jordbruksutskottet är enigt i sitt utlåtande i föreliggande ärende med undantag för punkt Ig) rörande statsbidrag till upprättande av skogsbruksplaner.

Utskottsmajoriteten föreslår här att statsbidrag på högst 125 kronor skall utgå till upprättande av skogsbruksplaner såsom separat åtgärd. För närvarande gäller förra årets riksdagsbeslut att staten skall bidraga till finansieringen av sådana planer genom att planerna innefattas i det totalbelopp, varpå statsbidrag och lån för skogsvårdsrespektive skogsvägsåtgärder beräknas. Det nuvarande systemet har sålunda ej varit i kraft längre tid än tre kvarts år och några negativa erfarenheter har veterligen ännu ej konstaterats.

Utskottsmajoriteten förordar vidare att alla och envar skall kunna få bidrag till skogsbruksplaner. Detta innebär att inte bara enskilda markägare utan även föreningar och bolag skall kunna erhålla ifrågavarande bidragsbelopp. Någon behovsprövning av markägarnas anspråk är uppenbarligen icke tänkt, varför statsbidrag skall kunna ifrågakomma även för de mest välsituerade skogsägare.

Inga som helst regler för administrationen av den av utskottsmajoriteten förordade bidragsgivningen har skisserats vare sig i motionen eller i utskottsutlåtandet. Inte heller skogsstyrelsen, vars förslag i ämnet Kungl. Maj:t avvisat under flera år, har lämnat ens en antydan till huru administrationen skulle ske. På förfrågan har från skogs-

styrelsens sida uppgivits att denna ännu ej färdigpenetrerat spörsmålet.

Innebörden av utskottsförslaget är vidare att statsbidrag skall utgå, oavsett vem som upprättar skogsbruksplanen. Detta måste medföra en fullkomligt orimlig administrativ belastning. Vi kan anta att en skogsägare vänder sig till annan skogssakkunnig än skogsvårdsstyrelsen för att få hjälp med upprättandet av en skogsbruksplan. Sedan denna är klar begär han hos skogsstyrelsen eller eventuellt skogsvårdsstyrelsen statligt bidrag för förrättningskostnaden. Bidrag kan då inte utbetalas förrän sökanden verifierat, att planen verkligen kommit till stånd och att den är användbar. Därför måste skogsstyrelsen eller skogsvårdsstyrelsen få tillfälle att ta del av planen. Detta innebär en besvärande omgång, är kostsamt och tar tid från tjänstemännen som annars skulle ha kunnat användas till andra angelägna sysslor. Även själva utsändandet av en massa småbelopp torde bli administrativt betungande. Vi kan äventyra att skogsvårdsstyrelsen på detta sätt blir mera ett administrerande än ett planerande organ, och det önskar väl ingen.

Utskottsmajoriteten har föreslagit att statsbidrag skall utgå med högst 125 kronor per plan. Den har inte sagt vilka beräkningsgrunder man skall följa för att komma fram till nyssnämnda maximibelopp. Är det meningen att man för det mesta skall stanna vid 75, 100 eller 125 kronor? Skall bedömningen ske helt skönsmässigt?

Numera söker man undvika att tynga den administrativa apparaten med utbetalande av små statsbidragsbelopp. 1957 års riksdagsrevisorer uttalade i ett sammanhang, att lantbruksnämnderna borde undvika sådana smärre utbetalningsbelopp. På denna grundval beslöt 1959 års riksdag att statliga rationaliseringsbidrag, som understiger 300 kronor, i regel ej skall få ifrågakomma. Trots detta är utskottsmajoriteten

Särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m.

beredd till ett beslut som innebär att mindre statsbidrag än vad man kan finna på något annat område skall inrättas — bidrag som knappast kan göra någon glad men som innebär ett bortpilottrande av skogsanslagen.

Kostnaderna för den i utskottets utlåtande förordade bidragsgivningen har uppskattats till ett årligt belopp av cirka 300 000 kronor enbart från statens skogsförbättringsanslag. Man är alltså beredd att begränsa möjligheterna till bidragsgivning till angelägna praktiska skogsvårdsåtgärder eller skogsodlingsåtgärder med motsvarande tal. Man är också beredd att beskära realvärdet av anslagen till skogsåtgärder i Norrland.

I utskottsutlåtandet återfinns inte heller något uttalande om att de förra året beslutade bidragsreglerna skall slopas. Man har inte sagt något om ändring i de författningar som för närvarande gäller. Innebär detta att utskottet avser att båda formerna av statsbidragsgivning skall finnas vid sidan av varandra? I vilka fall skall man då tillämpa de nuvarande grunderna och i vilka fall de nya? Inte heller den motion, som utskottsutlåtandet bygger på, ger någon som helst vägledning härvidlag. Administrationen blir uppenbarligen inte endast tyngande utan även förvirrad, om man genomför utskottsförslaget. Förslaget är ofullgånget och dåligt underbyggt.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på detsamma och bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Ingen kan väl undgå det intrycket att en del av den statliga jordbrukspolitiken får ganska underliga resultat. Under många år har staten och hushållningssällskapen satsat mycket avsevärda belopp på att hjälpa jordbrukarna att förvandla så mycket som möjligt av skogsmarken till åker. Sedan några år tillbaka beviljas nu i stäl-

let många miljoner för att förvandla åkern till skog. Och det är inte småpotatis det handlar om. Skogsstyrelsen och lantbruksstyrelsen vill plantera skog på 530 000 hektar åker och betesmark. Främst gäller det Norrland. I det närmaste en sjundedel av den odlade jorden i Norrland skall enligt dessa planer åter bli skog.

Jag påstår inte att all odlad jord i Norrland också i fortsättningen bör användas till åker och bete. Åtskilliga jordbruk som anlagts på eländiga myrmarker hör nog definitivt till en gång-en tid. Det var också åtskilligt av verklighetsfrämmande jordbruksromantik i de koloniseringsprojekt som statsmakterna haussade upp för ett 30-tal år sedan. Och det finns avfolkade områden där ingen makt i världen kan åstadkomma en renässans för det nedlagda jordbruket.

Därför behövs det kanske årligen några miljoner för att plantera skog på marker av denna typ. Vi vänder oss därför inte mot storleken av det anslag som nu föreslås för ändamålet.

I den kommunistiska motion som har redovisats i detta sammanhang har vi inte framlagt några förslag i avsikt att påverka riksdagens beslut i år. Vi har däremot utvecklat en del synpunkter på jordbrukspolitiken och vill att riksdagen skall medverka till att de blir beaktade av den pågående utredningen angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken. Vi bestrider nämligen att de jordbrukspolitiska åtgärder som nu genomföres sammantaget innebär en förnuftig lösning på längre sikt. Nu avser man nämligen inte bara sammanläggning av tidigare små brukningsdelar för att få ett rationellare och mera lönsamt jordbruk, större brukningsenheter, där man kan använda mekaniska hjälpmedel, utan det är också fråga om att totalt minska den brukade jordbruksarealen.

Det var typiskt att när riksdagen häromdagen behandlade frågan om stöd

Särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m.

till småbruket och vi kommunister bland andra ville ge småbrukarna sammantaget 12 miljoner kronor mera än vad som förutsattes i propositionen, så framfördes mot oss, som ville att småbruket skulle få mera, den invändningen, att man därmed skulle förhindra rationaliseringsverksamheten. Genom den åtgärden skulle, menade tydligen vederbörande, verksamheten på nu olönsamma jordbruk, små jordbruk och dåligt rationaliserade jordbruk, trots allt bli så pass lönande, att man skulle förhindra, att folk flyttade bort från landsbygden, förhindra att tempot i avflyttningen från jordbruken minskade. Det är det som man menar med att förhindra rationalisering. Det är naturligtvis en oerhörd överdrift att påstå, att ytterligare 12 miljoner till hela det svenska småjordbruket skulle få sådana verkningar.

På det hela taget har vi emellertid vänt oss emot utsvältningsmetoden som ett medel att åstadkomma en nödvändig rationalisering. Man har för övrigt nått mycket långt på den vägen. Enligt jordbruksräkningen ökade åren 1951—1956 antalet jordbruk med ungefär 1 500, och den ökningen hänför sig till grupperna mellan 15 och 50 hektar. Under samma tid upphörde 15 569 småbruk på mellan 2 och 15 hektar. Under den femårsperioden försvann alltså tio gånger så många småbruk som det uppstod större familj jordbruk. Enligt en undersökning för samma tid som har utförts av jordbrukets utredningsinstitut skulle minskningen av småbruken ha varit ännu större, nämligen 20 000 och ökningen av de större familj jordbruken betydligt mindre.

Vilka siffror man än utgår ifrån är det alldeles klart att utslagningen av småbruk sker mycket snabbare än tillkomsten av bärkraftigare jordbruk. Detta bekräftas också av den inte obetydliga anhopningen av inköpta småbruk hos lantbruksnämnderna. Denna tendens tycker vi inte stämmer med landets intressen på längre sikt. Vi menar att man

skall vidmakthålla en jordbruksproduktion som inte bara av beredskapsskäl utan även av andra skäl är betydligt större än den som kan upprätthållas med den tendens som nedläggningen av småbruken innebär.

Vi anser också, att man måste få tillstånd större brukningsenheter. Man måste möjliggöra för småbrukarna att använda rationella metoder, att göra det hela lönsammare. Men många skäl talar för att man skall gå fram på andra vägar än på dem som nu beträffas. Jordbruksutskottet har i det nu föreliggande utlåtandet föreslagit en rad åtgärder, som vi också tycker är mycket välbetänkta, när det gäller kombinationen jordbruk och skogsbruk. Utskottet uttalar sålunda sin sympati för vissa kollektiva brukningsformer också inom skogsbruket. Det är en sak, som vi länge pläderat för och som vi också har tagit upp i den motion, som jag här kortfattat har erinrat om. Det blir med allra största visshet angeläget att genomföra sådana kollektiva brukningsformer även inom andra delar av jordbruksnäringen. Det finns uppenbarligen inte möjlighet att på ett tillfredsställande sätt lösa småbrukets problem — och framför allt inte småbrukets i Norrland problem — utan att övergå till dels en sådan kombination av jordbruk med skogsbruk och dels ett ökat användande av kollektiva brukningsformer.

Jag skall i övrigt inte gå in på synpunkterna i vår motion — så mycket mindre som vi inte har några andra förslag än de utskottet i år har lagt fram. Vi syftade med vår motion till att få densamma överantvarad till den pågående utredningen rörande riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitik. Jag hemställer därför om bifall till motion nr 439.

Herr ÖSTLUND (h):

Herr talman! Jag har anmält en blank reservation till utskottets utlåtande, och anledningen härtill är, att jag inte helt

Särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m.

har kunnat vara med på utskottets skrivning i fråga om jordbruksministrernas förslag till koncentrerade rationaliseringsåtgärder i Norrland. Jag har tidigare uttalat min mening härom, och jag vill nu endast säga, att jag inte har ändrat mening i det avseendet. Ingen skulle vara gladare än jag, om framtiden kunde utvisa, att jag har haft orätt, men jag tror inte att den form av rationalisering, som jordbruksministern föreslagit, är den rätta när det gäller att åstadkomma en sund rationalisering av jordbruket.

Utskottets beslut beträffande bidrag till upprättande av skogsvårdsplaner är föranlett av motionsparet I: 289 och II: 259. Det är en fyrpartimotion, och utskottsmajoriteten fann att de i motionsparet framförda synpunkterna mycket väl motiverade ett bifall till motionerna. Vi fann det angeläget, att en upprustning sker på skogsvårdens område, i Norrland och att hjälp till självhjälp därtill kan utgå på sätt, som föreslagits i motionen.

Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. I a—I f

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. I g

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen 1); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lundmark begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i mom. I g) i utskottets utlåtande nr 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 1) av herr Hjalmar Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 102 ja och 109 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 1) av herr Hjalmar Nilsson m. fl.

Mom. I h

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 34, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Herr TALMANNEN yttrade:

Såsom tidigare meddelats kommer gemensam omröstning i det i jordbruksutskottets memorial nr 34 avsedda ärendet angående särskilt stöd åt det mindre jordbruket att anställas vid början av kamrarnas sammanträden fredagen den 26 maj.

§ 8

Till bordläggning anmälades

konstitutionsutskottets memorial nr 17, angående uppskov med behandling-
en av vissa ärenden;

statsutskottets utlåtanden och memo-
rial:

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts
i statsverkspropositionen gjorda fram-
ställning om anslag för budgetåret
1961/62 till Bidrag till internationell
hjälpverksamhet jämte i ämnet väckta
motioner,

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts
i statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar om anslag för budgetåret
1961/62 till statens blindskolor och döv-
skolor m. m. jämte i ämnet väckta mo-
tioner,

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående ökad utbildning
av läkare och tandläkare m. m.,

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts
framställningar angående dels anslag för
budgetåret 1961/62 till naturastipendier
åt studerande vid universiteten m. fl.
läroanstalter m. m., dels ock åtgärder
för avskrivning av vissa studielån jäm-
te i ämnet väckta motioner,

nr 132, i anledning av väckta motio-
ner om statsanslag till forskning om
medicinska medel för familjeplanering,

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående kapitaltillskott till
Scandinavian Airlines System (SAS),
m. m., jämte i ämnet väckta motioner,

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående ytterligare utgif-
ter å tilläggsstat II till riksstaten för
budgetåret 1960/61, i vad proposition-
en avser avskrivning av nya kapitalin-
vesteringar m. m., jämte i ämnet väckta
motioner,

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställning om avsättning av kommunal-
skattemedel till budgetutjämningsfon-
den för budgetåret 1961/62,

nr 136, angående allmän beredskaps-
stat för budgetåret 1961/62,

nr 139, i anledning av kamrarnas
skiljaktiga beslut i fråga om organisa-
tionen för undervisning och vård av
barn med komplicerad utvecklingshäm-
ning m. m.,

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts
förslag om anslag för budgetåret 1961/62
till avskrivning av nya kapitalinveste-
ringar jämte i ämnet väckta motioner,
och

nr 141, i anledning av motioner, väck-
ta i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag
angående komplettering av riksstatsför-
slaget för budgetåret 1961/62 m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 57, i anledning av väckta motio-
ner angående avdragsrätt vid beskatt-
ningen för studieunderstöd samt för
amortering av studieskuld, m. m., och

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
om ändring i förordningen den 19 no-
vember 1914 (nr 383) angående stäm-
pelavgiften jämte i ämnet väckt motion;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av dels Kungl.
Maj:ts proposition med förslag till för-
ordning om förfarandet i anmärknings-
mål, m. m., dels ock i ämnet väckta
motioner,

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag angä-
ende ändring i lagen den 6 juni 1925
(nr 170) om polisväsendet i riket,

nr 43, i anledning av väckt motion
om åtgärder med anledning av att de
nordiska ländernas straffskalor icke
överensstämmer, och

nr 44, i anledning av väckta motioner
om visst tillägg till 4 § instruktionen för
riksdagens ombudsmän;

tredje lagutskottets utlåtanden och
memorial:

nr 26, i anledning av motioner om
vissa ändringar i den för Kopparbergs
län gällande särlagstiftningen på fas-
tighetsrättens område,

nr 27, i anledning av dels Kungl.
Maj:ts proposition med förslag till nya
författningsbestämmelser rörande till-
verkning av och handel med foderme-

del m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, och

nr 28, angående uppskov med behandling av vissa utskottet tilldelade ärenden; samt

jordbruksutskottets memorial nr 33, angående uppskov med behandling av vissa till jordbruksutskottet hänvisade ärenden.

§ 9

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacementen för vissa tjänster m. m.; och

nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacementen för vissa polismanstjänster m. m.;

från bevillningsutskottet:

nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521);

nr 314, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager, m. m.; och

nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om förbättrad taxeringskontroll, såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

från första lagutskottet:

nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts

förslag till lag om handräckning vid taxeringsrevision m. m.;

från andra lagutskottet:

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister; och

nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om redareavgift för sjöfolks pensionering m. m.;

från tredje lagutskottet:

nr 311, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

från jordbruksutskottet:

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ytterligare åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis jämte i ämnet väckta motioner.

§ 10

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 22.51.

In fidem
Sune K. Johansson